

KÁROLY RÓBERT FŐISKOLA
GYÖNGYÖS

KÁROLY RÓBERT COLLEGE
GYÖNGYÖS

HOCHSCHULE KÁROLY RÓBERT
GYÖNGYÖS

XIV. NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS NAPOK

14th INTERNATIONAL SCIENTIFIC DAYS

XIV. INTERNATIONALE WISSENSCHAFTLICHE TAGUNG

*„Az átalakuló, alkalmazkodó mezőgazdaság és vidék”
„Changing, Adapting Agriculture and Countryside”
„Umwandlung und Anpassung in der Landwirtschaft und Provinz”*

PROGRAM
PROGRAMME
PROGRAMM

Előadások és poszterek összefoglalói
Summaries of presentations and posters
Zusammenfassungen der Vorträge

Szervező:

Organisation:

Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös

Gyöngyös
2014. március 27-28.
March 27-28, 2014
27-28. März 2014

TÁMOGATÓK / SUPPORTERS / FÖRDERER

MÁTRAI ERŐMŰ ZRT.

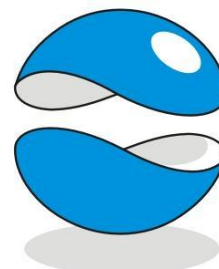

otpbank

VÉDNÖKÖK / PATRONS / SCHIRMHERREN

Agrárgazdasági Kutató Intézet

MKT

Szerkesztette / Edited by / Redaktion:

Dr. Takácsné dr. habil György Katalin

Felelős kiadó / Printing Supervisor / Herausgeber:

Helgertné Dr. Szabó Ilona
Károly Róbert Főiskola
H-3200 Gyöngyös, Mátrai út 36.

ISBN 978-963-9941-75-5

Készült a Károly Róbert Nonprofit Kft-ben 300 példányban
Printed in 300 copies by Károly Róbert Nonprofit Kft.
Gedruckt in der Druckerei der Károly Róbert Gemeinnützige Gesellschaft in 300
Exemplaren

Műszaki szerkesztő / Technical Editors / Technische Redaktion
Csernák József

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	9
FOREWORD.....	11
VORWORT	13
A TUDOMÁNYOS NAPOK PROGRAMJA / PROGRAM OF SCIENTIFIC DAYS / PROGRAMM DER WISSENSCHAFTLICHER TAGE	17
SZEKCIÓPROGRAMOK / PROGRAMME OF THE SECTION SESSIONS / PROGRAMM DER SEKTIONSSITZUNGEN	23
Földhasznosítás szekció Land utilization section Feldnutzung Sektion	25
Integrációs lehetőségek a mezőgazdaságban szekció Integration possibilities in agriculture section Integrationsmöglichkeiten in der Landwirtschaft Sektion.....	35
Fenntarthatóság, globalizáció szekció (tanulás-tudás, élelmiszer, víz, energia) Sustainability, globalisation section (education – knowledge, food, water, energy) Nachhaltigkeit, Globalisierung Sektion (Lernen - Wissen, Lebensmittel, Wasser, Energie)	45
A klímaváltozásra adandó válaszok szekció (élelmiszertermelés, víz- és energiagazdálkodás) Possible responses to climate change section (food production, water and energy management) Mögliche Antworten auf den Klimawandel Sektion (Lebensmittelproduktion, Wasser- und Energiewirtschaft).....	55
A vidék átalakulása, alkalmazkodása, új funkciók szekció The transformation and adaptation of rural areas, new functions section Umwandlung und Anpassung der Provinz, neue Funktionen Sektion	67
Társadalmi felzárkózás I. szekció Social development 1 section Gesellschaftliches Aufholen I. Sektion	77
Társadalmi felzárkózás II. szekció Social development 2 section Gesellschaftliches Aufholen II. Sektion	87
Makrogazdaságtan I. szekció Macroeconomics I. section Makroökonomie I. Sektion	97
Makrogazdaságtan II. szekció Macroeconomics II section Makroökonomie II. Sektion.....	107

Makrogazdaságtan III. szekció	
Macroeconomics III. section	
Makroökonomie III. Sektion	117
Üzemgazdaságtan szekció	
Business economics section	
Betriebswirtschaft Sektion.....	129
Angol nyelvű szekció I.	
English-speaking section I.	
Englischsprachige Sektion I.	139
Angol nyelvű szekció II.	
English-speaking section II.	
Englischsprachige Sektion II.	149
Angol nyelvű szekció III.	
English-speaking section III.	
Englischsprachige Sektion III.....	159
Angol nyelvű szekció IV.	
English-speaking section IV.	
Englischsprachige Sektion IV.	171
Angol nyelvű szekció V.	
English-speaking section V.	
Englischsprachige Sektion V.....	181
Német nyelvű szekció	
German-speaking section	
Deutschsprachige Sektion.....	191
ZENFE szekció	
ZENFE section	
Grünenergie- Kooperation im Hochschulwesen (ZENFE) programm.....	199
ELME/E-LEARNING szekció	
ELME/E-LEARNING section	
ELME/E-LEARNING Sektion.....	209
Poszter szekció	
Poster section	
Poster Sektion	213
SZERZŐK JEGYZÉKE / LIST OF AUTORS / LISTE DER AUTOREN	261

ELŐSZÓ

Két év elvileg nem hosszú idő, de a gyorsuló társadalmi - gazdasági változások idején mégis sok új kihívást hoz magával. A tudomány feladata ezeknek az értelmezése és megfelelő válaszok megkeresése, amelyek makro- és mikroszinten egyaránt használható útbaigazítást adhatnak a döntéshozók számára. Mindezt abban a tudatban téve, hogy módszereink és információink korlátai, meg a jelenségek komplexitása miatt a tudomány által javasolható megoldások között nincs egyetlen üdvözítő „legjobb gyakorlat” (best practice) – egyidejűleg különféle - jobb, vagy rosszabb - válaszok léteznek a problémák megoldására, amelyek egyre inkább az eltérő adottságok között alkalmazható „jó gyakorlatok” (good practices) fogalmába tartoznak.

Már lassan huszonöt éve, hogy a fenntartható fejlődés fogalma megjelent a köztudatban, és jó néhány év kellett hozzá, hogy bizonyos szakmai körök ne tekintsék azt a fenntartható növekedés szinonimájának (sokak számára ez még ma sem dőlt el). Ugyancsak huszonöt éve, hogy Magyarországon bekövetkezett a rendszerváltás, amely hazánkat új pályára állította, jóllehet az útkeresés azóta is tart. És az időbeli párhuzamoknál tartva, már csaknem huszonöt éve hagyományosan kétévente megrendezzük konferenciánkat, a Nemzetközi Tudományos Napokat, amely ez évben, 2014-ben már a tizennegyedik állomásához érkezett el. Az időbeli egybeesések talán nem véletlenek: történelmi távlatból már jobban látszik, hogy a kelet-európai rendszerváltások lehetőségét is egyfajta globális átrendeződés teremtette meg. És intézményünk, a gyöngyösi – akkor még más néven Gödöllőhöz tartozó, ma már Károly Róbert Főiskola egy szellemi műhelyhez illő szerepvállalással ebben a rengeteg megválaszolatlan kérdést felvető szituációban döntött úgy, hogy időről-időre otthont ad a legkiválóbb kutatóknak a kihívásokra adandó válaszok közös keresése céljából. Bár negyedszázad alatt különféle okok miatt sok helyen megszakadtak hagyományos konferenciasorozatok, Gyöngyösön azóta is „örizzük a lángot”, mert az egyre inkább kiteljesedő misszióink szerves részévé vált.

Az sem véletlen, hogy újabban – de most már globális összefüggésben – ismét egyre szélesebb szakmai köröket foglalokoztat az agrárium és a vidék jövője, miután egyre nyilvánvalóbb, hogy globális világgazdasági átrendeződés részesei vagyunk, amely kifejezetten súlyosan érinti a dominánsan vidéki területeket. Magyarország számára a globális átrendeződés nyitott gazdasága, a rendszerváltás óta hiányzó nemzetstratégiája, kis méretei és belső társadalmi – gazdasági feszültségei miatt legalább akkora kihívásokat támaszt, mint annak idején a kelet-európai rendszerváltás. A tudósok és a döntéshozók feladata, felelőssége sem kisebb, és még egyszer ugyanazt a hibát nem követhetjük el – a bennünket sodró változások valódi természetének ismeretében kell végre megtalálni az eddig „elbliccelt” helyes választ a kérdésre: „milyen Magyarországon, és ezen belül milyen vidéken kívánunk élni 2025-ben?” Konferenciánkat is ennek a jegyében rendezzük meg, ezért is a mottója: „Átalakuló, alkalmazkodó mezőgazdaság és vidék”. Reméljük, a több mint kétszáznegyven előadás és poszter, meg a két nap alatti eszmecsere közelebb visznek bennünket a keresett válaszhoz.

Dr. habil. Dinya László, CSc.
igazgató, egyetemi tanár
a Tudományos Bizottság elnöke

Gyöngyös, 2014. március 27.

FOREWORD

Preface

Theoretically, two years are not a long time. However, in an increasingly fast world full of social and economic changes, it poses numerous challenges. It is the responsibility of science to interpret these challenges, and find the appropriate solutions that can guide decision-makers on macro and micro levels. Given the limits of our methods and information sources, as well as the complexity of the different phenomena, we are aware that the answers science can suggest cannot be considered 'best practices'. There are several 'good practices', which exist simultaneously, and the selection decision must be based on the conditions of the given situation.

It was nearly 25 years ago that the notion of sustainable development emerged, and it took several years for certain professional circles to differentiate it from sustainable growth, while many still consider them synonymous. It was also 25 years ago that the change of regime took place in Hungary, which showed the country a new road, though the right track has still not be found. And to continue this temporal parallelism, another fact need to be mentioned – it was also nearly 25 years ago that the first International Scientific Days were held, this one being the 14th. Probably this temporal parallelism is not accidental. In retrospect, it is clear that the regime changes in Eastern Europe were enabled by global realignments. And our institution, Károly Róbert College, which at that time belonged to Gödöllő University, undertook to host a conference with the aim of creating a forum where the most outstanding scientists can discuss the possible answers to the numerous questions raised by the new situation. Although many of such conferences in Hungary have since stopped being organised, the College in Gyöngyös still protects this tradition, and the International Scientific Days have become an integral part of our mission.

It is not accidental either, that recently the future of agriculture and countryside has drawn global attention in widening professional circles. It results from the fact that is becoming more and more obvious – we are part of a realignment of the world economy, in which predominantly rural areas are particularly hard hit. Due to this realignment, Hungary faces at least as many challenges today as it did during the regime change in Eastern Europe, the reasons for this being its open economy, lack of a nationwide strategy since the regime change, its small territory and internal social and economic tension. The responsibility of scientists and decision-makers is great, and the same mistakes must not be made. At last, after so much delay, we must recognise the real nature of the sweeping changes and find the correct answer to the question 'What kind of Hungary, and within that, what kind of countryside do we wish to live in by the year 2025?' That is why the motto of this year's conference is 'Changing, adapting agriculture and countryside.' We hope that the 240 talks and posters, together with the exchanges of views during the conference will take us closer to that answer.

Dr habil László Dinya, CSc
Director, University Professor
Chairman of the Scientific Committee

27 March, 2014

VORWORT

Zwei Jahre sind theoretisch keine lange Zeit, aber während der schnellen gesellschaftlich-wirtschaftlichen Entwicklungen bringt diese Zeit trotzdem viele neue Herausforderungen mit sich. Die Aufgabe der Wissenschaft ist es, diese Herausforderungen zu interpretieren und die entsprechenden Antworten zu finden, die sowohl auf Makro- als auch auf Mikroebene einen Wegweiser für die Beschlussfassenden bedeuten könnten. Wir machen es dessen bewusst, dass es wegen der Grenzen unserer Methoden und Informationen, bzw. wegen der Komplexität der Erscheinungen unter den Lösungsvorschlägen der Wissenschaft keine einzige „beste Praxis“ (best practice) gibt. Unterschiedliche, bessere oder schlechtere Antworten existieren gleichzeitig, die alle zum Begriff „gute Praxen“ (good practices) - bei unterschiedlichen Gegebenheiten verwendbare Lösungen - gehören.

Vor etwa 25 Jahren erschien der Begriff nachhaltige Entwicklung im allgemeinen Bewusstsein, und es hat einige Jahre gedauert, bis bestimmte Fachkreise diesen Begriff nicht mehr als Synonym für nachhaltiges Wachstum betrachten (für viele ist das immer noch nicht entschieden). Ebenso vor 25 Jahren vollzog sich in Ungarn die Wende, die unser Land auf eine neue Bahn stellte, obwohl die Suche nach dem richtigen Weg auch seitdem dauert.

Und wenn wir schon bei den zeitlichen Parallelen sind: wir veranstalten schon seit fast 25 Jahren jedes zweite Jahr unsere Konferenz, die Internationale Wissenschaftliche Tagung, die im Jahre 2014 ihre vierzehnte Station erreicht hat. Das zeitliche Zusammentreffen ist vielleicht kein Zufall: aus der historischen Sicht ist es schon besser zu sehen, dass die osteuropäischen Wenden durch eine globale Neuordnung möglich wurden. Und unsere Institution, die damals noch zu Gödöllő gehörte, seitdem aber selbständig als Károly Róbert Hochschule existiert, beschloss in dieser viele unbeantwortete Fragen aufwerfenden Situation, von Zeit zu Zeit die besten Wissenschaftler einzuladen, damit sie die Antworten auf diese Herausforderungen gemeinsam suchen. Obwohl die traditionellen Konferenzreihen während dieses Vierteljahrhunderts aus verschiedenen Gründen an vielen Orten schon aufhörten, „bewahren“ wir in Gyöngyös auch seitdem „die Flamme“, weil das ein wichtiger Teil unserer Mission wurde.

Es ist auch kein Zufall, dass die Zukunft der Provinz und der Landwirtschaft in letzter Zeit – aber jetzt schon in globalem Zusammenhang – immer breitere Fachkreise beschäftigt. Es ist nämlich immer deutlicher, dass wir ein Teil der weltwirtschaftlichen Umgestaltung sind, durch die die betont provinziellen Gebiete schwer betroffen sind. Wegen seiner offenen Wirtschaft, seiner fehlenden Nationalstrategie, seiner geringen Größen und seiner inneren gesellschaftlichen- wirtschaftlichen Spannungen bedeutet die globale Umgestaltung für Ungarn mindestens so große Herausforderungen, wie damals die osteuropäische Wende. Die Aufgabe und die Verantwortung von Wissenschaftlern und Beschlussfassenden sind auch nicht geringer, und wir dürfen nicht noch einmal denselben Fehler begehen – wir müssen endlich in Kenntnis der wahren Natur der Veränderungen die richtige, bisher versäumte Antwort auf die Frage finden: „In was für einem Ungarn, in was für einer Provinz möchten wir im Jahre 2025 leben?“ Im Zeichen dieser Gedanken veranstalten wir unsere Tagung, und deshalb hat sie auch das Motto: „Umwandlung und Anpassung in der Landwirtschaft und Provinz“. Wir hoffen, dass die 240 Vorträge und Posters, bzw. der Ideenaustausch der zwei Tage uns der gesuchten Antwort näher bringen werden.

Dr. habil. Dinya László, CSc.

Direktor, Universitätsprofessor

Vorsitzender der Wissenschaftlichen Kommission

Gyöngyös, 27. März 2014

**TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁG / SCIENTIFIC COMMITTEE /
ORGANISATIONSAUSSCHUSS**

Elnök / Chair / Vorsitzender

Dr. Dinya László CSc, egyetemi tanár

Titkár / Secretary / Sekretär

Dr. Bíró Tibor PhD, egyetemi docens

Tagok / Members / Mitglieder

Dr. Bernd Fritz PhD, egyetemi tanár, Jéna, Németország

Dr. Csete László CSc, c. egyetemi tanár, örökös főszerkesztő, Gazdálkodás

Dr. Dimény Imre professor emeritus, BCE

Dr. Németh Tamás, egyetemi tanár, akadémikus, MTA főtárgya

Dr. Peter Bielik PhD, egyetemi tanár, Nyitra, Szlovákia

Dr. Richard M. Cruse PhD, egyetemi tanár, Iowa, Ames, USA

Dr. Takácsné dr. György Katalin CSc, egyetemi tanár

**SZERVEZŐ BIZOTTSÁG / ORGANISING COMMITTEE /
ORGANISIERUNGSKOMMISSION**

Elnök / Chair / Vorsitzender

Dr. Takácsné dr. habil György Katalin CSc, egyetemi tanár

Tagok / Members / Mitglieder

Szentgyörgyvölgyi László Zoltán h. gazdasági főigazgató

Herédi Éva kutatási koordinátor

Kovácsné Burunkai E. Patrícia kutatási ügyintéző

ELÉRHETŐSÉG / ACCESSIBILITY / VERWENDBARKEIT

Károly Róbert Főiskola

3200 Gyöngyös, Mátrai út 36.

Telefon: 00 36 37 518-304

Fax: 00 36 37 518-397

E-mail: pburunkai@karolyrobert.hu

WiFi / Wireless access point / WiFi-System

Intézményünk „A” épületében biztosított a WiFi szolgáltatás felhasználónév és jelszó nélkül.

There is a wireless access point in building „A”, without username and password.

Im „A”-Gebäude funktioniert das WiFi-System ohne Kennwort und Passwort.

Hálózat /Network / Network (SSID): **NTN**

Felhasználónév / Username / Kennwort: **Ø**

Jelszó / Password / Passwort: **Ø**

A TUDOMÁNYOS NAPOK PROGRAMJA / PROGRAM OF SCIENTIFIC DAYS / PROGRAMM DER WISSENSCHAFTLICHER TAGE

2014. március 27. csütörtök / March 27, 2014, Thursday / Donnerstag, 27. März 2014

- 8:00 - **Regisztráció / Registration / Registration**
Helyszín: B épület földszint / Ground floor – Building „B” / „B“ Gebäude Erdgeschoss
- 10:10 - 12:00 **Plenáris ülés / Opening ceremony, Plenary session / Eröffnung, Programm der Plenarsitzung**
Helyszín: B épület, V. előadó / Auditorium V – Building „B” / „B“ Gebäude, Hörsaal V.
- 10:00 - 10:20 **Megnyitó, köszöntő / Welcome speech / Begrüßung**

Megnyitó: Helgertné Dr., Szabó Ilona, rektor, KRF
Köszöntő: Dr. Németh Tamás, akadémikus, MTA főtitkár
- 10:20 10:40 **"Agrárpolitikai eszközök a megújuló mezőgazdaság és vidék szolgálatában"**
Dr. Feldman Zsolt, agrárgazdaságért felelős helyettes államtitkár, Vidékfejlesztési Minisztérium
- 10:40 11:00 **"Az erőművek szerepe a mezőgazdaság integrációjában"**
Dr. Valaska József, a Mátrai Erőmű Zrt. igazgatóságának elnöke
- 11:00 11:20 **„Agrárgazdaságunk és a vidék jelene, jövője”**
Dr. Kapronczai István, főigazgató, Agrárgazdasági Kutató Intézet
- 11:20 11:40 **"Changing, Adapting Agriculture and the Countryside" - Változó, alkalmazkodó mezőgazdaság és a vidék**
Dr. Richard M. Cruse, PhD, professor, IOWA State University
- Kulturális műsor / Culture program / Kulturelle Aufführung**
- 12:05 - **Konferencia fotó készítés (B épület előtti lépcső) / Conference photo (Stairs in front of Building „B”/ Konferenzfoto (Treppe vor dem Gebäude „B”)**
- 12:20 - **Dr. Dinya László, intézetigazgató, FITC, KRF**
Poszter szekció megnyitása / Opening of Poster Session / Eröffnung der Poster Sektion - A épület, Aula / Building 'A', Lobby / Gebäude „A“ Aula, -

12:30 - 13:30 **Ebéd / Lunch / Mittagessen** (A épület, T előadó / Building A, Auditorium T / „A“ Gebäude, Hörsaal T)

14.00 - 18:00 **Szekcióülések / Sections / Sektionssitzungen**

Földhasznosítás szekció - A épület, IV. előadó / / Land utilization section – Building A, Auditorium IV. / Feldnutzung Sektion - Gebäude „A”, Hörsaal IV.

Elnök: *Dr. Kapronczai István*

Társelnök: *Dr. Magda Róbert*

Titkár: *Dr. Nagy-Kovács Erika*

Integrációs lehetőségek a mezőgazdaságban szekció / Integration possibilities in agriculture section / Integrationsmöglichkeiten in der Landwirtschaft - A épület, 2.211 terem / Building A, Room, 2.211 / Gebäude „A” , Raum 2.211

Elnök: *Dr. Popp József*

Társelnök: *Dr. Takács István*

Titkár: *Dr. Erdélyi Tamás*

Fenntarthatóság, globalizáció (tanulás-tudás, élelmiszer, víz, energia) szekció / Sustainability, globalisation Section (education – knowledge, food, water, energy) / Nachhaltigkeit, Globalisierung (Lernen-Wissen; Lebensmittel, Wasser, Energie) - A épület, II. előadó / Building A, Auditorium II. / Gebäude „A”, Hörsaal II.

Elnök: *Dr. Farkasné Dr. Fekete Mária*

Társelnök: *Dr. Dinya László*

Titkár: *Dupcsák Zsolt*

A klímaváltozásra adandó válaszok (élelmiszertermelés, víz- és energiagazdálkodás) szekció / Possible responses to climate change section (food production, water and energy management) / Mögliche Antworten auf den Klimawandel (Lebensmittelanbau, Wasser- und Energiewirtschaft) - A épület, III. előadó / Building A, Auditorium III / Gebäude „A”, Hörsaal III.

Elnök: *Dr. Németh Tamás*

Társelnök: *Dr. Bíró Tibor*

Titkár: *Gonda Cecília*

A vidék átalakulása, alkalmazkodása, új funkciók szekció / The transformation and adaptation of rural areas / new functions Section / Umwandlung und Anpassung der Provinz, neue Funktionen - A épület, 2.212 terem / Building A, Room, 2.212 / Gebäude „A”, Raum 2.212

Elnök: *Ifj. Hubai Imre*

Társelnök: *Dr. Futó Zoltán*

Titkár: *Szűcs Csaba*

Társadalmi felzárkózás I. szekció / Social development Section 1 / Gesellschaftliches Aufholen I. - B épület, 1.10. terem / Building B, Room, 1.10 / Gebäude „B”, Raum 1.10
Elnök: **Dr. Sinóros-Szabó Botond**
Társelnök: **Dr. Hágén István Zsombor**
Titkár: **Csernák József**

Társadalmi felzárkózás II. szekció / Social development Section 2 / Gesellschaftliches Aufholen II. - B épület, 1.09 terem / Building B, Room, 1.09 / Gebäude „B”, Raum 1.09
Elnök: **Dr. Garai Péter**
Társelnök: **Dr. Baranyi Aranka**
Titkár: **Dr. Hernecky Andrea**

Makrogazdaságtan I. szekció / Macroeconomics Section 1 / Makroökonomie I. - A épület, 3.203 terem / Building A, Room, 3.203 / Gebäude „A”, Raum 3.203
Elnök: **Dr. Szűcs István**
Társelnök: **Dr. Bozsik Norbert**
Titkár: **Kisari Krisztián**

Makrogazdaságtan II. szekció / Macroeconomics Section 2 / Makroökonomie II. - A épület, 3.204 terem / Building A, Room, 3.204 / Gebäude „A”, Raum 3.204
Elnök: **Dr. Udovecz Gábor**
Társelnök: **Dr. Vásáry Miklós**
Titkár: **Dr. Téglá Zsolt**

Makrogazdaságtan III. szekció / Macroeconomics Section 3 / Makroökonomie III. - A épület, 3. 205 terem / Building A, Room, 3.205 / Gebäude „A”, Raum 3.205
Elnök: **Dr. Rieger László**
Társelnök: **Dr. Baranyai Zsolt**
Titkár: **Dr. Zörög Zoltán**

Üzemgazdaságtan szekció / Business economics Section / Betriebswirtschaft-- B épület, 1.17 terem / Building B, Room, 1.17 / Gebäude „B”, Raum 1.17
Elnök: **Dr. Marselek Sándor**
Társelnök: **Dr. Borbély Csaba**
Titkár: **Dr. Domán Szilvia**

Angol nyelvű szekció I. / English-speaking Section 1 / Englischsprachige Sektion I. - A épület, 2.208 terem / Building A, Room, 2.208 / Gebäude „A”, Raum 2.208
Elnök: **Dr. Szlávik János**
Társelnök: **Dr. Kozuch, Barbara**
Titkár: **Dr. Baják Imre**

**Angol nyelvű szekció II. / English-speaking Section 2 /
Englischsprachige Sektion II.** - A épület, 2.207 terem / Building
A, Room, 2.207 / Gebäude „A”, Raum 2.207

Elnök: **Dr. Tóth József**

Társelnök: **Dr. Hernik, Joanna**

Titkár: **Dr. Réthy István**

**Angol nyelvű szekció III. / English-speaking Section 3 /
Englischsprachige Sektion III.** - A épület, 2.206 terem / Building
A, Room, 2.206 / Gebäude „A”, Raum 2.206

Elnök: **Dr. Fertő Imre**

Társelnök: **Dr. Przygodska, Renata**

Titkár: **Dr. Novák Tamás**

**Angol nyelvű szekció IV. / English-speaking Section 4 /
Englischsprachige Sektion IV.** - A épület, 2.209 terem / Building
A, Room, 2.209 / Gebäude „A”, Raum 2.209

Elnök: **Dr. Nábrádi András**

Társelnök: **Dr. Sadowski, Adam**

Titkár: **Dr. Bujdosó Zoltán**

**Angol nyelvű szekció V. / English-speaking Section 5 /
Englischsprachige Sektion V.** - A épület, 2.202 terem / Building
A, Room, 2.202 / Gebäude „A”, Raum 2.202

Elnök: **Dr. Horska, Elena**

Társelnök: **Dr. Hudakova, Monika**

Titkár: **Dr. Taralik Krisztina**

**Német nyelvű szekció / German-speaking Section /
Deutschsprachige Sektion** - A épület, I. előadó / Building A,
Auditorium I. / Gebäude „A”, Hörsaal I.

Elnök: **Dr. Wachtler István**

Társelnök: **Dr. Bischof, Roland**

Titkár: **Pallás Edith**

**ZENFE szekció / ZENFE Section /-"Grünenergie-
Kooperation im Hochschulwesen" (ZENFE) Programm,-** B
épület, 018 terem / Building B, Room, 0.18 / Gebäude „B”, Raum
0.18

Elnök: **Dr. Herczeg Béla**

Társelnök: **Dr. Koncz Gábor**

Titkár: **Herédi Éva**

**ELME/E-LEARNING szekció / ELME E-learning Section /
"ELME"- E-Learning** - A épület, 3.33 terem / Building A Room
3.303 / Gebäude „A”, Raum 3.303

Elnök: **Dr. Racskó Péter**

Társelnök: **Dr. Erfurth, Christian**

Titkár: **Mucsics László**

18:30 - **Szakember találkozó / Reception / Expertentreffen - A épület,
T előadó / Auditorium T – Building A / Gebäude „A”, Hörsaal
„T”)**
**Elismerések átadása / Award ceremony / Überreichung von
Auszeichnungen**

2014. március 28. péntek / 28 March, 2014 Friday / Freitag, 28. März 2014

9:00 - 13:00 **Szakmai program (Mátrai Erőmű bemutatása) / Visit to Mátra
Power Plant / Fachprogramm (Besuch in der „Mátrai”
Kraftwerk)**
13:00 **Ebéd / Lunch / Mittagessen**

SZEKCIÓPROGRAMOK

PROGRAMME OF THE SECTION SESSIONS

PROGRAMM DER SEKTIONSSITZUNGEN

FÖLDHASZNOSÍTÁS SZEKCIÓ
LAND UTILIZATION SECTION
FELDNUTZUNG SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Kapronczai István

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Magda Róbert

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Nagy-Kovács Erika

Naárné Tóth Zsuzsanna – Szűcs István – Gábrnelné Tózsér Györgyi – Baranyai Zsolt –
Vinogradov Szergej

A művelési ágak értékelésének sajátosságai

Tóth Orsolya

A földreformok hatása a magyar mezőgazdaság teljesítményére

Boros Sándor – Takácsné György Katalin

Második versus első generációs bioüzemanyagok gazdasági szerepe, kapcsolata a
földhasználattal

Magda Róbert

A földhasználatban rejlő lehetőségek a következő évtizedekben

Orlovits Zsolt –, Kovács László

Nyugat-európai modellek és a magyar implementáció lehetőségei a mezőgazdasági
üzemszabályozás területén

Vinogradov Szergej – Szűcs István – Ugrósy György – Molnár Márk – Naárné Tóth
Zsuzsanna

Új utak a szántóföldek gazdasági értékelésében

Gergely Sándor

Energetikai fatermesztési kísérletek eredményei nyolc termőhelyen Magyarországon

Alföldy-Boruss Márk

Élelmiszer vagy (?) energia

A MŰVELÉSI ÁGAK ÉRTÉKELÉSÉNEK SAJÁTOSSÁGAI PECULIARITIES IN THE EVALUATION OF AGRICULTURAL LINES OF PRODUCTION

Naárné Tóth Zsuzsanna
Szűcs István
Gábrnelné Tózsér Györgyi
Baranyai Zsolt
Vinogradov Szergej

Hungarian agriculture faces new challenges from liberalisation of the land market in the next years. During the EU accession professionals suggested that the significant price differences will decrease in the forthcoming period and full liberalisation of land market will not result in social and economical distress. Although according to expectations land prices started to rise slowly but they are still well below the EU average which can lead to severe problems. Research shows that Hungarian land market prices in the last period hardly surpass intrinsic economic values as defined by fundamental economic principles. In our study we present the problem of defining the economic value of land discussed by numerous domestic and international sources. Based on these economic principles the aim of our research is to assess economic value of land and summarise peculiarities in evaluating lines of production in agriculture. Based on the applied evaluation methodology we provide calculations to assess production line asset values.

Keywords: cultivation area, lines of production, economic assessment, land market price,

A magyar mezőgazdaság az elkövetkező években újabb kihívás előtt áll a termőföldpiac közelgő liberalizációja miatt. A csatlakozás időszakában a szakmai körök bár azt valószínűsítették, hogy az EU tagságot követő néhány éven belül ezek a jelentős árszint-különbségek csökkenni fognak és a földpiac teljes liberalizálása nem fog drasztikus társadalmi-gazdasági problémákat okozni. Bár az elképzeléseknek megfelelően a magyar termőföld ára az Európai Unióhoz történő csatlakozást követően lassú emelkedésnek indult, napjainkra még mindig az uniós átlag alatt van, amely számos súlyos probléma forrása lehet. Kutatási tapasztalatok azt mutatják, hogy az elmúlt időszakban a magyar földpiacon kialakuló földár alig haladja meg a közgazdasági alapelvek mentén meghatározott közgazdasági érték felét. Munkánk során ismertetjük a termőföld közgazdasági értéke meghatározásának problémáját, mellyel számos hazai és nemzetközi irodalom is foglalkozik. Kutatásunk célja, hogy a kapcsolódó közgazdasági elmélet bázisán megvizsgáljuk a termőföld közgazdasági értelemben vett értékét és összefoglaljuk az egyes művelési ágak értékelésének sajátosságait. Az alkalmazott értékelési eljárások alapján számításokat végzünk az egyes művelési ágak vagyoneértékének meghatározására vonatkozóan.

Keywords: termőföld, művelési ágak, közgazdasági földértékelés, földár,

**A FÖLDREFORMOK HATÁSA A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG
TELJESÍTMÉNYÉRE.
THE IMPACTS OF LAND REFORMS ON THE PERFORMANCE OF THE
HUNGARIAN AGRICULTURE.**

Tóth Orsolya

The Hungarian agriculture has suffered three remarkable structural changes (land reform in 1945, collectivization, new economic mechanism in 1966-1968) since 1945 which was further enhanced by the political, economical and social transition in 1990 and by the accession to the EU in 2004. Agricultural events in the past few decades eloquently demonstrate that if someone put in a relatively well-functioning structure – ignoring all economic rationality – than the expected and actual results will not be nodding acquaintance with each other, this was the case in Hungary too. Peaceful agri-political conditions always result in development; however, cyclical reforms disrupt the balance of development, and inhibit the progress. The aim of the study is to examine whether the “transformation shocks” have caused significant changes in the Hungarian agriculture?

Keywords: development, land reform, transformation shock, transition,
JEL: Q15, Q18, ,

A magyar mezőgazdaság három megrázó szerkezeti változáson (1945. évi földreform, kollektivizálás, új gazdasági mechanizmus 1966-1968-ban) ment keresztül 1945 óta, amit tovább fokozott az 1990-es években végbement politikai, gazdasági, társadalmi és szociális átalakulás, valamint hazánk 2004. évi Európai Unió csatlakozása. Az elmúlt évtizedek agrárpolitikai eseményei ékesen bizonyítják, hogy ha egy viszonylag jól működő struktúrába – minden gazdasági racionalitást mellőzve – beleavatkoznak, akkor az elvárt és a valós eredmények köszönő viszonyban sem lesznek egymással, nem volt ez másként Magyarországon sem. A nyugodt agrár-politikai viszonyok mindig fejlődést eredményeznek, ellenben a ciklikus reformok megbontják a fejlődési egyensúlyt, gátolják az előrehaladást. A tanulmány célja megvizsgálni azt, hogy az ún. „átalakulási sokkok” mit okoztak a magyar mezőgazdaságban, okoztak-e egyáltalán radikális termelés visszaesést, változott-e a mezőgazdasági foglalkoztatottak száma, csökkent-e a hazai állatállomány?

Keywords: átalakulási sokk, fejlődés, földreform, rendszerváltozás,

**MÁSODIK VERSUS ELSŐ GENERÁCIÓS BIOÜZEMANYAGOK GAZDASÁGI
SZEREPE, KAPCSOLATA A FÖLDHASZNÁLATTAL
ECONOMICAL ROLE OF SECOND VERSUS FIRST GENERATION BIOFUELS
AND THEIR CONNECTION WITH USE OF LAND**

Boros Sándor János
Takácsné György Katalin

As a result of our earlier research work by analysing secondary data and reviewing directives we could point out that the EU/national tax (excise) legalisation has influenced on the spreading of biodiesel and bioethanol in respect of biofuels, as renewable sources of energy. Based on the reports on the use of biofuels prepared by the EU Member states for the EU Commission, the dynamic increase of use of the biodiesel and bioethanol, forecasted by trend's calculations on secondary data in 2006, has come true. It can be explained by the determined targets of the energy politics of EU that the dynamic and progressive increase of the use of biofuels has a strong connection with the changing legalization system of EU including application of tax benefit. The current study analyzes the topic from the energetic point of view based on the proposal of Indirect Land Use Change „ILUC”, highlighting the correlations between the changes of the use of land and the greenhouse gas emission (Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council). The question may be raised: in spite of the earlier conceptions (10% obligation) how much the production of the second generation biofuels can be influenced by the maximalization of the first generation of the biofuels in 5 %. The spreading of these biofuels depends on the wide-range innovative activity of the stakeholders of this sector of economy but in meantime the reduction of the competitiveness of EU and the changes in the agribusiness shall be taken into consideration.

Keywords: biofuels, legal environment, production capacity, raw materials,

Korábbi kutató munkánkban szekunder adatok elemzésével, illetve a direktívák áttekintésével kimutattuk, hogy az uniós és a nemzeti szakmai, illetve adójogi (jövedéki) szabályozás – a bioüzemanyag, mint megújuló energiaforrás tekintetében – a biodízel és a bioetanol elterjedésére hatással van. A biodízel és a bioetanol felhasználásának dinamikus növekedésére szekunder adatokon 2006-ban végzett trendszámításokban kapott várható növekedés bekövetkezett, az Európai Unió tagállamai által a bioüzemanyag felhasználással kapcsolatban a Bizottság részére készített jelentések alapján. Az Európai Unió energiapolitikájában meghatározott célokra vezethető vissza, hogy a bioüzemanyag felhasználás fokozatos és dinamikus növekedése és az Európai Unió szabályzó rendszerének változása, adókedvezmények alkalmazása között szoros kapcsolat mutatható ki. A tanulmány a témakör energetikai szempontú megközelítését az Indirect Land Use Change „ILUC” elnevezésű javaslat alapján vizsgálja, kiemelve a földhasználat változás és üvegházhatású gázkibocsátás közötti összefüggéseket (28/2009 EK irányelv). Kérdés, hogy a korábbi elképzelésekkel szemben (10%-os kötelezettség) az első generációs bioüzemanyagok 5%-ban történő maximalizálása mennyiben befolyásolja a második generációs bioüzemanyagok termelését. Ezek elterjedése függ a termékpálya szereplői széleskörű innovációs tevékenységétől, ugyanakkor számolni kell, az Európai Unió versenyképessége csökkenésével, illetve változásokkal az agrárgazdaságban is.

Keywords: bioüzemanyag, jogszabályi környezet, termelési kapacitás, alapanyag,

**A FÖLDHASZNÁLATBAN REJLŐ LEHETŐSÉGEK A KÖVETKEZŐ
ÉVTIZEDEKBEN**
POSSIBILITIES IN LAND UTILISATION IN THE FOLLOWING DECADES

Magda Róbert

Population growth all over the world intensifies the exploitation and use of natural resources and generates a growing demand for food. The precondition for food security is the availability of the production factors of which land is of utmost significance. However, the size of the land suitable for cultivation has decreased significantly due to rising natural resource extraction and industrial production growth, which will pose a significant risk in the future. In my opinion, the most important form of land use will remain to be agricultural utilisation but the issue of sustainability will have to be taken into account. The scarcity of fossil fuels will presumably enhance the uptake of other forms of land uses. Our country has long enjoyed comparative advantage because of its available agricultural areas whose accurate, rational use will be decisive in the future. To achieve this we must adopt to market needs and in case land use is uneconomical for agricultural production it is necessary to consider the production of alternative energy, which will reduce our energy dependence and increase sustainability.

Keywords: land utilisation, sustainability, energy, resource,
JEL: F14, F15, Q17,

A népességnövekedés a világban egyre inkább fokozza az erőforrások kitermelést, felhasználását, illetve növekvő keresletet jelent az élelmiszerek iránt. Az élelmiszerellátás alapvető feltétele a termelési tényezők rendelkezésre állása, amelyek közül a termőföld különösen nagy jelentőséggel bír. A művelésre alkalmas földterületek nagysága azonban a növekvő természeti erőforrás kitermelésének, illetve az ipari termelés növekedésének hatására jelentős mértékben csökkent, ami jelentős kockázatot jelent a későbbiekben. Véleményem szerint a jövőben is a földhasználat legjelentősebb formája a mezőgazdasági hasznosítás lesz, figyelembe véve emellett a fenntarthatóság kérdését. A fosszilis tüzelőanyagok szűkössége vélhetően előtérbe helyezi más földhasználati módok elterjedését is. Hazánk számára a termőfölddel való ellátottság hosszú idő óta komparatív előnyt jelent, aminek a megfelelő, racionális használata a jövőben is meghatározó lesz. Ehhez természetesen alkalmazkodni kell a piaci igényekhez és abban az esetben, ha a területek hasznosítása nem gazdaságos mezőgazdasági termeléssel, akkor szükséges más, például alternatív energia előállítása, amellyel csökkenthetjük az energiatülségünket és növelhetjük a fenntarthatóságot.

Keywords: földhasználat, fenntarthatóság, energia, erőforrás,

NYUGAT-EURÓPAI MODELLEK ÉS A MAGYAR IMPLEMENTÁCIÓ LEHETŐSÉGEI A MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMSZABÁLYOZÁS TERÜLETÉN WESTERN EUROPEAN MODELS AND THE POSSIBILITY OF IMPLEMENTING A STRUCTURE BASED FARM REGULATION IN HUNGARY

Orlovits Zsolt
Kovács László

Az Európai Unió tagországai elvi szinten vizsgálva kétféle üzemstrukturális modellt alkalmaznak. Az egyik, a hazánkban is követett erőforrás egység-alapú, amely az egyes termelési tényezők forgalmi viszonyait elkülönülten szabályozza, és csak egy statisztikai nyilvántartáson alapuló üzemfogalmat ismer. A másik az üzemegység-alapú, mely az agrárüzemet mint dologösszességet tekinti a szabályozási rendszer kiindulópontjának, és a mezőgazdasági üzem dologi jellegű erőforrásai összességükben képeznek egy forgalmi egységet. Az üzemalapítás egyéb kritériumaival (pl. szakirányú végzettség, helyben gazdálkodás kötelezettsége) kiegészítve ez a szabályozási mód hatékonyan képes visszaszorítani a termőföldek, gazdasági épületek és felszerelések adásvétele, haszonbérlete, öröklése során a spekulatív ügyleteket, miközben a mezőgazdasági vállalkozások hitelképességét is javítja, hiszen a jelzálogalapú hitelezés esetében a teljes üzem vagyoneértéke lehet a fedezet. Tanulmányunkban azt mutatjuk be, hogy az egyes üzemegység-alapú modellt alkalmazó uniós tagországokban (Franciaország, Németország, Ausztria, Olaszország, Dánia) milyen eltérő szabályozási megoldásokkal találkozhatunk, és ezek hogyan hasznosíthatóak egy esetleges magyar üzemszabályozási törvény kidolgozása során.

Keywords: mezőgazdasági üzem, forgalmi egység, üzemalapítás
JEL: K11,

Theory distinguishes between two types of farm structure models in the European Union. The resource-based model, used in countries including Hungary, regulates all business relationships between factors of production separately, and defines agricultural holdings on the basis of statistical records. The other one is based on holdings as units. Farms are considered aggregations of property, that is all physical resources of an agricultural holding farm constitute one trading unit. This type of regulation effectively hinders speculative transactions (purchase, rent, and inheritance of land, farm buildings and equipment) because to establish an agricultural holding there are a set of requirements to meet (e.g. professional certificates, obligation to pursue local activities); and because for mortgage-based loans the total value of goods of the complete farm is calculated as a backing. This paper studies the details of country-specific regulations of Member States that use the unit-based farm structure model (France, Germany, Austria, Italy and Denmark). We also investigate the potential use of these regulations in Hungary, provided that a law on farm regulation is to be composed in our country.

Keywords: National regulation of farm structure; Agricultural farm as a production and a legal unit

ÚJ UTAK A SZÁNTÓFÖLDEK GAZDASÁGI ÉRTÉKELÉSÉBEN NEW METHODS IN THE ECONOMIC EVALUATION OF ARABLE LAND

Vinogradov Szergej
Szűcs István
Ugrósd György
Molnár Márk
Naárné Tóth Zsuzsanna

The long-term development of socio-economic systems requires the sustainable use of natural resources. In order to fulfill the important tasks related to the optimization of land use system – which is necessary for the responsible management of land, the consideration of environmental protection aspects and to answer competition – it is inevitable to determine the economic value of land as a production factor. The liberalization of the Hungarian land market to be accomplished by 2014 will bring some changes which the currently applied economic land evaluation methods based on the outdated Gold Crown (GC) land quality assessment system can not accompany. The agricultural land market in Hungary - like in other transitional-economy countries - is not yet fully developed, there are no reliable databases of market land prices. Most of the CEE countries are characterized by a big gap between land prices and the real economic value of land. On the other hand land value is needed for many economical applications. In the article the authors analyse land valuation methodology applied in Hungary and make recommendations on their improvement and adjustment to present market needs and their complex application.

Keywords: return-based land evaluation, sustainable land use, land mortgage,

A társadalmi- gazdasági rendszer hosszú távú fejlődése megköveteli a fenntarthatóság érvényesítését a természeti erőforrások gazdálkodásában. A termőfölddel való felelős gazdálkodás, a környezetvédelmi szempontok betartása, a verseny éleződése miatti földhasználati rendszer optimalizálása során felmerülő fontos feladatok ellátásához nélkülözhetetlen a föld, mint termelési tényező gazdasági értékének megállapítása. A magyar termőföld-piacnak a 2014-re kitűzött liberalizációja várhatóan olyan változásokat hoz, amelyeket az elavult Aranykorona földminősítési rendszeren alapuló jelenleg alkalmazott földértékelési módszerek nem lesznek képesek követni. Magyarországon – hasonlóan a többi átmeneti gazdaságú országhoz – nem fejeződött be a termőföldpiac kialakulása, a magyar földpiacot a megbízható és pontos nyilvános statisztikai adatok hiánya jellemzi. A földpiaci szereplők nehéz helyzetben vannak, mivel nem rendelkeznek megfelelő információkkal a földpiaci folyamatokról, azok számszerű jellemzőiről. A legtöbb kelet-európai országra jellemző a jelentős eltérés a piaci földár és a termőföld gazdasági értéke között. A gazdasági számításokhoz viszont fontos a torzító piaci hatásoktól mentes gazdasági értéknek a felhasználása. Jelen cikkben a szerzők Magyarországon alkalmazott földértékelési módszerek kritikus elemzését végzik, javaslatot tesznek szántóföldek közgazdasági értékelési módszerek javítására, a jelenlegi piaci igényekhez való igazításukra.

Keywords: hozadékalapú földértékelés, fenntartható földhasználat, földjelzálog-hitelezés,

**ENERGETIKAI FATERMESZTÉSI KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI NYOLC
TERMŐHELYEN MAGYARORSZÁGON**
**THE RESULTS OF THE EXPERIMENTS OF ENERGY WOOD PRODUCTION IN
EIGHT REGIONS IN HUNGARY**

Gergely Sándor

Within the framework of the complex research programme called “Zöldláng”, the pilot plots were settled in Kompolt, Tarnaszentmiklós, Sárvár, Hajdúbagos, Tass-pusztá, Alátka, Kiszána and Ecséd. The eight pilot areas were determined in such a way as to have different parameters of the sites, since the experimental results can be applicable in more regions. Border regions were also involved among the the pilot regions in order to get results, which regions can be involved for the purpose of energy wood production, which are worse than the average. The six genetic soil types are the following: meadow soil, cast forest soil, chernozem, calcareous, brown forest soil, clay - silt- brown forest soil. The four physical types of soil of the pilot areas: clay loam - clay, heavy clay loam, loam - sandy loam, sand - sandy loam. The three hydrological types of the pilot areas: TVFLEN, ALLV, TVFLEN-IDŐSZ The two climate types of the pilot areas: ESZTYP, KTT The acacia, willow, poplar and elm were involved in the experiment. The selection of the types of wood based on the author’s and other researchers’ experiments. The results are presented in tables and figures.

Keywords: energy yield, root number, growing space, climate characteristics, border region,

Zöldláng komplex kutatási program keretén belül a kísérleti parcellákat Kompolton, Tarnaszentmiklóson, Sárváron, Hajdúbagoson, Tass-pusztán, Alatkán, Kiszánán, és Ecséden jelöltem ki. A nyolc kísérleti területet úgy határoztam meg, hogy azok különböző termőhelyi jellemzőkkel bírjanak, miáltal több termőhelyen is alkalmazhatóak lesznek a kísérleti eredmények. Határ termőhelyeket is bevontunk a kísérleti területek közé, hogy adatokat kapjunk arra vonatkozóan, vajon melyek azok az átlagnál rosszabb adottságú termőhelyek, amelyeket még be lehet vonni az energetikai fatermesztés céljára. A 6 genetikai talajtípus a következő: réti talaj, öntés erdőtalaj, csernozjom, humuszos homoktalaj, barna erdőtalaj, agyag-bemosódásos barna erdőtalaj. A kísérleti területek 4 fizikai talajfélesége: agyagos vályog – agyag, agyag nehéz agyag, vályog - homokos vályog, homok - homokos vályog. A kísérleti területek 3 hidrológiai típusa: TVFLEN, ALLV, TVFLEN-IDŐSZ A kísérleti területek 2 klíma típusa: ESZTYP, KTT A kísérletekbe az akácot, a fűzet, a nyárákat és a pusztaszilvát vontuk be. A fafajok kiválasztása a szerző 1984 óta folytatott kísérletei, valamint más kutatók által folytatott hazai kísérletek alapján valósult meg. Az eredményeket táblázatokon és ábrákon mutatom be.

Keywords: energia hozam, tő szám, növénytér, klíma jellemzők, határ termőhely,

ÉLELMISZER VAGY (?) ENERGIA FOOD VERSUS (?) ENERGY

Alföldy-Boruss Márk

Due to the ILUC proposal of the European Commission (Indirect Land Use Change which proposal is generally effect on the rural areas and biofuel industry in Hungary) are strengthening opinions what contrasts sharply food production and energy. However some arguments are reasonable from the point of view of the European legislation but are strongly acceptable in some special regions. This question should have to analyse at a national level considering the current and future use of the agroecological capabilities of Hungary, as well as the study the greenhouse value and energy intensity of each agriproducts in order to establish an compromise or harmony between the national and EU ambitions. During the analysis would welcomed to show the national economic effects, like beyond the food security, energetic and climate-protection measures, the effects on rural development, economy development, employment, at a local and regional level. The land use change effect on food security and energy is compared to the outcomes and interests of the EU28.

Keywords: food security, energetics, greenhouse gases, agroecological capabilities, land use, JEL: Q2,

Az Európai Bizottság úgynevezett ILUC javaslata kapcsán (Indirect Land Use Change, azaz indirekt földhasználat változás) felerősödtek azon vélemények, amelyek az élelmiszer termelést és az energia előállítását éles ellentétbe állítják. Az európai szabályozás szemszögéből nézve érthetőnek tűnő érvelések azonban bizonyos régiókban nehezen értelmezhetőek és megérthetőek. Nemzeti szinten Magyarország agroökológiai adottságainak jelenlegi és jövőbeli kihasználására, valamint az egyes agrártermékek üvegházhatású gáz kibocsátására és azok energiaintenzitására tekintettel célszerű a kérdéskör átfogó elemzése úgy, hogy a nemzeti és EU-s törekvések közötti összhang, vagy kompromisszum létrejöhessen. Az elemzés során érdemes a nemzetgazdasági hatások figyelembe vétele is, azaz az egyes intézkedések élelmiszerbiztonsági, energetikai és klímavédelmi aspektusain túl a vidékfejlesztési, gazdaságfejlesztési, foglalkoztatási hatások is bemutatandók lokális és regionális szinten is. A földterület használatának élelmiszerbiztonságra és energetikára kifejtett következményei összevetendők az EU28 más tagállamainak eredményeivel és érdekeivel is.

Keywords: élelmiszerbiztonság, energetika, üvegházhatású gázok, agroökológiai adottságok, földterület használat,

INTEGRÁCIÓS LEHETŐSÉGEK A MEZŐGAZDASÁGBAN SZEKCIÓ
INTEGRATION POSSIBILITIES IN AGRICULTURE SECTION
INTEGRATIONSMÖGLICHKEITEN IN DER LANDWIRTSCHAFT SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Popp József

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Takács István

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Erdélyi Tamás

Baranyai Zsolt – Dudás Gyula – Vásáry Miklós – Kovács Zoltán – Szabó G. Gábor,
 A bizalom egyes dimenzióinak szerepe a magyarországi termelői szerveződések életében

Horváth Zoltán

Siker vagy kudarc a TÉSZ-ek szerepvállalása? A szentesi és a mórhalmi TÉSZ összehasonlító elemzése

Takács István – Orbán Erzsébet

Kooperációs attitűd és a finanszírozási szerkezet összefüggései az Észak-magyarországi régió kkv-iban

Baranyai Zsolt – Naárné Tóth Zsuzsanna – Vinogradov Szergej – Kovács Zoltán – Vásáry Miklós

Van-e létjogosultsága a géphasználati együttműködéseknek a magyar mezőgazdaságban? – üzemek géphasználati jellemzőinek elemzése

Marselek Sándor – Módos Gyula – Varga Tibor

Klaszterek szerepe a regionális versenyképesség javításában

Virág Ágnes

Az együttműködés lehetőségei a turizmus- és térségfejlesztés tekintetében a Villányi borvidék példáján keresztül

Marosi Ildikó

A család, mint a tacit tudás átadásának színtere

Szűcs István – Szöllősi László

Vertikális és horizontális integrációs lehetőségek a hazai haltermékpálya mentén

Fogarasi József – Tóth Kristóf – Nemes Anna

A pénztőke hatása az integrációt befolyásoló agrárgazdasági teljesítményre

**A BIZALOM EGYES DIMENZIÓINAK SZEREPE A MAGYARORSZÁGI
TERMELŐI SZERVEZŐDÉSEK ÉLETÉBEN
ROLE OF SOME DIMENSIONS OF TRUST IN HUNGARIAN FRUIT AND
VEGETABLE PRODUCER ORGANISATIONS**

Baranyai Zsolt
Dudás Gyula
Vásáry Miklós
Kovács Zoltán
Szabó G. Gábor

Sajnálatos tapasztalat, hogy amíg az Európai Unió meghatározó zöldség-gyümölcs előállító tagállamaiban a marketing szövetkezetek (pl. TЭСZ-ek) meghatározó szerepet töltenek be a termékpálya koordinálásában, addig az Európai Unióhoz újonnan csatlakozott országokban, köztük Magyarországon piaci részesedésük meglehetősen alacsony. A témában végzett kutatások döntően egyetértenek abban, hogy e jelenség alapvetően a gazdálkodói bizalom alacsony szintjével magyarázható. Ezt a szituációt alapul véve, jelen tanulmány a bizalom szerepét vizsgálja a gazdálkodói szerveződések életében.

Keywords: TЭСZ, bizalom, elégedettség, csoportkohézió
JEL: Q12, Q13,

It is very unfortunate that the market share of marketing cooperatives (e.g. POs) is relatively low in countries newly accessed to the European Union - including Hungary - while these organisations have key role in the major vegetable-fruit producing member states of the EU. Researchers working on the topic mostly agree that this phenomenon can basically be explained by the low level of farmers' trust. Starting from this situation, the present paper examines the role of trust in the cooperative arrangements of farmers.

Keywords: PO, trust, satisfaction, group cohesion

SIKER VAGY KUDARC A TÉSZ-EK SZEREPVÁLLALÁSA? A SZENTESI ÉS A MÓRAHALMI TÉSZ ÖSSZEHOSONLÍTÓ ELEMZÉSE SUCCESS OR FAILURE OF POS ROLE? TWO PO'S COMPARATIVE ANALYSIS

Horváth Zoltán

In the fruit and vegetable sector it is intended for outstanding coordinating, equal opportunity role for POs (are) created by the producers. Farmers have been forced to be integrated (coercion integration) after the product line has changed due to the fact that the economic importance of retail chains has increased significantly as consumer behaviour have changed. These organizations have been capable of concentrating the small farms' supply on the market. Both economic rationalism and regulators increase the POs' significance. However, in the last ten years, these organizations were unable to fulfil the role intended for them. This study presents the two largest Hungarian POs from their foundation , through the main stages of the operation until today. The Mórakert Szövetkezet - which was the first and for many years the biggest PO – went bankrupted in 2010, while the Dél-alföldi Kertészek Szövetkezete still has the biggest turnover, and serves as a model in many respects. The reasons causing these two different development paths are displayed by analyzing annual reports, company documents, press releases, performing personal consultations.

Keywords: vegetables-fruit, PO, cooperation, vertical coordination, bankruptcy,

A zöldség-gyümölcs ágazatban a döntéshozók kiemelkedő koordinációs, esélykiegyenlítő szerepet szántak a termelői együttműködés révén létrehozott TÉSZ-eknek. A termelők integrációs kényszerbe kerültek, miután a termékpálya átalakult, hiszen a fogyasztói magatartás megváltozása révén a kiskereskedelmi láncok gazdasági súlya jelentősen megnőtt. Ezek a szervezetek lehetnek alkalmasak arra, hogy az egymástól elkülönülten termelő kisgazdaságok kínálatát koncentrálni tudják a piacon. Mind a gazdasági racionalizmus, mind a szabályozók a TÉSZ-ek jelentőségét növelik, az elmúlt tíz évben azonban ezek a szervezetek mégsem tudták maradéktalanul betölteni a nekik szánt szerepet. A tanulmány bemutatja a két legnagyobb hazai TÉSZ-t a megalakulástól, a működésük főbb szakaszain keresztül napjainkig. A Mórakert Szövetkezet – mely az első, és sokáig a legnagyobb TÉSZ volt - 2010-ben tönkrement, míg a Dél-alföldi Kertészek Szövetkezete jelenleg is a legnagyobb áruforgalmat bonyolítja, és számos tekintetben mintaként szolgál. Éves beszámolók, személyes konzultációk, vállalati dokumentumok és sajtóanyagok alapján kerülnek bemutatásra azok az okok, melyek ezt az eltérő fejlődési utat okozták.

Keywords: Zöldség-gyümölcs, TÉSZ, együttműködés, vertikális koordináció, csőd,

**KOOPERÁCIÓS ATTITÚD ÉS A FINANSZÍROZÁSI SZERKEZET
ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ KKV-IBAN
CORRELATION BETWEEN COOPERATIVE ATTITUDE AND FINANCING
STRUCTURE OF THE SMES IN THE NORTH-HUNGARIAN REGION**

Takács István
Orbán Erzsébet

Among a number of factors affecting for the small and medium size enterprises business practices as well as the problems arising from time to time in connection with its handling, decisive influence on the viability and the survival of them. In the risk management might be an important tool the cooperation on the market and the willingness to do it. The research focused on the North-Hungarian region, where an outcome of our previous research was that the entrepreneurs showed willingness for the cooperation primarily with the suppliers and the customers, furthermore the banking sector which had key role in their finance. In consideration with this experience, the present research examined, based on a survey, that there is any relationship between the preferred partners of the cooperation and the capital structure of the firms. The research highlights that the cooperation with customers is determined by the evolvement of the market security, the cooperation with suppliers might be explained by providing acceptable payment deadlines, and the cooperation with the banks is motivated primarily by forming a long term connection for the financial security of the operation.

Keywords: capital structure, risk management, , stakeholders, bank, survey,
JEL: D21, M21,

A kis- és közepes vállalkozások üzleti gyakorlatát befolyásoló számos tényező közül a finanszírozás, és az annak kapcsán időről időre keletkező problémák kezelése, döntő módon befolyásolja az életképességét, életben maradását. A kockázatok kezelésben fontos eszköz lehet a piaci együttműködés, illetve az arra való hajlandóság. A kutatás fókuszterülete az Észak-magyarországi régió, ahol egy korábbi kutatásban kimutattuk, hogy a vállalkozók elsősorban a szállítókkal, a vevőkkel, illetve a finanszírozásukban kulcs szerepet betöltő bankszektornal mutatnak együttműködési hajlandóságot. E tapasztalat figyelembevételével jelen kutatás azt vizsgálta, egy kérdőíves felmérés adataira támaszkodva, hogy az együttműködésben preferált külső érintettek és a vállalkozás tőkeszerkezete között milyen összefüggés mutatható ki. A kutatás rávilágít arra, hogy amíg a vevőkkel való együttműködést a piaci biztonság megteremtése, a szállítókkal való együttműködést a megfelelő fizetési határidők (a kereskedelmi hitelek lejáratának) biztosítása magyarázhatja, addig a bankszektornal való együttműködés elsősorban a hosszabb távú finanszírozási biztonságot megalapozó háttér, kapcsolat kialakítása indokolhatja.

Keywords: tőkeszerkezet, kockázatkezelés, külső érintettek, bank, felmérés,

**VAN-E LÉTJOGOSULTSÁGA A GÉPHASZNÁLATI EGYÜTTMŰKÖDÉSEKNEK A
MAGYAR MEZŐGAZDASÁGBAN? - ÜZEMEK GÉPHASZNÁLATI
JELLEMZŐINEK ELEMZÉSE**
**IS THERE ANY FUTURE FOR MACHINERY SHARING ARRANGEMENTS IN
HUNGARIAN AGRICULTURE? – ANALYSIS OF MACHINE USE IN FARMING**

Baranyai Zsolt
Naárné Tóth Zsuzsanna
Vinogradov Szergej
Kovács Zoltán
Vásáry Miklós

A bizalom, mint kutatások tárgya, relatíve új jelenség az agrárközgazdasági kutatásokban, ugyanakkor ennek ellenére az elmúlt néhány évtizedben nagyszámú bizalom-definíció és kategorizálás vált ismertté. Ezen számos bizalom-megközelítésből kutatómunkánk során a McAllister-féle csoportosítást vettük alapul, mely a bizalom két dimenzióját azonosítja: kognitív és affektív. Kutatómunkánk során kérdőívezésen alapuló empirikus vizsgálatok keretében elemeztük a bizalom ezen két aspektusainak szerepét, illetve hatását a szövetkezetekben, különös tekintettel a csoportkohézióra, a tagok elégedettségére, valamint aktivitására.

Keywords: együttműködés, empirikus kutatás, eszközellátottság, eszközhatékonyság
JEL: Q12, Q13,

Trust, as subject of analysis, is a relatively new phenomenon in agricultural economy research. In spite of this, however, quite a few trust-definitions and categorisations have been published in the last few decades. Out of these numerous trust approaches, the present paper uses McAllister categorisation as a basis. It identifies two dimensions of trust, namely cognitive and affective. Not detailing the exact content of these dimensions, empirical examinations based on questionnaires were used in our research to analyse the role and impact of these two aspects of trust in cooperatives, with special regard to group cohesion, satisfaction and activity of members.

Keywords: cooperation, empirical research, asset supply, asset efficiency

KLASZTEREK SZEREPE A REGIONÁLIS VERSENYKÉPESSÉG JAVÍTÁSÁBAN THE ROLE OF CLUSTERS IN THE IMPROVEMENT OF REGIONAL COMPETITIVENESS

Marselek Sándor
Módos Gyula
Varga Tibor

Competitiveness is a complex category being influenced by very different factors acting occasionally in different measure. Competitiveness means shortly keeping positions in the competition. In cluster, among the complex set of interactions, emphasis is rather based on 'soft', non-measurable factors like trust, creative ability and knowledge 'overflow'. A cluster then - similarly to a market or an enterprise - is a coordination field of change (mainly of information and knowledge) and is not a coordination mechanism of its own but rather the place of its materialisation. Therefore, systematization of the mechanisms coordinating change (even in the field of clusters) is needed. The notion of network economy has come to the front during the past decade, whereas there are still several terminological and methodological issues not cleared so far that hinder research in this field. In respect of management and organisation they can be considered one of the organisational reactions upon economic challenges transformed in information society, which focuses on elasticity, quick organisational learning ability, and consumers customized attendance.

Keywords: competitiveness, network, region, knowledge, cluster,

A versenyképesség összetett kategória, hiszen igen sok tényező befolyásolja, esetenként jelentősen eltérő mértékben. Röviden megfogalmazva a versenyben való helytállást jelenti. Egy klaszterben az interakciók komplex halmazán belül a hangsúly egyre inkább a „szoft”, nem mérhető tényezőkre tevődik mint pl. bizalom, kreatív milió, tudás „túlcsordulása”. A klaszter tehát - hasonlóan a piachoz, illetve a vállalathoz - a csere (mégpedig elsődlegesen információ- és tudáscsere) koordinációs terepe. Ugyancsak a piachoz és a vállalathoz hasonlóan nem ő maga a koordinációs mechanizmus, hanem annak helyszínéül szolgál. Éppen ezért szükség van annak rendszerezésére is, hogy a cserét - és így a klaszterekben megvalósuló cserét is - milyen mechanizmusok koordinálják. A hálózati gazdaság fogalma az utóbbi évtizedben került előtérbe, de még számos tisztázatlan technológiai és módszertani kérdés hátráltatja a terület kutatását. Vezetési szervezési szempontból az információs társadalom kapcsán átalakult gazdasági kihívásokra adott szervezeti válaszok egyikének tekinthető mely a rugalmasságot, a gyors szervezeti tanulási készséget, illetve a fogyasztók testre szabott kiszolgálását állítja a középpontba.

Keywords: versenyképesség, hálózat, régió, tudás, klaszter,

**AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETŐSÉGEI A TURIZMUS- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS
TEKINTETÉBEN A VILLÁNYI BORVIDÉK PÉLDÁJÁN KERESZTÜL
POSSIBILITIES OF COOPERATION IN TOURISM AND RURAL DEVELOPMENT
THROUGH THE EXAMPLE OF VILLANY WINE REGION**

Virág Ágnes

After the transition the wine-producers of Villany shifted from quantity to quality production. They recognized that they can achieve more dynamic growth in wine tourism with cooperation, therefore in 1994 Villany-Siklos Wine Road Association was established, it was the first wine road association in Hungary. Over years, tourism development of region was connected to the wine as an endogenous resource. I present the ensued changes after the political transition, the tourism developments related to the wine, their impact on the countryside and I draw up current the situation and visions for the future based on opinions of renowned wine-producers from Villany. With the involvement of the Villany-Siklos Wine Road Association and local government of Villany I examine whether there are any initiatives or possibilities to establish a tourism destination management (TDM) organization in the wine region which is related to the new institutional structure of tourism, and how this could help the further development of the wine region.

Keywords: wine, cooperation, DMO, rural development,

A rendszerváltást követően a Villányi borvidék szőlősgazdái a mennyiségi termelésről a minőségi termelésre helyezték át a hangsúlyt. Felismerték, hogy együttműködve sokkal dinamikusabb növekedést tudnak elérni a borturizmus terén is, 1994-ban létrejött a Villány-Siklói Borút Egyesület. A térség turisztikai fejlesztését az évek során fokozatosan a borhoz, mint endogén erőforráshoz kapcsolták. Neves villányi borászok véleménye alapján bemutatom a rendszerváltást követő időszakról végbement változásokat, a borhoz kapcsolódó turisztikai fejlesztéseket, azok vidékre gyakorolt hatásait, valamint felvázolom a jelenlegi helyzetet és a jövőbeli elképzeléseket. A Villány-Siklói Borút Egyesület, illetve a villányi önkormányzat bevonásával vizsgálom, hogy van-e lehetőség, kezdeményezés az új turisztikai intézményi struktúrához kapcsolódó turisztikai desztinációs menedzsment (TDM) szervezet kialakítására a borvidéken, illetve egy ilyen szervezet hogyan segíthetné a térség további fejlődését.

Keywords: bor, együttműködés, TDM, vidékfejlesztés,

**A TUDÁS ÉS A TAPASZTALAT ELISMERÉSE AZ INTERGENERÁCIÓS
EGYÜTTMŰKÖDÉSEKBE
ACCEPTATION OF KNOWLEDGE AND EXPERIENCE IN
INTERGENERATIONAL COOPERATIONS**

Marosi Ildikó

Although the institution of family is changing, as a basic unit of society, it has a significant role in both children and young adults' learning processes of tacit as well as explicit knowledge. Every age group has its specific features which lend certain dynamics to the relationships of generations. This paper is based on my online quantitative research into socialisation and the supporting role of family, which was conducted among university students aged 18-33, in autumn 2013. The results proved the hypotheses right. The outcome reflects the fact that the majority of the members of the young generation live with elder member(s) of the family in the same household. Those of Generation Y interviewed value experience and other tacit knowledge of elders highly. The respondents would like to learn all the knowledge, skills and competences from older generations that would allow them to improve their coping strategies. The findings also suggest that these students will be open to mastering such new skills in the family as well as the workplace that cannot be acquired in the framework of the formal educational system.

Keywords: Knowledge transfer, intergenerational cooperation, social capital, values,
JEL: M10,

Bár a család intézménye változóban van, mint a társadalom alapvető egysége jelentős szereppel bír az egyén gyermeki szocializációján túl a fiatal felnőttkori tacit és explicit tudás tanulásának folyamataiban is. Minden korosztálynak megvannak a maga jellegzetességei, amelyek a generációk kapcsolatának egyfajta dinamikát adnak. A szocializációra és a család támogató szerepére irányuló online kvantitatív vizsgálatomat a 18-33 éves korosztályban, felsőoktatásban résztvevő hallgatók körében végeztem el. Ennek eredményei alapján a hipotézisként megfogalmazott állítások igazolást nyertek. A kapott eredmények összefüggnek azzal, hogy a fiatal korosztály jelentős része a család idősebb tagjaival még egy háztartásban él. A megkérdezett fiatalok értékelik az idősebbek gyakorlati és egyéb tacit tudását. Ezeket szívesen el is tanulnák tőlük, hiszen ezáltal olyan kompetenciákra tesznek szert, amelyekkel könnyebben veszik az akadályokat. A kapott eredmények azt is sugallják, hogy a megkérdezettek nem csak a családon belül, hanem majd a munka világában is nyitottak lesznek a további, iskolarendszerben nem elsajátítható tudás megszerzésére.

Keywords: Tudásátadás, intergenerációs együttműködés, értékrendszer, társadalmi tőke,

VERTIKÁLIS ÉS HORIZONTÁLIS INTEGRÁCIÓS LEHETŐSÉGEK A HAZAI HALTERMÉKPÁLYA MENTÉN

OPTIONS FOR VERTICAL AND HORIZONTAL INTEGRATION ALONG THE HUNGARIAN FISH PRODUCT CHAIN

Szűcs István

After the economic and political transformation, the output and resource utilization of the Hungarian fisheries sector decreased less than in other livestock sectors, and it managed to preserve its income position. However, the innovative developments implemented at a relatively low level, cooperation efforts remained at a low level despite the EU assistance and the relatively favourable income position of several farms led to a so-called “leisureliness”, thus in many cases the applied production technology did not access the level of 1970s. All the aforementioned facts led to the degradation of the innovations and the expiration of horizontal and vertical integrations in the sector, thus commercial and cooperation forms being typical during classical free-market capitalism became stable. Problems were further increased - amongst other things - by the volatile cereal prices, 27% VAT rate and the introduction of toll. After long years, certain farms were forced to face with losses, profitability declined at sectoral level, thus demand for innovation and producers’ cooperations were called into being. After all this antecedents, the model of integration including the complete product chain containing vertical and horizontal elements was developed, which could be solution for the above-mentioned situation. Present study introduces this new model, which was primarily established on the basis of foreign examples, but taking into account the Hungarian specialities as well.

Keywords: fisheries sector, innovation, horizontal and vertical integration, cooperation of producers,

A magyar halászati ágazat kibocsátása és erőforrás-használata a gazdasági és politikai rendszerváltást követően a többi állattenyésztési ágazathoz képest kevésbé esett vissza. Az ágazat megőrizte jövedelmi pozícióját. Azonban az ágazatban relatíve alacsony szinten megvalósuló innovatív fejlesztések, és együttműködési kísérletek, melyek az uniós támogatások ellenére alacsony szinten maradtak, és sok gazdaság esetében a relatíve jó jövedelempozíció az „elkényelmesedéshez” vezetett, így az alkalmazott termelés technológia sok esetben nem érte el az 1970-es évek szintjét sem. Mindez az ágazati innováció leépüléséhez és a horizontális és vertikális integrációs kapcsolatok megszűnéséhez vezetett, így az ágazatban a klasszikus szabadversenyos kapitalizmus időszakára jellemző kereskedelmi és együttműködési formák állandósultak. A problémákat tovább fokozzák, a többi közt az ingadozó gabona árak, a 27%-os ÁFA, az útdíj bevezetése. Hosszú évek után egyes gazdaságok kénytelenek a veszteséggel szembesülni, ágazati szinten visszaesett a jövedelmezőség, így megteremtődött az innováció és a termelői együttműködések igénye. Mindezen előzményeket követően került kidolgozásra egy vertikális és horizontális elemeket tartalmazó teljes termékpályát felölelő integráció modellje, amely talán megoldást jelenthetne a kialakult helyzetre. Jelen tanulmányban ez az új modell kerül bemutatásra, amely elsősorban külföldi példákra alapozva, de a magyar sajátosságok figyelembevételével lett kialakítva.

Keywords: halászati ágazat, innováció, horizontális és vertikális integráció, termelői együttműködés,

**A PÉNZTŐKE HATÁSA AZ INTEGRÁCIÓT BEFOLYÁSOLÓ
AGRÁRGAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYRE
THE INFLUENCE OF FINANCIAL CAPITAL UPON THE ECONOMIC
PERFORMANCE OF THE HUNGARIAN AGRICULTURE IN THE PROCESS OF
INTEGRATION**

Fogarasi József
Tóth Kristóf
Nemes Anna

The increasing integration of Hungarian agriculture in the European Union agricultural markets and global economy can be performed by improving the farming performance. The objective of this paper is to investigate the driving financial factors of performance growth in Hungarian agriculture. The impact of capital structure on firm performance has been widely studied in the literature. This paper extends the capital structure study to the effects on agricultural performance, explicitly estimating the effects of financial characteristics of farms on their performance. Malmquist productivity growth index is used as a proxy for production performance and value added creation is used as a proxy for economical performance of Hungarian agricultural producers. Using a panel data of Hungarian farms our results show that production performance has increased by 2.4 per cent in average every year between 2007 and 2011. Applying a dynamic panel model, our preliminary results show that short term debts have a positive effect and subsidies have a negative effect on farm performance in both productivity and value added models. Furthermore in case of value added model a positive impact of investments on farm performance is found. The empirical results highlight the importance of financial characteristics on the evolution on farm performance in Hungarian agriculture. The policy implication is that the access of agricultural producers to credits is key element of the integration of Hungarian agriculture

Keywords: productivity, value added, dynamic panel model, debts, investments, subsidies,
JEL: G31, Q12, Q14,

A magyar agrárgazdaság integrációjának folytatása az Európai Unió agrárpiacaiba és a világgazdaságba a gazdasági teljesítmény függvénye. Az előadás célja megvizsgálni a gazdasági teljesítmény javulására ható pénzügyi tényezőket a hazai agrárgazdaságban. A tőkeszerkezet hatását a vállalatok teljesítményére számos empirikus kutatás vizsgálta, viszont kevés ilyen kutatással találkozunk a szakirodalomban az agrárgazdaságra vonatkozóan. Előadásunkban bemutatjuk, hogy milyen hatással van a tőkeszerkezet az agrárgazdasági teljesítmény alakulására, vagyis a gazdaságok pénzügyi jellemzői hogyan hatnak teljesítményükre. A Malmquist termelékenységi indexel számolt teljes termelési termelékenységet a gazdaságok termelési teljesítményének, a hozzáadott értéket a gazdasági teljesítmény mérésére használjuk. Magyarországi gazdaságok panel adataival végzett becsléseink eredményeképpen megállapítottuk, hogy a termelékenység évi átlagosan 2,4%-kal növekedett 2007 és 2011 között. Dinamikus panel modell becslésünk előzetes eredményeiből megállapítható, hogy a rövid távú kötelezettségek pozitív és a támogatások negatív hatással vannak mind a termelési, mind a gazdasági teljesítményre. Továbbá a hozzáadott érték modellben a beruházások pozitív hatással vannak a gazdasági teljesítményre. Empirikus kutatásunk eredményei alátámasztják a pénzügyi gazdálkodás fontosságát a magyar agrárgazdaság teljesítményének javításában. Eredményeink egyik legfontosabb gazdaságpolitikai következménye, hogy a magyar mezőgazdaság integrációjának folytatásában kulcsszerepe van a hitelezésnek.

Keywords: termelékenység, hozzáadott érték, dinamikus panel modell, adósság, beruházások, támogatások,

**FENNTARTHATÓSÁG, GLOBALIZÁCIÓ SZEKCIÓ
(TANULÁS-TUDÁS, ÉLELMISZER, VÍZ, ENERGIA)
SUSTAINABILITY, GLOBALISATION SECTION
(EDUCATION – KNOWLEDGE, FOOD, WATER, ENERGY)
NACHHALTIGKEIT, GLOBALISIERUNG SEKTION
(LERNEN - WISSEN, LEBENSMITTEL, WASSER, ENERGIE)**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Farkasné dr. Fekete Mária

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Dinya László

Titkár / Secretary / Sekretar: Dupcsák Zsolt

Várallyay György

A talaj vízgazdálkodásának szerepe az alkalmazkodó/fenntartható mezőgazdaság- és vidékfejlesztésben

Csáfor Hajnalka – Szlávik János

A fenntarthatóság szempontjainak megjelenése a területfejlesztésben – Heves megye példáján

Dinya László

Tudáshálózatok a zöld gazdaság szolgálatában

Katonáné Kovács Judit – Bótáne Horváth Noémi

A tudásátadás és az innováció előmozdításának lehetőségei Mezőcsáton

Bíró Tibor

Vízgazdálkodási adattárak fejlesztési lehetőségei

Molnár Márk – Vinogradov Szergej – Naárné Tóth Zsuzsanna

A gazdasági ciklikusság és az energiaárak kapcsolata

Dupcsák Zsolt – Marselek Sándor – Vajsz Tivadar

Indikátorok vizsgálata az energiatermelésben

Szegedi László – Herneczky Andrea – Koncz Gábor

Zöldenergia mentorprogram bevezetésének megalapozása a Károly Róbert Főiskolán

**A TALAJ VÍZGAZDÁLKODÁSÁNAK SZEREPE AZ
ALKALMAZKODÓ/FENNTARTHATÓ MEZŐGAZDASÁG- ÉS
VIDÉKFEJLESZTÉSBN**
**THE ROLE OF SOIL WATER MANAGEMENT IN ADAPTIVE/SUSTAINABLE
AGRICULTURAL AND RURAL DEVELOPMENT**

Várallyay György

Magyarországon gyakran és nagy területeken okoznak problémá(ka)t szélsőséges vízháztartási helyzetek, s ezek talajtani, gazdasági, ökológiai, környezeti, társadalmi következményei. Nem túlzás ezért az állítani, hogy a jövő mezőgazdaság- és vidékfejlesztésének, s a környezetvédelemnek egyaránt a víz lesz egyik meghatározó tényezője, a vízgazdálkodás (benne a talaj nedvességforgalom) szabályozása pedig egyik – prioritást érdemlő – kulcs feladata. A talaj az ország legnagyobb potenciális, természetes víztározója. Hogy jelentős területeire mégis a szélsőséges vízháztartási helyzetek fokozódó gyakorisága, tartama, súlyossága az egyaránt növekvő árvíz- és belvív-veszély, illetve aszályérzékenység a jellemző (gyakran ugyanazon évben, ugyanazon a területen) annak – a csapadékviszonyok szeszélyes variabilitásán túlmenően – az az oka, hogy e hatalmas tározókapacitás kihasználása akadályokba ütközik. Mindent el kell követni ezért a talaj felszínére jutó víz talajba szivárgásának, s a talajban történő hasznos (növények számára felvehető, agrotechnikai műveleteket elősegítő) tározásának érdekében. A vízkészlet-gazdálkodás kulcskérdése a vízgyűjtő területen folytatott racionális talajhasználat, amely nélkülözhetetlen eleme egy fenntartható mezőgazdaság- és vidékfejlesztésnek, s környezetvédelemnek egyaránt.

Keywords: talaj, mint víztározó; szélsőséges vízháztartási helyzetek: belvívveszély; aszályérzékenység; nedvességforgalom-szabályozás; racionális földhasználat

Extreme hydrological situations (floods, water-logging, over-moistening vs. drought), and their soil scientific (degradation processes; unfavourable changes in the bio-geo-chemical cycles of plant nutrients and potential pollutants), economical, ecological, environmental and social consequences result in – sometimes serious – problems. Consequently, water management (including soil moisture control) will be an important, priority task of future development. Soil is the largest potential natural water reservoir in Hungary. In contrast, in large territories the increasing hazard (frequency, duration, seriousness) of extreme hydrological situations are characteristic, sometimes in the same year on the same territory. In addition to the irregular atmospheric precipitation the main reason of this is that the huge water storage capacity of soil is not used because of limited infiltration, poor water retention, great surface runoff, deep filtration and evaporation losses. Consequently, all efforts must be taken to help the infiltration of atmospheric precipitation (and other waters) into the soil, and the useful (plant available and agrotechnically favourable form) storage of infiltrated water within the soil profile. The key element of rational agricultural water management is site-specific land use and soil management in the whole water catchment area, which are indispensable parts of adaptive/sustainable agricultural and rural development and environment protection.

Keywords: soil as potential natural water reservoir; extreme hydrological situations: water-logging hazard; drought sensitivity; soil moisture control; rational land use

**A FENNTARTHATÓSÁG SZEMPONTJAINAK MEGJELENÉSE A
TERÜLETFEJLESZTÉSBN HEVES MEGYE PÉLDÁJÁN
SUSTAINABILITY IN REGIONAL TERRITORIAL PLANNING FOCUSING ON
HEVES COUNTY**

Csáfor Hajnalka
Szlávik János

In our paper we discuss the presence of aspects of sustainability in regional development plans of the counties of Hungary for the period 2014-2020, especially focusing on Heves County. The Eszterhazy Karoly College and the Karoly Robert College were the coordinators of the territorial planning in Heves County and these two higher educational institutions were co-authors of the progress report and the proposal section of the Development Plan of Heves County 2014-2020. The examined version of the proposal section of the Development Plan of Heves County has been completed By February 2013 and approved by April 2013. The following step were the socialization process which showed that the development plan was considered to be a well-organized and carefully thought-out plan by most of the opinion-shapers (representatives of local governments, political parties, civil society organizations, industrial and commerce chambers, educational institutions), which covers all the areas where development is needed. We focus on the presence of the criteria of sustainable territorial development in the main objectives of the plan, and we examine how strongly the objectives are related to the key issues of transition to sustainability in Hungary.

Keywords: sustainability, regional planning, social and environmental awareness , Heves County,

JEL: O33, Q01, Q55,

Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy hogyan jelennek meg a magyarországi 2014-2020-as időszakra vonatkozó területi tervezésben – különös tekintettel a Heves megyei területfejlesztési koncepcióban – a fenntarthatóság szempontjai. Az egri Eszterházy Károly Főiskola és a gyöngyösi Károly Róbert Főiskola koordinátorai voltak a Heves megyei területfejlesztési koncepció helyzetértékelő anyaga elkészítésének, és egyben társszerzői a koncepció 2013 áprilisában elfogadott javaslattevő munkarészének, amelyben a fenntarthatósági szempontok megjelenését vizsgáltuk. Az elfogadást követő társadalmasítás folyamatának tapasztalatai azt mutatták, hogy a koncepció egy jól átgondolt és minden fejlesztendő területet felölelő anyag. A Heves megyei koncepció ilyen módon véglegesnek akkor ugyan még nem volt tekinthető, de a civilek és a döntéshozók által is támogatott változatát vontuk vizsgálat alá. A térségi fenntarthatóság egyes kritériumainak jelenlétét vizsgáltuk elsősorban a koncepció célrendszerében, és azt hogy mennyire felelnek meg a koncepcióban megfogalmazott célok a fenntarthatóság felé való átmenet kulcsterületeinek.

Keywords: területfejlesztés, fenntarthatóság, területfejlesztési program, társadalmi tudatosság, Heves Megye,

UDÁSHÁLÓZATOK A ZÖLD GAZDASÁG SZOLGÁLATÁBAN KNOWLEDGE NETWORKS IN SERVING THE GREEN ECONOMY

Dinya László

The ratio of knowledge capital in the market value of the Top 500 companies is growing in the global knowledge economy: the ratio of tangible assets value was 78% about 40 years ago but just 20% in 2012 (O. Tomo, 2013). Professional experts define the other 80% as a sum of different elements of organizational knowledge (competencies). It is also well-known that the knowledge of companies (organizations) could be developed in a most effective way based on their widespread network connections in the era of the network economy (and society). When the partners and clients are among the most important sources of company knowledge (and innovations) then professional implementation of knowledge management is (or would be) the first priority for every company. Knowing this situation we could investigate the possibilities of organizational reactions to the quickly arising challenges of the so called green economical paradigm exchange (starting into the direction of the “greenomics”) from new point of view. Evaluating the experiences of local innovation clusters and based on the results of regional primary research we have investigated the challenges of this task against the management of local companies. Comparing these results with the experiences of similar international researches we define the special challenges of local environment and the special management tasks as the consequences of it.

Keywords: alteration, transition towns, Wekerletelep, environmental awareness, energy efficiency, strengthening of the local economy, knowledge network, innovation cluster, green economics, management,

A globális tudás gazdaságban a vállalatok piaci értékében egyre nagyobb súllyal szerepel a tudástőke: míg negyven évvel ezelőtt 78% volt az eszközérték aránya a piaci értéken belül a Top 500 vállalat esetében, ez 2012-ben már csak 20%-ot tett ki (O. Tomo, 2013). Szakmai elemzők a másik 80%-ot a szervezeti tudás (kompetenciák) különféle összetevőire vezetik vissza. Ugyancsak ismert tény, hogy a hálózati gazdaság (és társadalom) korában a vállalatok (szervezetek) tudása kiterjedt hálózati kapcsolatrendszer révén bővíthető leghatékonyabban. Amikor az ún. tanuló vállalatok tudásának (és innovációinak) kiemelkedően fontos forrásai az ügyfelek és partnerek, akkor minden vállalat számára elvileg létkérdés (lenne) a hálózati tudás menedzsment professzionális megvalósítása. Mindennek ismeretében új megközelítésben lehet vizsgálni az egyre erősödő kihívásra adható szervezeti válaszok lehetőségeit, amelyek az ún. zöld gazdasági paradigmaváltásra (a „greenomics” felé elindulásra) adhatók. Hazai innovációs klaszterek tapasztalatainak feldolgozásával, valamint regionális primer kutatási eredményekre alapozva azt vizsgáljuk, hogy ez a feladat milyen kihívásokat támaszt a hazai vállalatok menedzsmentjével szemben, és összevetjük ezt hasonló jellegű nemzetközi vizsgálatok eredményeivel. Ennek során kimutatjuk a hazai környezet speciális kihívásait és az ebből fakadó speciális menedzsment feladatokat is.

Keywords: átalakulás, átalakuló városok, Wekerletelep, környezettudatosság, energiahatékonyság, helyi gazdaság erősítése, tudáshálózat, innovációs klaszter, zöld gazdaság, menedzsment,

**A TUDÁSÁTADÁS ÉS AZ INNOVÁCIÓ ELŐMOZDÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI
MEZŐCSÁTON
POSSIBILITIES TO FOSTER KNOWLEDGE-SHARING AND INNOVATION IN
MEZŐCSÁT**

Katonáné Kovács Judit
Bótáne Horváth Noémi

Today, society open for knowledge-sharing and cooperation is a key resource of effective economic systems. In this new knowledge space farmers and consumers have to take part not only as recipients of knowledge, but also as an intermediary and a carrier of it. In this paper we are looking for answers how local economies' actors, the local farmers have access to the information necessary for their activities, through what channels they get it, how they share their knowledge and how they communicate their needs. During the research a survey is carried out in Mezőcsát, one of Hungary's disadvantaged settlement. Along the field work, with the help of interviews and local data processing the opportunities through which information reaches farmers are collected. A full-scale survey, which conducted among local farmers is also part of the work. Here the aim is to map the direction of the information flow and its effectiveness. Physical space required for the development of a society open for knowledge-sharing and collaboration is given in rural regions. As a result of researches and practical steps tools and methods that can facilitate cooperation are known. One of the biggest challenges is the involvement of local actors. This research was made with the support of the European Union and Hungary, co-financed by the European Social Fund under the operational programme, number TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001

Keywords: economic systems, mental model, knowledge-sharing, rural ,
JEL: D83, Q16,

Napjainkban a gazdasági rendszerek eredményességének egyik legfontosabb erőforrása a tudásmegosztó, együttműködésre nyitott társadalom. Az új tudástérben a gazdálkodók és a fogyasztók nem csak tudásbefogadóként, hanem közvetítőként, hordozóként is fontos szerepet kell, hogy kapjanak. Jelen tanulmány keretei között arra keresünk választ, hogy a lokális gazdasági rendszerek szereplői, a helyi gazdálkodók hogyan, milyen csatornákon keresztül jutnak hozzá a tevékenységükhöz szükséges információkhoz, megosztják-e tudásukat és kommunikálják-e igényeiket. A kutatás során az ország egyik halmozottan hátrányos helyzetű településén, Mezőcsátton folytatunk vizsgálatot. Terepi munka során, interjúk készítésével, helyi adatok feldolgozásával feltárjuk azokat a lehetőségeket, melyeken keresztül az információ eléri a gazdálkodókat. Vizsgálatunk része egy a helyi gazdák körében folytatott teljes körű felmérés, mellyel az a célunk, hogy az információ áramlás irányát és hatékonyságát feltérképezzük. A tudásmegosztó, együttműködésre nyitott társadalom építéséhez szükséges fizikális terek adottak vidéken. Kutatások és gyakorlati lépések eredményeként, ismertek azok az eszközök, módszerek melyekkel elősegíthető az együttműködés. Az egyik legnagyobb kihívást a helyi szereplők bevonása jelenti. A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósul meg.

Keywords: gazdasági rendszerek, mentális modell, tudásátadás, vidék,

VÍZGAZDÁLKODÁSI ADATTÁRAK FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI DEVELOPMENT OF WATER MANAGEMENT DATABASE

Bíró Tibor

A vízgazdálkodás területén hosszú évtizedek óta szisztematikus adatgyűjtés folyik, mely magába foglalja mind a felszíni, mind a felszín alatti vizekre vonatkozó, mind a hidrometeorológiai adatok körét. A vízjogi engedélyekhez kapcsolódó adattömeg további lényeges információs bázist takar, a különböző célú statisztikai adatgyűjtések pedig a kapcsolódó területeket is lefedik, bár az adatgyűjtésben számos hiányosság és ellentmondás érhető tetten. Ezeknek az adathalmazoknak az egységes keretbe foglalására már több próbálkozás is történt. A vízgazdálkodás két nagy területét, a vízkárelhárítást és a vízhasznosítást külön igyekeznek kezelni, holott az eltérő célok mellett az eszközrendszerükben sok átfedés van. A vízgazdálkodásnak számos szereplője igényli a naprakész, egységes adatrendszert, mely egyaránt segíti a döntéshozókat, a vízfelhasználókat, a vízszolgáltatókat, valamint a vízkárok megelőzésében és elhárításában érdekeltet. A vízgazdálkodással kapcsolatos adatok az egész ország területét érintik valamilyen módon, ezért a nagy területekről rövid idő alatt részletes információt biztosító modern távérzékelési technikák jelentősen segíthetik a célok elérését.

Keywords: vízhasznosítás, vízkárelhárítás, térinformatika, távérzékelés,
JEL: Q25,

In the area of water management, systematic data collection has been carried out for decades including the data of surface and subsurface waters and hydro-meteorology alike. The database related to water licenses contains further substantial information, while statistical data for different purposes cover the related areas, although a number of shortcomings and inconsistencies can be observed in these processes. Several attempts have already been made to arrange these data in a unified framework. The two major areas of water management, water utilization and water damage prevention are managed separately, although despite their different goals there are several overlaps in their tools. A number of participants in water management require an up-to-date, unified data system that helps not only the decision makers, but also the users, water services and stakeholders interested in water damage prevention and control. Data related to water management affect the whole country in various ways, so the modern remote sensing technologies provide detailed information about large areas in a short time, helping significantly to achieve the goals.

Keywords: water utilization, water damage prevention, GIS, remote sensing,

A GAZDASÁGI CIKLIKUSSÁG ÉS AZ ENERGIAÁRAK KAPCSOLATA CYCLICAL BEHAVIOUR OF ENERGY PRICES

Molnár Márk
Vinogradov Szergej
Naárné Tóth Zsuzsanna

In this paper we investigate the cyclical behavior of energy price movements for the last decade for energy carriers traded on an organized exchange. The cyclical behavior of energy prices, in general, is important and has been the subject of a large number of studies but most of them focused on business cycle effects of oil price shocks. For example, Hamilton (1983) working on pre-1972 data and based on vector autoregression (VAR) analysis, concluded that energy prices are countercyclical and lead the cycle. More recently, however, Serletis and Kemp (1998) show, using data over the period for which energy has been traded on organized exchanges and the methodology suggested by Kydland and Prescott (1990), that energy prices are in general procyclical. Through decomposition of time series into long-run and business cycle components empirical correlations of energy prices with industrial production and consumer prices as well as with other energy carrier prices are presented. Based on stationary cyclical deviations the cyclical nature of energy prices will be identified and correlation with consumer prices will be checked. Furthermore causality will be assessed using the Engle and Granger (1987) two-step procedure explicitly taking into account the univariate and bivariate properties of the variables.

Keywords: energy prices, business cycles, stationary cyclical decomposition, Granger-causality ,

Elemzésünk során az energiaárak mozgásának ciklikusságát vizsgáljuk az elmúlt évtizedben azon energiahordozók vonatkozásában, amelyeket piaci körülmények között (árutőzsdén) forgalmaznak. Az energiaárak ciklikus viselkedését általánosságban fontosnak tartja a szakirodalom, azonban főképpen az olajársokkok gazdasági ciklusokra gyakorolt hatását vizsgálták. Így például Hamilton (1983) elemzésében 1972 előtti adatokat használva és vektorautoregressziós (VAR) módszert alkalmazva arra a következtetésre jutott, hogy az energiaárak kontraciklikus jellegűek és a gazdasági hullámzások elindítói. Újabb eredmények szerint azonban, felhasználva a Kydland és Prescott féle módszertant a szervezett árutőzsdei keretek közötti adásvételi adatokra támaszkodva, Serletis és Kemp (1998) megmutatták, hogy az energiaárak prociklikus jellegűek. A megfelelő idősorok hosszú távú trendre és ciklikus komponensekre való szétbontásával az ipari termelés, valamint a fogyasztói árindexek empirikus korrelációját vizsgáljuk az energiaárakkal. Stacionárius ciklikus eltérések segítségével az energiaárak ciklikus természetét azonosítjuk, majd a fogyasztói árakkal való korrelációját ellenőrizzük. Ezen túlmenően ökonometriai módszerekkel az (esetleges) oksági kapcsolatokat is elemezzük Engle és Granger módszertana segítségével figyelembe véve a változók egy- és többváltozós tulajdonságait.

Keywords: energiaárak, gazdasági ciklusok, stacionárius ciklusdekompozíció, Granger-okság,

INDIKÁTOROK VIZSGÁLATA AZ ENERGIATERMELÉSBEN EXAMINATION OF THE INDICATORS FOR ENERGY PRODUCTIONS

Dupcsák Zsolt
Marselek Sándor
Vajsz Tivadar

Transformation to renewable energy sources is unavoidable due to maintaining the speed of economic development, preserving the environment situation and increasing the employment conditions. Switching from fossil energy sources to renewable has a number of economic, social and environmental benefits. Changing for alternative energy is not only advantageous for the environment, but also gives a way for decreasing cost level. For this reason - based on assessing and planning various alternative energy supply options in an integrated way, taking account of long-term impacts as well - Hungary's energy management must be transformed so that we reduce the emission of greenhouse gases and meet the highest proportion of the demand for energy from renewable energy sources, preferably from local ones. Certain EU member states - in order to fulfill their obligations derived from Kyoto protocol aims - decided on various support systems to provide subvention of renewable energy sources. The indicators will help to find the right direction and goals.

Keywords: renewable energy, biomass, potential of biomass, indicators,

A gazdasági növekedés ütemének fenntartása, a környezet állapotának megőrzése és a foglalkoztatás növelése miatt elengedhetetlen a megújuló energiaforrásokra való áttérés. A fosszilis energiahordozók megújulókkal való kiváltása jelentős gazdasági, társadalmi és környezeti előnyökkel jár. Az alternatív energiahordozók alkalmazása nemcsak környezetvédelmi szempontból előnyös, de lehetőséget nyújt költségcsökkentésre is. Ezért - az egyes alternatív energiaellátási lehetőségek integrált, a hosszú távú hatásokat is figyelembe vevő mérlegelésével és tervezésével át kell alakítani energiagazdálkodásunkat úgy, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátását csökkentjük, energiaigényünket pedig, minél nagyobb arányban a megújuló energiaforrásokból nyerjük. Az EU egyes tagállamai azért, hogy teljesíthessék kötelezettségeiket a Kiotói szerződés alapján, különböző támogatási rendszereket hagyták jóvá a megújuló energiaforrások támogatására. Az indikátorok segítenek a helyes irány és célok megtalálásában.

Keywords: újrahasznosítható energiaforrások, biomassza, biomassza potenciál, indikátorok,

**ZÖLDENERGIA MENTORPROGRAM BEVEZETÉSÉNEK MEGALAPOZÁSA A
KÁROLY RÓBERT FŐISKOLÁN
ESTABLISHMENT OF A GREEN ENERGY MENTORSHIP PROGRAM AT
KÁROLY RÓBERT UNIVERSITY COLLEGE**

Szegedi László
Herneckzy Andrea
Koncz Gábor

Efficient and long-term sustainable utilization of economic resources is inconceivable without continuous development of the human capital. The decreasing role of traditional agriculture necessitates the initiation of new economic scope of duties and relating activities. The consultants with mentor coaching can help the start and maintenance of local green energy programs. Before the beginning of the departmental mentorship program we performed an analysis based on questionnaire and interview study. We examined the knowledge and experiences of the students in connection with presently achievable mentorship services at Károly Róbert University College. Moreover we surveyed the demands for help in favor of more successful studies. The college tutors signified the necessity of mentor tasks and they could participate in that, primarily in talent management. The work of teachers may complete by the students of the upper years (e.g. assistance of disadvantageous beginners). We extend the mentorship program for employees of green energy sector, because it ensures possibilities of work for people at a disadvantage and in need of development. The labor market experts participated in our query strengthened our hypothesis about necessity of mentorship concern to enlargement of professional knowledge and solution of social problems.

Keywords: mentorship services, human resources, green energy projects, competences, disadvantageous students, talent management,
JEL: I24, I25, O15,

Gazdasági erőforrásaink hatékony és hosszútávon fenntartható kihasználása elképzelhetetlen a humán tőke folyamatos fejlesztése nélkül. A mezőgazdaság hagyományos szerepének csökkenése új gazdasági feladatkörök és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységek meghonosítását teszi szükségessé. A szaktanácsadók, mentori felkészítéssel segíthetik a helyi zöldenergia-programok elindítását, gondozását. Az ágazati mentorprogram megkezdése előtt kérdőíves és interjú vizsgálatokra alapozva helyzetelemzést és igényfelmérést végeztünk. Feltártuk a hallgatók ismereteit és tapasztalatait a Károly Róbert Főiskolán jelenleg is folyó mentorszolgáltatásokkal kapcsolatban, valamint az arra vonatkozó igényeiket, hogy milyen segítségre számíthatnak tanulmányaik eredményesebbé tétele érdekében. A Főiskola oktatói egyhangúan szükségét fejezték ki a mentori munkának és részt is vállalnának abban, elsősorban tehetséggondozó tevékenységekben. Az oktatók munkáját több területen (pl. hátrányos helyzetű fiatalok segítése) a felsőbb éves hallgatók egészíthetik ki. A mentorprogramot az zöldenergia szektor munkavállalóira is kiterjesztjük, hiszen annak célkitűzései között szerepel, hogy a hátrányos helyzetű, fejlesztésre szoruló társadalmi csoportoknak is munkalehetőséget biztosítson. A megkérdezett munkaerőpiaci szakértők megerősítették a feltételezésünket a mentorálás szükségességéről, mind a szakmai ismeretek bővítését, mind a szociális problémák feloldását illetően.

Keywords: mentorszolgáltatások, humán erőforrások, zöldenergia projektek, kompetenciák, hátrányos helyzetű hallgatók, tehetséggondozás,

A KLÍMAVÁLTOZÁSRA ADANDÓ VÁLASZOK SZEKCIÓ
 (ÉLELMISZERTERMELÉS, VÍZ- ÉS ENERGIAGAZDÁLKODÁS)
POSSIBLE RESPONSES TO CLIMATE CHANGE SECTION
 (FOOD PRODUCTION, WATER AND ENERGY MANAGEMENT)
MÖGLICHE ANTWORTEN AUF DEN KLIMAWANDEL SEKTION
 (LEBENSMITTELPRODUKTION, WASSER- UND ENERGIEWIRTSCHAFT)

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Németh Tamás

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Bíró Tibor

Titkár / Secretary / Sekretar: Gonda Cecília

Takácsné Hájos Mária – Borbélyné Varga Mária

Salátahagyma fajták értékelése mészlepedékes csernozjom talajon

Fodor László – Juhász Tamás – Juhász József

Terméshozamnövelő szerves növénykondicionáló folyadék hatása a paradicsomra stressz körülmények között

Takácsné Hájos Mária - Kiss Péter Zoltán

Lomb- és répatest tulajdonságok közötti kapcsolat különböző típusú sárgarépa fajtáknál

Farkas Ágnes

A biomassza hasznosításának társadalmi hatásai a számok tükrében

Futó Zoltán

A különböző agrotechnikai eljárások hatása a növények vízhasznosítására

Antal Tamás – Kerekes Benedek – Sikolya László – Szöllősi István

Új lehetőségek az élelmiszertartósításban

Futó Zoltán

A szántóföldi növénytermesztés szerepe a bioenergia gazdálkodásban

Bíró Tibor – Nagy Péter Tamás – Fazekas József – Gyöngyösi Balázs – Rozinai Róbert

Települési hulladék vizsgálata másodnyersanyaggá történő konverzió céljából

Rákóczi Attila – Barczy Attila

A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot szabályzórendszere, mint a kunhalmok fennmaradásának a garanciája

**SALÁTAHAGYMA FAJTÁK ÉRTÉKELÉSE MÉS ZLEPEDÉKES CSERNOZJOM
TALAJON**
EVALUATION OF SWEET ONION VARIETIES ON LIMY CHERNOZEM SOIL

Takácsné Hájos Mária
Borbélyné Varga Mária

The fresh consumption of onion places in overshadow because of its special flavour and pungency. This can be avoided by producing and saleing sweet onion, which has got lower dry matter and flavour, so it can be used for component of fresh salad. In our experiment we examined the morphological parameters and the inner quality by 6 sweet onion varieties (Exhibition, Globo, Spanyol óriás, White Sweet Spanish, Yellow Sweet Spanish, Walla Walla) and compared them to the well known Makói variety. For this we produced transplant and after 8 weeks we planted them (5th May, 2012) into 40x20 cm spacing into a 4 repetition experiment. The harvest was done in the second half of July. We stated that it is possible to produce average 300 g onion bulbs by this growing method with Exhibition, Walla Walla and White Sweet Spanish varieties. The Exhibition exceeded with its huge C-vitamine content (30 mg/100g), what was almost 50 % more than we measured by the Makói variety (22 mg/100g). Furthermore it was featured with pungent flavour, which makes this variety useable for fresh consumption. Its dry matter content was 7-8 % opposite the 16 % we measured for Makói. Sweet onions have less allilsulphid content which determinates pungency. According to our measurements they had one third part quantity of sulphur (~350 mg/ kg) than the Makói variety (>1000 mg/kg).

Keywords: sweet onion , varieties, allilsulphid, pungency flavour, C-vitamine, dry matter,

A vöröshagyma nyers fogyasztása jellegzetes íz anyagai és csípőssége miatt háttérbe szorul. Ezt lehet kiküszöbölni a salátahagyma előállításával és értékesítésével, melynél az alacsonyabb szárazanyag tartalom mellé kisebb zamatanyag társul, így friss saláták komponenseként is jól használható. Kísérletünkben 6 salátahagyma fajtánál (Exhibition, Globo, Spanyol óriás, White Sweet Spanish, Yellow Sweet Spanish, Walla Walla), megvizsgáltuk a morfológiai tulajdonságokat, a beltartalmi értéket, valamint azokat összehasonlítottuk a jól ismert Makói fajtáéval. Ehhez palántát neveltünk és 8 hét elteltével, 40x20 cm-es térállásra, 4 ismétléses kísérletbe ültettük ki (2012. május 5.). A betakarítást július második felében végeztük. Megállapítottuk, hogy ezzel a termesztési móddal kb. 300 g-os átlagtömegű hagymafejeket lehet előállítani az Exhibition, a Walla Walla és a White Sweet Spanish fajtáknál. Az Exhibition kitűnt igen nagy C-vitamin tartalmával (30 mg/100 g), amely csaknem 50 %-kal volt több a Makói fajtánál mérttől (22 mg/100 g). Továbbá jellemző volt rá az enyhén csípős íz, amely lehetővé teszi a friss fogyasztását. Szárazanyag tartalma 7-8 % volt, a Makói-nál mért 16 %-kal szemben. A csípősségét meghatározó allilszulfid tartalma a salátahagymának kisebb. Méréseink szerint harmad annyi ként tartalmaztak (~350 mg/ kg), mint a Makói fajta(>1000 mg/kg).

Keywords: salátahagyma, csípős íz, C-vitamin, szárazanyag, fajta, allilszulfid,

**TERMÉSHOZAM NÖVELŐ SZERVES NÖVÉNYKONDITIONÁLÓ FOLYADÉK
HATÁSA A PARADICSOMRA STRESSZ KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT
IMPACT OF YIELD INCREASING PLANT CONDITIONER ON TOMATO IN
STRESS CONDITION**

Fodor László
Juhász Tamás
Juhász József

Kísérletünkben gilisztahumusz vizes kioldásából nyert növénykondicionáló hatását vizsgáltuk paradicsomon. A vizsgálatokat üvegházi körülmények között végeztük 2013-ban a Károly Róbert főiskola Tass-pusztai Tangazdaságában. A kísérletben kókusz hancshéj természetes közeget alkalmaztunk és két féle növénykondicionáló folyadékot teszteltünk. Kiültetés után a növénykondicionáló folyadékot a tenyészidőszak közepétől hetente egyszer jutattuk ki a kezelt növényekre. A területen 7 naponta, a növénykondicionáló folyadék kijuttatásával megegyező napokon folyamatosan méréseket végeztünk. A növénytápszer jó hatással volt a kezelt paradicsom növények növekedésére és levélképződésére. A kísérlet eredményei szerint a tápoldatos kezelések jelentős termésnövekedést eredményeztek, valamint a növények jobban ellenálltak a stressz hatásoknak. A kezelt paradicsomon több virág fejlődött, továbbá a folyadék hatására hamarabb következett be a terméskötődés. A termések fejlődése is hamarabb fejeződött be. A gyorsabb termésfejlődésnek köszönhetően hamarabb juthatunk nagyobb mennyiségű bogyóterméshez. A növénykondicionáló az üvegházi paradicsomtermesztésben jó kiegészítő növénytápszer. Szintetikus anyagot nem tartalmaz, így az ökológiai paprikatermesztésben is alkalmazható.

Keywords: környezetkímélő termesztés, szerves növénykondicionáló folyadék, üvegházi kísérlet, növénytáplálás, paradicsom
JEL: Q15,

In this experiment we examined the effects of vermicompost liquid plant conditioner on tomato plants. The tests were carried out under greenhouse conditions in 2013, at Tass-pusztá training farm of Károly Róbert College. In the experiment coconut hair was used as growing medium and two types of liquid plant conditioner were tested. After planting, test plants were treated with conditioner liquid once a week. Measurements were made at the same time with using of liquid plant conditioner. The organic plant conditioner affected positively the growth and the leaf formation of test plants. The use of liquid plant conditioner resulted in increased yield and the treated pants were less affected by stress conditions. Treated tomatoes plants produced more flowers and the liquid conditioner resulted in an earlier fruit development and we had got earlier larger amounts of berries. The plant conditioner is a good formula for the tomato cultivation in greenhouse conditions. The organic plant conditioner hasn't got synthetic substances; therefore we can use it also in the organic tomato cultivation.

Keywords: environment sound cultivation, organic plant conditioner, experiment in greenhouse conditions, plant nutrition, tomato

**LOMB- ÉS RÉPATEST TULAJDONSÁGOK KÖZÖTTI KAPCSOLAT
KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ SÁRGARÉPA FAJTÁKNÁL
RELATIONSHIP BETWEEN LEAF AND CARROT ROOT PARAMETERS BY
DIFFERENT TYPES OF CARROT VARIETIES**

Takácsné Hájos Mária
Kiss Péter Zoltán

In our experiment we examined the correspondence between leaf (number of leaves, foliage weight) and root parameters (carrot shoulder diameter, carrot root length, carrot weight) and also water soluble content. For this we made correlation calculation to get exposition for relationship between different cultivation methods (ridge, raised bed, plain cultivation) and different cultivar's leaf- and root parameter. As there is big difference between the examined varieties (Danvers 126, Fertődi vörös, Rekord, Chantenay) in foliage strongness and root features, we made the correlation matrixes for each genotype. We stated that Danvers 126 variety had high positive correlation ($r=0,831$) between foliage weight and root shoulder diameter, what is the requirement for higher productivity and rugged, marketable product. In production you can reach this by optimal spacing and pest control besides optimal nutrient supply. We found very good relationship ($r=0,835$) between root shoulder diameter and root weight by only those cultivars which has more narrow root shoulder and longer taproot (Danvers 126, Fertődi vörös, Rekord). Contrarily Chantenay variety had only weak relationship ($r=0,432$) for this feature, which can be explained by its tapered, short carrot root.

Keywords: carrot, variety, leaf, carrot root, parameters, relationship,

Kísérletünkben a levélszám, a lombtömeg, valamint a répatest tulajdonságok közül a répateszt váll átmérője és hossza, illetve a tömege és a vízdoldható szárazanyag tartalma között vizsgáltunk összefüggést. Ehhez korrelációs számítást végeztünk, hogy választ kapjunk arra, hogy a különböző művelésmódnál (bakhát, emelt ágyás, sík) nevelt fajták lomb- és répatest tulajdonságai milyen összefüggést mutatnak. Mivel a vizsgált fajták (Danvers 126, Fertődi vörös, Rekord, Chantenay) között jelentős különbség van a lombzat erősségében és a répatest tulajdonságaiban, ezért genotípusonként külön készítettük el a korrelációs mátrixot. Megállapítottuk, hogy a Danvers 126 fajtánál a lombzat tömege és a vállátmérő között szoros pozitív kapcsolatot van ($r=0,831$), amely a nagyobb hozam és a darabosabb, piacos termés kialakításának feltétele. A termesztésben ezt a megfelelő térállás és növényvédelem mellett az optimális, tápanyagellátással lehet biztosítani. A vállátmérő és a répatest tömeg között csak azon fajtáknál mutattunk ki szoros összefüggést ($r=0,835$), melyeknél a répatest alakja keskenyebb vállal és hosszabb karógyökérrel jellemezhető (Danvers 126, Fertődi vörös, Rekord). Ezzel szemben a Chantenay fajtánál csak gyenge kapcsolat ($r=0,432$) mutatkozott erre a tulajdonságra, melyet a kúp alakú, rövid répatesttel lehet magyarázni.

Keywords: sárgarépa, fajta, levél, karógyökér, paraméterek, kapcsolat,

**A BIOMASSZA HASZNOSÍTÁSÁNAK TÁRSADALMI HATÁSAI A SZÁMOK
TÜKRÉBEN**
SOCIAL EFFECTS OF THE BIOMASS' UTILIZATION WITH FIGURES

Farkas Ágnes

The social effects of the preparation and utilization of biomass for energy use seems extremely positive on the strength of the experts' opinion. This can't be stated unequivocally in virtue of the datas of the last ten years seeing that the analysis of statistical datas doesn't support the prior studies. Though the utilization of biomass for energy use can create workplaces – on the fields, in sylviculture, in logistics as well as in the power-stations -, and rise regions' standards of living, but it can ensure only seasonal employment for people who are low-skilled. The expected effects are questionable and this adumbrates in additon that there has been any substantive changes neither by examining the migration datas of the last years and nowadays nor in the strength of the results of time series analysis. On the whole the social effects of biomass lag behind expectations, what can have numerous reasons; on the one hand the effects can make positive changes in long-term, on the other hand expectations are too optimistic nowadays, in additon global and some regional variables prevail the social effects of biomass.

Keywords: biomass, unemployment, underprivileged people, migration,

A biomassza előállítás és energetikai célú hasznosításának társadalmi hatásai a szakértők által leírtak alapján rendkívül pozitívnak mutatkoztak. Az elmúlt tíz év adatait alapul véve mindez nem jelenthető ki egyértelműen, tekintettel arra, hogy a statisztikai adatok elemzése bizonyos esetekben nem támasztja alá a korábbi tanulmányokban leírtakat. A biomassza energetikai célú hasznosítása ugyan képes munkahelyeket teremteni - a szántóföldeken, erdőgazdálkodásban, a logisztikában, valamint az erőművekben - és emelni a térségek életszínvonalát, azonban az alacsony képzettségűek számára csak szezonális foglalkoztatást biztosít. Az előirányzott hatások megkérdőjelezhetőségét vetíti előre továbbá, hogy az elmúlt évek és napjaink migrációs adatait vizsgálva az időszerelemzés eredményei alapján sem történt érdemi változás. Összességében a biomassza társadalmi hatásai elmaradnak a várakozásoktól, amelynek számos oka lehet; egyrészt a hatások hosszabb távon jelenthetnek pozitív változást, másrészt napjainkban túl optimisták a várakozások, továbbá globális és egyes regionális változók dominálják a biomassza társadalmi hatásait.

Keywords: biomassza, munkanélküliség, hátrányos helyzetűek, migráció,

**A KÜLÖNBÖZŐ AGROTECHNIKAI ELJÁRÁSOK HATÁSA A NÖVÉNYEK
VÍZHASZNOSÍTÁSÁRA
EFFECT OF THE DIFFERENT AGROTECHNICAL PRACTICES OF PLANTS
WATER UTILIZATION**

Futó Zoltán

The experiments were performed in the Károly Róbert College, Fleischmann Rudolf Research Institute, between 2012-2013. In the experiment we examined the plants water utilization of winter wheat (*Triticum aestivum*). The experimental areas are very dry and arid, the amount of average annual rainfall of 350-400 mm in the vegetation period. Under these conditions were tested the yields of plants, and measuring the evaporation plants, water utilization efficient (WUE), and the photosynthetic activity of plants. As the result of the experiments, we found that how each nutrient levels the supply of water utilization of wheat. The study investigated the effects of plant protection. As the result of the experiments, we found that in different plant protection treatment how the water utilization and yields of winter wheat. It was concluded that the optimal supply of nutrient improves water utilization of plants. We've had higher CO₂ assimilation and higher yields using less water per unit of experiments. In the plant protection treatment, significant differences emerged. Water utilization of untreated and high infection plants was very bad. In the optimum plant protected treated plots and healthy population better use of water, and the unit yields were better also.

Keywords: water utilization, nutrient supply, plant protection, winter wheat, sunflower,

A kísérleteket a Károly Róbert Főiskola, Fleischmann Rudolf Kutatóintézetében végeztük, 2012-2013 között. A kísérletben őszi búza (*Triticum aestivum*) növények vízhasznosítását vizsgáltuk. A vizsgálat helyszíne igen száraz, az évi átlag csapadék mennyisége 350-400 mm a tenyészidőszakban. Ilyen körülmények közt vizsgáltuk a növények hozamait, és mértük a növények párologtatását, vízhasznosítási együtthatót (WUE) és a növények fotoszintetikus aktivitását. A kísérletek eredményeként megállapítottuk, hogy az egyes tápanyagellátási szintek hogyan befolyásolják az őszi búza vízhasznosítását. A kísérletben vizsgáltuk a növényvédelem hatását is. A kísérlet eredményeként megkaptuk az őszi búza különböző növényvédelmi kezelésekből mért vízhasznosítását és hozamait. Megállapítható volt, hogy az optimális tápanyagellátás javítja a növények vízhasznosítását. A kísérleteinkben kevesebb víz felhasználásával magasabb CO₂ asszimilációt és nagyobb egységnyi hozamot kaptunk. A növényvédelem esetében is jelentős különbségek alakultak ki. A kezeletlen és nagy fertőzöttséget mutató növények vízhasznosítása kedvezőtlen volt. Az optimális növényvédelemben részesített, egészséges állomány jobban hasznosította a vizet, és az egységnyi hozamai is jobbak voltak.

Keywords: vízhasznosítás, tápanyagellátás, növényvédelem, őszi búza, napraforgó,

NEW POSSIBILITIES IN FOOD PRESERVATION ÚJ LEHETŐSÉGEK AZ ÉLELMISZERTARTÓSÍTÁSBAN

Antal Tamás
Kerekes Benedek
Sikolya László
Szöllösi István

In order to preserve this seasonal plant, and make it available to consumers during the whole year, it undergoes specific technological treatments, such as drying. Drying is one of the oldest methods of food preservation, and it represents a very important aspect of food processing. The main aim of drying products is to allow longer periods of storage, minimise packaging requirements and reduce chemical components degradation. Most of the thermal treatments such as sun-drying, hot-air drying result relatively low drying rates in the falling speed period which leads to undesirable thermal degradation of the finished products. In prepare of functional foods, freeze-drying method is used generally. In this method shrinkage is eliminated, minimum loss of flavour, and near-perfect preservation results are obtained. Although freeze drying can be applied to circle heat damage and manufacture products with complete structural retention, it is an expensive process, due to its long drying time (22-26h). In this study, the drying techniques (1) hot-air drying followed by freeze drying (HAD-FD), (2) the reverse of the process (FD-HAD), (3) single-stage freeze drying (FD) and (4) single-stage hot-air drying (HAD) were examined. This paper reports results comparing the four processes in terms of drying kinetics, energy consumption and the quality properties (vitamin-C and phenolic content) of the dried apple cubes. It was found that the quality of combined HAD-FD products approximated that of FD. FD-HAD involves less drying time and energy consumption than FD and HAD-FD methods.

Keywords: Freeze drying, hot-air drying, combined drying, energy consumption, drying time
JEL: O13,

Abból a célból, hogy az idényjellegű növényeinket a vásárló számára egész éven át elérhetővé tegyük, különböző technológiai kezelésnek kell alávetni, pl. szárításnak. A szárítás az egyik legrégebbi módszer az élelmiszer tartósításban, és egyben elengedhetetlen folyamat az élelmiszer feldolgozásban. A szárítás elsődleges célja közzé tartozik, hogy a terméknek hosszú tárolási időt nyújtson, minimalizálja a csomagolási igényeket és csökkentse a kémiai komponensek degradálódását. A legtöbb hőkezelés pl. a természetes- és meleglevegős szárítás relatíve alacsony szárítási rátával rendelkezik, a csökkenő szárítási sebességű szakaszban, mely összességében nemkívánatos hőkárosodást okoz a végtermékben. A funkcionális élelmiszerek előállításban általában a fagyasztva szárítást használják. Ezzel a módszerrel előállított termék esetében nem jellemző a zsugorodás, kicsi az aromaveszteség és szinte tökéletes tartósítást eredményez. Habár a fagyasztva szárítás alkalmazásával elkerüljük a termék hőkárosodását, a szárítvány strukturáját megőrzi eredeti állapotában, viszont drága a szárítási folyamat, mindez köszönhető a hosszú szárítási időnek (22-26 óra). Ebben a tanulmányban különböző szárítási technikákat vizsgáltunk: (1) kétfokozatú meleg levegős előszárítás és fagyasztva utószárítás (HAD-FD), (2) ennek fordítottja (FD-HAD), (3) egyfokozatú fagyasztva szárítás (FD) és (4) egyfokozatú meleglevegős szárítás. A cikk beszámol a négy szárítási eljárás összehasonlító vizsgálatainak eredményeiről, melyek a szárítási kinetikában, az energiafogyasztásban és a szárított almakockák minőségi tulajdonságaiban (C vitamin, polifenol-tartalom) voltak kifejezve. Megállapítottuk, hogy a

HAD-FD termék minősége megközelítette a FD termék minőségét. Az FD-HAD hozta az alacsonyabb szárítási időt és az energiafogyasztást, mint a FD és HAD-FD módszerek.

Keywords: fagyasztva szárítás, meleglevegős szárítás, kombinált szárítás, energiafogyasztás, szárítási idő

**A SZÁNTÓFÖLDI NÖVÉNYTERMESZTÉS SZEREPE A BIOENERGIA
GAZDÁLKODÁSBAN
THE ROLE OF THE ARABLE CROP PRODUCTION IN BIO-ENERGY
MANAGEMENT**

Futó Zoltán

Hungary is very favorable conditions in the area of crop production. Nearly 55% of the country's territory was grown on arable crops, especially cereals and industrial crops. Many byproducts arise beside the agricultural staple products, which ones cannot be utilized. The quantity of byproducts on Hungary 22-26 million tons, for this 60-65% one which cannot be utilized stays on the lands. This quantity, some 14-17 million tons of biomass, the energetics utilization of which are not solved. The corns in the ear (wheat, barley, oat, rye, triticale) his case from 1,9-2 million ha of crop land the byproduct, only 30-40% is used. From an energetics aim not utilized some the 1,1-1,2 million ha straw of of area, the byproduct of the growing are left over. Of course, out of the straw of cereals grain yield can be directly used for energy purposes (eg bioethanol), which is suitable for domestic use reasonable surplus products. The corn, the sunflower and the byproducts of the other tillage plants give a considerable quantity apart from this naturally, which newer one 150-180 PJ supply energy. The maize and sunflower grain yield also suitable for direct energy recovery, mainly bioethanol and biodiesel production. His totality from the agricultural byproducts potentially 200-250 PJ energy can be won. This adds the direct energy use of the main product.

Keywords: crop production, biomass, biodiesel, bioethanol, bio-energy,

Magyarország igen kedvező adottságokkal rendelkezik a szántóföldi növénytermesztés területén. Hazánk területének közel 55%-án termesztünk szántóföldi növényeket, elsősorban gabonaféléket és ipari növényeket. A mezőgazdasági főtermékek mellett hasonló nagyságrendben keletkezik melléktermék is, mely általában hasznosítatlan. A Magyarországon keletkezett melléktermékek mennyisége 22-26 millió tonna, melynek jelentős része, mintegy 60-65%-a hasznosítatlanul a földeken marad. Ez a mennyiség, mintegy 14-17 millió tonna biomasszát jelent, melynek energetikai hasznosítása megoldatlan. A kalászos gabonák (búza, árpa, zab, rozs, triticale) esetében a mintegy 1,9-2 millió ha termőterületről a melléktermék csak 30-40%-ban hasznosul. Energetikai célból hasznosítatlan marad mintegy 1,1-1,2 millió ha terület szalmája, mint a termesztés mellékterméke. Természetesen a szalmán kívül a kalászos gabonák termése közvetlenül is hasznosítható energetikai céllal (pl. bioethanol), mely alkalmas a hazai termék-felesleg ésszerű felhasználására. Természetesen ezen kívül a kukorica, a napraforgó és az egyéb szántóföldi növények melléktermékei is jelentős mennyiséget adnak, mely újabb 150-180 PJ energiát szolgáltat. A kukorica és a napraforgó is alkalmas közvetlenül energetikai hasznosításra, elsősorban bioethanol és biodiesel gyártásra. Összességében a mezőgazdasági melléktermékekből potenciálisan 200-250 PJ energia nyerhető. Ehhez járul még hozzá a főtermék közvetlen energetikai hasznosítása.

Keywords: növénytermesztés, biomassza, biodiesel, bioethanol, bio-energia,

**TELEPÜLÉSI HULLADÉK VIZSGÁLATA MÁSODNYERSANYAGGÁ TÖRTÉNŐ
KONVERZIÓ CÉLJÁBÓL**
**EXAMINATION OF MUNICIPAL PLASTIC WASTE FOR THE PURPOSES OF
SECONDARY RAW MATERIAL CONVERSION**

Bíró Tibor
Nagy Péter Tamás
Fazekas József
Gyöngyösi Balázs
Rozinai Róbert

Every year in Hungary generate 4.5 million ton municipal (commercial) solid wastes, where by 30 percent utilize in different ways (energetic or direct). The utilization in cases of some municipal wastes (about 20 percent) are profitable only for energetic use. The purpose of our examinations to test the basic physical and chemical properties of plastics (PE, PP, PS, PVC, ABS) present in large volumes in municipal wastes and to carry out cracking trials under various circumstances. Choosing the trial conditions by the literature, evaluation of throughputs and to calculate matter and energy balance links to trials. We advice recommendations by the results to put into practical pilot cracking technology and to utilization of various phase products. We focused to batch technologies because they are economical for small quantities of material. The usefulness is determined by physical and chemical analysis of product. The examinations are focused to toxic (heavy) metal content of secondary raw material.

Keywords: pyrolysis, cracking, municipal plastic waste, processing, secondary raw material,

Évente Magyarországon 4,5 millió tonna települési szilárd hulladék képződik melyből csak 30% mennyiséget hasznosítanak valamilyen úton (energetikai vagy anyagában történő hasznosítás). Bizonyos típusú hulladékok esetében (kb. 20%) a hasznosítás csak energetikai céllal rentábilis. Vizsgálataink alapvető célja az ilyen, lakossági hulladékban nagy mennyiségben található polimerek (PE, PP, PS, PVC, ABS) alapvető fizikai és kémiai tulajdonságainak vizsgálata és krakkolási kísérletek elvégzése különböző körülmények között. A mérésekhez szorosan kapcsolódik az irodalmi adatok alapján a kísérleti körülmények kiválasztása és azok eredményeinek kiértékelése, anyag és energiamérleg felállítása. A kapott eredmények ismeretében javaslat megfogalmazása félüzemi (pilot) technológia kialakítására és a különböző halmazállapotú (szilárd és folyadék) termékek felhasználására. A hasznosíthatóságot a fizikai, de elsősorban a kémiai vizsgálatok eredményei határozzák meg, különös tekintettel a toxikus-(elsősorban nehéz) fémtartalomra.

Keywords: települési műanyag hulladék, feldolgozás, pirolízis, másodnyersanyag,

**A HELYES MEZŐGAZDASÁGI ÉS KÖRNYEZETI ÁLLAPOT
SZABÁLYZÓRENDSZERE, MINT A KUNHALMOK FENNMARADÁSÁNAK A
GARANCIÁJA**
**THE REGULATORY SYSTEM OF GOOD AGRICULTURAL AND
ENVIRONMENTAL CONDITION AS A GUARANTEE OF PERSISTANCE OF
CUMANIAN MOUNDS**

Rákóczi Attila
Barczy Attila

Cumanian mounds are landscape elements of overriding importance, a great number of which are located in Hungary, mainly in the Great Hungarian Plain. The oldest mounds may be even 6,000 years old. These man-made mounds are valuable –among others–because of their archeological, cultural, historical, botanical, pedological and landscape significance. They significantly decreased in number in the past decades since they became part of the cultivated areas. There have been several unsuccessful attempts to protect them by bringing them under regulation. However, owing to an EU agrarian regulation Cumanian mounds were designated as protected landscape elements which became the condition of payment of direct support. In our research we focus on the impacts of the regulation through the field studies performed in Békés County, which makes it possible to assess the changes in state of the mounds. It is carried out through full- and representative samplings but monitoring method is also used. The regulation applies to 185 mounds in Békés County, 98 of them in 2012, 78 in 2011 and 40 in 2012 were cultivated. This number decreased to 24 by 2013. Studying the results it can be stated that as opposed to the previously less efficient attempts to regulate them, due to the latest regulation the mound protection became more efficient. This indicates that the mounds can be saved from deterioration, and the multifunctionality, eco-potentiality and diversity of the countryside

Keywords: CAP, cross compliance, landscape element, cumanian mound,

A kunhalmok kiemelt jelentőséggel bíró tájképi elemek, melyek nagy számban fordulnak elő Magyarország területén, főként az alföldi vidékeken. A legidősebbek közülük 6000 évesek is lehetnek. Ezen ember által alkotott képződmények többek között régészeti, kultúrtörténeti, botanikai, talajtani és tájképi szempontból értékesek. Számuk jelentősen csökkent az elmúlt századokban, mivel beékelődtek a művelt területek közé. A védelmükkel kapcsolatos jogszabályi próbálkozások is sikertelenül zárultak. Azonban 2010-ben egy Európai Unió agrárszabályozás következtében védett tájképi elemekké nyilvánították, és a közvetlen támogatások kifizethetőségének feltételei közé emelték. Kutatásunk során a szabályozás hatásait vizsgáljuk Békés megye területén területbejárásokkal, így követjük nyomon a halmok művelésén beállt változásokat. Ezt teljes vizsgálattal és reprezentatív mintavétellel végezzük, de monitoring tevékenységet is folytatunk. A megyében 185 db halom került bele a jogszabályba, melyből 2010-ben 98 db-ot, 2011-ben 78 db-ot, 2012-ben 40 db-ot műveltek. 2013-ban 24 db-ra esett vissza a művelt kunhalmok száma. Eredményeink alapján elmondhatjuk, hogy az eddig kevésbé hatékony jogszabályi próbálkozásokkal ellentétben, jelentősen nőtt a halmok védelme az új szabályozás hatására. Mindezek következtében a kunhalmok megmenekülhetnek a pusztulás elől, és a vidéki táj multifunkcionalitása, ökopotenciálja, diverzitása is bővíthet.

Keywords: KAP, kölcsönös megfeleltetés, tájképi elem, kunhalom,

A VIDÉK ÁTALAKULÁSA, ALKALMAZKODÁSA, ÚJ FUNKCIÓK SZEKCIÓ
THE TRANSFORMATION AND ADAPTATION
OF RURAL AREAS, NEW FUNCTIONS SECTION
UMWANDLUNG UND ANPASSUNG DER PROVINZ, NEUE FUNKTIONEN
SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Ifj. Hubai Imre

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Futó Zoltán

Titkár / Secretary / Sekretar: Szűcs Csaba

Kőszegi Irén Rita

Fiatal gazdák a fenntarthatóság szemszögéből (egy primer kutatás alapján Bács-Kiskun megyei példákkal)

Futó Zoltán

A felsőoktatás, a kutatás és az agrárkamarak szerepvállalása a mezőgazdasági szaktanácsadásban

Lendvay Endre – Nagyné Molnár Melinda

A környezethez való alkalmazkodás eszközei a helyi gazdaságfejlesztésben

Szegedyné Fricz Ágnes – Erdélyi Éva – Kuti Beatrix Adrienn – Darvasné Ördög Edit

Hagyományos élelmiszerek szerepe a vidékfejlesztésben

Bujdosó Zoltán

A vidék városodása Északkelet-Magyarországon

Kápolnai Zsombor

Helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések rurális térségekben: Békésszentandrás

Koncz Gábor – Nagyné Demeter Dóra

Az elérhetőség szerepe a mátrai szálláshely szolgáltatások fejlesztésében

Glózik Klára

A turizmus szerepe a vidék átalakulásában Békés megyébe érkező turisták utazási szokásainak elemzése

Szűcs Csaba – Marselek Sándor – Szabóné Pap Hajnalka

A gyöngyösi kistérség fejlődése, helyzetének bemutatása

**FIATAL GAZDÁK A FENNTARTHATÓSÁG SZEMSZÖGÉBŐL
(EGY PRIMER KUTATÁS ALAPJÁN)
YOUNG FARMERS SUSTAINABILITY POINT OF VIEW (BASED ON A PRIMARY
RESEARCH)**

Kószegi Irén Rita

Nowadays, the primary role of agriculture in addition to a safe food supply with many tasks have been added. At the same time the management of environmental and social changes that are necessary. EU considers the overall objective to improve the citizens' quality of life through sustainable community that resources are used efficiently, explore the potential of the economy, ecological and social innovation potential, ensuring prosperity, social cohesion and protection of the environment. In the framework of EU programs is becoming more prominent attention given to young farmers. In my research, I'm searching for answers to how the young farmers considered important achievement of sustainable agriculture, the European Union applications the contribution to the economic development of the investigated producers. Primary (interview) my study focuses on the National Federation of Young Farmers (AGRYA) members. I assume that those who are members of the organization to identify its objective: in addition to management involved in the life of their settlements. As a result of my research, I expect that the scheme incentive for young farmers, thereby contributing to the renewal of the young age structure. In my opinion, the young farmers in their priority to protection of the environment, the implementation of sustainable agriculture, which represent new framework will come into force in 2014, the main directions of rural development.

Keywords: young farmers , sustainable agriculture, competition, social economy,

Napjainkban a mezőgazdaság elsődleges szerepe az biztonságos élelmiszerellátás mellett számos feladattal egészült ki. Egyidejűleg a bekövetkezett környezeti és társadalmi változásokat kezelése szükségessé vált. Az EU átfogó céljának tekinti az állampolgárok életminőségének javítását olyan fenntartható közösség révén, amelyek hatékonyan használják fel az erőforrásokat, feltárják a gazdaságban rejlő ökológiai és szociális innovációs lehetőségeket, ezzel biztosítva a jólétet, a környezet védelmét és a társadalmi kohéziót. Az Európai Unió programjai keretében egyre kiemeltebb figyelmet kapnak a fiatal mezőgazdasági termelők. Kutatásomban arra keresem a választ, hogy a fiatal gazdák mennyire tartják fontosnak a fenntartható mezőgazdaság megvalósulását, az Európai Unió pályázatok mennyiben járulnak hozzá a vizsgálatba vont termelők gazdasági fejlődéséhez. Primer vizsgálatom (mélyinterjú) középpontjában a Fiatal Gazdák Országos Szövetségének (AGRYA) tagjai állnak. Feltételezem, hogy akik tagjai a szervezetnek, azonosulnak annak céljával: a gazdálkodás mellett részt vesznek településük életében. Kutatásom eredményeként azt várom, hogy a támogatási rendszer ösztönzőleg hatott a fiatal gazdálkodókra, ezzel hozzájárult a fiatal korstruktúra megújításához. Véleményem szerint a fiatal gazdák kiemelt feladatuknak tartják a környezet védelmét, a fenntartható mezőgazdaság megvalósulását, melyek a 2014-től érvénybe lépő új keretrendszerben a vidékfejlesztés fő irányait jelentik.

Keywords: fiatal gazda, fenntartható mezőgazdaság, szociális gazdaság, pályázat,

**A FELSŐOKTATÁS ÉS KUTATÁS SZEREPVÁLLALÁSA A MEZŐGAZDASÁGI
SZAKTANÁCSADÁSBAN
THE ROLE OF HIGH EDUCATION AND RESEARCH IN AGRICULTURAL
CONSULTANCY**

Futó Zoltán

Hungary is very favorable conditions in the area of crop production. Nearly 55% of the country's territory was grown on arable crops, especially cereals and industrial crops, but the The European Union's average yield over the past decade, significantly higher than yields for Hungary. In the case of cereals (wheat, barley, oats, rye, triticale) between Hungary and the European Union, the difference between the average yield amounts to 1 t / ha. For maize, this difference is equal to the yield, in many cases exceeding 1.5 t / ha, but the sunflower yields are significantly lower than the EU average in our country. Of course, the natural conditions of Hungarian's agriculture are very favourable. The varieties of domestic supply, availability of inputs and agro-technology options are available. The biggest problem in our country the slow flow of technical information, halting the spread of innovation. The latest research results, know-how, innovative technologies are very slow to appear in the production practice. The spread of professional, innovative technologies to help the role of research and high education in the consultancy. As a prerequisite to the Hungarian Chamber of Agriculture establish close cooperation with professional research and innovation sector participants. The Chamber of Agriculture so that the professional knowledge and incubators of innovation may be the proper functioning of the network of consultants.

Keywords: consultancy, innovation, high education, research, Hungarian Chamber of Agriculture,

Magyarország igen kedvező adottságokkal rendelkezik a szántóföldi növénytermesztés területén. Hazánk területének közel 55%-án termesztünk szántóföldi növényeket, elsősorban gabonaféléket és ipari növényeket, de az Európai Unió termésátlaga az elmúlt évtizedben lényegesen meghaladta Magyarország termésátlagait. A kalászos gabonák (búza, árpa, zab, rozs, triticale) esetében hazánk és az Európai Unió között a termésátlag különbsége eléri az 1 t/ha-t. A kukorica esetében ez a termésátlag különbség eléri, sok esetben meghaladja az 1,5 t/ha-t, de a napraforgó hozamai is jelentősen elmaradnak hazánkban az Európai Unió átlagától. Természetesen a hazai mezőgazdaság természeti adottságai igen kedvezőek. A hazai fajta ellátottság, az inputok elérhetősége és az agrotechnika lehetőségei adottak. A legnagyobb probléma hazánkban a szakmai információk lassú áramlása, az innováció akadozó terjedése. A legújabb kutatási eredmények, a know-how-k, az innovatív technológiák nagyon lassan jelennek meg a termelési gyakorlatban. A szakmai, innovatív technológiák terjedését segítheti a kutatás és a felsőoktatás szerepvállalása a szaktanácsadásban. Ennek alapfeltétele, hogy a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara szoros szakmai együttműködést alakítson ki a kutatási és innovációs szféra résztvevőivel. Az Agrárkamarak így a szakmai tudás és az innováció inkubátorai lehetnek a szaktanácsadói hálózat megfelelő működtetésével.

Keywords: szaktanácsadás, innováció, felsőoktatás, kutatás, agrárkamara,

HAGYOMÁNYOS ÉLELMISZEREK SZEREPE A VIDÉKFEJLESZTÉSBEN FUNCTION OF THE TRADITIONAL FOOD IN RURAL DEVELOPMENT

Szegedyné Fricz Ágnes
Erdélyi Éva
Kuti Beatrix Adrienn
Darvasné Ördög Edit

Citizens and consumers increasingly demand quality as well as traditional products since the 1990s. They are also concerned to maintain the diversity of the agricultural production. This generates a demand for agricultural products or foodstuffs with identifiable specific characteristics, in particular those linked to their geographical origin. One of the aims of the Common Agricultural Policy is to promote the environmental aware and the local production. The EEC launched the Euroterroirs programme in 1993. The priorities were to collect and maintain the traditional agricultural products and foodstuffs. In Hungary the Traditions-Tastes-Regions (HÍR) programme has started in 1998. The collection of 300 product specifications from 7 regions has been made. Producers of traditional product products can apply for right of common on the registered brand of HÍR since 2009. There are 114 products which are licensed the use of the HÍR brand in 2013. The HÍR programme should have propagate in order to increase the number of the branded products, to facilitate the collaboration among the producers, the food business operators and the entertainers. The HÍR products may be potential choice for the environmental aware consumers.

Keywords: traditional product, local product, HÍR, environment aware,

A fogyasztói felmérések a 90-es években azt mutatták, a vásárlások során fontos szempont a földrajzi környezet, vagyis ahol a mezőgazdasági terméket megtermelték és az élelmiszert előállították. A XXI. század fogyasztóinak szembe kell nézniük a globális felmelegedéssel fákadó, rohamos környezeti változásokkal. A Közös Agrárpolitika egyik jövőbeni célkitűzése, hogy a környezettudatos termelést támogassa, ezen belül is a helyi termelés (local production) segítése. Az EGK 1993-ban elindította az Euroterroirs, vagyis Európa Vidékei Programot, annak érdekében a tagállamokban összegyűjtésre és leírásra kerüljenek a hagyományos mezőgazdasági termékek és élelmiszerek. Ennek mintájára Magyarországon 1998-ban Hagyományok-Ízek-Régiók (HÍR) elnevezéssel indult el egy hasonló program, melynek eredménye képpen 7 régió 300 termékéből álló gyűjtemény került összeállításra. A hagyományos termékek népszerűsítése és a termelők szakmai támogatása érdekében 2009-től pályázni lehet a védjegy használatára. 2013-ben már 114 termék volt jogosult a HÍR védjegy használatára. 2013-tól tovább kell bővíteni a programot, annak érdekében, hogy a HÍR gyűjteményben szereplő termékek számának növekedése mellett kialakuljon a helyi termelők, feldolgozók, vendéglátók közötti szakmai együttműködés. A környezettudatos fogyasztók számára választási alternatívát jelentsen a HÍR program keretében kialakításra kerülő íz régiókban történő helyi hagyományos termékek vásárlása.

Keywords: hagyományos termék, helyi termék, HÍR, környezettudatos,

A KÖRNYEZETHEZ VALÓ ALKALMAZKODÁS ESZKÖZEI A HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉSBN

THE TOOLS OF ADAPTING IN THE LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Lendvay Endre
Nagyné Molnár Melinda

The system of Hungarian local governments went through changes several times. Municipalities treated the changes of both the systems and the environmental factors with flexibility. The key of the adaptability is the local economic development. Therefore it is a crucial question if the local community can have an influence in this field and in what measure. In my opinion the local community has effective tools, which should be used efficiently. The goal of the municipal acts is to adapt to the conditions of the different circumstances by changing one or more environmental factors. The PESTEL analysis covers the environmental influencing factors. Because the Hungarian municipalities have many different roles they also have many tool-kits. These can either strengthen or weaken each other's influences. As the first step of my research I analyze relationship between the identified roles and the required environmental factors by introducing real cases. The effects-pattern of the combinations of the used tools is variable too. It can be surveyed with the tool-effect matrix. For the moment it's only a qualitative sign, but the goal of research to find indicators to each cell, row and column which can quantitatively describe the status of the system and its changes.

Keywords: adapting, environmental factors, PESTEL analysis, municipal roles, tool-effect matrix,

A helyi gazdaság fejlesztése és ezen keresztül a helyi életminőség javítása jogos elvárás minden településvezetéstől. Az önkormányzatok gazdaságfejlesztési cselekvéseinek célja egy vagy több környezeti tényező a település céljainak megfelelő átalakítása vagy a megváltoztatásuk révén alkalmazkodni a környezet diktálta feltételekhez. A településekre ható környezeti tényezők meghatározhatók a PESTEL elemzés segítségével. A magyar önkormányzatok szerteágazó szereprendszerükből (politikai, tulajdonosi, normaalkotó, hatósági, piaci, foglalkoztató és kommunikátor) adódóan több eltérő karakterisztikájú eszközrendszerrel rendelkeznek. Ezek egymás hatását erősíteni és gyengíteni egyaránt képesek. A helyi gazdaságfejlesztés gyakorlatában a rendelkezésre álló eszközöket ritkán alkalmazzák önmagukban, többnyire valamilyen tudatosan vagy esetlegesen kialakult kombinációjukkal találkozhatunk, változatos hatásmintázattal. Írásomban az azonosított szerepek és a megcélzott környezeti tényezők viszonyát elemzem esettanulmányokon segítségével. A viszonyrendszer áttekintésére készítettem az eszköz-hatás mátrixot, mely jelenleg csupán logikai modell, de a későbbiekben a tervezés eszközévé fejleszthető.

Keywords: alkalmazkodás, környezeti tényezők, PESTEL analízis, önkormányzati szerepek , eszköz-hatás mátrix,

A VIDÉK VÁROSODÁSA ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON THE URBANIZATION OF THE RURAL AREAS IN NORTH-EAST HUNGARY

Bujdosó Zoltán

The texture of the town system in Hungary was really sparse after the World War II. when there were only 52 legal town. This number has increased more than fivefold in the last 65 years and after the most recent grading there are 318 settlements with this title. The towns in 19 counties most of them situated in Pest County (47), followed by Borsod-Abaúj-Zemplén (27) and Szabolcs-Szatmár-Bereg (26) followed by Bács-Kiskun, Békés and Hajdú-Bihar. So on the Great Plain, mostly the populated settlements with large area reclassified nowadays. The least number of towns is in Nógrád, Csongrád and Heves County, but to tell the truth these three counties have relatively small areas. If we take into consideration the number of settlement in the county Hajdú-Bihar is the top-ranking followed by Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, and the counties of denser, village like system of settlements are the last: Zala, Baranya, Vas and Nógrád. The towns with the highest number of inhabitants expect Budapest in Hungary in 2013 Debrecen (218.000), Miskolc and Szeged (roughly 180.000) the towns with the smallest number of inhabitants is Pálháza (1200), Visegrád and Zalakaros (just above 1500). In the aspect of number of urban inhabitants the rate is highest in Hajdú-Bihar and Csongrád and Békés almost reach this level, but Szabolcs-Szatmár-Bereg, Somogy, Nógrád and Heves Counties stay beyond 50%. According to the above mentioned researches made by Beluszky Pál Pest County has undergone the greatest change of number of population in the last decade followed by Békés and Hajdú-Bihar while the smallest values of course belong to Nógrád, Heves and Komárom-Esztergom Counties.

Keywords: reclassification, urban function, North-East Hungary, rural area,

Az Észak-magyarországi Régió 2013-ban 40 várossal rendelkezik, ezzel hazánkban a második legvárosodottabb régiója. Hazánk városállományából a régió 12%-al részesedik, ugyanakkor elmondható, hogy sem területileg, sem funkcionálisan nem tekinthető homogénnek a vizsgált terület urbanizációja. Az új városok megyénkénti területi megoszlását tekintve elmondható, hogy az Észak-magyarországi Régió városodása – elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyének köszönhetően – az elmúlt évtizedben országos viszonylatban jelentős volt, de nagy számú számú várost avattak még az ország keleti, északkeleti részében, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Békés megyében. Az Észak-Magyarországi Régiót területileg vizsgálva elmondható, hogy néhány térség (Sajó-völgy, Miskolc környéke, Borsodi-Mezőség) erősen városodott, míg elsősorban a határmenti térségben nagy kiterjedésű városhiányos területek találhatók. Ugyanez jellemző a Cserhát és a Cserehát térségére. A régiók elsősorban rurális területein a XXI. században nagymértékű városodás indult el, e folyamat sajátosságait mutatja be a tanulmány.

Keywords: várossá nyilvánítás, városi funkció, Északkelet-Magyarország, vidéki térség,

**HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI KEZDEMÉNYEZÉSEK RURÁLIS
TÉRSÉGEKBE: BÉKÉSSZENTANDRÁS**
**LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT INITIATIVES IN RURAL AREAS:
BÉKÉSSZENTANDRÁS**

Kápolnai Zsombor

Rural areas of Hungary in the last decades a number of negative phenomena steady (for example migration, aging, unemployment, social problems, etc.) But there are places, where the above-mentioned problems have been resolved, solved. Finding and presentation of successful communities is particularly important in the Hungarian countryside of researchers and students. Békésszentandrás is situated on the south-eastern part of the Hungary, five kilometers from Szarvas away. In the village in recent years exemplary local economic development initiatives have been realized. This study will introduce initiatives implemented in the locality, Békésszentandrás is one of the lowest unemployment rates in Békés. You can find a Meat factory in the town, social cooperatives, hydroelectric power, a carpet factory, brewery. The starter of local economic development initiatives of the local government, which manages nearly 40 acres on work and an example to the local residents. While I was preparing on my study I met the local heroes. From their cooperation was being started the local economic development in the village.. Adaptation potential of the realized economic development initiatives in other communities I conclude by presenting my paper.

Keywords: local economic development, local hero, social cooperatives, rural area,

Magyarország rurális térségeiben az utóbbi évtizedekben számos negatív jelenség állandósult (pl. elvándorlás, elöregedés, munkanélküliség, szociális problémák, uzsorázás stb.) Akadnak azonban olyan települések, ahol az előbb említett problémákat sikerült elhárítani, megoldani. A sikeres települések megtalálása és bemutatása, kiemelten fontos a magyar vidékkel foglalkozó kutatók és hallgatók számára. Békésszentandrás Békés megye nyugati részén, Szarvastól 5 kilométerre található. A nagyközségben az utóbbi években példaértékű helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések valósultak meg. Tanulmányomban bemutatom a településen megvalósult kezdeményezéseket, aminek köszönhetően Békés megyében az egyik legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta Békésszentandráson. A településen húszüzem, szociális szövetkezet, vízerőmű, szőnyeggyár, sörfőzde is működik. A helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések elindítója az önkormányzat, ami közel 40 hektáron gazdálkodik munkát adva és példát mutatva a helyi lakosoknak. A tanulmány készítése során találkoztam a helyi hősökkel, az Ő összefogásukkal emelkedhetett ki Békésszentandrás környezetéből. A megvalósult gazdaságfejlesztési kezdeményezések más településeken történő adaptációs lehetőségeinek bemutatásával zárom dolgozatomat.

Keywords: helyi gazdaságfejlesztés, helyi hősök, szociális szövetkezet, vidéki térség,

**AZ ELÉRHETŐSÉG SZEREPE A MÁTRAI SZÁLLÁSHELY SZOLGÁLTATÁSOK
FEJLESZTÉSÉBEN**
**THE ROLE OF ACCESSIBILITY IN DEVELOPMENT OF ACCOMMODATION
SERVICES IN THE MÁTRA REGION**

Koncz Gábor
Nagyné Demeter Dóra

The establishment of transport infrastructure is essential for development of tourism, ensures the possibility for journey of tourists from sender to receiver region. One of the main priorities of the examined region is the expansion of tourism to settlements which have attractions but these are not utilized yet. The realization of these development objectives is determined by the situation of the settlements. It is mainly influenced by the distance from motorways and the core region of the tourism of Mátra region. In our survey we considered the public road accessibility because its unbound usage is preferred by the majority of tourists and the railway is not available in the greater part of the region. The accessibility of the Mátra region is relatively advantageous in Northern Hungary owing to M3 motorway. However the situation of settlements is fairly different within the region. The quality of the roads is considerably exceptionable in many cases that can significantly decrease the utilization of accommodations. In our study we present the accessibility situation of the settlements and reveal its relation to accommodation investments, utilization of quarters as well as regional inequalities of inland and foreign tourist traffic.

Keywords: tourism investments, road network, public transport, rural tourism, guest traffic,
JEL: O18, R42,

A közlekedési infrastruktúra kiépültsége alapfeltétel a turizmus fejlődéséhez, megteremti a lehetőséget a turista küldő területről fogadó területre utazásához. A vizsgált térség egyik kiemelt fejlesztési célkitűzése a turizmus kiterjesztése a vonzerőkkel rendelkező, azonban az eddigiekben kevésbé érintett településekre. Ennek megvalósulását alapvetően befolyásolja, hogy milyen messze helyezkednek el a fő közlekedési útvonalaktól és a mátrai turizmus centrumterületeitől. Vizsgálatunkban a turisztikai célpontok közötti elérhetőségével foglalkoztunk, mivel kötetlenebb használata miatt a legtöbben ezt részesítik előnyben, a vasút pedig egyébként is csak részben tárja fel a térséget. A Mátra elérhetősége az M3-as autópályának köszönhetően az Észak-magyarországi régió belül relatíve kedvezőnek mondható, azonban a térségen belüli települések helyzete már meglehetősen differenciált. A kiépített utak minősége sok esetben erősen kifogásolható, amely jelentősen ronthatja a szálláshelyek kihasználtságát. Tanulmányunkban ismertetjük a települések elérhetőségi viszonyait és feltárjuk annak kapcsolatát a szálláshely-beruházásokkal, a szálláshelyek kihasználtságával, valamint a belföldi és külföldi turisták vendégforgalmának területi egyenlőtlenségeivel. Rámutatunk a közlekedési infrastruktúra turisztikai szempontú fejlesztési igényeire.

Keywords: turisztikai beruházások, közúthálózat, tömegközlekedés, falusi turizmus, vendégforgalom,

**A TURIZMUS SZEREPE A VIDÉK ÁTALAKULÁSÁBAN BÉKÉS MEGYÉBE
ÉRKEZŐ TURISTÁK UTAZÁSI SZOKÁSAINAK ELEMZÉSE
THE ROLE OF TOURISM IN THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRYSIDE
ANALIZING TO THE BÉKÉS COUNTY ARRIVING TOURISTS HABITS**

Glózik Klára

The importance of tourism plays a very important and unquestionable role in developing of the countryside. For several regions tourism is the only possibility of growing and developing. In Békés county agriculture stays in the first place of development, most of people live of the fields of agriculture. But here is Gyula, which is a very popular touristic central famous for its bath culture. In the last 15 years the tourism of several settlements of the county are beginning to develop with the base of thermal bathes such as Gyopárosfürdő, Gyomaendrőd, Tótkomlós. But the active tourism and the gastronomical tourism such as Békéscsaba and Szarvas plays also a very important role. The informing of tourists and the destination marketing is evident in these circumstances. These tasks are fulfilled by the seven Tourinform Offices which have the right to operate from the Hungarian Touristic Inc. In my study I am analyzing the arriving tourists habits of the county according to 444 feedbacks. As a result of the examination we can got the answer of the following questions: which counties are they coming from, what kind of vehicle they use, what aim do they have when they choose us and what kind of hospitality do they prefer. To answering these questions helps to maintain a marketing strategy of the county.

Keywords: tourism, Tourinform Offices, tourists habits, Békés county,

A turizmus helyének és szerepének fontossága ma már megkérdőjelezhetetlen tényként jelen van a vidékfejlesztésben. Egyes térségek számára szinte egyetlen lehetőség a kiemelkedésre, a megélhetésre. Békés megyét elsősorban az agrárium jellemzi, az itt élők számára elsődleges megélhetési forrás a mezőgazdaság. Ugyanakkor olyan turisztikai célponttal is rendelkezik, mint Gyula, amely országos és nemzetközi viszonylatban is elismert fürdőváros. Az elmúlt 15 évben a megye több településén indult fejlődésnek a turizmus, elsősorban a termál-, és gyógyvízre alapozva – Gyopárosfürdő, Gyomaendrőd, Tótkomlós – de az aktív turizmus és gasztronómiai rendezvények – Szarvas, Békéscsaba – is igen sok vendéget vonzanak a térségbe. A turisták megfelelő szintű tájékoztatása, a desztinációk marketingje nagy hangsúlyt kap. Ezt a feladatot a Magyar Turizmus Zrt. névhasználati szerződésével rendelkező hét helyi és egy megyei Tourinform iroda látja el. Tanulmányomban a békés megyei Tourinform irodákban kitöltött 444 db kérdőív alapján mértem fel az ideérkező turisták utazási szokásait. A primer kutatás eredményei alapján választ kaptam arra, mely megyékből, kivel, milyen közlekedési eszköz igénybevételel milyen céllal érkeznek hozzánk a vendégek, illetve milyen szálláshelyen, mennyi időt töltenek el. Az elemzés segítséget nyújt a megye turisztikai marketingjében, célcsoport meghatározásában valamint piaci szegmentációjában.

Keywords: turizmus , Tourinform irodák, utazási szokások, Békés megye,

A GYÖNGYÖSI KISTÉRSÉG FEJLŐDÉSE, HELYZETÉNEK BEMUTATÁSA THE DEVELOPMENT OF THE GYÖNGYÖS MICRO REGION AND A REVIEW OF ITS CURRENT SITUATION

Szűcs Csaba
Marselek Sándor
Szabóné Pap Hajnalka

The aim of our research is to examine the ability of the Gyöngyös micro-region for a permanent economic development. By providing appropriate support the situation of backward regions can be improved to a certain extent but other methods are also inevitable to achieve development. Development is conceivable through the quick dissemination of information as well as the increased role of knowledge and innovation. Competitiveness is highly influenced by the status of social capital both at national and regional level. Post-modern regional policy, instead of providing central support, tries to activate internal resources (regional, social, organisational, cultural, environmental, economic factors) and to establish relation networks. For the population of this region we have to provide the conditions of creditable and human welfare, which is closely engaged with the working improvement of the local economy, with the reduction of the existent burden of the environment and also with the wise and sustainable utilization of the existent values.

Kutatásunk célja a gyöngyösi kistérség tartós gazdasági fejlődésre való képességének vizsgálata. Támogatásokkal az elmaradott régiók helyzete kevésbé javítható, a fejlődéshez más módszerek is szükségesek. A fejlesztés az információk gyors terjesztésével a tudás és az innováció szerepének növelésével képzelhető el. A versenyképességet jelentősen befolyásolja a társadalmi tőke helyzete, országos és regionális szinten is. A posztmodern regionális politika a központi támogatások helyett a belső erőforrások (regionális, társadalmi, szervezeti, kulturális, környezeti, gazdasági tényezők) aktivizálására, kapcsolati hálók kialakítására törekszik. A térség népessége számára biztosítani kell a méltó, emberi, társadalmi jólét feltételeit, amely szorosan összekapcsolódik a helyi gazdaság működőképes javításával, a meglévő környezeti terhelések mérséklésével valamint a meglévő értékek bölcs és fenntartható hasznosításával.

Keywords: kistérség, fenntarthatóság, fejlesztés, társadalmi tőke, belső erőforrás,

TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS I. SZEKCIÓ
SOCIAL DEVELOPMENT 1 SECTION
GESELLSCHAFTLICHES AUFHOLEN I. SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Sinóros-Szabó Botond

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Hágen István Zsombor

Titkár / Secretary / Sekretar: Csernák József

Domán Csaba – Varga Tibor

A humántőke mozgásteret mezőgazdaságunk alkalmazkodóképességében

Huzdik Katalin – Baranyai Zsolt – Takács István

Migrációs hajlandóságot befolyásoló tényezők statisztikai elemzése a fenntartható fejlődés aspektusaiból – Tapasztalatok az útmodell alapján

Csernák József

A vidéki társadalom helyzete napjainkban a statisztika tükrében

Sinóros-Szabó Botond

Társadalomfejlesztésre alapozott gazdasági fejlesztés

Nemes Gusztáv – Varga Ágnes

Régi intézmények, új kihívások – a Mezőgazdasági Tudásrendszer (MTR) Magyarországon

Lipták Katalin

Munkaerő-piaci anomáliák Magyarországon a rendszerváltás óta

Ambrus Andrea – Koncz Gábor

Lehetőségek és gyakorlatok az energetikai célú biomassza hasznosítás szerepének növelésére a vidéki foglalkoztatásban

Visnyovszky Gergely – Asztalos Gergely – Dudás Péter – Lakatos Márk – Koncz Gábor
A gyógynövényágazat jelentősége a helyi gazdaságfejlesztésben Bükkszentkereszt példáján

Horváth Ádám

Tiszabő, a legszegényebb magyar település

**A HUMÁNTŐKE MOZGÁSTERE MEZŐGAZDASÁGUNK
ALKALMAZKODÓKÉPESSÉGÉBEN
THE POSSIBILITY OF HUMAN CAPITAL IN THE ADAPTABILITY OF
HUNGARIAN AGRICULTURE**

Domán Csaba
Varga Tibor

One of the core questions of achieving sustainable agriculture is the role of human capital. Limiting human capital to the management of farms, we are analyzing the extent to which the role of the management of the farming units is reflected in the corporate financial indicators, and to what extent can human capital contribute to shaping the resources and market position in a favourable way. We have found the representation of human capital's productivity in two indicators: the economic value added and the changes in long term total factor productivity compared to the similar values of the leading farmlands (on several year's horizon). We have analysed the changes in the above indicators which are triggered by the management through the application of input factors, and which represents the effectiveness of the management's activity. Using linear regression, we intended to explain these two variables by farm-level corporate yield, price, P&L statement and balance sheet data which were available in the Farm Accountancy Data Network. Even after multiple data transformation, our calculations only gave estimable results through annual observation which leads us to the conclusion that the human capital has significantly lower importance in the agricultural production compared to the annual weather changes.

Keywords: human capital, value added, TFP-change, FADN,

A fenntartható mezőgazdaság megvalósíthatóságának központi kérdései közé tartozik a humántőkének abban betöltendő szerepe. A humántőkét a gazdaságok menedzsmentjére korlátozva, azt vesszük górcső alá, hogy gazdálkodó egységek vezetésének szerepe a vállalatgazdasági mutatók értékeiben mennyire tükröződik vissza, a humántőke milyen mértékben képes közrejátszani az erőforrásoknak és a piaci helyzetnek a számára kedvező alakításában. A humántőke eredményességének kifejeződését két mutatóban véltük megtalálni, a gazdaságok hozzáadott értékében és a teljes tényezőhatékonyságuknak az élvonalbeli gazdaságok hasonló értékeihez viszonyított hosszabb időszaki (több éves) változásában. Az ezekben a mutatókban bekövetkező, olyan változásokat vizsgálunk, amelyeket a vezetés a termelési tényezők alkalmazásával idéz elő, és az ő tevékenységének eredményességét tükrözik. A Tesztüzemi Információs Rendszerben rendelkezésünkre álló, üzemsoros vállalati hozam -, ár -, eredménykimutatási - és mérleg adatokkal – lineáris regresszió formájában – kívántuk magyarázni e két mutató alakulását. Számításaink értékelhető eredményt, az adatok többszöri transzformálását követően is, csak az évenkénti vizsgálatokkal hoztak, ami a termelésben, a humántőkének az időjárás évenkénti változásaival szemben lényegesen alárendeltebb szerepére enged következtetni.

Keywords: humántőke, hozzáadott érték, TFP-változás, tesztüzemi információs rendszer,

**MIGRÁCIÓS HAJLANDÓSÁGOT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK STATISZTIKAI
ELEMZÉSE A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ASPEKTUSAIBÓL –
TAPASZTALATOK AZ ÚTMODELL ALAPJÁN
STATISTICAL ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING MIGRATION
WILLINGNESS FROM THE ASPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT –
FINDINGS ON THE BASIS OF WAY-MODEL**

Huzdik Katalin
Baranyai Zsolt
Takács István

Az Európai Unió politikájának célkitűzésévé vált, hogy 2020-ra a világ legversenyképesebb gazdasága lesz, valamint a tudásalapú társadalom megteremtését tovább erősíti. Azonban a globalizáció nyomán megvalósuló áruk, szolgáltatások, tőke szabad mozgása hatással van a demográfiai folyamatokon keresztül a munkaerő összetételére és mennyiségére, így az országok gazdasági növekedési lehetőségére is. A globalizációval a korábbi kétszereplős migráció a migráns és a befogadó ország mellett, kibővült a multinacionális vállalatokkal, akik számára szükséges a magasan képzett munkaerő akadálytalan bejutását biztosító rugalmasság. A migráció lehetséges hatásai a fejlődésre összetettek és sokrétűek, ezért egy többdimenziós válaszra, megfelelően kialakított migrációs politikára van szükség az adott országra szabva. Mindezek okán dolgozatunkban útmodell segítségével kívánjuk feltérképezni a migrációs hajlandóságra ható tényezők útját és erősségét annak érdekében, hogy meghatározzuk a magyarok 21. században jellemző mozgását motiváló tényezők súlyát, hiszen az életkori diszkriminancia miatt a magyar munkaerőpiac kettészakadt, és a fenntartható fejlődés miatt szükséges egy hatásos foglalkoztatáspolitikai eszközrendszer kidolgozása, amelynek fontos része a lehet a migrációs stratégia.

Keywords: migráció, útmodell, empirikus felmérés
JEL: O15, R23, F22,

One of the targets of the European Union is to become the most competitive economy in the world by 2020 and to further strengthen the knowledge-based society. However, the free flow of goods, services and capital – due to globalization – has affected the composition and volume of workforce through the demographical processes, and, consequently, the economic growth potential of countries is influenced, too. The migration – which previously had two actors: the sending and receiving country - has been expanded by multinational companies due to globalization. These companies need flexibility ensuring the smooth entrance of highly qualified workforce. The possible impacts of migration on development are complex, therefore the political decision-makers need a multi-dimension response and migration policy properly adjusted to the given country. Thus the present paper intends to map the way and strength of factors affecting migration willingness by using the road model, in order to determine the weight of factors motivating the movement of Hungarian people in the 21st century, because the Hungarian labour market is cut into two and for the sake of sustainable development it is necessary to draft an efficient employment policy tool system. Important part of this can be the migration strategy.

Keywords: migration, way-model, empirical research

TÁRSADALOMFEJLESZTÉSRE ALAPOZOTT GAZDASÁGI FEJLESZTÉS ECONOMIC DEVELOPMENT BASED ON SOCIAL DEVELOPMENT

Sinóros-Szabó Botond

One of the questions of Europe and the world to be answered is how the economic, technological, infrastructural developments, the products and technologies do serve the unity of the society and its continuous strengthening. In our times we experience the erosion of the society and the weakening of social cohesion as an unfortunate process. All of these hinder the real development processes and weaken the expansion of the economic space, therefore this negative process has to be stopped and turned into positive direction. Therefore, it is more and more urgent to provide new solutions that can be implemented also in practice, since nowadays it is obvious that solutions that take into account only the profit increase typically weaken the essential cohesion of the society, the market positions, the innovation processes and the natural and environmental harmony. In search of the possibility of new solutions, the researchers and developers focused on micro-regional spaces and their communities (Köpeczi-Bócz;2013). These significant changes necessarily require the interpretation of development in systemic social, natural, economic and human environments and the determination of directions and solutions of development. From among the offered solutions, the interpretation, determination and implementation of flagship projects is of particular importance. The study summarizes the correlations of implementation of the strategic goal with a new approach and the directions of solutions.

Keywords: social cohesion, economic development, micro-regions, system models, flagship projects,

Európának és a világnak is válaszra váró kérdése az, hogy a gazdasági-, technológiai-, infrastrukturális fejlesztések, a termékek és technológiák, hogyan szolgálják a társadalom egységét, annak folyamatos erősödését. Napjainkban sajnálatos folyamatként tapasztaljuk a társadalom errodálódását, a társadalmi kohézió gyengülését. Mindezek a valóságos fejlesztési folyamatokat akadályozzák, a gazdasági tér bővülését gyengítik, ezért ezt a negatív folyamatot meg kell állítani és pozitív irányba kell fordítani. Egyre sürgetőbb tehát a gyakorlatban is megvalósítható új megoldásokat adni, hiszen ma már nyilvánvaló, hogy csak a profit növelését figyelembe vevő megoldások jellemzően, a társadalom nélkülözhetetlen összetartását, a piaci pozíciókat, az innovációs folyamatokat, a természeti, környezeti harmóniát gyengítik. Az új megoldások lehetőségét keresve a kutatók és fejlesztők figyelme a mikroregionális terekre és azok társadalmára irányult (Köpeczi-Bócz, 2013). E jelentős változások feltétlenül igénylik a fejlesztés rendszerszerű társadalmi-, természeti-, gazdasági és humán környezetekben való értelmezését és a fejlesztési irányok és megoldások meghatározását. A kínálkozó megoldások közül különösen fontos az iránymutató projektek értelmezése, meghatározása és megvalósítása. A tanulmány az új megközelítésű stratégiai cél megvalósításának összefüggéseit, megoldási irányait foglalja össze.

Keywords: társadalmi kohézió, gazdaságfejlesztés, mikrorégiók, rendszermodellek, iránymutató projektek,

**RÉGI INTÉZMÉNYEK, ÚJ KIHÍVÁSOK –
A MEZŐGAZDASÁGI TUDÁSRENDSZER (MTR) MAGYARORSZÁGON
OLD INSTITUTIONS, NEW CHALLENGES -
THE AGRICULTURAL KNOWLEDGE SYSTEM (AKS) IN HUNGARY**

Nemes Gusztáv
Varga Ágnes

This paper aims to explore and analyse the Hungarian institutional system for the creation and the transfer of knowledge in the field of agriculture and rural development. In other words, we focus on the Agricultural Knowledge System (AKS). We suggest that both the structure and content of the knowledge needed in the sector have significantly changed during the past decades. These changes, especially in relation to the sustainability of agriculture, pose significant challenges to traditional AKS institutions, which often have failed to change in line with the new requirements. In our article, based on literature review, interviews and a national stakeholder workshop, we offer an analysis of Hungarian AKS institutions, their co-ordination, co-operation and communication with each-other and with Hungarian rurality, and about the rising issues and problems concerning the creation and the flow of knowledge needed for sustainable agriculture. We also briefly explore characteristics of emerging bottom-up structures, called LINSAS (learning and innovation networks for sustainable agriculture). This article is based on preliminary results of the SOLINSA research programme, supported by the EU 7th Framework Programme.

Keywords: innovation, social learning, learning networks, agricultural knowledge system, rural development, sustainable agriculture,
JEL: Q1, Q57,

Jelen tanulmány célja, hogy a hazai mezőgazdasági tudásrendszert (MTR), vagyis a tudásteremtés, tudásátadás és innováció magyarországi intézményeit, azok működését, diszfunkcióit, lehetséges fejlődési irányait feltárja. A vidéki területek társadalmi-gazdasági alrendszerének működtetéséhez szükséges tudás szerkezete és tartalma is megváltozott, mára jóval túlmutat a mezőgazdaságon. Ezek a változások, különösen az agrár- és vidékfejlesztés fenntarthatóságával összefüggésben, jelentős kihívást jelentenek a hagyományos MTR intézmények számára, amelyek fejlődése gyakran elmaradt az új igényektől. Cikkünket, a vonatkozó irodalom áttekintésére, személyes interjúkra és egy, a témában érdekelt fontos hazai szereplők részvételével tartott tudományos műhely eredményeire alapozzuk. Elemzésünk kiterjed a magyar MTR intézményhálózatára, a szereplők egymáshoz és a magyar vidék egészéhez kapcsolódó viszonyrendszerére és kommunikációjára, és a mezőgazdaság fenntartható fejlődéséhez szükséges tudás létrehozásával és továbbításával kapcsolatos problémákra. Végül felvázoljuk a tudásteremtés és az innováció alulról épülő hálózatokon alapuló, Európa szerte elterjedőben lévő új konstrukcióját, a LINSAS-t (tanuló és innovációs hálózatok a fenntartható mezőgazdaságért). Cikkünk az EU 7. keretprogramja által támogatott SOLINSA kutatási program eredményein alapul.

Keywords: innováció, tanuló hálózatok, társadalmi tanulás, mezőgazdasági tudásrendszer, vidékfejlesztés, fenntartható mezőgazdaság,

MUNKAERŐ-PIACI ANOMÁLIÁK MAGYARORSZÁGON A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA

LABOUR MARKET ANOMALIES IN HUNGARY SINCE THE REGIME CHANGE

Lipták Katalin

The aims of this study to describe the labor market changes have taken place in the period after the transformation shock till today. I draw a parallel between the transformation shock as a result of the regime change and effects of the global economic crisis in 2008 which affecting the labour market. I focused analyzing the regional differences. I analyze national and regional level the unemployment rate, the rate of young unemployed people, the inactivity rate, the participation rate and employment rate data and I demonstrate the context between the unemployment rate and the job vacancy rate using Beveridge curve. In the area of unemployment should highlight two major problems: first, the position of the long-term unemployed, whose numbers are steadily increasing since the regime change; the other problem areas of structural unemployment, due to the qualifications do not adapt to market demands. I look for the answer to our country's possible to talk improvement or the initial direction of improvement of the labor market. "This research was realized in the frames of TÁMOP 4.2.4. A/2-11-1-2012-0001. National Excellence Program – Elaborating and operating an inland student and researcher personal support system convergence program. The project was subsidized by the European Union and co-financed by the European Social Fund."

Keywords: labour market, world economic crisis, globalization, regional disparities,
JEL: R23, J08,

A tanulmány célja, hogy bemutassa a munkaerőpiacon végbement változásokat a transzformációs sokkot követő időszaktól napjainkig. Párhuzamot vonok a rendszerváltás eredményeként megjelenő transzformációs sokk és a 2008. évi gazdasági válság munkaerőpiacot érintő hatásai között. A regionális különbségek vizsgálatának kiemelt jelentőséget tulajdonítok. Elemzem mind országos, mind régiós szinten a munkanélküliségi ráta, pályakezdő munkanélküliek aránya, inaktivitási ráta, aktivitási ráta, foglalkoztatási ráta adatokat, valamint Beveridge-görbe ábrázolásával szemléltetem a munkanélküliségi és az állásbetöltetlenségi ráta közötti összefüggéseket. A munkanélküliség terén két jelentős problémát kell kiemelni: egyrészt a tartós munkanélküliek helyzetét, akik száma a rendszerváltás óta folyamatosan növekszik; a másik problémás terület a strukturális munkanélküliség, amelynek oka, hogy a végzettségek nem alkalmazkodnak a piac igényeihez. Arra keresem a választ, hogy hazánk munkaerőpiacát illetően lehet-e beszélni fellendülésről vagy annak kezdeti irányáról. „A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”

Keywords: munkaerőpiac, gazdasági válság, globalizáció, regionális diszparitás,

**LEHETŐSÉGEK ÉS GYAKORLATOK AZ ENERGETIKAI CÉLÚ BIOMASSZA
HASZNOSÍTÁS SZEREPÉNEK NÖVELÉSÉRE A VIDÉKI
FOGLALKOZTATÁSBAN**
**POSSIBILITIES AND PRACTICES TO INCREASE THE ROLE OF ENERGETIC
BIOMASS UTILIZATION IN RURAL EMPLOYMENT**

Ambrus Andrea
Koncz Gábor

The enlargement of possibilities for employment is essential to keep the rural population in place through more optimal utilization of natural resources. Among the renewable energy sources the biomass has the greatest importance in Hungary. The employment significance of biomass is increased by the large number of workforce that demands in the course of production and processing of energy resources after the realization of the power station. From point of view of the national economy the employment based on market prospects would give a greater economic advantage. At the same time the sector is one of the important instruments for job creation in social economy. It is widespread applied to increase the self-sufficiency in the socially and economically most underdeveloped rural regions. The investments in past years generally aimed at easily exploitable resources consequently those have had short term successes. However the continuous expansion of actors strengthens the competition for energy sources, so the sustainability and the security of supply demands increased attention. In favour of these we need to know properly the biomass potential of regions and develop de coordination among local actors. Beside the utilization of forestry and agricultural wastes it demands the greater significance of energy plantations. In our study we would like to respond that what kinds of conditions can service the long term maintenance of workplaces of biomass sector in rural regions.

Keywords: renewable energy sources, job creation, land use, social economy, sustainability, security of supply,
JEL: Q42, J21, ,

A vidéki népesség helyben tartásához elengedhetetlen a munkalehetőségek bővítése a természeti erőforrások optimálisabb hasznosítása révén. A megújuló energiaforrások között hagyományosan a biomassának van a legnagyobb jelentősége Magyarországon. A biomassza foglalkoztatási jelentőségét az növeli, hogy az energiatermelő beruházás megvalósítása után is nagyobb számú munkaerőt igényel az energiahordozó előállítás és feldolgozása. Nemzetgazdasági szempontból a piaci kilátások kihasználására épülő foglalkoztatás jelentene gazdasági értelemben nagyobb hasznot. Az ágazat ugyanakkor a szociális alapú munkahelyteremtésnek is fontos eszköze, elterjedten alkalmazzák a társadalmi-gazdasági szempontból legelmaradottabb vidéki térségekben az önellátás fokozására. Az elmúlt évek beruházásai általában könnyen kiaknázható erőforrások hasznosítására irányultak, így rövidtávon látványos sikereket érhettek el. A szereplők folyamatos bővülésével azonban erősödik a verseny az energiaforrásokért, így fokozott figyelmet igényel a fenntarthatóság és az ellátásbiztonság kérdésköre. Ennek érdekében pontosabban kell ismerni az egyes térségek biomassza potenciálját és meg kell teremteni a helyi szereplők közötti koordinációt. Az erdészeti és mezőgazdasági hulladékok hasznosítása mellett növelni kell az energiaültetvények jelentőségét. Tanulmányunkban arra szeretnénk választ adni, hogy az ágazat milyen feltételekkel nyújthat hosszabb távon is fenntartható munkahelyeket a vidéki térségekben.

Keywords: megújuló energiaforrások, munkahelyteremtés, földhasználat, szociális gazdaság, fenntarthatóság, ellátásbiztonság,

**A GYÓGYNÖVÉNY ÁGAZAT JELENTŐSÉGE A HELYI
GAZDASÁGFEJLESZTÉSBN BÜKKSZENTKERESZT PÉLDÁJÁN
THE SIGNIFICANCE OF MEDICINAL HERB SECTOR IN LOCAL ECONOMIC
DEVELOPMENT THROUGH THE EXAMPLE OF BÜKKSZENTKERESZT**

Visnyovszky Gergely
Asztalos Gergely
Dudás Péter
Lakatos Márk
Koncz Gábor

The popularity of medicinal herb products is permanently on the increase. The demand for those increased 10-15 percent annually in the past years. Hungary has a meaningful ecological potential in point of gathering and culture of medicinal herbs. 330 medicinal herbal species are known in the territory of the country. Many herbal products are also requested in foreign countries. The North Hungarian Mountains is one of the six advantaged region of medicinal herbs production in Hungary. Bükk-szentkereszt has a unique reputation within this region thanks to György Szabó "The Herbal Man of Bükk Mountains". Bükk-szentkereszt lies in a special geographical situation in the territory of Bükk National Park. It is advantageous for gathering medicinal plants and tourism. However it induces difficulties in establishment of infrastructure networks and in application of traditional economic development instruments. The utilization of local resources is exemplary in this village by gathering, cultivation, processing and trade of medicinal herbs. The sector ensures permanent workplace for 20 people and seasonal employment for more than 50 people. The sector has a determining role in organization of local community, tourism and marketing activity of the settlement. The initiation of modern instruments of local economic development could strengthen this role and makes possible the regional adaptation.

Keywords: cultivation of medicinal herbs, local employment initiatives, protection of local products, health tourism, service packages, regional cooperation,
JEL: R11, R58,

Napjainkban a gyógynövény készítmények egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek, az irántuk megnyilvánuló kereslet évente 10-15%-kal bővül. A gyógynövények gyűjtése és termesztése szempontjából Magyarország is jelentős ökológiai potenciállal rendelkezik, az ország területén mintegy 330 gyógynövényfaj ismert, amelyek közül számos külföldön is keresett áru. Az Északi-középhegység a magyarországi gyógynövénytermesztés hat kiemelt övezete közé tartozik, amelyen belül egyedülálló ismertségre tett szert Bükk-szentkereszt Szabó György bükki füvesember vezetésével. Bükk-szentkereszt egyedi természetföldrajzi pozícióban fekszik a Bükki Nemzeti Park területén, amely mind a gyógynövények gyűjtése, mind a turizmus szempontjából kedvező, azonban nehézséget jelent az infrastruktúra hálózat kiépítése és a hagyományos gazdaságfejlesztési eszközök alkalmazása szempontjából. A faluban példaértékű a helyi erőforrások hasznosítása a gyógynövények gyűjtése, termesztése, feldolgozása és kereskedelme által. Az ágazat 20 fő állandó foglalkoztatását biztosítja, emellett idényszerű munkalehetőséget biztosít több mint 50 fő számára. Az ágazat mára meghatározó szerepet tölt be a helyi közösség szervezésében, a település turizmusában és marketing tevékenységében. A helyi gazdaságfejlesztés modern eszközeinek bevonásával ennek a szerepkörnek a megerősítését, térségi kiterjesztését foglalmaztuk meg.

Keywords: gyógynövénytermesztés, helyi foglalkoztatási kezdeményezések, helyi termékek védelme, egészségturizmus, szolgáltatáscsomagok, térségi együttműködés,

TISZABŐ, A LEGSZEGÉNYEBB MAGYAR TELEPÜLÉS TISZABŐ, THE POORIST SETTLEMENT IN HUNGARY

Horváth Ádám

Tiszabő became the poorest hungarian settlement in 2012. The fact that it is in such a bad condition now is a result of a long process and was affected by several factors. During the socialism Tiszabő had more dynamic collective farm making than the other settlements of the area. The decline of Tiszabő started in the 1960's, when gypsy families were resettled to Tiszabő by the county's leadership in order to liquidate the gypsy districts. Then they abolished the ferry of the river Tisza and also the railway and the shipping service. Tiszabő - which was a former important crossing point - became an artificial "dead-end town", and the possibility of marketing was also ceased. Because of the emigration, the town has now a majority of gypsy population. After the socialism some people got a land as a compensation, and now they work self-employed, but only a few agricultural entrepreneurs cultivate their land. With the help of my results of my research I will present the situation and current state of this town that has a 2000 people of population: demography piety material situation social conscience the conditions of buildings health

Keywords: Deprivation, Problems of the gypsies, Isolation, Social integration,

Tiszabő 2012-ben a legszegényebb magyarországi település lett. A lejtő alá való megérkezés hosszú folyamat eredménye lett, amelyre több tényező is hatott. A szocializmusban a környékbeli településeknél is erőteljesebb téészesítés folyt. Tiszabő hanyatlása az 1960-as években kezdődött, amikor a megyei vezetés a cigánytelepek felszámolása érdekében a településre betelepítettek cigány családokat, majd megszüntették a tiszai kompot, és a kisvasutat is felszámolták, majd a tiszai hajójárat is leállt. Így egy mesterséges zsákutcás település jött létre, amely korábban egy fontos átkelőhely volt, és megszűnt a piacozás lehetősége is. Az elvándorlás miatt cigány többségűvé vált a település. A szocializmus után a kárpótlással többen földhöz jutottak, és magánvállalkozóként dolgoznak, jelenleg viszont csak néhány agrárvállalkozó műveli a mezőgazdasági területeket. Ezen 2000 fős falunak a helyzetét, és jelenlegi állapotát mutatom be kutatásaim eredményeivel, a következő szempontok szerint: demográfia vallásosság anyagi helyzet szociális érzékenység lakóépületek állapota testi- és lelki egészség

Keywords: Hátrányos helyzet, Cigányság problémái, Elszigeteltség, Társadalmi integráció,

TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS II. SZEKCIÓ
SOCIAL DEVELOPMENT 2 SECTION
GESELLSCHAFTLICHES AUFHOLEN II. SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Köpeczi-Bócz Tamás

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Baranyi Aranka

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Herneczky Andrea

Péter Emőke Katalin

A külföldi munkavállalás Hargita Megyében

Ritter Krisztián

A szociális gazdálkodás lehetőségei a helyi gazdaságfejlesztésben

Várkonyi Zsolt Kristóf

Az Állami Számvevőszéki jelentések a társadalmi felzárkózás szolgálatában

Molnár Nikolett

Emberi erőforrás tanácsadó szakemberek szerepe a felzárkóztatásban

Herneczky Andrea – Holló Ervin

A foglalkoztatáspolitikai aktuális kérdései Magyarországon

Hágen István Zsombor – Kozma Judit – Téglá Zsolt

Az üzletfejlesztési szolgáltatások szerepe, jelentősége a vállalkozásfejlesztésben

Visztenvelt Andrea – Suhajda Csilla Judit

Lehetőségek a Társadalmi Megújulás Operatív Programon belül a hátrányos helyzetű kistérségekben

Baranyi Aranka – Kocsa Krisztina – Taralík Krisztina

A védett foglalkoztatásból a nyílt munkaerőpiacra, avagy lehetőségek és korlátok a csökkent munkaképességű munkavállalók foglalkoztatására

Bezzeg Enikő – Herneczky Andrea

Feladat vagy lehetőség? Roma integráció problémái térségünkben

A KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁS HARGITA MEGYÉBEN WORKING ABROAD IN HARGHITA COUNTY

Péter Emőke-Katalin

The dynamics of international mobility in the light of the economic crisis, present in both the original and recipient countries, proves that the migration of workforce is a complex and many-sided phenomena. This workforce migration points out some really serious economic and social problems that affect those social categories that are already vulnerable to economic crisis. As an effect of the economic crisis, simultaneously with the increase of unemployment rate in target countries, appear the anti-immigrant manifestations that gradually reach a political level and resulting in different types of limitations and restrictions in order to protect the labor market. The financial and economic crisis significantly affects the Romanian workforce migration, the life of employees and their families. It is necessary to analyze these effects and to provide new alternatives to moderate the phenomena. The attraction of target countries can compensate the higher migration costs. (Massey et al., 2001) Knowing that in order to gain higher income large groups are willing to change their place of living, we can conclude that international migration is not simply an abstract principle based on theories, but a real process in a global, regional and local structure. International migration is also an integral part of capitalism that for some emigrants represents a relative economic growth. (Salt, 2001).

Keywords: Working abroad , financial benefits , financial expectations , activity undertaken after returning home,

A nemzetközi mobilitás dinamikáját tekintve a jelenlegi válság tükrében, amely tetten érhető úgy a kibocsátó, mint a célországok esetében, bizonyítja a munkaerő vándorlás összetett, sokoldalú jellegét. Ez a munkaerő vándorlás ugyanakkor a felszínre hoz olyan súlyos gazdasági és szociális gondokat, melyek az amúgy is a gazdasági válság miatt sérülékeny társadalmi kategóriákat nyomaszt. A válság következtében, a célországokban bekövetkező munkanélküliségi ráta növekedésével egy időben jelennek meg az idegenek/bevándorlók elleni megnyilvánulások, amelyek fokozatosan politikai szintre emelkedve a munkaerőpiac védelme érdekében legkülönbféle korlátozásokba torkollnak. Jelentőséggel bír a gazdasági és pénzügyi válság hatása a romániai munkaerő vándorlására, a munkavállalókra és ugyanakkor a családjaikra. Szükséges elemezni ezek következményeit, valamint alternatívákat nyújtani a jelenségek kezelésére. A migrációs cél országhoz való vonzódás, akár a nagyobb migrációs költségeket is ellensúlyozhatja. (Massey et al., 2001) Tudva, hogy az elérhető többletjövedelem megszerzéséért embercsoportok helyváltoztatásra is hajlandóak, elmondható, hogy a nemzetközi migráció nem egy elvont, csupán elméletekre alapozott elv, hanem konkrét, a valóságban is működő globális, regionális és lokális struktúrában zajló folyamat. Ezen kívül a nemzetközi migráció a tőkés világrendszer szerves eleme, ami az egyes migrálók számára viszonylagos gazdasági felemelkedést jelent. (Salt, 2001)..

Keywords: Külföldi munkavállalás, Külföldről származó jövedelem elköltése, Külföldi munkavállalás okai, Külföldi munkavállalás utáni tevékenység, Külföldi munkavállalás ismétlése,

**A SZOCIÁLIS GAZDÁLKODÁS LEHETŐSÉGEI A HELYI
GAZDASÁGFEJLESZTÉSBN
THE POSSIBLE ROLE OF SOCIAL FARMING IN LOCAL ECONOMIC
DEVELOPMENT**

Ritter Krisztián

The long-term strategic objectives of the EU Rural Development Policy in the next (2014-2020) programming period are as follows: the competitiveness of agriculture, the sustainable management of natural resources and the balanced territorial development. In this strategy agriculture seems to remain one of the key element as solution for lagging rural areas. However parallel to the decreasing role of agriculture in employment, searching for the possibilities of local economic development (LED) for disadvantaged, peripheral rural settlements suffering from the lack of employment, basic services, infrastructure, and strong local communities is essential as well. Analyzing the role of agriculture in employment based on literature and summing up our research in Zsobok (Romania), the key role of agriculture solving rural problems have to be emphasized in the new rural policy indeed, especially in the following topics: the social functions of traditional agriculture based on local resources, the strengthening of viable farms, the increasing importance of diversification and the labor-intensive products with high added-value. In the light of our results, social farming seems to be a possible solution for rural problems as a key element of local economic development strategies.

Keywords: agriculture, local economic development, rural development, social farming,
JEL: O18, Q12, R19,

A következő, 2014-2020-as programozási periódusban a vidékfejlesztési támogatások hosszú távú főbb célját a mezőgazdaság versenyképességének biztosítása, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, és a kiegyenlített területi fejlődés képezi. Ennek során a mezőgazdaság továbbra is hangsúlyos elemét képezi a hátrányos helyzetű vidéki térségek problémáinak megoldásában. Mindezek mellett különösen fontosnak tűnik azoknak a kitérés lehetőségeknek a meghatározása, melyek a szekunder és terciér ágazatot nélkülöző, fejlettebb infrastruktúrában, alapvető szolgáltatásokban, munkalehetőségekben szűkölködő hátrányos helyzetű vidéki térségek számára kiútként jelentkezhetnek. A szakirodalom és a 100%-ban magyar lakta Zsobok (Románia) településen lezajlott kutatásunk fényében a foglalkoztatási lehetőségek bővítésének fontos eszköze a helyi keresletre reagáló, olyan gazdasági tevékenységek támogatása, fejlesztése, amelyek célja, hogy a munkanélküliek bevonásával a helyi közösség hasznát is szolgálja. Erre szolgál a szociális gazdálkodás, melynek célja egy olyan szociális célú vállalkozás létrehozása, amely adott település/térség gazdasági és természeti adottságait figyelembe véve munkahelyeket teremt, önfenntartó, és a működésből származó bevételi többletét elsősorban további fejlesztések megvalósítására használja fel.

Keywords: helyi gazdaságfejlesztés, mezőgazdaság, szociális gazdálkodás, vidékfejlesztés,

**AZ ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉKI JELENTÉSEK A TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS
SZOLGÁLATÁBAN**
**REPORTS FROM THE STATE AUDIT OFFICE IN THE SERVICE OF SOCIAL
INCLUSION**

Várkonyi Zsolt Kristóf

Summary: My lecture covers Hungary's balanced territorial development, as well as, the regions' social, economic and cultural development and the implementation of a comprehensive regional development policy, including the evaluation of small regions' role, opportunities and results achieved in terms of regional development. The main statutory duty of Small Regional Development Councils (SRDCs) as organisations covering the country free of overlaps consists of the elaboration of the relevant small region's development concept and the small regional development programme to be prepared on the basis of such concept. In the lecture I will cover the fulfilment of statutory obligations by pointing out both errors and results, the interaction between legislative and judicial activities, as well as, the combined effects and the social utilisation thereof. I will describe the context of the areas having particular relevance from professional perspective based on the reports from the State Audit Office and my personal audit experience, as well as, by taking into account the recommendations issued by the International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI).

Keywords: State Audit Office, territorial development, small regions, report, my personal audit experience,

Összefoglaló: Magyarország kiegyensúlyozott területi fejlődése és a térségek társadalmi, gazdasági, kulturális fejlődése, az átfogó területfejlesztési politika megvalósítása, azon belül pedig a kistérségek területfejlesztésben betöltött szerepének, lehetőségeiknek és elért eredményeiknek értékelése előadásom témája. A Kistérségi Fejlesztési Tanácsoknak (KTFT), mint az országot átfedés mentesen lefedő szervezeteknek legfőbb törvényi feladatuk volt a kistérség területfejlesztési koncepciójának, illetve az annak figyelembe vételével elkészítendő területfejlesztési programnak a kidolgozása. Előadásomban bemutatom a jogszabályi kötelezettségek teljesítését, rámutatva a hibákra és az eredményekre egyaránt. A jogalkotói, a jogalkalmazói tevékenységek kölcsönhatását, valamint ezek együttes hatását, társadalmi hasznosulását. Elsődlegesen az Állami Számvevőszéki jelentések, illetve személyes ellenőrzési tapasztalataim alapján, valamint a Legfőbb Ellenőrző Intézmények Nemzetközi Szervezete (INTOSAI) által kiadott ajánlások figyelembe vételével kívánom feldolgozni a szakmai szempontból kiemelt jelentőségű terület összefüggéseit.

Keywords: Állami Számvevőszék, területfejlesztés, kistérség, jelentés,, ellenőrzési tapasztalat,

**MBERI ERŐFORRÁS TANÁCSADÓ SZAKEMBEREK SZEREPE A
FELZÁRKÓZTATÁSBAN
ROLE OF HUMAN RESOURCES COUNSELING PROFESSIONALS IN THE
INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS**

Molnár Nikolett

The new challenges of the 21st century – on the field of technology as well as in the area of resource management – involved the rise of new professions. One of these professions is the Human Resources Counseling, which has more than 20 years history in Hungary. Social and economical changes created needs for human services. Human beings as the main factors of knowledge-based development gain more and more importance. What is more, human resources also play a crucial role in regional development. It is a basic expectation to examine the work of the specialists who handle this valuable capital and who try to do their best to help people to get a job which is in line with their personal skills and career prospects. Taking these facts into consideration, counseling specialists are gaining momentum at university level. The multidisciplinary knowledge of practicing professionals is not only needed in the public sector, but it plays important part in the non- and forprofit sector as well. The main goal of our research is to analyze programs focusing on the integration of disadvantaged groups (with special interest of counselors and non-governmental organizations). We also study how human services are maintained by the local civil society influence the local social and economical development.

Keywords: social inclusion, regional development, human resources counselor, NGO, disadvantaged groups,

A XXI. századi kihívások – a technológia és az erőforrások felhasználásának területén egyaránt – új szakmák kialakulását hívták életre. Ilyen a munka-pályatanácsadó szakma is, mely hazánkban 20 éves múltta tekint vissza. A társadalomban és a gazdaságban történt átalakulások felerősítették a humán szolgáltatások iránti igényeket. A változásokra és az új szerepekre való felkészülés azt eredményezte, hogy felértékelődött az ember jelentősége, mint a tudásalapú fejlődés egyik mozgatórugója. A humán erőforrás a regionális fejlődésben is kiemelkedő szerepet tölt be, így aktuális azoknak a szakembereknek a vizsgálata, akik ezzel az értékes tőkével bánnak. Valamint azon dolgoznak, hogy az emberek a személyes igényeiknek megfelelő helyre kerüljenek, ahol a maximumot tudják kihozni magukból. E tényezőket figyelembe véve emelkedett a tanácsadó szakemberképzés egyetemi szintre. A gyakorló szakemberek olyan interdiszciplináris tudással rendelkeznek, melyre országosan – az államtól a non- és forprofitig – az összes szférának szüksége van. Kutatásunkban a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása céljából végzett programok elemzését tűztük ki célul, különös tekintettel egy civil szervezet programjaira és a tanácsadók munkájára. Azt vizsgáljuk, hogy különböző régiókban a helyi civil társadalom által működtetett humán szolgáltatások hogyan segítik a helyi társadalmi- és gazdasági fejlődést.

Keywords: felzárkóztatás, regionális fejlődés, emberi erőforrás tanácsadó, civil szervezet, hátrányos helyzetű csoportok,

A FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA AKTUÁLIS KÉRDÉSEI MAGYARORSZÁGON CURRENT ISSUES OF EMPLOYMENT POLICY IN HUNGARY

Hernecky Andrea
Holló Ervin

The functioning of the labour market is influenced by many factors. In a market economy government regulations are a determining factor for the economy and also for the society as the aim is to enable the largest possible number of people to participate in the labour market and to ensure ways back to the labour market for those who have been absent from it. In order to achieve these goals the government has a number of employment policy tools which are financially supported by domestic and EU funds. The aim of passive devices is to replace temporary loss of income thus these tools are primarily direct cash benefits. The amount of the benefits and the duration of the payment depend on government decisions. The significance of active devices is that by expecting active participation of the people in question they encourage the expansion of employment (e.g. with employer benefits) and helping to reduce unemployment (e.g. retraining, public employment). Today the most popular employment policy tool in Hungary is public employment. The state creates jobs in areas where job creation for the private sector is uneconomical, unprofitable. This increases the level of employment and reduces unemployment. The aim of public employment - like all active devices - is to help create long- term, permanent and secure employment. However, this may be one of the "most sensitive" points of the current system of public employment, an issue that remains to be answered in the future.

Keywords: foglalkoztatáspolitikai, munkaerőpiac, munkanélküliség, foglalkoztatás
JEL: J64,

A munkaerőpiac működését számos tényező befolyásolja. A társadalom és a gazdaság számára is egyaránt meghatározó, hogy a piacgazdaság körülményei között az állam milyen szabályozókat épít be a rendszerbe annak érdekében, hogy a lehető legtöbb ember vehessenek részt a munkaerőpiacon, valamint a munkaerőpiactól távol maradók visszavezetése is biztosítható legyen. Mindezek érdekében az állam számos foglalkoztatáspolitikai eszközt működtet, amelyek pénzügyi fedezetét részben hazai, részben európai uniós források biztosítják. A passzív eszközök célja az átmeneti jövedelem-kiesés pótlása, ezek az eszközök tehát elsősorban un. közvetlen pénzügyi juttatások. A juttatás összege és a folyósítás időtartama kormányzati döntés kérdése. Az aktív eszközök jelentősége abban van, hogy az érintettek aktív közreműködésére számítva ösztönzik a foglalkoztatás bővítését (pl. munkáltatóknak járó kedvezmények), illetve segítik a munkanélküliség csökkentését (pl. átképzések, közfoglalkoztatás). Napjainkban, hazánkban a legnépszerűbb foglalkoztatáspolitikai eszköz a közfoglalkoztatás. Az állam munkahelyeket teremt azokban a régiókban, ahol a versenyszféra számára a munkahelyteremtés nem gazdaságos, nem kifizetődő. Ezáltal nő a foglalkoztatás szintje és csökken a munkanélküliség. A közfoglalkoztatásnak - mint minden aktív eszköznek - is az lenne a célja, hogy hosszú távon segítse a tartós és biztonságos foglalkoztatást. A közfoglalkoztatás jelenlegi rendszerének azonban éppen ez lehet az egyik „legérzékenyebb”, csakis a jövőben megválaszolható pontja.

Keywords: employment policy, labour market, unemployment, employment

**AZ ÜZLETFEJLESZTÉSI SZOLGÁLTATÁSOK SZEREPE, JELENTŐSÉGE A
VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉSBN
THE ROLE AND IMPORTANCE OF BUSINESS DEVELOPMENT SERVICES IN
THE BUSINESS DEVELOPMENT**

Hágen István Zsombor
Kozma Judit
Tégla Zsolt

From the point of view of corporate management it is very important for the small-and medium-sized enterprises to harmonise their strategic and operational objectives. Only the strategy that can appear on the operational levels can be implemented, i.e. offers an executive alternative. SMEs are one of the main drivers of economy. Their importance in employment and added value are equally outstanding. The topic's actualization is clear, given that weakened small companies need urgent help due to the financial-economical crisis. In order to help them successfully company leaders have to recognize that using only financial assets is not enough. The crisis has changed the economic environment, speeded up economic processes, to witch small and medium sized enterprises which have very little capital couldn't adopt, only few of them. It is important to have a long-term strategy for small companies to be able to emerge from their current situation. Also they should be able to implement these to operational level- the level of everyday business. All of these play an important role in implementing non-financial assets.

Keywords: developing enterprises, business development services, small and medium sized enterprises, strategy,

Vállalatmenedzsment szempontjából nagyon fontos, hogy a KKV-k összhangot teremtsenek a stratégiai és operatív céljaik között. Csak az a stratégia megvalósítható, mely képes az operatív szinteken megjelenni, vagyis végrehajtási alternatívát kínál. A KKV-k a gazdaság egyik legfőbb mozgatórugói. Jelentőségük a foglalkoztatás és a hozzáadott érték szempontjából egyaránt kiemelkedő. A téma aktualitása egyértelmű, tekintettel arra, hogy a pénzügyi-gazdasági válság miatt meggyengült kisvállalatoknak égető szüksége van a támogatásra. Annak érdekében, hogy a segítség eredményes legyen, a vállalatok vezetőinek fel kell ismernie, hogy a pénzügyi eszközök alkalmazása önmagában már nem elegendő. A válság hatására megváltozott a gazdasági környezet, felgyorsultak a gazdasági folyamatok, amelyhez a kevés tőkével rendelkező kis- és középvállalkozások nem, vagy nagyon kis hányadban tudtak alkalmazkodni. Ahhoz, hogy a kisvállalatok képesek legyenek kilábalni a jelenlegi helyzetükből, fontos hogy hosszú távú stratégiával rendelkezzenek, illetve képesek legyenek ezeket operatív szintre - a mindennapi üzletmenet szintjére- átültetni. Mindezek megvalósításában fontos szerepet töltenek be az üzletfejlesztési szolgáltatások.

Keywords: vállalkozás fejlesztés, üzletfejlesztési szolgáltatások, Kis és középvállalkozások, stratégia,

**LEHETŐSÉGEK A TÁRSADALMI MEGÚJULÁS OPERATÍV PROGRAMON
BELÜL A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ KISTÉRSÉGEKBEN
POSSIBILITIES OF THE SOCIAL RENEVAL OPERATIVE PROGRAMMES
REGARDING UNDERDEVELOPED MICROREGIONS**

Visztenvelt Andrea
Suhajda Csilla Judit

There are so many underdeveloped microregions in Hungary where the labour market has many problems: unemployment, social problems, economical disadvantages. The Social Renewal Operativ Programmes aimed to develop these microregions: population with education, create jobs, development of the micro society, economy. In these projects there are a lot of different activities, like education, development of key skills, organizing occasions for families to get a better knowledgment, creating jobs regarding the educated fields. The efficacy of these projects are not compleatly clear, as in many microregions after finishing the programme the target groups go back to the black labour market, or beeing unemployed. The system has not (always) contains effective elements, like creating jobs, wich would be the most important part of a project. The aim would be to search new, innovative elements, activites wich could be adequate help for those people who can not have the ability to take part in the legal labour market alone.

Keywords: adult education, career guidance, financed job seeking activities, development of soft skills,

**A VÉDETT FOGLALKOZTATÁSBÓL A NYÍLT MUNKAERŐPIACRA AVAGY
LEHETŐSÉGEK ÉS KORLÁTOK A CSÖKKENT MUNKAKÉPESSÉGŰ
MUNKAVÁLLALÓK FOGLALKOZTATÁSÁRA
FROM SECURE EMPLOYMENT TO THE OPEN LABOUR MARKET –
EMPLOYMENT OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS OF EMPLOYEES WITH
PHYSICAL AND MENTAL DEFICIENCIES**

Baranyi Aranka
Kocsa Krisztina
Taralik Krisztina

The main purpose of our research is to analyze and introduce the possible ways of transferring employees with deficiencies from secure employment circumstances to open labour market, after having been declared by a complex medical check up as able to work after rehabilitation. The analysis includes introduction of possible employment forms of people with reduced abilities in Hungary, as well as opinions of these people about the recent frames and opportunities of their employment, which is based on the results of a primer research carried out among them. The main question the answer to which we have been looking for was determining the level of income, at which employees with deficiencies would be interested and willing to disclaim their allowances, received from the government, but providing only a low standard of living to them. We have also paid attention to further benefits receivable over wages, possibly increasing the efficiency of work in this special employee group. The methods of increasing their empathy and commitment to their employers have been another important issue for analysis. Our research concentrated on the employees of Mátra – Humán KFT. This enterprise was established in 2005 with 80 people, which has increased to 185 employees by today, 155 of which are workers with different deficiencies. This research topic has become especially actual after issuing the executive decree No. 327/2012 by the government, since the introduction of which both the employers.

Keywords: labour market, employment, rehabilitation, people with reduced abilities,
JEL: G00,

Kutatásunk célja annak bemutatása és vizsgálata hogy, hogyan képzeljük el a védett foglalkoztatásból kivezetni a komplex minősítés során rehabilitálhatónak minősített munkavállalókat a nyílt munkaerő piacra. A vizsgálat felöleli a csökkent munkaképességűek foglalkoztatásának lehetséges formáinak bemutatását Magyarországon, valamint primer kutatást követően bemutatni a csökkent munkaképességű dolgozók véleményét a jelenlegi foglalkoztatási kereteket és lehetőségeket illetően. Fő kérdésként arra keressük a választ, hogy a csökkent munkaképességű munkavállalók milyen jövedelem szint esetén lennének hajlandók lemondani az állam által folyósított, de csak alacsony életszínvonalat biztosító jövedelemről. Vizsgáljuk továbbá hogy a csökkent munkaképességű munkavállalók milyen egyéb nem bér jellegű ösztönzőkkel képesek hatékonyabb munkavégzésre. Hogyan motiválhatók a megváltozott munkaképességűek a foglalkoztatóval szembeni nagyobb elhivatottság, empátia fokozását illetően. Vizsgálatunk középpontjában a Mátra – Humán Kft. dolgozói állnak. A vállalkozást 2005-ben alapították 80 fővel, ami mára már 185 főre emelkedett. Dolgozói létszám jelenleg 185 fő, melyből 155 fő megváltozott munkaképességű. Témánk aktualitását adja a 327/2012-es kormány-rendelet, melynek bevezetése óta a munkavállalók és munkaadók is érdemi tapasztalatokkal rendelkeznek.

Keywords: munkaerőpiac, , foglalkoztatás,, rehabilitáció, csökkent munkaképesség,

**FELADAT VAGY LEHETŐSÉG? ROMA INTEGRÁCIÓ PROBLÉMÁI
TÉRSÉGÜNKBEN**
TASK OR CHANCE TASK OR CHANCE? PROBLEMS OF ROMA INTEGRATION

Bezzeg Enikő
Herneckzy Andrea

The ratio of roma population in Heves county is higher compared to the country average plus about two thirds of the 25.000-30.000 gipsies live in underdeveloped small settlements of the county. It seems quite clear that integration of roma communities and closing up the gap between developed and underdeveloped regions are closely interrelated. Our surveys show that there is a strong correlation between the set-back of a certain settlement (or part of settlement) and the ratio of disadvantageous status population ratio (this is mostly gipsy minority is most cases). Dealing with the complex issue of roma population is a high priority task which needs wide-scale social involvement, thinking together and immediate action while results will only show long-term. The basic factor of any area's development is the general trust between members of that specific region and the quantitative and qualitative aspects of their cooperative interaction. This why the funding policy for regional development of the EU is based on partnership. Based on comparative studies one can conclude that the organisation level and the power of interest-validation of Heves county gipsy population is really poor. One of the most important tasks thus for the future is to re-actualise all the prepared regional development programmes with an efficient blending-in of roma-integration courses of action

Keywords: Gipsy, integration, poverty, employment
JEL: A14

Heves megyében a megyék átlagához képest relatíve magas a cigányság számaránya, a becslések szerint a mintegy 25.000-30.000 roma kétharmada pedig a megye leszakadó térségeiben, halmozottan hátrányos kistelepüléseken él. Nyilvánvaló, hogy a megye roma közösségeinek integrációja, valamint e kistelepülések felzárkóztatása egymástól elválaszthatatlanok. Megállapítható, hogy egy település(rész) hanyatlása és a hátrányos helyzetű (többnyire roma származású) rétegek aránya között szoros összefüggés figyelhető meg. A cigánysággal kapcsolatos komplex problémakör kezelése olyan kiemelt feladat, ami szélesebb összefogást, együttgondolkodást és azonnali cselekvést igényel, ugyanakkor az eredmények inkább csak hosszútávon érzékelhetőek. Egy terület dinamikus fejlődésének alapvető tényezője a térségi szereplők közötti általános bizalom megfelelő szintje, az együttműködések száma és intenzitása. Ezért is az EU támogatáspolitikájának egyik alapelve a „partnerség”, mely az egyes fejlesztések finanszírozásánál alapvető döntési kritérium. Sajnos összevetések alapján a Heves megyei cigányság szervezetségi szintje és érdekérvényesítő képessége országos összevetésben nem minősíthető jónak, a többségi társadalomhoz képest pedig jelentősen elmaradó. Az egyik leglényegesebb jövőre vonatkozó feladatként kell meghatározni, hogy a megyét érintő számos elkészített, különböző megnevezésű tervet, a roma integrációt segítő programok lehetőség szerinti beépítésével kell aktualizálni.

Keywords: Roma, integráció, szegénység, foglalkoztatás

MAKROGAZDASÁGTAN I. SZEKCIÓ
MACROECONOMICS I. SECTION
MAKROÖKONOMIE I. SEKCTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Szűcs István

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Bozsik Norbert

Titkár / Secretary / Sekretar: Kisari Krisztián

Lámfalusi Ibolya – Péter Krisztina – Tanító Dezső
Pénzügyi eszközök alkalmazásának lehetősége a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban

Máté Domicián

A munkapiaci termelékenység és az intézmények összefüggései különböző képzettségi szinteket igénylő ágazatokban

Ugródy György – Molnár József – Farkasné Fekete Mária – Szűcs István – Balyi Zsolt
A természeti erőforrások egységes értékelése – egy új módszertani megközelítés

Kisari Krisztián – Hibler Mónika

Agrárvállalkozások finanszírozási nehézségei és lehetőségei napjainkban

Zakár Tivadar – Liebmann Lajos

Interperszonális orientáció, önérvényesítés és kockázatvállalás

Hordósne Baboth Ágota – Hegyi Judit

Biológiai eszközök számviteli nyilvántartásának problémái

Kovács Gergő Péter

Önkormányzati önállóság/alkalmazkodás

Hegedűs Szilárd – Csernák József

Az önkormányzatok gazdálkodásának és pénzügyi helyzetének vizsgálata a Kiskunságban

Csomós Tamás – Zörög Zoltán – Szűcs Csaba – Helgertné Szabó Ilona

Az információk integrálásának lehetőségei a mezőgazdaságban

**PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGE A
MEZŐGAZDASÁGBAN ÉS AZ ÉLELMISZERIPARBAN
POSSIBLE APPLICATION OF FINANCIAL INSTRUMENTS IN AGRICULTURE
AND FOOD INDUSTRY**

Lámfalusi Ibolya
Péter Krisztina
Tanító Dezső

The European Union allows Member States to introduce financial instruments in their agricultural and rural development programs between 2014-2020. Financial assets are substantially reimbursable grants, which aim to provide financing opportunities for those businesses whose developments result in income-generating activities, but they can not find a suitable finance source because of some reasons (eg. size). The first step of planning financial instruments is to reveal those areas that have a very poor access to credits. Therefore we carried out gap analysis to match financing supply and demand. As a result of our analyses in agriculture we identified segments based on size (small and medium enterprises (SMEs) and individual farms) and based on activity (gardening and livestock sectors) where financial possibilities are missing or are not eligible. Such an area can be considered almost the entire SMEs of the food industry where the financing situation is critical. In a second step we outlined possible financial instrument schemes taking into account characteristics of the identified areas, in-depth interviews with producers and processors and experience of financial instruments previously used in other areas of economy. According to our investigations we propose for agricultural producers two types of credit program, while for food industry processors one capital investment tool and one credit instrument would be acceptable.

Keywords: financing, financial instruments, agriculture, food industry, rural development programme,
JEL: G32, Q14, L66,

Az Európai Unió a 2014-2020-as tervezési időszakban az agrár-vidékfejlesztési programokban is lehetővé teszi a pénzügyi eszközök bevezetését. A pénzügyi eszközök lényegében visszatérítendő támogatások, amelyek célja a finanszírozási lehetőség biztosítása azon vállalkozások részére, amelyek tervezett fejlesztése jövedelemtermelő tevékenységet eredményez, azonban a piacon valamilyen oknál fogva (pl. méret) nem tudnak megfelelő finanszírozási forrást találni. A pénzügyi eszközök tervezésének első lépése a finanszírozási hiányossággal küzdő területek feltárása. E célból a keresleti és kínálati oldal szembeállításával gap-elemzést végeztünk. A vizsgálat eredményeképpen a mezőgazdaságban méret szerint a kis- és középvállalkozási (KKV) szektorban és egyéni gazdaságokban, tevékenység szerint a kertészeti és állattenyésztési ágazatokban azonosítottunk be olyan területet, amelyet a piac nem, vagy nem kielégítő mértékben finanszíroz. Az élelmiszeripar esetében kritikus helyzeténél fogva lényegében a teljes KKV szektor ilyennek tekinthető. Második lépésként a beazonosított területeken az ágazati és pénzügyi sajátosságok figyelembe vételével, az ágazati szereplőkkel folytatott mélyinterjúk, valamint korábban más területeken már alkalmazott pénzügyi eszközök tapasztalati alapján lehetséges pénzügyi konstrukciókat vázoltunk fel. Ennek eredményeként a mezőgazdaságban kétféle hitelkonstrukció, az élelmiszeriparban egy hitel jellegű és egy tőke jellegű pénzügyi eszköz bevezetését javasoljuk.

Keywords: finanszírozás, pénzügyi eszköz, vidékfejlesztési program, mezőgazdaság, élelmiszeripar,

**A MUNKAPIACI TERMELÉKENYSÉG ÉS AZ INTÉZMÉNYEK ÖSSZEFÜGGÉSEI
KÜLÖNBÖZŐ KÉPZETTSÉGI SZINTEKET IGÉNYLŐ ÁGAZATOKBAN
SECTORAL FEATURES OF LABOUR PRODUCTIVITY AND INSTITUTIONS IN
VARIOUS OECD COUNTRIES, 1980-2007**

Máté Domicián

This paper aims for an empirical validation of the impact of industrial structure on aggregate income and employment growth. The objective of this study is to analyse labour productivity tendencies of the period between 1980 and 2007 in various OECD member countries. Our results forecast recently the greatening role of human capital. In our estimations we followed a specific taxonomy to identify the features of output per capita growth in different (high, medium high and low) labour-skilled branches. Besides determining the sectoral differences of labour demand by standard comparative statistics, we used in our model a dynamic panel regression method. All in all, we conclude that nowadays the high-skilled branches have achieved better economic growth than the lower-skilled ones in most of the OECD countries. Analysing the time series panel data of these countries we also claim that productivity was simultaneously impacted by several labour market institutions in each sector. Thus, the unemployment benefits and the increasing employment legislation might impact negatively productivity.

Keywords: productivity changes, labor market institutions, high-skilled employee, sectoral approach,
JEL: E25, I23, O43,

A konferencia előadásom alapvetően egy kutatás közbeni állapotot tükröz, amelyben elsősorban a munkapiaci termelékenységben (egy főre jutó kibocsátásban) az utóbbi évtizedekben bekövetkezett szektorális változásokra koncentrálok. A célom ezzel előre jelezni a munkakeresletben várható jövőbeni tendenciákat. A vizsgálódásaim során másrészt arra a kutatási kérdésre keresem a választ, hogy az 1980 és 2007 közötti időszakban, és mintegy harminc OECD tagországra vonatkozóan, az egy munkavállalóra jutó kibocsátás növekedési üteméhez hogyan és milyen mértékben járult hozzá az emberi és fizikai tőkébe való beruházás. A számításaimmal továbbá egy dinamikus panel regressziós módszertan segítségével azt kívánom, a gazdaságpolitikai döntéshozatal számára, alá támasztani, hogy milyen munkaerő-piaci intézmények (munkanélküli segélyek, szakszervezetek, piaci szabályozás stb.) és hogyan befolyásolták szignifikánsan a különböző képzettségi szinteket igénylő ágazatokban a hosszú távú termelékenység növekedés alakulását.

Keywords: termelékenység, munkapiaci intézmények, képzettség, szektorális elemzés,

**A TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOK EGYSÉGES ÉRTÉKELÉSE –
EGY ÚJ MÓDSZERTANI MEGKÖZELÍTÉS
ECONOMIC EVALUATION OF NATURAL RESOURCES- A NEW
METHODOLOGY**

Ugrórsdy György,
Molnár József
Farkasné Fekete Mária
Szűcs István
Balyi Zsolt

A fenntartható fejlődés és annak egyik sarokpontjaként a természeti erőforrások hatékony, környezettudatos hasznosításával kapcsolatban több kutatási feladat fogalmazódott meg nemzetközi, nemzeti és regionális, de a közvetlen termelői, illetve fogyasztói szinteken is, azzal egyidejűleg, hogy a probléma a gazdaságpolitikáknak is kiemelt kérdésévé vált.

A gazdasági tevékenység és a környezeti fenntarthatóság közötti egyensúly megteremtéséhez nélkülözhetetlen a természeti erőforrások vagyoneértékelése, hiszen a természeti erőforrások optimális allokációja megvalósítása érdekében nélkülözhetetlen állományuknak, állapotuknak felmérése, egységes elveken alapuló gazdasági értékük meghatározása, felhasználásuk jelenlegi hatékonyságának mérése.

Előadásunkban a szerzők hazai és nemzetközi szakirodalom alapján bemutatják a természeti erőforrások egységes elveken alapuló gazdasági értékük meghatározása, felhasználásuk jelenlegi hatékonyságának mérése.

Jelen előadásban a szerzők hazai és nemzetközi szakirodalom alapján bemutatják a természeti erőforrások egységes közgazdasági értékelésének az elvi alapjait, a meglévő módszerek kritikája mellett, javaslatot tesznek egy olyan értékelési modell kialakítására, amely képes lenne zárt rendszerben kezelni a megújuló és nem megújuló természeti erőforrásokat, több ágon (termelési, keresleti, hasznossági függvények stb.) megközelítve ezek gazdasági értékét.

Keywords: fenntartható fejlődés, természeti erőforrások, gazdasági érték, járadék
JEL: O13,

The question of how we can deal with our natural resources more sustainably, is becoming increasingly have become the corner stone of sustainable development. Issues of resource productivity, environmental impacts of resource use and resource security have significantly gained policy importance in the past ten years and a number of research questions rose on international, national, regional level as well as on the level of producers and consumers. For managing of natural resources the measurement of their economic value is essential. The authors give an overview of current body of knowledge in this research area based on international and national literature. Their conclusion is that despite recent scientific advances in developing methodologies, the full implementation of a methodology based on the same principles and useable for all natural sources is missing. This paper deals with these problems and shows an alternative model using production, demand and utility functions, and handles all kind of renewable resources in a closed system.

Keywords: Sustainable development, natural resources, economic value, economic rent

**AGRÁRVÁLLALKOZÁSOK FINANSZÍROZÁSI NEHÉZSÉGEI ÉS LEHETŐSÉGEI
NAPJAINKBAN
DIFFICULTIES AND POSSIBILITIES OF THE FINANCING OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES AT NOWDAYS**

Kisari Krisztián
Hibler Mónika

A mezőgazdaság sajátosságai okán az agrárfinanszírozás más ágazatok finanszírozásával összevetve speciális gondokkal jár. Ezen okok lehetnek pl. a magas tőkeigény, a lassú tőkemegtérülés, a magas kockázatok és a természeti tényezőknek való kiszolgáltatottság.

A fent leírt problémákból adódóan a mezőgazdaság és a pénzügyi intézmények érdekei sok szempontból ellentmondásosak.

A profitmaximalizálásra törekvő, üzleti szemléletű pénzügyi intézmények igen kockázatosnak tartják az ágazat hitelezését. A magas hitelezési kockázatok miatt magasabb kamatlábbal kínálják hiteleiket és jókora fedezetet igényelnek. A problémák kiküszöbölése érdekében sokszor az állam garanciát vállal a hitelezés során, megkönnyítve ezzel magát a hitelezést.

Természetesen a bankok célja is az, hogy megteremtsék az agrárszférával történő együttműködés lehetőségét, ezért az utóbbi időben nagy hangsúlyt fektettek új és kedvező hitelkonstrukciók kidolgozására.

A jelenlegi tanulmány helyzetképet kíván adni a bankok által nyújtott finanszírozási lehetőségekről és fel kívánja tárnai a finanszírozás területén jelentkező pozitív lehetőségeket.

Keywords: Agrárvállalkozás, Vállalkozás, Finanszírozás, Lehetőségek, Nehézségek
JEL: Q14,

Compared to the financing of other branches, due to the unique nature of agriculture, its financing involves specific problems. Among these, we can mention the high demand for capital, the prolonged payback period, the high risks and the defencelessness to environmental factors.

Due to the above mentioned issues, the interests of agriculture and those of financial institutions are conflicting ones, from many aspects.

The financial institutions, aiming profit maximization find the crediting of the branch highly risky. Because of the high credit risks, they offer their credits with higher interest rates, and demand a sizeable a cover. To help avoid such problems, the state often offers a guarantee during the crediting process, making the whole process easier.

Naturally, it is also the goal of the banks to make the cooperation with the agricultural branch possible; therefore, they have recently put a bigger emphasis on designing new credit constructions with more favourable terms and conditions.

Present study aims to give a panorama of the financing possibilities offered by banks, and it also wishes to reveal the positive possibilities appearing in the field of financing.

Keywords: agriculture, enterprises, financing, possibilities, difficulties

**INTERPERSZONÁLIS ORIENTÁCIÓ, ÖNÉRVÉNYESÍTÉS ÉS
KOCKÁZATVÁLLALÁS**
INTERPERSONAL ORIENTATION, SELF-ESTIMATION AND RISK ATTITUDE

Zakár Tivadar
Liebmann Lajos

Tanulmányunkban üzleti képzésben részt vevő hallgatók körében elvégzett kérdőíves felmérésre alapozva a kockázatvállalás, a szociális orientáció és az önérvényesítés kapcsolatát vizsgáljuk. A feltárt szignifikáns összefüggéseknek a döntések hatékonysága, a csoportban végzett munka eredménye, továbbá oktatási nézőpontból a tehetséggondozás, valamint a hallgatók gyakorlati felkészítése szempontjából egyaránt jelentősége lehet. Az önelfogadásról és önbizalomról, mások elfogadásáról, valamint a kapcsolatorientáltságról és annak összetevőiről megismert egyes magatartási jellemzők kapcsolatba hozhatók a várható kockázati magatartással. A tanulmányban bemutatott kutatás eredményei a döntéshozói csoportok összeállításához is segítséget adhatnak.

Keywords: önérvényesítés, szociális orientáció, kockázatvállalás, csoport
JEL: D23,

In our study we analyze the relationship between risk-taking, social orientation and assertiveness based on a questionnaire survey conducted among students of business. The significant correlations revealed may be relevant in terms of the effectiveness of decisions, the result of working in groups as well as from the point of view of education in talent management and the practical preparation of students. Certain behavioral characteristics we identified about self-acceptance and self-confidence, the acceptance of others, connection-orientedness and its components can be associated with expected risk behavior. The results of the research presented in this paper may also help with the compilation of decision-making groups.

Keywords: assertiveness, social orientation, risk-taking, group

BIOLÓGIAI ESZKÖZÖK SZÁMVITELI NYILVÁNTARTÁSÁNAK PROBLÉMÁI BIOLOGICAL ASSETS ACCOUNTING RECORDS PROBLEMS

Hordósné Baboth Ágota
Hegyi Judit

Problems in the valuation of accounting of biological devices Summary In the accounting valuation of recording and accounting of biological devices is a serious problem. The valuation is a complex, often contradiction, but main area of the accounting. The valuation may be aim at holdings (assets and liabilities) and the whole enterprise's asset value determining. The valuation process begins with a historical cost determination, as this give the base to the further work (e.g. value adjustment). Between the value according to book and the historical cost there is numerical connection, and a balance value derive from historical cost and a value correction remainder. The livestock is a firm-special economic resource. There is a difference between the breed livestock and other livestock groups regarding to the cost of utilization. In the register of biological devices the depreciation settlement of breeding animals is a critical point. In the assessment of breeding animals the special problem is determining of historical cost of the own breeding animals. The paper is dealing with the special problem of pedigree stocks assessment, in many ways.

Keywords: biological assets , accounting, breeding animals,

A számvitelben komoly problémát jelent a biológiai eszközök nyilvántartása és számviteli értékelése. Az értékelés a számvitel összetett, sokszor ellentmondásos, mégis a legfontosabb területe. Az értékelés irányulhat vagyonsrészek (eszközök és források), valamint a vagyonsrészeket működtető vállalkozások egészének értékmeghatározására. Az értékelési folyamat a bekerülési értéke meghatározásával kezdődik, hiszen ez adja az alapot a későbbi munkához (pl: értékcorrekció). A könyv szerinti értéke pedig számszerű összefüggésben van a bekerülési értékkel, a mérlegérték pedig a bekerülési érték és az elszámolt értékcorrekció egyenlegezéséből adódik. Az állatállomány az üzemeke egyik sajátos gazdasági erőforrása. Az erőforrásonkénti hasznosítás költségei tekintetében is különbséget kell tenni a tenyészállatok és a többi haszonállat-csoport között. A biológiai eszközök számbavételének egyik kritikus pontja a tenyészállatok értékcsökkenésének elszámolása. A tenyészállatok értékelésénél a saját tenyésztésű állomány bekerülési értékének megállapítása okoz speciális problémát. A dolgozat a tenyészállatok értékelésének sajátos problémáját próbálja több szempontból megközelíteni.

Keywords: biológiai eszközök, számvitel, tenyészállatok,

ÖNKORMÁNYZATI ÖNÁLLÓSÁG/ALKALMAZKODÁS MUNICIPAL AUTONOMY/ MUNICIPAL ADAPTATION

Kovács Gergő Péter

„The sovereignty of the local governments is sustainability?” issues more attention should be given. The transformation processes, which significantly affect the self-sufficiency of the municipality sector are subjected to strong pressure by the legislators. Resistance can be achieved only with strong collaboration and joint representation of the common interests. The protection of the principle of self government is intensifying. After the introduction of the past and present of the interest associations of the local governments, a small inquiry will be shown. The analysis is based on the opinion of the leaders of an organization representing local-government sector. The potential future output is determined based on a survey research and knowledge of the present processes in this sector. Summarizing the knowledge of the research and the opinions of the leaders will determine the „sovereignty” of the local governments. The local governments have to decide what they want to do, to keep their autonomy or they want to be a part of the central-government’s machinery.

Keywords: local government, autonomy, adaptation, associations,

„Fenntartható-e az önkormányzati szuverenitás” kérdéskörre napjainkban kiemelt figyelmet kell fordítani. Az átalakulási folyamatok, melyek a hazai önkormányzati szektor önállóságát jelentősen befolyásolják jogalkotói oldalról erős nyomásnak vannak kitéve és ellenállás csak határozott összefogás, közös érdekek együttes képviselése által valósítható meg. Az önkormányzati érdekszövetségek szerepe felértékelődik. A hazai önkormányzati szövetségi rendszer múltja és jelene bemutatásán túl egy kisméretű kutatás kerül ismertetésre. A elemzés az önkormányzati szektort képviselő szervezetek vezetőinek véleményére alapoz. Az egyik magyar önkormányzati érdekszövetség vezetői körében elvégzett kutatás eredményei és a jelenben zajló folyamatok ismerete alapján kerül meghatározásra a jövő lehetséges kimenete. Összegzésként meghatározásra kerül, hogy a vezetők véleménye szerint fenntartható-e az önkormányzati szuverenitás.

Keywords: önkormányzat, települési megtartó erő, érdekszövetségek, közigazgatási reform,

**AZ ÖNKORMÁNYZATOK GAZDÁLKODÁSÁNAK ÉS PÉNZÜGYI
HELYZETÉNEK VIZSGÁLATA A KISKUNSÁGBAN
RESEARCH OF THE FINANCIAL AND ECONOMICAL POSITIONS OF THE
LOCAL AUTHORITY IN THE KISKUNSÁG**

Hegedűs Szilárd
Csernák József

Az önkormányzat gazdasági helyzete meghatározza a településen igénybe vehető közszolgáltatásokat, illetve kapcsolatrendszerén keresztül prezentálja a lakosság vagyoni helyzetét, a vagyonnal kapcsolatos attitűdjeit, illetve befolyást gyakorol az életminőségre. A vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a Bács-Kiskun megye keleti részén, a Közép- Alföld térségben található helyhatóságok gazdálkodása, pénzügyi helyzete milyen volt 2006 és 2010 között, a válság kirobbanásának idején. A vizsgálatunkban 1918 település gazdálkodását hasonlítottuk össze, mely mintából 1 megyei jogú város, 3 városi és 14 községi rangú önkormányzat volt vizsgálatunk idején. Az önkormányzatok gazdasági helyzetének értékeléséhez, összehasonlításához értékeltük a helyhatóságok bevételi és kiadási szerkezetét. A vizsgálat eredményeképp képet kaphatunk a vizsgált önkormányzatok pénzügyi helyzetéről, illetve nehézségeiről, melyek a vizsgálat idejében sújtották az önkormányzatok működését.

Keywords: önkormányzati gazdálkodás, közpénzügyek, településfejlesztés
JEL: D69, G28, R51,

The economic situation of a municipality determines the locally available public services and by means of its connections it presents the financial situation of the inhabitants, its attitudes towards wealth and it also influences the quality of life. The study tries to reveal what the financial situation and management of the municipalities were like in the eastern regions of Bács- Kiskun County in the Central Plains region between 2006 and 2010, at the beginning of the credit crunch. The study compares the management of 19 settlements one of which had a county town status, 3 were towns, and there were 14 villages in the sample at the time of our study. In order to evaluate and compare the economic situation of the municipalities the income and expenditure structures of the municipalities were assessed. As a result of the investigation we are now aware of the financial situation of the examined municipalities and also their difficulties which at the time of our investigation negatively affected the functioning of the local governments.

Keywords: public finance, local governments, development

**AZ INFORMÁCIÓK INTEGRÁLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI A
MEZŐGAZDASÁGBAN**
OPTIONS FOR INTEGRATION OF INFORMATION IN AGRICULTURE

Csomós Tamás
Zörög Zoltán
Szűcs Csaba
Helgertné Szabó Ilona

Az információ értéként jelenik meg világunkban és hatalmat is jelent egyúttal. Minden szervezetben – a kisvállalkozásoktól kezdve a multinacionális cégekig – elsődleges fontosságú az információ gyors és pontos kezelése. A nagy mennyiségű, gyorsan, és gyakran változó adathalmazokkal gazdálkodni kell napjainkban azért, hogy a bennük rejlő érték haszonná alakuljon át. Napjainkban az elektronikus adatfeldolgozás elterjedésével nem az információk megszerzése jelenti a legfőbb problémát a vállalkozások számára - ezek ugyanis megtalálhatók a legkülönbözőbb adatbázisokban, adattárházakban belső-, illetve külső információként - hanem azoknak az információknak az előállítására, amelyekre az adott szituációban szükség van egy döntés meghozatalához. Mi segíthetne ebben jobban, mint az informatika, ezen belül is a vállalatoknál évtizedeken keresztül tapasztalható „szigetszerű” szoftver megoldásokat felváltó vállalati információs rendszerek. Használatuk során fontos szerepet játszik a rendszerszemléletű gondolkodásmód mindamellett, hogy a rögzítésre kerülő milliárdnyi adatból a megfelelő időpontban, csakis a vezetői döntés megalapozásához szükséges adatokat kell előteremteni.

Keywords: információgazdálkodás, Vezetői információs rendszerek, információs és kommunikációs technológia

JEL: B01,

Information in our world is represented as a value and means power at the same time. Managing information quickly and precisely is a high priority in every organization – from small enterprises to multinational companies. The huge amounts of rapidly changing datasets have to be managed nowadays to transform their inner value into profit. Nowadays with the spread of electronic data processing the principal problem is not the acquisition of information for the enterprises as it can be found in different databases and stores in the form of internal or external information, rather, the production of information is of vital importance when making a decision in a given situation. In this situation Information Technology, or more precisely, integrated enterprise resource planning systems, that have replaced the „island-like” software applications at companies which prevailed for decades, can help. The system-like approach is highlighted among its functions in addition to the fact that only the pieces that are necessary to ground a managerial decision must be produced at the given time of the millions of data to be recorded.

Keywords: information management, management information systems, information and communication technology

MAKROGAZDASÁGTAN II. SEKCIÓ
MACROECONOMICS II SECTION
MAKROÖKONOMIE II. SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Udovecz Gábor

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Vásáry Miklós

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Téglá Zsolt

Udovecz Gábor

Adalékok a magyar mezőgazdaság minősítéséhez

Bakucs Lajos Zoltán – Jámbor Attila

Élelmiszerár volatilitás az új tagországokban

Kurmai Viktória

A hazai zöldség-gyümölcs feldolgozóipar gazdasági teljesítménye, sajátosságai és fejlődésének tendenciái

Tóth Gábor – Surányi Rozália

A forgalmi típusú adócsalások lehetőségei az élőállat, hús és húskészítmények kereskedelmében

Kispál Gabriella – Egri Zoltán

A bizalom, mint a klaszteralapítás kulcstényezője - bizalom a Csongrádi Borklaszter leendő tagjainál

Takácsné György Katalin – Madaras Alíz

Innováció vs. imitáció? – a fejlődés lehetőségei a kkv szektorban

Széles Zoltán

Agrárinnovációt segítő, vissza nem térítendő támogatások felhasználási tapasztalatai KKV-k esetében

Kránitz Livia – Tóth Roland – Vásáry Miklós

Egyes érzékeny ágazatok jövedelmezőségi helyzete – vizsgálatok a 2015 utáni agrárpolitika sajátosságaira tekintettel

Gelencsér Péter – Nyáriné Budvig Anita – Bokorné Kitanics Tünde – Szabó Sára

Alternatív módszerek a rejtett gazdaság felszámolására

ADALÉKOK A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG MINŐSÍTÉSÉHEZ THOUGHTS ON HUNGARIAN AGRICULTURE

Udovecz Gábor

A magyar mezőgazdaság kedvező adottságai ellenére a nemzetközi versenyben évtizedek óta lépéshátrányba került. Versenyképességünk annak ellenére nem kielégítő, hogy a mezőgazdasági termelés hatékonysága javuló irányzatot mutat. Tudomásul kell venni, hogy a versenyképességet egyre inkább a hatékonyságra ráépülő – erőfölénnyel, szabályozási előnnyel, a mezőgazdaságon túli adottságokkal összefüggő – sokszor versenytorzító tényezők döntik el. Legnagyobb versenyhátrányunk, hogy a magyar agrárgazdaság 70 éve bizonytalanságban él: öt brutális rendszerváltást vésztelt át, nem volt ideje alkalmazkodásra, szerves fejlődésre. Jelenlegi állapota éppen legpozitívabb minősítése: kivételesen jó a stressztűrő képessége!

Keywords: hatékonyság, versenyképesség, alkalmazkodás, stressztűrő képesség
JEL kód: Q1; Q5

Despite all its capabilities, the agriculture of Hungary has been lagging behind for decades in the international competition. Although the effectiveness of agricultural production is definitely improving, our competitiveness is still unsatisfactory. It should be understood that competitiveness itself is more and more up to additional - and often competition-distorting - factors related to market dominance, regulation advantages and features beyond agricultural circumstances. Our greatest disadvantage in competitiveness is the fact that the agriculture in Hungary has been suffering from instability for 70 years: it has survived five brutal changes of political systems, and had no time for adaptation and development. Its current state is the reflection of its strength itself: its durability and ability to cope with stress.

Keywords: efficiency, competitiveness, adaptability, stress tolerance

ÉLELMISZERÁR VOLATILITÁS AZ ÚJ TAGORSZÁGOKBAN FOOD PRICE VOLATILITY IN THE NEW MEMBER STATES

Bakucs Lajos Zoltán
Jámbor Attila

Több évtizedes relatív stagnálás után 2008-ban és 2011-ben a mezőgazdasági alapanyagok és élelmiszerek árai hirtelen az égbe szöktek, megnövelve a tudományos igényt a mezőgazdasági árak volatilitásának elemzésére és visszahozva a témát a magas szintű politikai kérdések körébe. A cikk az élelmiszerárak volatilitását vizsgálja a 2004-ben és 2007-ben az Európai Unióhoz csatlakozott tagországok példáján, havi Eurostat adatok alapján, leíró statisztikákkal, majd a változások okait igyekszik feltárni. Eredményeink szerint az új tagországokban 2005-höz képest folyamatosan nőttek az élelmiszerárak, noha a relatív szórás értékei jól azonosítják a 2008-as és 2011-es kiugró értékeket. A relatív szórás értékek és a 10%-os ársáv eredmények alapján az új tagországok alapvetően két csoportra bonthatók: magas és alacsony élelmiszerár volatilitással rendelkező országokra. A változások alapvetően nemzetközi tendenciát eredményeztek, ám a cikk azonosít néhány regionális sajátosságot is.

Keywords: árvolatilitás, mezőgazdaság, új tagországok

JEL: Q11,

After several decades of relative stagnation, agricultural commodity and food prices soared in 2008 and 2011, increasing the scientific need to analyse agricultural commodity price volatility whilst bringing the issue back to the high level policy agenda. The article analyses the volatility of food prices in the New Member States that acceded to the European Union in 2004 and 2007, using Eurostat monthly food price data. The article uses descriptive statistics and seeks to identify the reasons underpinning the changes recorded. Results suggest that food prices have been continuously increasing in the New Member States since 2005, and calculated coefficients of variation identify well the 2008 and 2011 price spikes. According these results and an analysis of over or undershooting of the 10% price bands, the New Member States may be divided into groups with high and low price volatility. Reasons listed are mainly in line with international trends but the article also identifies some regional particularities.

Keywords: price volatility, agriculture, new member states

**A HAZAI ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS FELDOLGOZÓIPAR GAZDASÁGI
TELJESÍTMÉNYE, SAJÁTOSÁGAI ÉS FEJLŐDÉSÉNEK TENDENCIÁI
THE CHARACTERISTICS, DEVELOPMENT TENDENCY AND ECONOMIC
PERFORMANCE OF THE DOMESTIC VEGETABLE-FRUIT MANUFACTURING
INDUSTRY**

Kurmai Viktória

The paper's main goal is to evaluate the characteristics, development tendency and economic performance of the domestic vegetable-fruit manufacturing industry, mainly on the basis of secondary databases. Approximately 9% of the domestic food industry's net revenue is originated from processing and preservation of fruits and vegetables in the last 10 years. This is largely due to the growth of export performance, the export sales of 2000 has tripled nowadays. Vegetable-fruit manufacturing industry is export-oriented sector, today 87% of the finished goods are sold abroad. The number of recorded enterprises increased in the last 5 years, the growth is 40%, and their number is over 1 000 now. Currently, 8.5% of the employees of the food industry are working in vegetable-fruit processing and preservation subsector and this value shows a decreasing tendency. The domestic vegetable-fruit industry processes 75% vegetables and 25% fruits. The quantity of horticultural products' buying-in has been decreasing since 2003, 1.6-1.7 million tons of raw materials were processed in 2003, and today this value is only 1 million tons. It is due to the postponed renovation and modernization, because of the shortage of capital, which resulted in a narrow range of products. Ongoing reduction of horticultural productions increases the difficulty, there is an increasing growth in the import raw materials and finished goods.

Keywords: vegetable-food industry, food industry, economic performance, revenue, export,

Tanulmányomban fő célkitűzésem a hazai zöldség-gyümölcs feldolgozóipar gazdasági teljesítményének, sajátosságainak és fejlődési tendenciáinak az értékelése, amit elsősorban szekunder adatbázisok alapján végzek el. A hazai élelmiszeripar nettó árbevételének körülbelül 9%-a a zöldség-, gyümölcs feldolgozásból és –tartósításból származik az utóbbi 10 évben. Ez nagyban köszönhető az exportteljesítmény növekedésének, a 2000. év export árbevétele mára több mint háromszorosára növekedett. A zöldség-gyümölcs feldolgozóipar exportorientált ágazat, ma a késztermékek 87%-a külföldön kerül értékesítésre. A regisztrált gazdasági szervezetek száma az utóbbi 5 évben kezdett növekedni, 40%-os növekedés figyelhető meg, mára meghaladja az 1000 vállalkozást. Jelenleg az élelmiszeriparban dolgozók 8,5%-a dolgozik a zöldség-, gyümölcs feldolgozó és –tartósító alágazatban, s ez a százalék egyre csökkenő tendenciát mutat. A hazai zöldség-gyümölcs feldolgozóipar 75%-ban zöldséget dolgoz fel, 25%-ban gyümölcsöt. A kertészeti termékek felvásárlásának mértéke 2003 óta folyamatos csökkenést mutat, míg 2003-ban 1,6-1,7 millió tonna alapanyag került feldolgozásra, mára ez a mennyiség csak 1,0 millió tonna. Ez annak köszönhető, hogy a tőkehiány miatt a felújítások, korszerűsítések elmaradtak, így igen szűk termékpaletta alakult ki. A kertészeti termelés csökkenése tovább fokozza a nehézségeket, egyre jobban növekszik az alapanyag- és a késztermék-import is.

Keywords: zöldség-gyümölcs feldolgozóipar, élelmiszeripar, gazdasági teljesítmény, árbevétel, export,

**A FORGALMI TÍPUSÚ ADÓCSALÁSOK LEHETŐSÉGEI AZ ÉLŐÁLLAT, HÚS ÉS
HÚSKÉSZÍTMÉNYEK KERESKEDELMÉBEN
AN ANALYSIS OF THE OPPORTUNITIES OF VAT TAX FRAUD TYPES
REGARDING THE TRADE OF LIVESTOCK, MEAT AND CONSUMABLE MEAT
PRODUCTS.**

Tóth Gábor
Surányi Rozália

In this study we aim to investigate how the opportunities of VAT fraud types regarding the trade of livestock, meat and consumable meat products have changed over the last two years. In our previous study on the trade of cereal grains, flour, sugar, vegetable oil and coffee, we concluded that organised VAT crimes concerning the investigated agricultural and food industry products are still frequently committed in the European Union. The findings of the survey have proved that the introduction of VAT reverse charge on 1 June 2012 put an end to VAT frauds in the cereal grains economic sector. It has been proved that VAT crime organisers began to aim at other product groups. In the current survey we have identified the extent to which organised VAT frauds are present in livestock trade and the meat industry inside the European Union. Our expectation was met to find signs of VAT tax fraud targeting other areas (sectors, product groups). Wholesale data of meat products and or regression analyses also clearly point to this phenomenon.

Keywords: border traffic, Value Added Taxes, extent of taxes, tax evasion, income,

A tanulmányunk során arra kerestük a választ hogy az elmúlt két évben a forgalmi típusú adócsalások lehetőségei az élőállat a hús és húskészítmények kereskedelmében hogyan alakultak. Korábbi tanulmányunkban, amely a gabona, a liszt, a cukor, étolaj és kávé kereskedelemmel foglalkozott, megállapítottuk, hogy az Európai Unió szervezett áfa csalások a mai napig rutinszerűen működnek a vizsgált mezőgazdasági és élelmiszeripari termékkörök tekintetében. A vizsgálat eredményei alátámasztották, hogy a gabona vertikumban, a fordított adózás bevezetését, 2012. július 1-jét követően az áfa csalások megszűntek. Bizonyítást nyert, hogy az áfacsalást szervezők más termékköröket vettek célba. Jelen munkánk során meghatároztuk, hogy az Európai Unió szervezett áfa csalások milyen mértékben vannak jelen az élőállat kereskedelemben és a hús vertikumban. Teljesült az a várakozásunk, miszerint találunk arra utaló jelet, hogy más területeket (ágazatokat, szakágazatokat) vettek célba az áfacsalást szervezők.

Keywords: határforgalom, általános forgalmi adó, adómérték, adócsalás, jövedelem,

**A BIZALOM, MINT A KLASZTERALAPÍTÁS KULCSTÉNYEZŐJE - BIZALOM A
CSONGRÁDI BORKLASZTER LEENDŐ TAGJAINÁL
TRUST, THE KEY FACTOR OF CLUSTER FOUNDATION - TRUST AT THE
FUTURE MEMBERS OF THE WINE CLUSTER OF CSONGRÁD**

Kispál Gabriella
Egri Zoltán

After the chapter Conceptual Approaches and Measurability of Trust the study provides a detailed presentation of the already existing group cohesion at the future Wine Cluster and the communication network between the members in the light of a sociometric examination. The purpose of the research is that the organisational set-up is optimal, the formal and informal relations overlap, and the problems related to will be avoided in the future. The topic is current, as trust, empathy and the value of the “soft” factors associated with it has grown lately, it has come more and more to the fore in the life of the organisations, as well. Using the relevant secondary literature, with the help of a practice-oriented standard questionnaire I am trying to introduce how the mutual relations develop which form this community and how strong the synergy is. To what extent it is related to the long discussed issue if trust can be measured. In the course of the examination the question will be answered how many persons can be appointed for the leading position and if there is a professionally authentic representative for every subdivision.

Keywords: trust, cluster , confidence index , sociometry,
JEL: A14, D85, L20,

A tanulmány a bizalom fogalmi megközelítései és mérhetősége fejezet után részletesen bemutatja a leendő Csongrádi Borklaszternél, a már meglévő csoportkohéziót és a tagok közötti kapcsolati hálót egy szociometriai vizsgálat tükrében. A kutatás célja, hogy a szervezeti felépítés optimális legyen, a formális és informális kapcsolatok fedjék egymást, valamint hogy a jövőben elkerüljük az ehhez kapcsolódó problémákat. A téma aktuális, hiszen manapság a bizalom, az empátia és az ezzel együtt járó „soft” tényezők értéke megnövekedett, egyre inkább előtérbe kerül a szervezetek életében is. A releváns szekunder irodalmat felhasználva egy gyakorlatorientált standard kérdőív segítségével kísérlem meg bemutatni azt, hogy hogyan alakulnak a kölcsönös kapcsolatok, melyek alakítják ezt a közösséget, és hogy mennyire erős a szinergia. Egyáltalán ez mennyire függ össze a már régóta vitatott kérdéssel, hogy a bizalmat lehet-e mérni. A vizsgálat során választ kapunk arra is, hogy hány személyt lehet vezetői pozícióba választani és, hogy van-e minden részterületnek szakmailag hiteles képviselője.

Keywords: bizalom, klaszter, bizalmi index, szociometria,

**INNOVÁCIÓ VS. IMITÁCIÓ? – A FEJLŐDÉS LEHETŐSÉGEI A KKV
SZEKTORBAN**
INNOVATION VS. IMITATION? – CHANCES OF DEVELOPMENT IN SMES

Takácsné György Katalin
Madaras Alíz

It is frequently mentioned, connected with the economic crises, that one of the key elements of strengthening the SMEs is the permanent renewal, the capability for innovation. Only a few of them are able to carry out the classical product / service innovation (by Schumpeter), mainly because of the lack of managerial skills and knowledge, beside its high capital need. We are of the opinion that observing the best practice, adoption and/or adaption – the imitation – should get higher function in in everyday business life. From the point of view of business development it can be more important the imitation than the innovation for SMEs. Copying the first innovators through the imitation the SMEs can reach significant results by minimizing their costs and reducing their technological and market risks. To find the ideas worth imitating in time and to react and start to produce in rapidly, to bring it o market is the essentials of imitation. This enterprise behaviour can be matched to the behaviour of those enterprises who are the early entering to the diffusion of innovation. The aim of the paper is to give a theoretical overview of the interpretations of innovation and imitation. Sectoral features, regional differences coming from the different economic states determine the scope for existing of enterprises from the point of view of development, renewal, typically. At the same time the knowledge of the entrepreneurs regarding to innovation is insufficient, moreover a new paradigm is needed.

Keywords: adaptation, competitiveness, renewal, risk,
JEL: M21, O31,

A gazdasági válsággal kapcsolatban gyakran hangzik el, hogy a kkv szektor szereplői megerősödésének egyik kulcseleme a folyamatos megújulás, a képesség az innovációra. A klasszikus schumpeteri értelmezés szerinti termék és szolgáltatás innovációra kevesen képesek, annak magas tőkeigénye mellett gyakran a végig vitelhez szükséges menedzseri képességek hiánya miatt. Véleményünk szerint az ágazati legjobb gyakorlat figyelése, adoptálása és/vagy adaptálása – az imitáció – sokkal nagyobb szerepet kell, hogy kapjon a vállalati életben. A kkv szektorban az imitáció a vállalati növekedés szempontjából fontosabb lehet, mint az innováció. Az innovátorok másolásával az imitáció révén a szereplők szignifikáns eredményt érhetnek el, költségeik minimalizálásával, a kockázat (technológiai és piaci) csökkentésével. Az imitáció lényege, hogy az utánzásra méltó ötleteket kell megtalálni, és időben, gyorsan ráállni a termelésre, piaci elterjesztésre. Lényegében ez a vállalati viselkedés részben megfeleltethető az innováció diffúziójába a korai szakaszban belépő vállalatok viselkedésének. A tanulmány célja, hogy elméleti áttekintését adja az innováció vs. imitáció értelmezéseknek. Az ágazati sajátosságok, az eltérő gazdasági fejlettséggel jellemezhető regionális különbségek jellemzően meghatározzák a vállalkozások mozgásterét a fejlődés, a megújulás terén. Ugyanakkor a vállalkozói kör innovációra vonatkozó ismerete hiányos, továbbá szemléletváltásra van szükség.

Keywords: alkalmazkodás, versenyképesség, megújulás, kockázat,

**AGRÁRINNOVÁCIÓT SEGÍTŐ VISSZA NEM TÉRÍTENDŐ TÁMOGATÁSOK
FELHASZNÁLÁSI TAPASZTALATAI KKV-K ESETÉBEN
AGRICULTURAL INNOVATION SUPPORTING BY NON REFUNDABLE STATE
FUNDINGS - OBSERVATIONS AT SMES**

Széles Zoltán

In my paper, I am going to present a summary of the case studies of three agricultural companies that applied for non-refundable grants in the period between 2004 and 2012 to partly finance their R&D projects. Using uniform criteria, I am going to briefly describe the companies as well as the road to their decision to use funds available through application. I am going to discuss the experiences of the application process until the conclusion of a grant contract and the end of the obligatory maintenance period. The summary of the case studies is closed by the general opinion of the applicants. "It is hardly a novelty that every single forint spent on research and development and innovation is also an investment in the future of both companies and the country. Companies are aware – or if they are not, they will experience it in a short time – that after all behind every economic competitive advantage, there is extra knowledge that the competitors do not have. In the long run, only those companies will survive which themselves spend on extra knowledge and increase this knowledge themselves as well." (National Research and Development and Innovation Strategy 2020, Ministry for National Economy)

Keywords: R&D, innovation, non refundable state funding, financing,
JEL: G00, G18, G30,

Dolgozatomban három olyan agrárvállalkozásról szóló esettanulmány összegzését mutatom be, akik a 2004-2012-es időszakban arra vállalkoztak, hogy pályázatok révén vissza nem térítendő támogatásokhoz jussanak K+F projektjeik részbeni finanszírozásához. Egy egységes szempontrendszer alapján röviden bemutatásra kerülnek a cégek, valamint a döntésig vezető út, miszerint pályázati forrást kívánnak igénybe venni. Áttekintem a pályázati folyamat során tapasztaltakat, egészen a támogatási szerződés megkötéséig, illetve a kötelező fenntartási időszak végéig. Végül a vállalkozások általános véleménye zárja az esettanulmányok összefoglalóját. „Aligha újdonság, hogy a kutatás-fejlesztésre és az innovációra fordított minden egyes forint egyúttal befektetés mind a vállalatok, mind pedig az ország jövőjébe. A vállalatok tudják - vagy ha nem, akkor rövid időn belül megtapasztalják -, hogy végső soron minden gazdasági versenyelőny mögött olyan többlet-tudás áll, amivel a versenytársak nem rendelkeznek. Hosszabb távon pedig csakis azok a vállalatok maradnak fenn, amelyek maguk is áldoznak a többlet-tudásra, és maguk is gyarapítják ezt a tudást.” (Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020, Nemzetgazdasági Minisztérium)

Keywords: K+F, innováció, pályázat, finanszírozás,

**EGYES ÉRZÉKENY ÁGAZATOK JÖVEDELMEZŐSÉGI HELYZETE –
VIZSGÁLATOK A 2015 UTÁNI AGRÁRPOLITIKA SAJÁTOSÁGAIRA
TEKINTETTEL
PROFITABILITY OF SENSITIVE SECTORS – ANALYSIS OF AGRICULTURAL
POLICY AFTER 2015**

Kránitz Livia
Tóth Roland
Vásáry Miklós

The Common Agricultural Policy (CAP) entering into force in 2015 includes several new components. In the case of direct payments, member states have the opportunity to choose from more voluntary supports, increasing the member states' freedom of choice and providing flexibility. Taking into account the interest of farmers and the particularities of farming, besides the mandatory components, such as the „greening” and the payment for young farmers, there are more optional components at farmers' disposal. One such is coupled support. The current payment system also has such a support, but with limited application and budget. Regarding the next programming period, the current share of 3.5% of coupled support is going to increase significantly. Coupled support granted to certain sectors can make up 13 percent of the national ceiling, and member states are allowed to use another 2 percent to support the production of protein crops. Coupled support can be used in certain sectors and for certain products. In order for the budget to be used effectively, it is necessary to determine the exact amount of support, considering profitability of the sectors. This paper attempts to sum up the efficiency and profitability in case of some relevant sectors.

Keywords: common agricultural policy, agricultural support, coupled support, profitability,
JEL: Q14, Q18,

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2015-től működő rendszerében számos új támogatási elem fog szerepelni. A közvetlen támogatások esetében több, a tagállam által választható opció jelenik meg. Ez növeli a tagállami döntés szabadságát, egyfajta rugalmasságot biztosít. A tagállami termelők érdekeinek és termelési sajátosságainak figyelembevétel érdekében a kötelező elemek, mint a zöldítés vagy a fiatal gazdák támogatása mellett több önkéntes tétel is használható. Ez utóbbi sorába tartozik a termeléshez kötött támogatások rendszere. A jelenleg érvényben lévő szabályozási környezetben is van ugyan lehetőség, bizonyos feltételek mellett, ilyen jogcímet működtetni, de csak igen korlátozott működési és költségvetési keretek között. A következő tervezési időszakban a tagállami közvetlen támogatási keretösszeg jelenlegi 3,5% helyett nagymértékben megnövelt forrás áll e jogcím finanszírozására. Az érzékeny ágazatokat segítő termeléshez kötött támogatás szintjének emelése révén a közvetlen EU-s támogatások 13%-át fordíthatjuk a jövőben erre a célra, és további 2%-ot a fehérjenövényekre. Termeléstől függő támogatás a meghatározott ágazatoknak és termékeknek nyújtható. A rendelkezésre álló keret hatékony felhasználása érdekében szükséges és indokolt az egyes ágazatok esetében kimutatható jövedelmezőségi helyzetre tekintettel meghatározni a támogatás összegeit. Jelen tanulmányban arra vállalkozunk, hogy egyes meghatározó ágazatokat illetően az eredményességi és jövedelmezőségi összefüggéseket ha

Keywords: közös agrárpolitika, agrártámogatás, termeléshez kötött támogatás, jövedelmezőség,

ALTERNATÍV MÓDSZEREK A REJTETT GAZDASÁG FELSZÁMOLÁSÁRA ALTERNATIVE METHODS FOR THE ELIMINATION OF THE HIDDEN ECONOMY

Gelencsér Péter
Nyáriné Budvig Anita
Bokorné Kitanics Tünde
Szabó Sára

According to the recent research of the Visa Europe the size of the hidden economy in Hungary reaches 22 billion Euros, so about 25 percent of the GDP. Two-thirds of the hidden economy arises from "illegal work" and the other main mode of tax avoidance is related to the cash based businesses. Undeclared workers can be found mostly in the construction industry, retail, manufacturing, tourism, personal services and agriculture. The cash trade-related hidden income primarily affects the VAT. The trader's interest is to conceal a portion of the income, and the customer's interest is to purchase at a purchase price reduced by a portion of the VAT. Hiding the 27% VAT applied in our country promises the highest available "risk premium" in the European Union. In some areas of agriculture this is intended to be eliminated by the reverse VAT system, or by drastic reduction of VAT in the meat industry. As a result of our survey research it can be established that the public's willingness of tax avoidance is high, and the majority of the population accepts the modes of tax avoidance. We found that not invoiced trade is a common method to avoid taxes amongst the surveyed businesses and the population well. Undeclared work is an accepted phenomenon on the employer and the employee sides as well. Our research also examines the underlying moral attitudes beyond the tax evasion patterns finding alternative methods for eliminating tax evasion.

Keywords: taxation moral, VAT fraud, blackleg work, hidden economy, alternative means of,
JEL: H26, H3, A130,

A Visa Europe legújabb kutatása szerint a rejtett gazdaság mérete Magyarországon eléri a 22 milliárd eurót, azaz a GDP mintegy 24 százalékát. A rejtett gazdaság kétharmada a „feketemunkából” adódik, a másik fő adóelkerülési mód a többnyire készpénzes alapon működő vállalkozásokhoz köthető. A bejelentés nélkül foglalkoztatottak leginkább az építőipar, a kiskereskedelem, a feldolgozóipar, a turizmus, a személyi szolgáltatások és a mezőgazdaság területein találhatók. A készpénzes kereskedelemmel összefüggő rejtett jövedelmek elsősorban az áfát érintik. A kereskedő érdeke, hogy eltitkolja jövedelme egy részét, a vásárló érdeke pedig az áfa egy részével csökkentett vételáron való vásárlás. A hazánkban alkalmazott 27%-os áfa elcsalása az Unióban elérhető legmagasabb „kockázati prémiummal” kecsegtet. A mezőgazdaság egyes területein ezt a fordított áfa rendszerével, a húsiparban pedig a drasztikus áfa csökkentéssel kívánják kiküszöbölni. Kérdőíves kutatásunk eredményeként megállapítottuk, hogy a lakosság adóelkerülési hajlandósága magas, az adóelkerülés módjaival kapcsolatban a többség elfogadó. A megkérdezett vállalkozások és a lakosság körében is tapasztaltuk, hogy a számla nélküli kereskedelem gyakori módszer az adóelkerülésre. A bejelentés nélkül végzett munka munkaadói és munkavállalói oldalról is elfogadott jelenség. Kutatásunk az adócsalási módszerek mögött álló morális attitűdöket is vizsgálja, alternatív módszereket keresve az adócsalások visszaszorítására.

Keywords: adómorál, áfa-csalás, feketemunka, rejtett gazdaság, alternatív eszközök,

MAKROGAZDASÁGTAN III. SZEKCIÓ
MACROECONOMICS III. SECTION
MAKROÖKONOMIE III. SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Rieger László

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Baranyai Zsolt

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Zörög Zoltán

Rieger László

A magyar gazdák agrárstratégiai lehetőségei

Vásáry Miklós – Domán Csaba – Kumar Singh, Mahesh – Kovács Zoltán – Baranyai Zsolt

A támogatásátcsoportosítás hatása a 2012. évi mezőgazdasági közvetlen támogatások esetében

Felkai Beáta Olga – Székelyhidi Katalin

Védjegyek az élelmiszeriparban

Kisari Krisztián – Al-sabai Abdulghani

A Khat és a víz kérdése Jemenben

Bakos Izabella Mária – Tamus Antalné – Takácsné György Katalin

A vidékfejlesztési támogatások lehívásának sajátosságai Magyarországon és Romániában

Jámbor Attila – Siróné Váradí Júlia

Az EU csatlakozás tíz éve: az új tagországok nyertesei és vesztesei az agráriumban

Vasas Joachim – Kisvarga Szilvia

Nemzeti vidékfejlesztési stratégia néhány kérdése

Kovács Tamás – Végh Gábor

A logisztika vizsgálata a mezőgazdaságban

Túróczi Imre

A vállalatértékelés gyakorlati megvalósulásának kérdései az agrárgazdaságban

A MAGYAR GAZDÁK AGRÁRSTRATÉGIAI LEHETŐSÉGEI THE STRATEGIC DILEMMAS OF THE HUNGARIAN AGRICULTURAL FARMERS

Rieger László

Nemzetközi és hazai szakértők véleménye szerint a hazai agrárpiacon és ezen belül különösen a gabonapiac közép távon jelentősen fog növekedni. A masszív fizikai kereslet-növekedés és áremelkedési tendencia a mezőgazdasági termelők számára igen kedvezőek, de ezzel párhuzamosan még körültekintőbben kell gondolkodniuk jövőjükéről.

A mezőgazdasági termelést az elkövetkező 40 évben 60 százalékkal szükséges növelni ahhoz, hogy kielégítse a növekvő élelmiszerkeresletet. Ez nagy lehetősége a mezőgazdasági termelésnek, de egyben jelentős tehertétel a föld biológiai kapacitása számára. A világ lakosságának fogyasztási szintje már a múlt század végén, noha akkor még a föld lakossága nem érte el a 6 milliárdos nagyságrendet, nagyobb volt, mint amit a föld fenntartható módon újra tudott termelni. A stratégiai célok szem előtt tartásával párhuzamosan továbbra is kulcskérdés az élelmiszer ellátás. A világ lakosságának túlélése alapvetően az élelmiszer önellátáson múlik.

A magyar agrárgazdaság az elmúlt években szép eredményeket ért el. A mezőgazdasági termelés volumenének csökkenése ellenére a magyar mezőgazdaság kibocsátási értéke 2,8 %-kal növekedett 2012-ben. Az előállított termésmennyiség folyamatosan meghaladja a hazai felhasználási igényt a többlet exportra kerül. Bár az agrárpolitika részéről többször felvetődik az alapanyag tovább feldolgozásának igénye és hasznossága, a mezőgazdasági szereplők többsége nem fejleszti tovább a tevékenységét, megelégszik az alacsony feldolgozottsági szint mellett elérhető jövedelemmel. Ez a magatartás társadalmi szinten semmiképpen nem támogatható.

A teljesség igénye nélkül hasznos számba venni azokat a lehetőségeket, amelyek az összes mezőgazdasági termelőnek kiegyensúlyozottabb, versenyképesebb működési feltételeket tud teremteni. Ezek a következők lehetnek:

- termelői csoportok, szövetkezetek aktivizálása;
- mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer fejlesztése;
- nemzeti értékesítési rendszer fejlesztése;
- mezőgazdasági piaci szereplők társadalmi felelősségvállalása.

According to the opinion of international and domestic experts, the Hungarian agricultural activity and within it the grain market in particular will grow significantly in the medium term. The massive growth of demand and the price increase trend is very favorable for the agricultural farmers, but at the same time they have to think more carefully about their future. The agricultural production needs to be increased by 60 percent over the next 40 years to meet the growing food demand. It has great potential for the agricultural production, but is also a significant burden for the bio- capacity of the land. Consumption level of the world's population significantly increased at the end of the last century, even though at that time the world- population was under 6 billion. Even at that time its magnitude was higher than what the land could reproduce in a sustainable manner. The key issue is still the food supply keeping the strategic goals in mind. The world's population survival depends essentially on the food self-sufficiency.

In recent years the Hungarian agricultural economy has achieved good results. Despite a decline in the volume of agricultural production of the Hungarian agriculture, the output value increased by 2.8% in 2012. The yield produced consistently exceeds the claimed domestic use and the excess is exported. Although in the agricultural policy the need for further processing

of the raw material is an issue often raised, the majority of farm operators do not develop their activities and is satisfied with the income provided by a lower level of processing. This attitude should not be supported at a social level.

Without being exhaustive one should consider any useful options, which can provide more balanced and more competitive operating conditions for the agricultural farmers. These include:

- Activating producer groups and cooperatives;
- Developing the agricultural risk- management system;
- Developing the national distribution system;
- Social responsibility of agricultural operators.

**A TÁMOGATÁSÁTCSOPORTOSÍTÁS HATÁSA A 2012. ÉVI MEZŐGAZDASÁGI
KÖZVETLEN TÁMOGATÁSOK ESETÉBEN
THE IMPACT OF AID REALLOCATION IN CASE OF DIRECT AGRICULTURAL
SUBSIDIES IN 2012**

Vásáry Miklós
Domán Csaba
Kumar Singh, Mahesh
Kovács Zoltán
Baranyai Zsolt

In the grant year of 2012, the reallocation of aid in the frames of modulation was a new element in the national agricultural subsidy system. The procedure means that when the total amount of first-pillar direct subsidies is above 5000 EUR, 10% aid reduction, when it is above 300 000 EUR, an additional 4% aid reduction should be applied. The implementation in Hungary - in accordance with the principles of the European Union - included the development of a system, which enabled to decrease substantially the actual volume of grant reallocation owing to modulation. In the course of this, the national supplementary titles which were not actually announced and the “unused” items of some titles are also included in the calculation. The procedure ensured that the amount of grant paid to producers - especially in case of sensitive sectors - was reduced at the possible lowest degree. The national methodology resulted that out of 175 thousand producers receiving direct aid only 2470 were concerned by the actual grant reduction due to modulation. The amount of total withdrawal was about 8,4 million EUR, out of this, the amount re-allocated to pillar II was 5,9 million EUR. The present paper introduces and analyses the impacts of reduction in case of different sectors and the impacts on the production of companies concerned are quantified on the basis of the databases belonging to the Research Institute of Agricultural Economics.

Keywords: modulation, profitability, agricultural payments, common agricultural policy,
JEL: Q18, Q14,

A 2012-es támogatási évben új elemként jelent meg a hazai agrártámogatási rendszerében a moduláció keretében megvalósuló támogatás átcsoportosítás. Az eljárás során, abban az esetben, ha az első pilléres közvetlen támogatások együttes összege meghaladja az 5 000 eurót, akkor 10%, ha a 300 000 eurót akkor további 4%-os támogatáscsökkentést kell alkalmazni. A hazai alkalmazás során – összhangban az európai uniós elvekkel – lehetőség nyílt egy olyan rendszer kialakítására, amely a modulációból fakadó támogatás átcsoportosítás tényleges volumenének jelentős csökkentését tette lehetővé. Ennek során a ténylegesen nem meghirdetendő nemzeti kiegészítő jogcímekek és az azok közül egyes jogcímekek „kihasználatlan” tételei is a számítás részét képezhették. Az eljárás következtében biztosítható volt, hogy a termelők számára kifizetendő támogatás összege, különösen az érzékeny ágazatoknál, a lehető legkisebb mértékben csökkenjen. A hazai módszertan azt eredményezte, hogy a moduláció miatt a közvetlen támogatásban részesülő mintegy 175 ezer termelő közül mindössze 2470 gazdálkodót érintett a tényleges támogatáscsökkentés. A teljes elvonás összege közel 8,4 millió euró volt, ebből a II. pillérbe átcsoportosított uniós összeg 5,9 millió eurót tett ki. Vizsgálataink során bemutatjuk és elemezzük az egyes ágazatokat érintő csökkentési hatásokat, valamint az Agrárgazdasági Kutató Intézet adatbázisai alapján az érintett vállalkozások gazdálkodására kifejtett hatásokat is számszerűsítjük.

Keywords: moduláció, jövedelmezőség, agrártámogatás, közös agrárpolitika,

VÉDJEJGYEK AZ ÉLELMISZERIPARBAN TRADEMARKS IN THE FOOD INDUSTRY

Felkai Beáta Olga
Székelyhidi Katalin

The Hungarian food industry has been declining for decades. Large enterprises have a decisive role in food industry, but SMEs and micro enterprises should also be taken into account. In rural areas micro and small businesses are dominant and they also play a major role in holding population back from leaving the area. Enterprises' aim is to provide something unique and special to consumers in order to seize their attention. Trademarks can serve this target. Our research examined the topic from the point of view of both consumers and producers. First we analysed food industry enterprises with trademarks by their financial situation, wealth and revenues. We also compared their results to the performance of the whole food industry. We also studied the trademark awareness of consumers when they make consumption decisions. We used a sample of 1000 people to examine whether they know trademarks at all and if they recognize them how much they search these trademark products consciously.

Keywords: trademarks, analyses of financial situation , food industry , consumption decisions,

A magyarországi élelmiszeripar évek – lassan évtizedek – óta hanyatlik. A nagyvállalkozások határozzák meg az ágazat arculatát, pedig a többi vállalozási méret sem hagyható figyelmen kívül. A vidéki térségekre leginkább a mikro és kisvállalkozások jellemzőek – ezek folyamatos működésének népességmegtartó ereje is jelentős. A hosszú távra tervező vállalkozások érdeke, hogy valamilyen szempontból egyediek, különlegesek legyenek, felkeltség a fogyasztók figyelmét termékeik iránt. Ennek egyik eszköze a védjegyek használata. Kutatásunk termelői és fogyasztói oldalról is körbejárta a témát. Elsőként megvizsgáltuk, mely élelmiszeripari vállalkozások rendelkeznek védjegyekkel. A cégesoportot vagyoni, pénzügyi és jövedelmi szempontok alapján elemeztük – mind önállóan, mind az élelmiszeriparhoz viszonyítva. Ezt követően arra voltunk kíváncsiak, valóban van-e a védjegyeknek jelentősége a vásárlói döntések során, azaz, hogy a fogyasztók egyáltalán ismerik-e a védjeggyel ellátott termékeket és mennyire tudatosan keresik őket. Ennek elemzéséhez egy 1000 fős mintát tartalmazó fogyasztói kérdőívre épülő adatbázist elemeztünk.

Keywords: védjegyhasználat, pénzügyi elemzés, élelmiszeripar, fogyasztói kérdőív,

A KHAT ÉS A VÍZ KÉRDÉSE JEMENBEN THE ISSUE OF KHAT AND WATER IN YEMEN

Kisari Krisztián
Abdulghani, Al-sabai

Jemenben az emberek számára a víz mára igen értékesé vált, értékesebbé, mint az olaj, hiszen előrejelzések szerint az Arab-félsziget déli részén fekvő állam lehet az első ország, ahol elfogy a víz. Mind a jemeni kormány, mind pedig szakértők megegyeznek abban, hogy a főváros, Szanaa, még körülbelül tíz évre elegendő vízkészlettel rendelkezik a jelenlegi vízfogyasztás mellett, azután kútjai elapadnak. A város kétmillió lakossága azonban egyre csak nő, ahogy egyre több ember kényszerül otthona elhagyására a súlyosbodó vízhiány következtében.

Jemenben, az egyik legmagasabb népességnövekedési rátával rendelkező országban (tavaly 3,46% volt) a vízhiány kritikussá vált és ennek következtében egyre nagyobb a nyugtalanság az emberek körében. Jemenben jelenleg egy emberre 100-200 köbméternyi víz jut, mely jóval az 1000 köbméteres nemzetközi határ alatt van. A talajban lévő vizet a lakosság gyorsabban használja fel, mint ahogy az újratermelődné. Ez különösen igaz a Szanaa-medencére, ahol – míg egykor a víz a felszín alatt 20 méterre volt fellelhető – most 200 méter mélyre is le kell fúrni a vizért.

Az emberek kétségbeesésükben engedély nélküli kutakat fúrnak, amivel csak súlyosbítják a problémát. A Jemen déli részén fekvő Taizban minden 45 napban csak egyszer van csapvíz. Északon, a hegyi Malhan régióban a nők és a gyermekek egy 1500 méter magas hegyet másznak meg, hogy vizet merjenek egy ottani forrásból, és a helyzetet tovább nehezíti a Khat nagymértékű fogyasztása és termesztésére pazarolt hatalmas mennyiségű értékes víz.

Keywords: Vízhiány, Vízgazdálkodás, Jemen, Khat,
JEL: Q01,

Water has become extremely valuable for the people in Yemen. In fact, it has become more valuable than oil, since, according to forecasts, this state in the Southern part of the Arabian Peninsula might become the first country to run out of water. Both the government of Yemen and experts agree that – calculating with the current water consumption – the water supplies of the capital, Sana'a will be enough for the following ten years only. After that, its wells will dry out. However, the city's population, now two millions, keeps growing, as more and more people are forced to leave their homes due to the lack of water.

In Yemen, which is one of the countries with the fastest growing population (last year it was 3.46%) the lack of water has become critical, and therefore the unrest among people is rising. Currently, there are 100-200 cubic meters of water for each person in Yemen, which is well under the international limit of 1000 cubic meters. The population uses the water in the ground faster, than it could be recreated. This is especially true for the Sana'a pool, where – as opposed to the once measured 20 meters – one now has to drill down 200 meters for water. In their despair, people started drilling wells without permits, an act which leads to the problem to become more serious. In Taiz, which can be found in the Southern part of Yemen, there is tap water only once in every 45 days. In the North, in the Malhan highland region, women and children need to climb a 1500 meters high mountain to gain water from a fountain, and the situation is more difficult because of the huge amount of water being consumed and wasted for growing Khat.

Keywords: Water shortage, Water management, Yemen, Khat

**A VIDÉKFEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSOK LEHÍVÁSÁNAK SAJÁTOSságAI
MAGYARORSZÁGON ÉS ROMÁNIÁBAN
CHARACTERISTICS OF THE RURAL DEVELOPMENT SUPPORT DRAWDOWN
IN HUNGARY AND ROMANIA**

Bakos Izabella Mária
Tamus Antalné
Takácsné György Katalin

Rural development support programs allow Hungary and Romania to mitigate the economic, social and environmental problems of rural areas, which would be impossible by relying only on internal resources. It is appropriate to examine how well these countries have been able to take advantage of this opportunity. The aim of our research is to assess the 2007-2013 rural development programs in the two neighbouring countries, along with the patterns of application within this programming period. In our secondary research we analyze application activity by statistical methods. We analyze the amount of support typical for the particular regions and whether application activity is in correlation with the economic and social situation of these regions. In summary, Romania and Hungary have not exploited EU rural development resources fully. For LEADER action groups in Romania it has been a period to learn and gain experience and they have had significantly less latitude than member states with more experience with the program. Rural development cooperation between Romania and Hungary further deepened and a large number of joint projects were implemented between 2007-2013.

Keywords: common support for rural development, Hungary, Romania, county distribution, factor and cluster analysis, 2007-2013's program period,
JEL: C38, E65, Q18,

Magyarország és Románia számára a vidékfejlesztési programok lehetőséget adnak a vidéki térségeik gazdasági, társadalmi és környezeti problémáinak a mérséklésére, melyekre csupán belső forrásokból nem lennének képesek. Felvetődik a kérdés, hogy mennyire tudtak/tudnak hatékonyan élni ezzel az eséllyel. Kutatásunkban célul tűztük ki a két szomszédos ország 2007-2013-as vidékfejlesztési programjának és a programozási időszakon belül megvalósult pályázási sajátosságainak az értékelését. Szekunder kutatásunkban pályázati aktivitásukat statisztikai módszerek segítségével elemeztük. Vizsgáltuk, hogy az egyes régiókra milyen jellegű és összegű támogatások voltak jellemzőek és hogy a pályázási kedv összefüggésben van-e a térségek gazdasági-társadalmi helyzetével. Összegezve elmondható, hogy Románia és Magyarország nem használta ki maximálisan az Európai Unió vidékfejlesztési forrásokat. A romániai LEADER akciócsoportok életében az elmúlt időszak a tanulási és tapasztalatszerzési időszak volt és számottevően kisebb mozgástérrel rendelkezett, mint a programban már jártasabb EU-s tagországok. A magyar-román vidékfejlesztési együttműködések tovább mélyültek és számos közös projekt valósult meg a 2007-2013-as időszakban.

Keywords: közös vidékfejlesztési támogatások, Magyarország, Románia, megyei eloszlás, faktor- és klaszteranalízis, 2007-2013-as programidőszak,

**AZ EU CSATLAKOZÁS TÍZ ÉVE:
AZ ÚJ TAGORSZÁGOK NYERTESEI ÉS VESZTESEI AZ AGRÁRIUMBAN
10 YEARS OF ACCESSION: AGRICULTURAL, AGRI-ENVIRONMENTAL AND
RURAL LESSONS**

Jámbor Attila
Siróné Váradi Júlia

Tíz év telt el az Európai Unió 2004-es kibővítési köre óta. A tizedik évforduló jó alkalmat ad arra, hogy megálljunk és értékeljük az új tagországok agrár-szektorának fejleményeit a legfrissebb adatok tükrében. A tanulmány célja azonosítani az új tagországok agrár-szektorának nyerteseit és veszteseit az egyes országok teljesítményeinek rangsorolása alapján. Az eredmények szerint Lengyelország, Észtország és Szlovákia a mezőgazdasági, agrár-környezeti és vidéki teljesítmények alapján a csatlakozás nyertesei, míg Magyarország, Lettország és Litvánia tűnnek a csatlakozás egyértelmű veszteséinek az agráriumban.

Keywords: 10 év, új tagországok, agrárium, nyertesek, vesztesek
JEL: Q18,

10 years have passed since the 2004 accession round to the European Union. The tenth anniversary provides a good opportunity for stocktaking and assessing the developments of the New Member States agri-food sector in light of the latest data available. The aim of this paper is identify the winners and losers of accession in the agri-food sector of the New Member States by ranking individual country performances. Results suggest Poland, Estonia and Slovakia to be winners of EU accession regarding agricultural, agri-environmental and rural performance, while Hungary, Latvia and Lithuania appear to be the losers in this regard.

Keywords: 10 years, new member states, agri-food sector, winners, losers

NEMZETI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA NÉHÁNY KÉRDÉSE CERTAIN ASPECTS OF THE NATIONAL RURAL DEVELOPMENT STRATEGY

Vasas Joachim
Kisvarga Szilvia

This is not only a national strategic topic but also a national security one. What is in question here is the Hungarian land, high-quality and secure food production, the protection of habitats and the environment, the preservation of drinking water supplies as well as renewable energy resources. The most important elements of the programme are continuous, high-quality, competitive production and the buying and processing activities connected to it, sales in domestic markets, within and outside the EU, as well as comprehensive high-quality services. Furthermore, it is essential to provide good quality food for the population in sufficient quantities, to significantly increase our income from exports, and to ensure pay for the people working in agriculture that is reasonable in terms of EU standards. The most important elements of the National Rural Development Strategy are as follows: comprehensive development of agricultural workers' personalities; complex utilization of renewable resources; production – market balance regulation by the state.; creating horizontal and vertical integration; modern and up-to-date agricultural research, higher education, agricultural vocational training, counselling, retraining and further training for adults; a strategy for machinery, technical and technological renewal; developing agricultural production, processing and sales in cooperation with Hungarians living beyond the borders of Hungary and working in agriculture; returning to the eastern markets lost after the change of regime, as well as finding new, reliable ones; Protecting the domestic markets of domestic products.

Keywords: national Rural , agricultural, development strategy, science,

Ez nemzeti stratégiai sőt nemzetbiztonsági értékű téma. A magyar földről, jó minőségű és biztonságos élelmiszertermelésről, élővilág és a környezet védelméről, ivóvízbázis megőrzéséről, a megújuló energiákról van szó! A program legfontosabb eleme a folyamatos, minőségi, versenyképes ártermelés, a hozzá kapcsolódó felvásárló, feldolgozó tevékenység, a hazai és az Európai Unió és azon kívüli területeken az értékesítés, valamint a minőségi komplex szolgáltatás, továbbá a lakosság jó minőségben, mennyiségben és jó színvonalon élelmiszerekkel történő ellátása, exportbevételünk jelentős növelése, a mezőgazdaságban dolgozók számára a méltányos, európai uniós színvonalú megélhetés. A nemzeti vidékfejlesztési stratégia legfontosabb elemei: a mezőgazdaságban dolgozó személyiségének sokoldalú fejlesztése; a megújuló energiák komplex hasznosítása; a termelés és a piac egyensúlyának állami szabályozása; a horizontális és vertikális integráció létrehozása; a korszerű, tudományos agrárkutató, agrár felsőoktatás, agrár szakképzés, szaktanácsadás, a felnőttek át- és továbbképzése; gépi, technikai és technológiai megújulási koncepció; a határainkon túl élő, mezőgazdasági tevékenységet végző magyarokkal; a mezőgazdasági termelés, a mezőgazdasági termékeket feldolgozó kapacitások közös fejlesztése, a termékek közös értékesítési lehetőségeinek fejlesztése; az elvesztett keleti piacokra történő tartós visszatérés, illetve megbízható, korrekt, új piacok megszerzése; a hazai termékek hazai piacának védelme.

Keywords: vidékfejlesztés, nemzetbiztonsági, stratégiai kérdés, tudomány,

A LOGISZTIKA VIZSGÁLATA A MEZŐGAZDASÁGBAN THE EXAMINATION OF THE LOGISTICS IN THE AGRICULTURE

Kovács Tamás
Végh Gábor

The logistics, the storage farming turned into the part of our everyday life. If we go to shop if we order an object for example with the help of the internet, if we would like to take advantage of a some kind of service, it all-our number which can all be achieved with the help of the logistics. It, that let us be allowed to recognise the storage and material transport processes HG. at a ltd., there is need for the depositories' cognition and onto the presentation of their tasks, and onto the review of his position and his functions, apart from these onto the cognition of the material equipments. After the review of the storage and material transport processes, the exploration of the problems on this area follows, in which one we explain which problems the firm, the storage one fight separately, and in the course of the material transport processes. A solution proposal follows the exploration of the problems, in which one onto the problems of the two areas we plan a contracted solution proposal.

Keywords: agriculture, logistics, examination, transport,

A logisztika, a raktározás-gazdálkodás mindennapi életünk részévé vált. Ha vásárolni megyünk, ha megrendelünk egy tárgyat például az internet segítségével, ha valamilyen szolgáltatást szeretnénk igénybe venni, az mind-mind a logisztika segítségével érhető el számunkra. Ahhoz, hogy megismerhessük a raktározási és anyagmozgatási folyamatokat, szükség van a raktárak megismerésére és feladataik bemutatására, valamint az elhelyezkedésének és funkcióinak ismertetésére, ezeken kívül az anyagmozgató berendezések megismerésére. A raktározási, és anyagmozgatási folyamatok ismertetése után, az ezen a területen lévő problémák feltárása következik, melyben külön-külön kifejtjük, hogy mely problémákkal küzd a cég, a raktározási, és az anyagmozgatási folyamatok során. A problémák feltárása után egy megoldási javaslat következik, melyben a két terület problémáira egy összevont megoldási javaslatot tervezünk.

Keywords: mezőgazdaság, logisztika, szállítmányozás, gazdálkodás,

**A VÁLLALATÉRTÉKELÉS GYAKORLATI MEGVALÓSULÁSÁNAK KÉRDÉSEI
AZ AGRÁRGAZDASÁGBAN
THE PRACTICAL ISSUES OF IMPLEMENTATION OF COMPANY ASSESSMENT
IN AGRIBUSINESS**

Túróczy Imre

The practical issues of implementation of company assessment in agribusiness The definition of the value of working capital in today's economy has become natural requirement in Hungary. The reasons for this may be intended company sales, mergers, stock transactions, or completion of any financial transaction, and many more. This process, of course, affects agriculture, too which has its peculiar features. The question arises whether there is a company assessment method that is infallible. Naturally, the answer is simple, there is no such thing; we can only make estimates, there are plenty of factors affecting the operation. The real question is what those circumstances are and to what extent the risks are measurable and manageable. Naturally, we could choose among possible procedures like the concept of asset value, the methods based on dividend or market value, the concept of discounted cash-flow or added value type procedures. We can consider the income generating ability as a decisive factor and, consequently, choose the methods favouring the added value type, income generating ability assessment procedures. Nonetheless, it is necessary to analyse the relationships and differences between the respective methods and their application possibilities in the Hungarian accounting environment. During the processing of the topic the assessment of a model farm will be effected taking into account the realistic risks and the possible methods applied in their management.

Keywords: the market value of a company, assessment methods, risk factors in agriculture, risks of assessment methods, risk management, case study,

A működő tőke értékének meghatározása napjaink gazdaságában természetes igénnyé vált Magyarországon. Ennek oka lehet a cég eladásának, fúziójának, szándéka, tőzsdei ügylet bonyolítása esetleges pénzügyi tranzakció és még sok minden más. Ez a folyamat természetesen érinti az agrárgazdaságot is, melynek megvannak a sajátosságai. Felmerül a kérdés, hogy létezik-e csálhatatlan vállaltértékelési módszer. A válasz természetesen egyszerű, nem léteznek ilyenek, mindig csak becslésről beszélhetünk, a további működést rengeteg tényező befolyásolja. Kérdés, mik ezek a körülmények és azok kockázata mennyiben mérhető, kezelhető. Természetesen válogathatunk a lehetséges eljárások közül, a vagyonérték koncepció, az osztalék-, illetve piaci érték alapú eljárások, a diszkontált cash flow alapú értékelés elmélete, és a hozzáadott érték típusú eljárások között. A jövedelemtermelő képességet meghatározónak tekinthetjük, ezért választhatjuk a hozzáadott érték típusú, jövedelemtermelő képességet előtérbe helyező eljárásokat. Szükséges vizsgálni az egyes eljárások összefüggéseit, eltéréseit, valamint azok alkalmazási lehetőségeit a magyar számviteli környezetben. A téma feldolgozása során egy mintagazdaság értékének meghatározása történik figyelembe véve a reális kockázatokat és azok kezelésének lehetséges módszereit.

Keywords: piaci érték, értékelési módszerek, kockázati tényezők az agráriumban, értékelés kockázata, kockázatkezelés, esettanulmány,

**ÜZEMGAZDASÁGTAN SZEKCIÓ
BUSINESS ECONOMICS SECTION
BETRIEBSWIRTSCHAFT SEKTION**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Marselek Sándor

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Borbély Csaba

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Domán Szilvia

Csonka Arnold – Borbély Csaba – Csimá Ferenc

Agrárlogisztikai feladatok a kaposvári cukorgyárban

Apáti Ferenc

A héjas gyümölcsök (dió) termesztésének üzemgazdasági megítélése

Simon Sándor

Gépszövetkezeti integráció költségszámolási modellezése a Microsoft Dynamics NAV 2009 R2 vállalati információs rendszerben

Szöllősi László

A magyar étkezési tojás termelés gazdasági helyzete

Szabó Dorottya

A rövid ellátási láncban rejlő lehetőségek és veszélyek Magyarországon

Kovács Gábor – Stion Zsuzsa

Nyugat-Dunántúli mezőgazdasági vállalkozások vagyoni, pénzügyi jövedelmi helyzetének alakulása 2008-2012 között

Ványi Noémi

Kapcsolatmenedzsment – ellátási lánc szereplői közötti kapcsolat fejlődése és menedzselése

Marselek Sándor – Deme Pál – Hágen István Zsombor

A zöldborsó termesztésének gazdaságossági elemzése társas gazdaságban

Lencsés Enikő

A precíziós növénytermelés ökonómiai életképességi küszöbének vizsgálata

AGRÁRLOGISZTIKAI FELADATOK A KAPOSVÁRI CUKORGYÁRBAN LOGISTICS IN AGRICULTURAL TASKS KAPOSVÁR SUGAR FACTORY

Csonka Arnold
Borbély Csaba
Csima Ferenc

In this study with a special supply chain we demonstrate how radically and how fast logistics challenges can reform the connection and cooperation of agricultural food chain members. In the last few years, domestic sugar industry has gone through drastic changes. Since 2008 from twelve only one sugar factory - located in Kaposvár - have been operating and demanding sugar beet production in the country. The abandoned sugar production in Kaposvár resulted an “only purchaser” situation for a great traditional sugar beet production in Hungary. Not only a convenient lack of competition had come, with this quick monopolistic domestic position. Sugar factory has the challenge alone to reorganize the cooperation between farmers and the industry and to coordinate the common value creation in the new law system and economical circumstances. Furthermore the factory has to adapt successfully and active to the changing factors of keen global competition (e.g. cane sugar). Additionally this complex challenge has a significant agricultural logistics feature which comes from the business character. Our goal is to demonstrate the main problems of raw material supply logistics with an empirical case study and to show some solutions in order to reach general conclusions not only for the sugar sector.

Keywords: sugar beet, production, , EU regulation, monopoly,

Tanulmányunkban egy speciális termékpályán keresztül mutatjuk be, hogy a logisztikai kihívások milyen gyorsan és milyen radikális módon képesek átformálni az agrár-élelmiszer lánc tagjainak kapcsolatrendszerét, illetve együttműködésük módját. A hazai cukorvertikum az elmúlt évek során drasztikus változáson ment keresztül. Az egykor 12 cukorgyárból 2008. óta már csak a kaposvári üzemel, s igényli a cukorrépa termesztését. A kaposvári cukortermelés ilyen módon való „elárulásának” egyenes következménye, hogy a hazánkban mély hagyományokkal rendelkező cukorrépatermesztés egyetlen felvevőjévé vált a somogyországi üzem. A gyorsan kialakult belföldi monopolhelyzet nem csak a konkurencianélküliség kényelmét hozta magával. A cukorgyárra immár egyedülként hárult az a feladat, hogy a gyökeresen megváltozott szabályrendszerben és gazdasági körülmények között szervezze újra a mezőgazdasági termelők és a feldolgozóipar közötti együttműködést, koordinálja az együttes értékteremtést. Ráadásul tegye ezt oly módon, hogy saját maga is aktívan és sikeresen alkalmazkodik a kiéleződött globális verseny (ld. nádcukor) gyorsan változó tényezőihez. Ráadásul, e komplex feladatrendszer – az üzletág jellegéből fakadóan – igen jelentős agrárlogisztikai vonatkozással rendelkezik. Célkitűzésünk, hogy gyakorlati esettanulmány formájában mutassuk be a nyersanyagellátási logisztika főbb problémáit és e problémák megoldásának lehetséges módjait oly módon, hogy abból általános következtetések is levonhatóak l

Keywords: cukorrépa, , termelés, eu szabályozás,, monopol,

A HÉJAS GYÜMÖLCSÖK (DIÓ) TERMESZTÉSÉNEK ÜZEMGAZDASÁGI MEGÍTÉLÉSE

THE ECONOMIC ASSESSMENT OF NUTS (WALNUT) PRODUCTION

Apáti Ferenc

The profitability and profit condition of the domestic walnut production is investigated in this study. Our objective is to conclude the fact that under what conditions our walnut production is economically sustainable and competitive regarding the present economic and market situations. Our analysis was carried out by the deterministic model based on farm-level data gathering in producing firms. The total investment cost of modern walnut orchards is about 3 000 thousand HUF/hectare and they become productive for the 8th-10th year. In the years of production these orchards are able to achieve approximately 3 t/ha yield in a normal year, thus in case of normal, good sales prices approximately 500 thousand HUF/hectare profit is realisable. As a result of the aforementioned statements at the end of the orchard's lifetime (30th year) 10-12% internal rate of return (IRR) can be calculated and the investment returns for the 20th-22th year, which can be evaluated as a relatively late result. However taking into consideration the 20-25% actual probability of adverse weather conditions (frost, aridity), it can be concluded that 4 t/hectare yield is necessary to achieve for long-run economic and economically sustainable production. At present only the most modern orchards can reach it.

Keywords: walnut, walnut production, deterministic model, economic analysis,

Jelen dolgozatunkban a hazai diótermelés gazdaságossági kérdéseit, jövedelmi helyzetét vizsgáljuk. Célkitűzésünk, megállapítani, hogy milyen feltételek esetén lehet gazdaságilag fenntartható és versenyképes a diótermelésünk a jelenlegi gazdasági-piaci körülmények között. Elemzésünket termelő vállalkozásoknál végzett üzemgazdasági adatgyűjtésre alapozott determinisztikus modellel végeztük. Korszerű dióültetvények teljes beruházási költsége 3 000 eFt/ha körül alakul, és a termőre fordulás a 8-10. évben várható. Ezek az ültetvények a termőévekben normális évjáratban mintegy 3,0 t/ha terméshozamra képesek, így normális-jó értékesítési árak esetén 500 ezer Ft körüli nyereség realizálható hektáronként. Mindezek eredőjeként a teljes ültetvény-élettartam végén (30. év) 10-12%-os belső megtérülési rátával (IRR), de a 20-22. évben bekövetkező megtérüléssel kalkulálhatunk, ami összességében nagyon későinek értékelhető. Számolva azonban a káros időjárási jelenségek (fagy, aszály) reálisnak tekinthető 20-25%-os valószínűségével, arra a következtetésre juthatunk, hogy a 4 t/ha hozamot elérő teljesítményre van szükség a hosszú távon gazdaságos és ökonómiailag fenntartható termeléshez. Ezt jelenleg csak a legkorszerűbb ültetvényekben sikerül elérni.

Keywords: dió, diótermesztés, determinisztikus modell, gazdasági elemzés,

**GÉPSZÖVETKEZETI INTEGRÁCIÓ KÖLTSÉGELSZÁMOLÁSI MODELLEZÉSE
A MICROSOFT DYNAMICS NAV 2009 R2 VÁLLALATI INFORMÁCIÓS
RENDSZERBEN
MODELING COST ACCOUNTING AT A MACHINE COOPERATIVE IN
MICROSOFT DYNAMICS NAV 2009 R2 ENTERPRISE RESOURCE PLANNING
SYSTEM**

Simon Sándor

Benefits associated with the integration of a wide range of co-operative farming is justified by the demand for high quality and affordable engineering services. For many small-scale farm application of modern technologies can only be solved if purchasing mechanical services from a subcontractor, or trying to share the machinery framework of a co-operation. Satisfactory operation of the co-operative form of organization is based on the accurate statement of the yields and costs at membership level. The use of the long-standing system of cost centers and profit centers becomes more difficult because of the increasing company size, globalization and the widening range of corporate activities. The efficiency of accountancy and economic analysis is increasingly dependent on the advanced use of the information technology applications created for business professionals. Microsoft Corporation's Dynamics NAV 2009 R2 software is not only an outstanding utility to model the business processes at a firm, but exploiting its capabilities creatively and a bit of software development it can be useful for defining and using cost and profit centres in accountancy.

Keywords: Enterprise Resource Planning System, Cooperative, Cost center, Profit center, JEL: P13, M41, M15,

A mezőgazdasághoz kötődő szövetkezeti integráció előnyeit a jó minőségű és kedvező árú gépüzemi szolgáltatások iránti széleskörű igény indokolja. Sok kisebb üzemi méretű gazdaság számára a modern technológiák alkalmazása csak akkor megoldható, ha a gépi szolgáltatások beszerzésére alvállalkozót bíznak meg, vagy szövetkezeti integráció keretében próbálnak osztozni a gépparkon. A szövetkezeti szervezeti forma kielégítő működésének alapja a tagi szintre lebontható hozamok és áldozatok pontos kimutatása. A régi keletű költség helyi és költségviselői könyvelés kivitelezése a növekvő vállalati méretek, a globalizáció és a szélesedő vállalati tevékenységi kör következtében nehezebbé válik. A számvitel, a gazdasági elemzések hatékonysága is egyre inkább az információ technológia által a gazdasági szakemberek számára rendelkezésre bocsátott szoftverek hatékony kezelésén múlik. A Microsoft Corporation Dynamics NAV 2009 R2 vállalatirányítási rendszere nemcsak a leglényegesebb üzleti folyamatok átfogó menedzsmentjében kiemelkedő segédeszköz, de az űrlaprendszer kreatív használatával és egy kis programozási ismerettel a szervezeten belüli költség- és nyereségközpontok ügyviteli elkülönítése könnyen megoldhatóvá válik.

Keywords: vállalati információs rendszer, szövetkezet, költség hely, költségviselő,

A MAGYAR ÉTKEZÉSI TOJÁS TERMELÉS GAZDASÁGI HELYZETE ECONOMIC SITUATION OF THE HUNGARIAN TABLE EGG PRODUCTION

Szóllósi László

The world egg production showed an approximately 24% increase in the last ten years, and in the next two decades it could rise by another 45%. According to the short-term forecast, the increase could be annually 2.2%, while the demand for egg products could rise by 4.8%. On the other hand, today the sector has to cope with new challenges, particularly in the EU. The high and volatile feed prices, tightening food safety standards, consumers' demand for high quality products, and the strict animal welfare standards in the EU are the major problems for egg producers. The Hungarian egg industry became the loser of our EU accession. In Hungary over the past nine years, the number of laying hens producing table eggs and hereupon egg production dramatically reduced by 30%. In the Hungarian market 25-30% of shell eggs come from imports. The producer prices compared with the high input prices are constantly low, except of the year 2012. Adverse changes in the economic and market environment, and the intensifying competition make the analysis of the factors determining the competitiveness of Hungarian egg sector important, necessary and justified both for all producers and in the levels of government administration. In connection with it the objective of this study is to determine the cost and income situation of egg production in Hungary for the years of 2012 and 2013.

Keywords: table egg production, production costs, income, efficiency, competitiveness,

A világ tojástermelése az elmúlt 10 évet tekintve mintegy 24%-os emelkedést mutat, s a következő két évtizedben további 45%-kal nőhet. A rövidebb távú előrejelzések szerint a növekedés 2,2% lehet évente, míg a tojástermékek iránti igény akár 4,8%-kal is emelkedhet. Ezzel szemben napjainkban az ágazatnak, elsősorban az EU-n belül, új kihívásokkal kell szembenéznie. A magas és változékony takarmányárak, az egyre szigorúbb élelmiszerbiztonsági előírások, a magas minőségű termékek iránti fogyasztói igény, illetve az EU szigorodó állatjóléti előírásai okozzák a legnagyobb problémát a tojástermelők számára. A magyar tojáságazat uniós csatlakozásunk vesztesévé vált. Magyarországon az elmúlt 9 évben az étkezési tojást termelő tojóállomány és ezzel a tojástermelés is drasztikus mértékben, 30%-kal csökkent. A magyar piacon a héjas tojás 25-30%-át import tojás teszi ki. A termelői árak a 2012. évet leszámítva a magas inputárakhoz viszonyítva folyamatosan alacsonyak. A gazdasági és piaci környezet kedvezőtlen változásai, illetve az egyre éleződő piaci verseny mind a termelő vállalkozások, mind pedig az ágazati irányítás szintjén kiemelten fontossá, szükségessé és indokoltá teszi a magyar tojásvertikum versenyképességét meghatározó tényezők vizsgálatát. Ehhez kapcsolódóan a tanulmány célja a tojástermelés költség- és jövedelemviszonyainak megállapítása Magyarországon a 2012-2013. évekre.

Keywords: étkezési tojás termelés, termelési költség, jövedelem, hatékonyság, versenyképesség,

**A RÖVID ELLÁTÁSI LÁNCBAN REJLŐ LEHETŐSÉGEK ÉS VESZÉLYEK
MAGYARORSZÁGON
FARMERS ON THE HORNS OF A DILEMMA: THE POSSIBILITIES AND
DANGERS OF THE SHORT SUPPLY CHAIN IN HUNGARY**

Szabó Dorottya

Az elmúlt évtizedek egyre inkább modernizálódó vásárlói szokásai és ennek következtében koncentrálódó kiskereskedelem rohamos térhódítása után, az utóbbi években újra növekvő igény mutatkozik a szorosabb termelői-fogyasztói kapcsolatok kialakítása iránt. Ezt igazolta az Eurobarometer (2011) felmérése is, miszerint az Európai Unió országaiban - köztük Magyarországon - a válaszadók jelentős többsége vélte úgy, hogy az Uniónak támogatni kellene a rövid ellátási láncok (REL) megerősödését.

Magyarországon jelenleg a REL-en belül elsősorban a közvetlen értékesítés hagyományos formáinak (pl. piacok) alkalmazása elterjedt a termelők és a vásárlók körében, az innovatív, modern formák jóval ritkábbak (pl. közösség támogatta mezőgazdaság, doboz rendszer, házhozszállítás). A REL hazai fejlesztése nem könnyű feladat, hiszen a kínálat oldalán jellemzően a legkisebb (egyéni, vagy mikrovállalkozások) termelők találhatók, akiknek együttműködési és érdekérvényesítő képességük is gyenge. Ugyanakkor számukra lenne a legfontosabb az értékesítési lehetőségeik és piacképességük javítása. A kereslet oldalán a REL részvételének erősítése mellett a fogyasztói bizalom növelése, illetve a korlátos hazai vásárlóerőt figyelembe vevő REL megoldások kialakítása lenne kedvező.

A tanulmány elsősorban a REL hazai helyzetét vizsgálja, kiemelve azokat a lehetőségeket és veszélyeket, amely szempontok figyelembevétele feltétlenül szükséges az értékesítési csatornák e típusainak fenntartható működéséhez.

Keywords: Rövid ellátási lánc, Közvetlen értékesítés, Egyéni gazdaságok, Fogyasztói szokások

JEL: Q19,

The customers' habits have changed and the retailers gained ground in the past decades. Recently there is a growing need for direct consumer-farmer relationship. It was also verified by the evaluation of the CAP of Eurobarometer, where the majority of participants from the EU (including Hungary) thought that the EU should support the short supply chains (SSC).

At present mainly the traditional ways of direct marketing are popular within the short supply chains amongst Hungarian farmers and customers such as markets. The innovative, modern forms are rare, i.e. box scheme, home delivery, community supported agriculture.

Developing SSC in Hungary is not an easy task, as small farmers can typically be found at the supplier side such as single or micro entrepreneurs, whose co-operating and lobbying skills are not too strong. At the same time, it would be most important for them to develop their marketing possibilities and food safety. On the side of demands it is important to strengthen the consumers' trust as well as the participation of SSC. It would also be useful to form new SSC solutions taking the limited local spending power into account.

The study mainly examined the local status of SSC, highlighting the possibilities and dangers of such channels in Hungary.

Keywords: short supply chain, direct sales, sole holders, costumers' attitudes

**NYUGAT-DUNÁNTÚLI MEZŐGAZDASÁGI VÁLLALKOZÁSOK VAGYONI,
PÉNZÜGYI JÖVEDELMI HELYZETÉNEK ALAKULÁSA
FINANCIAL ANALYSIS OF WEST-DANUBIAN AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Kovács Gábor
Stion Zsuzsa

Analysing the economic results and financial status of an enterprise is of primary importance for its stakeholders, especially for the owners. Agricultural enterprises represent huge economic power in Győr-Moson-Sopron County. According to the data of the Hungarian Statistical Office more than 25% of enterprises in Győr-Moson-Sopron County belonged to this branch in 2012. The paper analyses agricultural enterprises, which are members of the top 100 in Győr-Moson-Sopron County based on their sales revenue. The main objective of the paper is to give an overview about the economic performance and financial status of these agricultural enterprises between 2008 and 2012.

Keywords: Financial analysis, Agriculture, Profitability, Large enterprises,
JEL: G32,

A vállalkozások vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetének elemzése kiemelten fontos elsősorban a vállalkozás döntéshozói, tulajdonosai számára. A közepes- és nagyvállalkozások tevékenységének elemzése különösen érdekes, mivel példát mutatnak a további gazdasági szereplők számára. Győr-Moson-Sopron megyében a mezőgazdaságban működő vállalkozások jelentős gazdasági erőt képviselnek, hiszen a KSH 2012-es adatai alapján a vállalkozások több mint egynegyede ebben a nemzetgazdasági ágban tevékenykedett. A tanulmány fókuszában tehát azok a mezőgazdaságban, élelmiszeriparban tevékenykedő vállalkozások állnak, amelyek a 2012-es nettó árbevétel alapján Győr-Moson-Sopron megye száz legnagyobb vállalkozása közé tartoznak. A tanulmány célja, hogy a 2008-2012-es időszakra vonatkozóan elemezze az említett vállalkozások vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetének alakulását.

Keywords: mezőgazdaság, pénzügyi elemzés, jövedelmezőség, nagyvállalkozás,

**KAPCSOLATMENEDZSMENT – ELLÁTÁSI LÁNC SZEREPLŐI KÖZÖTTI
KAPCSOLAT FEJLŐDÉSE ÉS MENEDZSELÉSE
RELATIONSHIP MANAGEMENT – THE DEVELOPMENT AND MANAGEMENT
OF THE RELATIONSHIP AMONG THE PLAYERS OF THE SUPPLY CHAIN**

Szénásné Ványi Noémi

Nowadays members are not competing individually on the market, but as members of a supply chain, who deliver the goods or services to the customers with a shared collaboration. The main objective of the members of the chain is to satisfy the needs of the customers, in the interest of which they cooperate in the value adding processes. Their mutual interest is the success of the entire supply chain, as being part of a successful supply chain may provide competitive advantage for the members. The relationship among the players of the supply chain can be limited to a one time transaction, but it can develop to a strategic partnership in the event of frequent repetition and conscious management of the transaction. As results of the development several link may come about among the players, such as trust, loyalty, commitment, satisfaction and mutual dependency, which create advantage for both parties. On this level of the relationship the players can start into specific investments and pursue for achieving mutual advantages (win-win approach). The objective of this study is the present the evolution of a a long term relationship and the strenghtening of the link among the players.

Az ellátási lánc szereplői közötti kapcsolat korlátozódhat egyszeri tranzakcióra, de annak rendszeres ismétlődésével és tudatos irányításával stratégiai partnerkapcsolattá fejlődhet. A kapcsolat fejlődésével a szereplők között olyan kötelékek alakulnak ki, mint a bizalom, a lojalitás, elkötelezettség, elégedettség és a kölcsönös függés, amelyek mindkét fél számára előnyt jelentenek. A szereplők a kapcsolat ezen fokán már kapcsolat-specifikus beruházásokat eszközölhetnek és kölcsönös előnyök elérésére törekednek (nyertes-nyertes szemlélet). Jelen tanulmány célja a hosszú távú partnerkapcsolat kialakulásnak és a szereplők közötti kötelékek erősödésének bemutatása.

Keywords: ellátási lánc, kapcsolatmenedzsment, szocio-kulturális kötelékek,

**A ZÖLDBORSÓ TERMESZTÉSÉNEK GAZDASÁGOSSÁGI ELEMZÉSE TÁRSAS
GAZDASÁGBAN**
**THE ECONOMIC ANALYSIS OF GREEN PEAS PRODUCTION IN A HUNGARIAN
ESTATE**

Marselek Sándor
Deme Pál
Hágen István Zsombor

Our study is the economic analysis of green peas production in Hungary. Our study was conducted in the years of 2010, 2011, and 2012 in Jász – Nagykun - Szolnok county at Jászapáti 2000 Zrt., which operates in Jászapáti. The study focused on the development of the size of crop land, the average yield, the average retail price, the production cost, and the proceeds of green peas. The income is fluctuated. The largest income in 2011 was achieved at 6.1 t / ha yield, the amount of the income reached 305 685 HUF/ha, while in 2012 the minimum 4925 HUF/ha income at the yield of 3.6 t/ha can be attributed to the 60 964 HUF/ha of state subsidy. Despite the irrigation the local yield was low, which is the result of atmospheric drought.

Keywords: Economic, analysis, green peas, production,

Vizsgálatainkat a 2010., 2011., és 2012 években, Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Jászapáti gazdálkodó Jászapáti 2000 Zrt.-ben végeztük. A vizsgált időszakban a társas gazdaság 2880-2936 hektár szántóterületen gazdálkodott. Vizsgálat tárgyát képezte a zöldborsó termőterületének, a termés átlagának, a termelési költségének és a jövedelmének az alakulása. A jövedelem összege évente ingadozik. A legnagyobb jövedelem 2011-ben 6,1 t/ha termésátlag esetén képződött, a jövedelem összege 305.685 Ft/ha volt. Viszont 2012-ben 3,6 t/ha hozam mellett, a minimális 4925 Ft/ha jövedelem a 60.964 Ft/ha állami támogatásnak tulajdonítható. Az alacsony helyi termésátlag az öntözés ellenére kialakult légköri aszály következménye.

Keywords: gazdasági, elemzés, zöldborsó, termesztés,

**A PRECÍZIÓS NÖVÉNYTERMELÉS ÖKONÓMIAI ÉLETKÉPESSÉGI
KÜSZÖBÉNEK VIZSGÁLATA
BREAK-EVEN AREA OF THE PRECISION FARMING TECHNOLOGY**

Lencsés Enikő

Numerous elements of the precision farming technology are well known in the agricultural practice (the most popular are the yield-mapping and the auto guidance. The investment of these technology elements combinations is expensive. The aim of this study to synthetize the applicability of the precision farming technology from the Hungarian and in the international literature. Lots of literatures handle with the extra costs and savings which come from the adaptation of the technology. The interval of the break-even point of the precision farming technology is wide (250 and 1500 hectares). I try to find the reason of this huge difference of the result in the literature. The reasons of these differences are come to the different economic background in different country and the range of technology elements. I examined the break-even point of the complex precision farming technology. According to my research the break-even point is higher than 200 hectares but less than 1000 hectares which showed in some national research.

Keywords: investment, cost-benefit analysis, site-specific plant production, break-even point, JEL: Q12, Q16,

A precíziós növénytermelés számos eleme jól ismert a mezőgazdasági gyakorlatban (a legismertebbnek a hozammérés és az automatakormányzás). Ezen technológia elemek kombinációjának megvalósítása még mindig komoly beruházást jelent a gazdaságok számára. A tanulmány célja a precíziós növénytermelési technológia alkalmazhatóságának nemzetközi és hazai vizsgálati eredményeinek szintézise. Többen és többféle szempontból foglalkoznak a szakirodalomban a precíziós növénytermelés ökonómiai vizsgálatával. A technológia üzemeltetéséhez kapcsolódó többletköltségek és többlet megtakarítások vizsgálata általános. A precíziós növénytermelési beruházáshoz kapcsolódó fedezeti méret meghatározása, az ökonómiai életképességére vonatkozó fedezeti méret a szakirodalom alapján széles intervallumban mozog (akár 250 és 1500 hektár között is). Az egyes vizsgálatok eredményei közötti eltérések egyrészt abból adódnak, hogy a vizsgált országokban más-más gazdasági háttérrel számoltak a kutatók, ugyanakkor egyes esetekben teljes precíziós növénytermelési megoldásokat vizsgáltak, míg más esetekben csak egy-egy önálló elem életképességi küszöbét keresték. Jelen tanulmány célja annak feltárása, hogy miből adódik az ökonómiai életképességi küszöbök nagyságának ekkora mértékű eltérése. Saját vizsgálataim alapján a komplex precíziós növénytermelési technológiához szükséges ökonómiai életképességi küszöb meghaladja a 200 hektárt, de jóval alatta marad a mások által meghatározott 1000 hektáros küszöbnek.

Keywords: beruházás, költség-haszon elemzés, helyspecifikus növénytermelés, fedezeti méret,

**ANGOL NYELVŰ SZEKCIÓ I.
ENGLISH-SPEAKING SECTION I.
ENGLISCHSPRACHIGE SEKTION I.**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Szlávik János

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Kozuch, Barbara

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Baják Imre

Bujdosó Zoltán – Dávid Lóránt – Major-Kathi Veronika – Szűcs Csaba
The Danube Limes in tourism

Benedek Andrea
A comparative study of CSR activity based on the varieties of capitalism

Kozuch, Barbara – Kozuch Antoni –Sienkiewicz-Małyjurek, Katarzyna
A concept of collaborative management and its implementation in rural areas

Baják Imre
The importance of climate friendly municipal strategies

Blaskó Beáta
Life Cycle Assessment – A method for Evaluating Carbon Footprint

Miglécz Tamás – Donkó Ádám –Valkó Orsolya – Drexler Dóra – Tóthmérész Béla
Development of species rich cover crop seed mixtures in Hungarian organic vineyard farming

Bíró Tibor – Herédi Éva – Maróti Gergely
Innovative solutions for biogas industry

Farkas Zoltán Béla
Quality management in the technical and vocational education and training

Lagerqvist Bosse – Lennart Bornmalm
Development of new economies by merging heritage and entrepreneurship. The issue of preserving, using or developing – or all?

THE DANUBE LIMES IN TOURISM A DUNA LIMES A TURIZMUSBAN

Bujdosó Zoltán
Dávid Lóránt
Major-Kathi Veronika
Szűcs Csaba

The former frontiers of the Roman Empire are set to become the world's biggest single archaeological site. UNESCO World Heritage Site status is now in prospect for the frontiers as a whole. The enlargement of the existing World Heritage property - already inscribed are three Limes sections in UK and DE plus the prospective new SK and HU candidates for 2012/2013 - with new nominations in the Lower Danube countries is an excellent and most respected tool to achieve the long-term protection of the Limes sites. The World Heritage designation on the Danube Limes heritage would also ensure a proper and adequate utilization of the cultural heritage resources and a massive increase in awareness raising. The overall objectives are to extend the multinational serial World Heritage Property into the Lower Danube countries. Expected results are new Danube Limes nomination documents, UNESCO Tentative List Entries and nomination documents on sample areas. A second focus lays on the development of an overall marketing strategy for the prospective extension of the World Heritage into all Danube countries. To the present day there is no closer cooperation between individual Limes regions or cross border collaboration. Final result of those activities is a concrete joint action plan on the development of a common cultural route, an additional tourist destination and a cultural brand for the whole Danube Limes.

Keywords: cultural heritage, Danube Limes, tourism development, Roman Empire
JEL: L83

A 2012 évben elindult Danube Limes Brand projekt 8 ország (Ausztria, Olaszország, Bulgária, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovákia és Magyarország) együttműködésével a „South East Europe Transnational Cooperation Programme” támogatásával, a római Duna Limes meglévő maradványait és azok világörökségre jelölését tűzte ki célul. Az előadás és a tanulmány ennek a projektnek a jó gyakorlatait mutatja be.

Kulcsszavak: kulturális örökség, Duna Limes, turizmusfejlesztés, Római Birodalom

A COMPARATIVE STUDY OF CSR ACTIVITY BASED ON THE VARIETIES OF CAPITALISM

Benedek Andrea

This study is a critical overview of the CSR activity studying the varieties of capitalism (VoC). Several researchers (Hall, Soskice 2001, Sapire, Gingerich, Yamamura 2001 Amable 2004) attempted to group, analyse and compare the best practices of capitalism with the help of different methodological tools, which forms the base of the theoretical background of the present study. Despite globalisation certain forms of capitalism ensure political, economic and social framework for corporation to exist in. These local frameworks have their impact on the small and medium size enterprises. The study examines the influence of the corporations according to their registered office on CSR. It also studies the existence licences within the given capitalist framework, the attitude, the commitment of the corporation's management to CSR, as well as the actual CSR practice of the corporation. The study tries to reveal the reasons for the gap between the attitude of the management and the practice of the CSR based on VoC.

Keywords: varieties of capitalism, corporate social responsibility,

Ez a tanulmány egyfajta kritikai áttekintése a kapitalizmus sokféleségét (varieties of capitalism VoC) vizsgáló CSR gyakorlatnak. A kapitalizmus legjobb gyakorlatát már sok kutató (Hall, Soskice 2001, Sapire (2006), Hall & Gingerich (2004), Streeck & Yamamura (2001), Amable (2004) igyekezett csoportosítani és összehasonlítani különféle módszertani eszközök segítségével, melynek elméleti háttérét e tanulmány alapjának tekinti.

A globalizáció ellenére a kapitalizmus egyes formái meghatározott politikai, gazdasági, társadalmi, szociális keretet biztosítanak a vállalatok számára, amelyekben működnek, s a globalizáció ellenére a helyi keretek mind a kis- és középvállalkozásokra mind a nagyvállalatokra hatást gyakorolnak. A tanulmány vizsgálja a vállalatok székhely szerinti befolyását a vállalati társadalmi felelősségvállalásra. Valamint az adott kapitalista keretek között alkalmazott tanúsítványok meglétét, a vállalati menedzsment CSR iránti attitűdjét, elkötelezettségét és a vállalat konkrét CSR gyakorlatát. A tanulmány megpróbál a VoC alapján választ találni a menedzser attitűd és a CSR gyakorlat közötti szakadék okainak feltárására.

Keywords: kapitalizmus sokfélesége, vállalatok társadalmi felelősségvállalása,

A CONCEPT OF COLLABORATIVE MANAGEMENT AND ITS IMPLEMENTATION IN RURAL AREAS

Kozuch, Barbara
Kozuch, Antoni
Sienkiewicz-Małyjurek, Katarzyna

The potential for collaborative advantage arising out of inter-organisational partnerships. They analyzed varied types of collaborative situations, involving individuals with partnership managers, representatives of participating organisations and senior managers from organisations involved in collaboration. Their theory has two organizing principles structured around a tension between collaborative advantage and collaborative inertia. In other words, there is a tension between the synergy created through joint working and the tendency for being frustratingly slow to produce output or uncomfortably conflict-ridden. It is also structured around issues like energizing managers and depicting what underpins the anxiety and reward in each area. Building collaborative advantage is an element of modern management in the sphere of widely understood public services. The application of public management concepts in practice may bring three types of benefits, i.e.: enhanced effectiveness of leveraging public funds; public managers bear responsibility for resources used in the process of rendering public services; public organizations are to a larger degree obliged to respond to growing demand for high quality public services, reported by their customers, i.e. clients attending to their affairs and consumers, that is buyers of services for their own use.

Keywords: Collaboration, Collaborative Advantage, Local Government, Enhanced Effectiveness

JEL: Q01

THE IMPORTANCE OF CLIMATE FRIENDLY MUNICIPAL STRATEGIES

Baják Imre

Impact assessment and adaptation to climate change are issues, the solutions of which are typically to be worked out at the local level. Therefore, the Hungarian National Climate Change Strategy also promotes that regions and local municipalities draw up specific strategies and action plans related to climate change. The programs to be worked out should adapt to the endowments of the individual settlements, their economic and environmental resources and objectives, and build on their environmental benefits. When the targets and goals are selected and designated, clear, quantifiable objectives are needed, which are suitable for analysis. The indicators which are capable of monitoring the targets also need to be specified, which can be a rather difficult task. The primary objective of this paper is to emphasise the need for a system of indicators, which gives a picture of the climate-friendly nature of the settlement, and provides information for municipal decision-makers about the steps to be taken to make the municipality more climate-friendly.

Keywords: climate change, climate protection, municipality, indicator

JEL: Q54,

LIFE CYCLE ASSESSMENT – A METHOD FOR EVALUATING CARBON FOOTPRINT

Blaskó Beáta

Most industries are now being challenged to quantify and reduce their carbon footprints, or emissions of greenhouse gases to the atmosphere. Businesses in agriculture and food production are no exception (IDF, 2010). Animal production systems are important and complex sources of greenhouse gas emissions, notably methane, nitrogen oxide and carbon dioxide. Greenhouse gasses contribute to climate change, which is the most important issue of environmental sustainability. According to scientific estimations global livestock sector contributes to complete global greenhouse gas emissions by about 18%, and it is expected to increase in the coming decades due to the economic growth, rising incomes, urbanization and population growth, which induce increase demand for livestock products. The main objective of present study is to introduce the application of a method, which is suitable for evaluating carbon footprint. This method is life cycle assessment (LCA). LCA was originally developed for industrial process chains, but over the past decade it has been adopted to assess the environmental impacts of agriculture. So this method can be used for evaluating the greenhouse gas emissions of livestock farming. Present study demonstrates the application of LCA especially in livestock sector, mainly in dairy sector.

DEVELOPMENT OF SPECIES RICH COVER CROP SEED MIXTURES IN HUNGARIAN ORGANIC VINEYARD FARMING

Miglécz Tamás
Donkó Ádám
Valkó Orsolya
Tóthmérész Béla
Drexler Dóra

Development of alternative weed control measures is crucial in organic viticulture where synthetically processed herbicides are not allowed. Erosion control and sustaining microbial biodiversity are also crucial in organic viticulture. Application of native cover crops can be an appropriate solution to overcome these issues and to improve the biodiversity and ecosystem services in vineyards. Generally vineyard inter-rows are sown with non-native or low-diversity seed mixtures. We studied vegetation development after sowing high-diversity seed mixtures in 4 vineyards of Tokaj region in a multi-site on-farm field trial. We compared the effects of 4 treatments: (i) Biocont-Ecowin mixture (12 species), (ii) Fabaceae mixture (9 species), (iii) Grass-herb mixture (16 species) and control (no seed sowing). After sowing (March 2012), we studied vegetation composition in the sown inter-rows (June 2012 and 2013). In 2012 most of the sown species established successfully and we found that Biocont-Ecowin and Fabaceae mixtures were the most effective in weed suppression. For 2013 we detected lower weed covers in inter-rows sown with Grass-herb and Fabaceae mixtures, while in control and Biocont-Ecowin inter-rows we detected increasing weed cover. Farmers were satisfied with the establishment success of the cover crop mixtures. Our trial to develop species-rich cover crop in vineyards was successful and our results suggest that cover cropping is an crucial component of organic viticulture.

Keywords: grapevine, biodiversity, erosion, ecosystem services, nature conservation, land use, tillage

JEL: Q57

INNOVATIVE SOLUTIONS FOR BIOGAS INDUSTRY

Bíró Tibor
Herédi Éva
Maróti Gergely

Among the domestic agro energies, biogas has only a modest share so far. The reason for this is not just the price of green electricity – since it concerns several kinds of renewable energy – but also the uncertainty of biological technology. Although it is also possible to produce biogas on much lower levels than those of the existing technical solutions (see developing countries), the evolution of a competitive biogas industry depends on the efficiency of utilizing the cheapest raw materials possible. At the same time, there are no crucial technical limitations for enhancing efficiency, only biological reserves and not few at all. Good biomass recipes (favorable C/N ratio, easy accessibility) are in general not economical. Waste consisting a great amount of nitrogen is often cheaper and its disposal even results in proceeds. Waste consisting a considerable amount of carbon is hard to access for the microorganisms. Only by influencing biological processes can these contradictions be resolved, as well as another major problem of biogas utilization: desulfurization.

Keywords: recipe, C:N ratio, genomics, desulfurization
JEL: Q16,

QUALITY MANAGEMENT IN TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

Farkas Zoltán Béla

For this conference, I conducted a study about quality management in Technical and Vocational Education and Training the school offers in technical and vocational schools. I begun with the status of graduate in school education. Graduation Technical and Vocational Education and Training provides increased opportunities for employment and career development, professional growth and higher qualification after admission and with continued learning throughout life , personal fulfillment by the benefits obtained through the provision of skilled labor. The vocational and technical education includes all education and training programs in initial education, including post-secondary education too About the Vocational and Technical Education I studied that provides the skills necessary to achieve qualified professional activities .The education and training programs enable graduates to certify their qualifications and enjoy the rights and opportunities arising from the recognition of qualifications. The Technical and Vocational Education and Training provide basic training for gaining entry into higher education. High school graduates, technological profile adapts quickly to the requirements of higher education specialties training base area high school due to the acquisition of general and specialized technical skills. Also, the Technical and Vocational Education and Training provide vocational qualifications required in the labor market, increasing employability and Technical and

DEVELOPMENT OF NEW ECONOMIES BY MERGING HERITAGE AND ENTREPRENEURSHIP. THE ISSUE OF PRESERVING, USING OR DEVELOPING – OR ALL?

Lagerqvist, Bosse
Bornmalm, Lennart

‘Heritage’ could be the driving force in developing new economies in geographic areas with unstable growth. Heritage practices thus need to be developed with the ability to balance between the ‘Authorized heritage discourse’ contrary to heritage as a contemporary social construction. The paper describes how current practice has been specialized into different subareas that constitute dysfunctions on different levels due to differences in regulations, funding, etc. Heritage afloat exemplifies these dysfunctions as it falls between different areas of the formal heritage field. Two cases are presented where the first builds on a century old steamboat that has been preserved as designated heritage with original appearance, in original route, and with original function. The other case concerns a recent reconstruction of an early 19th century paddle steamer, where the ability to maintain and develop tacit knowledge within both traditional as well as industrially based craft skills became the main issue. Through the two cases different values are presented as necessities to keep such heritage in working order. The important concepts are ‘working order’ and the difference between ‘heritage’ as the material result, and ‘heritage’ as a process resulting in both intangible and material qualities. The paper discusses these necessities as a base for a strategy to develop new economies by merging heritage and entrepreneurship, specifically in non-urban landscape perspectives.

Keywords: Heritage, Historical properties, Local economies, Regional development, Maritime heritage, Tacit knowledge

JEL: N90, O10, Y80, Z10

**ANGOL NYELVŰ SZEKCIÓ II.
ENGLISH-SPEAKING SECTION II.
ENGLISCHSPRACHIGE SEKTION II.**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Tóth József

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Hernik, Joanna

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Réthy István

Tóth József

Social capital and innovation (The case of the Hungarian food SMEs)

Hernik, Joanna

Poland as a raw tobacco producer vs. European Union's directives changing the market

Noor Mubarak Y. M. Al-Ali – Gonda György – Farkas-Fekete Mária

Appearance of different dimensions of sustainable development in national development strategies

Schroeder, Fritz-Gerald – Domurath, Nico– Schroeder, Hans – Brohm, Daniel

Brick-Born-Farming - a new challenge for urban horticulture

Abwao, Martin – Nagy Henrietta

The potentials of value addition on cassava in Kenya, a case study of Seme Sub-county, Kisumu county

Alkahtani, Yaser Mueeth A.

Employment conditions in Middle East Region

Inna Dolzhenko – Kateryna Dolzhenko

World globalization and sustainable development – if this meanings partners or competitors?

Szőke Linda – Itimad, Mohamed – Herczeg Boglárka

Environmental aspects of renewable energies utilization

Révai Tamás

Health and social effects of climate change in the light of transforming agriculture

SOCIAL CAPITAL AND INNOVATION

Tóth József

From innovation point of view the agri-food industry is seen as matured branch of the economy, where revolutionary new products and processes are very rare. At the same time the firms are increasingly exposed to global competition and food safety requirements. Especially the SMEs are in squeezing situation: they have to fulfil very sharp food safety standards on one side and they've got very much constrained resources in order to formulate appropriate answers for these challenges on the other side.

Adopting an effective innovation process in order to successfully introduce and develop new products to the market has become one of the most important strategies for food SME companies. However, whether it is more effective to speed up the innovation process by sharing ideas and resources with other companies or to innovate in-house in a more closed system is still under debate in the academic domain.

The innovation dimension of networking activity contributes to growing network complexity, which in turn also affects the nature of traditional governance structure. Trust and other relational factors are playing an increasing role in these structures.

Our main research interest is whether the trust as governance structure plays significant role in the Hungarian SMEs agri-food industry. Empirical data was drawn from a survey carried out in 2011 in Central Hungary aiming at the characteristics of cooperation and knowledge management within the SMEs of the food economy. However the literature of innovation and knowledge management is rapidly increasing in the recent years, we hardly can find predecessor ones around the Hungarian agricultural- and food sector. Especially the research in agri-food territory on the field of trust as governance tool in concatenation with networking and innovation is extremely scarce, even on global level. The uniqueness is getting more intense if we look at the methodological approach: Structural Equation Modelling (SEM) was applied in order to determine the relationship among these three latent factors.

SEM takes a confirmatory (hypothesis testing) approach to the multivariate analysis of a structural theory, one that stipulates causal relations among multiple variables.

We have found that trust plays significant positive role in increasing networking activity and innovation, but the measure and effect of it is less than expected.

Keywords: SME, Trust, Open Innovation, Structural Equation Modelling

POLAND AS A RAW TOBACCO PRODUCER VS. EUROPEAN UNION'S DIRECTIVE CHANGING THE MARKET

Hernik, Joanna

Poland is one of the countries interested in maintaining the existing regulations regarding the production of tobacco. Recent changes in the law have been protested by Poland. The main argument is the need for the employment of people living in rural areas and earning on fresh tobacco production. This article explains the reasons for such an attitude, and characterizes tobacco market in Poland and in other countries around the world. Objectives of this paper therefore are: • To show the size of the tobacco market (agriculture) in Poland compared to other countries • Present the planned changes in the law • Show the impact of changes in the situation in agriculture, especially in the eastern part of the country. • refer problems of agriculture to health problems. Objective of this paper therefore is: • To show the size of the tobacco market (agriculture) in Poland compared to other countries • Present the planned changes in the law • Show the impact of changes in the situation in agriculture, especially in the eastern part of the country. • refer problems of agriculture to health problems.

APPEARANCE OF DIFFERENT DIMENSIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN NATIONAL DEVELOPMENT STRATEGIES

Noor Mubarak Y. M. Al-Ali
Gonda György
Farkasné Fekete Mária

Since the UN conference in Rio de Janeiro organized in 2002, the sustainable development is the central question of the global, regional and national strategies. The requirement of that is defined in the main conference document „Agenda 21’. Although generally accepted definition does not exist for „sustainable development”, but there is consensus that it is a highly complex and complicated multidimension process, which is aiming to reach and keep the balance between economy and nature for the well-being of future generations as well. Therefore the principle appears with different contents in the different countries of the world, expressing the the economic and social situations, the geographical and demographical conditions, the difference in cultures, including political culture. However, despite the results, we still owe the solution for the challenging problems of the world. Seeking the right way has become very intense due to the financial and economic crisis, which can be seen in the increasing number of researches analyzing the strategic plans, the number of scientific publications and international conferences. Our study connects to this line, showing and analyzing national development strategies of countries with different conditions.

Key words: sustainable development, national strategy, EU, Qatar, Hungary
JEL: O2, O5,

BRICKBORN-FARMING - A CONCEPT FOR SUSTAINABLE URBAN HORTICULTURE

Schroeder, Fritz-Gerald
Brohm, Daniel
Schroeder, Hans
Domurath, Nico

In less than 40 years, an estimated 9 billion people will inhabit the earth and about two thirds of them will live in cities and other urban areas. At the same time there is a continuous shrinking of the utilized agricultural areas and they are becoming located farther and farther away from city centers. In order to save costs, goods are currently transported around the globe at the expense of high consumption of fossil energy resources and damage to the environment and climate. This is especially true for goods that could be produced locally. For non-processed foods, loss of freshness and nutritional value through long supply routes are also an issue. A vertical farm not only produces higher plants for food supply, but can also fulfil other functions such as cleaning of water, various waste management tasks and even provides beneficial psychological health effects for people in large cities and agro tourism as well. Because the high costs for the vertical farm itself, failure is no option. Detection of stressful situations of plants presents a seductive possibility to discover harmful circumstances before a permanent damage or losses of plants appears. The quantification of ethylene (C₂H₄) as a stress hormone involves a number of advantages but also requires a new method of measurement and sensor technology. It is an integrative procedure of ethylene measurement demonstrates the ethylene emission of the plant depending on single stress situations.

Keywords: urban agriculture, vertical farming, closed greenhouse module, plant stress, ethylene monitoring, root zone

THE POTENTIALS OF VALUE ADDITION ON CASSAVA, KENYA A CASE OF SEME SUB-COUNTY, KISUMU COUNTY

Abwao, Martin
Nagy Henrietta

Cassava, scientifically known as *Manihot esculenta crantz*, is an important food and cash crop in several parts of Kenya. For several decades, Kenya has over relied on maize as its staple food. The scenario is slowly changing. Low yield due to harsh weather conditions, high cost of inputs and new crop diseases attacking maize have made people to think of alternative staple food. Therefore, several stakeholders in agriculture sector have been trying to revitalize the cassava subsector in the Western part of Kenya. Cassava is currently considered not only as a perfect alternative staple food in Kenya but a potential powerful poverty fighter. Even though great advancements have been made in increasing cassava productivity at the farm level, very little has been done to add value to the harvested cassava products. This has compromised cassava's popularity in urban areas where the buying power and consumption is high. Persistent food insecurity and abject poverty among rural smallholder farmers due to overreliance on maize crop has positioned cassava as one of the best alternative staple food crop in Kenya. While cost of maize production has steadily increased and its yield has consistently declined, cassava production has significantly increased at a considerably low cost. For cassava to achieve full market commercialization, value addition is not only necessary but a sufficient condition.

Keywords: Potentials, Value addition, Cassava
JEL: Q12, Q17, ,

EMPLOYMENT CONDITIONS IN MIDDLE EAST REGION

A FOGLALKOZTATÁS KÉRDÉSEI A KÖZÉP-KELETI TÉGIÓBAN

Alkahtani, Yaser Mueeth A.

In Middle East Region the unemployment rate was decreasing by 1% and then it has stagnated at level of 10,3% for two year period of 2009-2010. The unemployment rate was the highest in cases of youth generation and women; large gap between male and female employment ratios, also increasing supports for SME-s to extent their employment. The vulnerable employment and working poverty are considerable. Vulnerable employment was at level of all workers about of 2009-2010 years. In general the unemployment rate was at lowest level, namely 5,8% in 2007, before the year of crisis, 2008, but 6,1% in 2008 and 8,4% in 2009 in highly developed countries, but in Middle East the lowest level of unemployment rate was 10,2% in 2008, and almost their unemployment rate did not change so much, as 10,3% in 2009, and about 10,3% in 2010 in this region. This means, that the economic crisis started originally in 2007 in highly developed countries, and its influences only arrived the some parts of world economy, for example Middle East later by one year. But in this region the unemployment rate has not changed so much, not more than 1% by for period of 2000-2010. In North –Africa the largest difference in unemployment rate has been changed maximum by 4,5% for period of 2000-2010. This shows that in the other parts of the Arab world, namely in the North – Africa was more vulnerable and dependence on the world economic crisis than Middle East in the first decade of 2000s.

Keywords: Employment issue, Global crisis, Unemployment rate, Vulnerable employment
JEL Code: J24

A Közel-Keleten a munkanélküliségi arány 1%-kal csökkent és ezt követően stagnált 13,3%-on 2009-2010-es két éves periódus folyamán. A munkanélküliség aránya a legmagasabb a fiatal generáció és a nők esetében volt; széles szakadék jellemezte a férfiak és a nők foglalkoztatásának arányát, növelték a kis és közép vállalkozások támogatását a foglalkoztatás növelése érdekében. A sebezhető foglalkoztatás és a dolgozói szegénység jelentős volt. 2009 és 2010 közötti időszakban a sebezhető foglalkoztatás jellemezte a teljes foglalkoztatási állomány helyzetét. Általában a legfejlettebb országokban a munkanélküliség aránya legalacsonyabb szinten 2007-ben volt, 5,8% a gazdasági válság előtt; azonban 2008-ban 6,1%, 2009-ben 8,4% volt. A Közel-Keleten a munkanélküliség aránya 2008-ban volt 10,2%, lényegében a munkanélküliség aránya nem változott, mivel ez 2009 és 2010-ben 10,3% volt a régióban. Ez azt jelenti, hogy a gazdasági válság, amely eredetileg 2007-ben kezdődött a fejlett piacgazdaságú országokban, ennek hatása akkor még csak a világgazdaság néhány részében érződött, így például a Közel-Keleten egy évvel később kezdődött. Azonban a régióban a munkanélküliség aránya egy százalékon belül változott 2000 és 2010 között. Összehasonlításként Észak-Afrikában a munkanélküliség terén a legnagyobb eltérés maximum 4,5% volt ez időszak alatt. Ez azt jelenti, hogy az Arab Világ más régióiban, mint például Észak-Afrikának nagyobb volt a sebezhetősége, és függősége a világgazdasági válságtól, mint a közel-keleti arab országoknak a 2000-es évek első évtizedében.

Keywords: világválság, munkanélküliségi ráta, gyenge foglalkoztatottság

WORLD GLOBALIZATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT – IF THIS MEANINGS PARTNERS OR COMPETITORS?

Dolzhenko, Inna
Dolzhenko, Kateryna

‘Think globally, act locally’

This electoral slogan of the ecological movement has played its part in creating a ‘global citizen’ who internalizes the earth’s limits within his or her own thinking and action. The narrative of limitation derives its moral force from this association of planet and subject in a common drama.

The ecological experience is thus undoubtedly one dimension of the experience of Globalization, because it overturns people’s conventional notion that they live and act in national political and social spaces that are clearly demarcated and separated from one another...” (Beck 1997: 44).

We cannot simply think of our survival; each new generation is responsible to ensure the survival of the seventh generation. Indigenous people are the poorest of the poor and the holders of the key to the future survival of humanity. (Authors of *Our Responsibility to the Seventh Generation*, 1992)

Keywords: Globalization, Sustainability, Sustainable globalization;
JEL: F06,

ENVIRONMENTAL ASPECTS OF RENEWABLE ENERGIES UTILIZATION

Szóke Linda
Itimad, Mohamed
Herczeg Boglárka

Nowadays the role of environment protection is increasingly important. It is because non-renewable energy cannot cover the needs of the newer investments and production activities without endangering the next generation's needs of raw material resources. Under the sustainable development the current level of consumption must be decreased to ensure that the current available raw material will be attainable for the generations to come too. Due to the previous point, it is important to ensure that the actors of the economy make decisions in a more prudent and considerate way when working out project plans. However, the environment protection is not only the economic sphere's task; in order to achieve the best efficiency, ordinary people, states and international organizations must take part in the process as well. Since the past negative forecasts have not been considered authoritative, the environmental and climate conditions have greatly damaged, therefore urgent interventions are needed now. To achieve the goals in the field of environment protection and sustainable development we must use renewable energy sources. The objectives of the European Union Energy Policy aim to reach these goals.

Keywords: renewable energy, rural development, European Union, Energy Policy

HEALTH AND SOCIAL EFFECTS OF CLIMATE CHANGE IN THE LIGHT OF TRANSFORMING AGRICULTURE

Révai Tamás

To date a neglected aspect of the climate change debate—much less research has been conducted on the impacts of climate change on health, food supply, economic growth, migration, security, societal change, and public goods, such as drinking water, than on the geophysical changes related to global warming. Human impacts can be both negative and positive. In this paper the author gives an overview on the health and social effects of climate change in the light of change of agriculture.

Keywords: climate change, social effects, agriculture
JEL: Q10

**ANGOL NYELVŰ SZEKCIÓ III.
ENGLISH-SPEAKING SECTION III.
ENGLISCHSPRACHIGE SEKTION III.**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Fertő Imre

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Przygodzka, Renata

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Novák Tamás

Fertő Imre

Political economy of Hungarian agricultural policy

Przygodzka, Renata

Selected problems of taxation of agriculture in Poland

Meng, Ting – Klepacka, Anna M. – Florkowski, Wojciech J. – Braman, S. Kristine

What drives an environmental horticulture firm's recycle decision? – An application of a decision model

Trendov, Nikola – Peshevski, Mile

The Role of Rural Women in SME's of agro-food production: case study in Republic of Macedonia

Kłoczko-Gajewska, Anna

Can we treat thematic villages as social innovations?

Noworól, Aleksander – Szczudlińska-Kanoś, Agnieszka

Territorial development as an area of multi-level cooperation

Hágen István Zsombor

Controlling activities of small and medium sized enterprises

Hambálková, Mária – Smutka, Ľuboš – Rovný, Patrik

Evaluation of agrarian trade between Mercosur countries and the European Union

Rovný, Patrik – Savov, Radovan – Tóth, Marián,

The analyse of the young farmers position in the European Union

Mocuta, Dorina Nicoleta – Mostafa, Abdel Rahman Ibrahim

Management influence and benefit on research conducted in the project: Advanced Studies on Improving Sheep Fertility by Using Artificial Means of Reproduction

POLITICAL ECONOMY OF HUNGARIAN AGRICULTURAL POLICY

Fertő Imre

The decline in relative importance of agricultural sector in economic development leading to a world without agriculture in highly developed agriculture. The paper investigates the question how has the relative importance of agriculture developed in Central Eastern European countries (CEE) between 1990 -2010. In other words, our region is a special case or we follow the path of structural transformation of developed countries? More specifically, we address two separate issues. First, have agricultural structures converged over last two decades in CEE countries. Second, what are the main drivers of agricultural transformation in this region. The analysis includes ten CEE countries: Bulgaria, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia and Slovenia during the investigated period. Our data for the relative importance of agricultural in terms of employment and GDP based on World Development Indicators developed by the World Bank. To measure the agricultural subsidies we employ Nominal Rate of Assistance from Distortion of Agricultural Incentives database. Finally, we apply transition indicators as proxy for economic reform from European Bank for Reconstructing and Development database. We employ the panel corrected standard error model (PCSE) which controls for heteroskedasticity and the AR(1) type of autocorrelation and contemporaneous correlation across panels. Our results suggest that economic development negatively influences the relative importance of agriculture in the employment and GDP. Agricultural supports have positive impact on the share of agricultural employment, but it has negative effect on the share of agriculture in the GDP. Economic reforms have also negative impacts on relative share of agriculture in both employment and GDP.

SELECTED PROBLEMS OF TAXATION OF AGRICULTURE IN POLAND

Przygodzka, Renata

The article attempts to evaluate the efficiency of the farm tax functions and to demonstrate that the farm tax does not serve any of the functions it was assigned to serve. Following the theory of taxation, it was assumed that these functions shall include: the fiscal, redistributive and the stimulating function. In order to achieve the objective and to verify the hypothesis, methods such as : studies of literature on the subject, analysis of the data contained in the reports of the local authorities, the FADN data analysis and the causal analysis were used. The carried out studies shown that the current farm tax structure does not ensure an effective implementation of its functions. It is evidenced by the fact that the farm tax is an income source for communes characterized by low efficiency since its share in the total income does not exceed 3% and the share in the own income – 2%. The redistributive function of the tax may be realized, but only when taking into account the income of farmers and other social groups. Redistribution does not occur within the sector. In turn, the incentives built into the tax structure do not encourage farmers to take the desired actions.

Keywords: taxes, agriculture, Poland

JEL Code: H02

WHAT DRIVES AN ENVIRONMENTAL HORTICULTURE FIRM'S RECYCLE DECISION?-AN APPLICATION OF A DECISION MODEL

Meng, Ting
Klepacka, Anna M.
Florkowski, Wojciech J.
Braman, S. Kristine

Environmental horticulture firms supply products and services related to the design, installation, and maintenance of commercial and residential landscapes. An important issue in the green industry is the reduction and utilization of horticultural waste including plastic containers, trays, plastic greenhouse covers and field covers, and plastic bags. Using data collected through a survey in 2013, this paper identifies factors that influence the green industry's decision to participate in waste recycling programs in Georgia, USA. The study employs a decision model. Results indicate that significant determinants of the recycle decision include the firm size, motivation for recycling, current recycling situation, as well as owner/manager education level. To help firms to recycle, local governments, the green industry, and environmental protection organizations need to focus on lower-revenue and small size firms, broadly disseminate recycle program information, and enhance the local recycler's services.

Keywords: probit model, waste-recycling programs, the Georgia Green Industry Association (GGIA), firm features, recycling motivation
JEL Code: Q5

THE ROLE OF RURAL WOMEN IN SME'S IN SOUTH-EAST REGION OF REPUBLIC OF MACEDONIA - INCREASING FAMILY INCOME OR BECOMING PROFESSIONAL ENTREPRENEUR

Trendov, Nikola
Peshevski, Mile

Mainstreaming gender into the rural development policy as well as defining development priorities for rural women in other policy becomes necessary as 49% of the rural residents in Macedonia are women. Those rural women that pursue to look for jobs are vulnerable to long-term unemployment. However, half less rural women choose to be self-employed. The impact of women in the development of entrepreneurship is valuable, as they represent a key factor in the households; they contribute to solving the problem of unemployment and play a part in the social development of the rural community. Running an own company offers flexibility and opportunity to harmonize the childrearing and the need for work. The aim of this paper is to explore the profile of the rural women who own business involved in production of agro-food products, their motives in starting up these businesses and how far they are satisfied with the initiative.

Keywords: Rural Women, Entrepreneurship, Family Strategy, Psychological Disposition
JEL Code: Q13

CAN WE TREAT THEMATIC VILLAGES AS SOCIAL INNOVATIONS?

Kłoczko-Gajewska, Anna

The shift from sectoral to territorial approach in development strategies caused stronger focus on combining social and economic issues while dealing with rural development. It is said that mobilizing local societies, their creativity and actions is very important, if not crucial, for the success of many rural development initiatives. In this context the term “social innovation” is used more and more frequently. Its definitions differ to a large extent; the most promising one says about a change in attitudes and behaviour of a group of people that in relation to the group’s horizon leads to new and improved ways of collaborative action. Better understanding of the dynamics of social innovation, their decision points and tipping points could help in understanding why many rural development programmes are successful in some regions, while in the other they are failures, despite dealing with similar financial and physical resources. In this respect, deeper analysis of particular social innovations is needed, and in order to do that is necessary to identify these social innovations. This paper will try to give an answer whether we can treat thematic villages, where a particular village focuses its development on a certain topic (occupation, food, book, tradition, etc.) as an example of a social innovation.

Keywords: Social innovations, thematic villages, rural development, neo-endogenous development

JEL Code: O18

TERRITORIAL DEVELOPMENT AS AN AREA OF MULTI-LEVEL COOPERATION

Noworól, Aleksander
Szczudlińska-Kanoś, Agnieszka

New regulations of European cohesion policy and Polish development policy put emphasis on the territorial dimension of public policies. The transition in management development – from a traditional sectoral approach and a redistribution of financial resources to a policy consisting in stimulation of the competitiveness of territories through the integration of various actors and resources into development activities of so-called functional areas that are not identical with administrative units. The reference point for public policy intervention will then be functional areas characterized by similarity of social, economic and spatial features. The purpose of this publication is to reflect on the organizational aspects of running a modern territorial development policy, involving the use of different entities, operating at all levels and in all sectors of the national economy.

Key words: management, territorial development, development policy, partnerships, cooperation

CONTROLLING ACTIVITIES OF SMALL AND MEDIUM SIZED ENTERPRISES

Hágen István Zsombor

The change of the economic environment makes it necessary that the managerial decisions should be well-established and assist in producing competitive products and services.

For the success-oriented professionals of the future it is essential to get to know and absorb the managerial tools and activities with which the tasks of the management can be made successful. Kondorosi F-Né (2002)

As a result of my research, I would highlight the fact that in accordance with the European Union requirements and the fulfilment of our economic-political goal, a possibility must be created for the small-and medium-sized enterprises to make their operation more effective and successful and for which assisting the adaptation of different methods and processes is indispensable.

It is important for the companies to be open to the new innovative systems and they have to build them into their everyday decision-making mechanisms. Effective and rational way of thinking is essential in the decision-making processes of the managers of small enterprises, which can be assisted by creating a controlling approach and implementing controlling functions.

Keywords: controlling, small-and medium-size enterprises, managerial decisions, managerial tools

EVALUATION OF AGRARIAN TRADE BETWEEN MERCOSUR COUNTRIES AND THE EUROPEAN UNION

Hambáľková, Mária
Smutka, Ľuboš
Rovný, Patrik

The European Union and Mercosur first opened bilateral negotiations in 1999. The EU-Mercosur agreement signed in Madrid in 2010 breathed new life into the possible political agreement.

Within Mercosur, Brazil has become an indisputable force on the global market for agricultural produce with a clear will to maintain its position as a net exporter. Agriculture in Argentina is heavily weighted towards the plant sector which has developed a great deal while the beefmeat sector has reduced in size and now focuses on the domestic market.

Agricultural trade relations between the EU and Mercosur are already very well developed. With more than €60 billion worth of trade they are well ahead of relations between Mercosur and North America (€30 billion).

The EU's trade balance has fallen (period 2005-2009). Mercosur's exports to the EU have gone from €32 billion to more than €43 billion while the EU's exports to Mercosur have fallen from €36 billion to €32 billion.

Mercosur is already the EU's primary supplier of foodstuffs (representing almost 20% of the total value).

- Almost 80% of beefmeat imported by the EU comes from Mercosur.
- More than 67% of commodities for animal feed imported by the EU come from Mercosur (of which two-thirds are from Brazil alone).

Keywords: Mercosur, European Union (EU), trade, agricultural and food commodities

THE ANALYSE OF THE YOUNG FARMERS POSITION IN THE EUROPEAN UNION

Rovný, Patrik
Savov, Radovan
Tóth, Marián

The position of young farmers in the countries of the European Union is different. In the EU-27 treated by Farm Structure Census of Agriculture nearly 9 million businesses. The aim of the paper is to analyse position of young farmers in the European Union countries. In the average of the 27 member states of the Union, more than half (55%) of the private farmers is over 55 years. This rate is prominently high in Portugal (73,4%), not much lesser in Bulgaria (70,3%), Italy (68%) and Romania (67,5%). Meanwhile the age consistence of farmers in Austria and Germany is good, where less than quarter of the farmers belong to the mentioned age class. Hungary is in the middle, similarly to the average of the Union, or Malta and Greece.

We analyzed difference between groups of famers under the age 35 years and group of farmers above 55 years in both analysed years 2007 and 2010. We can state that between the share of young farmers and old farmers in the European Union are significant differences in 2007 and also in 2010 by t-test. There is strong negative correlation between both groups of farmers. Strong negative correlation is seen also in year 2007 and also in 2010.

Keywords: farms, young farmers, labour force, Common Agricultural Policy

**MANAGEMENT INFLUENCE AND BENEFIT ON RESEARCH CONDUCTED IN
THE PROJECT: ADVANCED STUDIES ON IMPROVING SHEEP FERTILITY BY
USING ARTIFICIAL MEANS OF REPRODUCTION**

Mocuta, Dorina Nicoleta
Mostafa, Abdel Rahman Ibrahim

In the year 2025 it is expected that there will be a human population of more than 9 billion in the world with about 3.3 billion people living in rural areas. An increasing demand for processed food (meat, dairy etc.) as per capita wealth increases, and increasing use of agricultural products and land for energy production

Within many European and non-European countries, the demand for meat is increasing, mostly due to an increase of human population on the Globe. Sheep are important livestock species in developing countries like Romania, due to their ability to convert forages and crops and household residues into meat, fiber, skins and milk. The economic importance of each of the products varies between regions. Among other livestock, sheep contribute to a broad range of production systems.

The aim and target of the project is to improve sheep Genetics and Reproduction.

This depend on:

- Efficient management, judicious use of funds, structured work program, a good training and research in line with the objectives set out in the project, different stages of evaluation, total evaluation, benefit gain, recommended remarks, applying the results obtained.

Keywords: sheep fertility, reproduction, efficient management, training and research, benefit gain

JEL Code: Q 01, Q 18, Q 19.

**ANGOL NYELVŰ SZEKCIÓ IV.
ENGLISH-SPEAKING SECTION IV.
ENGLISCHSPRACHIGE SEKTION IV.**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Nábrádi András

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Sadowski, Adam

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Bujdosó Zoltán

Sadowski, Adam

Global determinants of the agriculture development in Poland

Réthy István

Mobility within the EU and future member countries – geographically and mentally

Bujdosó Zoltán – Dávid Lóránt – Major-Kathi Veronika – Ujvári Krisztina

New results in the utilisation of natural and cultural heritage

Brohm, Daniel – Domurath, Nico – Schroeder, Fritz-Gerald

Requirements of microgardens for conflict areas, refugee camps and developing countries

Tózsér Anett

Role of the geotourism and geoparks in the regional development

Bharti, Nalin – Satyarthi, Shaiwal

Globalization and Traditional Knowledge (TK): Trade complexities for countryside agricultural products in India and in Hungary

Obinna Agu, Kenneth – Farkas Fekete Mária

Creativity and innovation exploration: measuring the effect of different cultural group of an organization

Fieldsend, Andrew F.

A territorial approach to rural employment creation in Hungary

Kánya Hajnalka

The role of education and training in Romanian agricultural and rural development

GLOBAL DETERMINANTS OF THE AGRICULTURE DEVELOPMENT IN POLAND

Sadowski, Adam

The study presents basic dilemmas and challenges related to the specification of macroeconomic determinants conditioning the development of agriculture and rural areas in Poland in the nearest future. The determinants resulting from globalization processes of the world food economy may be treated as external determinants of forming the future agricultural policy in Poland. Their unquestionable influence will probably increase, which will have a destabilizing and weakening effect on the agricultural policy of the EU and Poland. It will be even more important, because the former model of European agriculture is becoming undermined globally, as the world implements other visions of agriculture. Against the background of world agriculture, Polish farming is characterized by: · lower potential of relatively small farms; · high amount of family labour; · low scale of production; · low level of specialization in multidirectional farms. · relatively high prices of land. Globalization of the developmental processes leads to the fact that the directions of agricultural development in individual countries are more and more affected by global phenomena. However, the microeconomic policy dominant at the given moment is also very important for determination of developmental directions.

Keyword: agricultural development, agricultural policy, globalization, Poland,

MOBILITY WITHIN THE EU AND FUTURE MEMBER COUNTRIES - GEOGRAPHICALLY AND MENTALLY

Réthy István

Being responsible and pro-active about oneself is one of the most powerful challenges of the XXI. century. This may mean considerable changes for society, education, mentality and culture. Differences in the rates of employment or access to any level of education are likely to induce the need for mobility at the individual's level and possessing such values seems a must if one desires to stay competitive. At the same time mobility attitudes of companies are reformulated in a newer setting: being ready to move around a change paradigm if necessary is a cornerstone of corporate thinking.

The road to a more mobile individual, community, society or education could be "rocky". Smooth "travel" does not depend on theoretically and scientifically justifying the need for change. The greater challenge is to achieve acceptance on a large scale and induce new ways of thinking on all the levels mentioned. For this it is exciting to investigate:

- means through which mobility (as an index of competitiveness) can be achieved.
- ways through which mobility can be integrated in education programmes on all levels
- communication channels and messages for efficiently conveying related values
- ways of illustrating the aforementioned mobility through classical economic indexes and models

Keywords: mobility, geographical mobility, mental mobility, mobility in thinking, change, change management, social impact, culture, society, attitudes, values

JEL: O15,

**NEW RESULTS IN THE UTILISATION OF NATURAL AND CULTURAL
HERITAGE
A TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÚJ TÍPUSÚ HASZNOSÍTÁSA**

Bujdosó Zoltán
Dávid Lóránt
Major-Kathi Veronika

Ujvári Krisztina

The importance of culture and heritage is becoming more and more obvious, both in regionality and regional development. Cultural factors are important because they directly affect economic performance and development, and therefore the competitiveness of the region. This study gives an overview of relevant literature, aiming to introduce the complex relations between culture, heritage, geography, tourism, economy and experience economy. Furthermore, it offers a clear definition of each specific term, and defines the newest forms and trends in cultural tourism and experience economy.

Keywords: heritage, cultural economy, added value
JEL kód: Z01

A kultúra és a városlátogatás a belföldi utazások egyik fő motivációja. Az európai trendekhez hasonlóan a magyarországi utazók a desztináció kiválasztásához és a programok összeállításához egyre nagyobb arányban veszik igénybe az internetet, hasonlóan a személyes tapasztalattal rendelkező ismerősök információihoz. A kulturális- és élménygazdaságban akkor játszhat jelentős szerepet a kultúra és a kulturális turizmus, amennyiben képes olyan élményeket nyújtani, amelyek iránt jelentős a fogyasztók, illetve a turisták igénye, és amelyek áruvá tehetőek legalábbis olyan formában, hogy értékesítésük valamilyen módon – akár közvetetten, más szolgáltatások igénybe vételén keresztül – képes bevételt generálni. Fokozottan érvényesülő trend ugyanis a kultúra „puha” és a gazdaság „kemény” világa közötti kapcsolat erősödése.

Keywords: örökség, kulturális gazdaság, hozzáadott érték

REQUIREMENTS OF MICROGARDENS FOR CONFLICT AREAS, REFUGEE CAMPS AND DEVELOPING COUNTRIES

Brohm, Daniel
Domurath, Nico

Microgardens are an instrument for medium term interventions during crises and after natural disasters, especially in developing countries. They provide fresh food and occupation of the victims e.g. in refugee camps. Even after the normalisation of the situation microgardens have the continuing ability to produce fresh vegetables and help the families to increase their income. The concept of a microgarden is exposed to a lot of requirements. In particular, the system must function perfectly, so that failures can be precluded. Every user should be in a position to assemble it and to understand how it works. A microgarden also should use as less water as possible. Last but not least the provided vegetable seeds have to match the eating habits of the needy persons. This paper summarises major requirements of microgarden systems. Especially the focus is set on the construction and the operation, but also on the suitability of various varieties.

Keywords: microgardens, vegetables, refugee camp, conflict area
JEL Code: Q16

ROLE OF GEOTOURISM AND GEOPARKS IN THE REGIONAL DEVELOPMENT

Tózsér Anett

One feature of the tourist supply is the strong competition between the tourist productions. On the basis of my researches I can make the statement that on the one hand the tourist production can be competitive that is able to comply with the requests of the demand and serves the growth of the local economy; on the other hand it seeks after the sustainable development of the region in the long run. The environment conscious tourist development can cut on the deleterious effects of tourism in the long run, while it also aims at the improvement of the living conditions (economic, social, cultural, natural environment) of the local inhabitants too. The competitive tourist production is innovative as well because it aspires to provide new experiences, coordinate entertainment and transfer the pieces of knowledge. Geotourism and the means of geotourism, geoparks belong to the competitive tourist productions in our days. With my secondary research I would like to prove my above opinions in connection with the tourist competitiveness and I would like to confirm that geotourism can be a dominant mean of the rural tourism's development.

Keywords: tourism competitiveness, geotourism, geopark, regional development
JEL Code: M11

GLOBALIZATION AND TRADITIONAL KNOWLEDGE (TK): TRADE COMPLEXITIES FOR COUNTRYSIDE AGRICULTURE PRODUCTS IN INDIA AND HUNGARY

Bharti, Nalin
Satyarthi, Shaiwal

The global economy has undergone a great transformation in recent years and, the knowledge based society has replaced the material-based society which sustains on information revolution. Global integration of business and economy has provided new opportunities with many new challenges. In the post TRIPs and WTO era, various cases of patents and other IPR related issues show the new complexities for the countryside population which has sustained the cumulative body of knowledge, know-how, practices and representations known as TK for generations. Protecting the locality of products is imperative for India (such as in case of Basmati Rice and Neem, Tea and many other Agri-products) as well as for Hungary in a globalized trading world. The fundamental concern of this paper is to underscore the incompatibilities between TK and IPRs (especially in India and Hungary) which has begun to surface with the rapid globalization and acceptance of concepts and standards for intellectual property. Paper traces the steps taken by both economies in the protection of TK and argues for the wider protection of TK especially for the country side population where agriculture pays a dominant role in livelihood and employment.

Keywords: Globalization, TK, Bio-piracy, patent, Sui Generis, Hagyományok-Ízek-Régiók.
JEL Code: F01, F15, K10, Q10

CREATIVITY AND INNOVATION EXPLORATION: MEASURING THE EFFECT OF DIFFERENT CULTURAL GROUP OF AN ORGANIZATION

Obinna Agu, Kenneth
Farkasné Fekete Mária

These days, researchers and business focus more on innovation achievement but less attention is paid to measure and access to what degree has different cultural interaction has within an organization in order to achieve innovative solutions of competitiveness.

We live and breathe in digital world where economic and social interaction has changed as functions of globalization and technology. We are living in a world many could have not imagined some years ago. Globalization and technological integration created a kind of workforce demographics, which creates heterogeneous workforce scenario. This means multiple challenges facing managers of organizations. But most important of it all is that this is creativity and innovativeness in making, which are improving business processes and the way we solve problems at work places. Because of these approaches, the paper examined what drives what, in the sense that does it mean that different interaction of cultures are provoking creativity and innovativeness or organizational natural tendencies.

Keywords: Creativity, Innovation, Organizational Management, Culture, Diversity
JEL Code: B01 (Source: <http://www.aeaweb.org/>)

A TERRITORIAL APPROACH TO RURAL EMPLOYMENT CREATION IN HUNGARY

Fieldsend, Andrew F.

Evidence from the literature suggests that many economic sectors traditionally associated with rural areas have posted declines in employment and gross value added (GVA) in recent years, and data show that that these processes are occurring in Hungary. However, many Hungarian rural areas have an economic diversity approaching that of towns, and farming is a distinctive (and declining), rather than a defining, source of employment. Rural employment strategies should attach more importance to the existence of 'functional regions' and to the creation of employment beyond agriculture, and should mobilise funds from many sources and not just Pillar II of the Common Agricultural Policy. A 'one size fits all' policy approach is not appropriate. Through the application of a territorial approach to the creation of new sources of employment, rural areas in Hungary can be part of a smart, sustainable and inclusive economy delivering high levels of employment, productivity and social cohesion.

Keywords: Employment by sector, Gross value added, Functional regions
JEL: O13, O18, ,

THE ROLE OF EDUCATION AND TRAINING IN ROMANIAN AGRICULTURAL AND RURAL DEVELOPMENT

Kánya Hajnalka

Romanian Government emphasizes the importance of agricultural and rural development. The Ministry of Agriculture and Rural Development through the National Rural Development Program supports different training programs. The need of efficient use of agricultural resources and of sustainable rural development, increasing internet and computer penetration, require creative approaches to solve the problem of education and training in the Romanian educational system, including higher education and lifelong learning. Besides knowledge, the use of new technologies becomes critical for success in agriculture and from the point of view of rural development. Education, professional training and lifelong learning became important in agriculture, as knowledge became a source of competitiveness. The Romanian Education System has to face a lot of challenges of the knowledge society, information society, which has impact on the education and training strategy of the Romanian Government, education and training methods used in order to develop the needed competencies of employees who work in agriculture. The article presents some general aspects of Romanian agriculture, emphasizing the role and importance of higher education and training in order to offer opportunities for Romanian agricultural organizations to increase their competitiveness, to solve agricultural problems, to improve their employees professional and management competencies and to contribute to sustainable rural development.

Keywords: education and training, human resources in agriculture, competencies of employees, sustainable rural development

JEL: M53, O15, O13,

**ANGOL NYELVŰ SZEKCIÓ V.
ENGLISH-SPEAKING SECTION V.
ENGLISCHSPRACHIGE SEKTION V.**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Horska, Elena

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Hudakova, Monika

Titkár / Secretary / Sekretar: Dr. Taralik Krisztina

Horska, Elena – Bielik, Peter – Magda Róbert

The threats and potential future opportunities of bioenergy

Alkahtani, Yaser Mueeth A. – Zsarnóczy J. Sándor

Human resource management in Saudi Arabia

Gozora, Vladimír

Indicators of economic security of small and medium enterprises

Szöke Linda – Saleh, Rashad – Itimad, Mohamed

The role of renewable energy sources in the rural development

Hudáková, Monika

Evaluation of small and medium entrepreneurship and perspectives of family business in Slovak Republic

Domurath, Nico – Schroeder, Fritz-Gerald

Intelligent light management

Domokos-Szabolcsy Éva – El-Ramady, Hassan – Abd Alla, Neema – Sztrik Attila – Márton László – Fári Miklós

Higher plants as a biological tool alleviating selenium demand and pollution

Kaprinyák Tünde – Koroknai Judit – Antal Gabriella – Szarvas Pál – Kurucz Erika – Domokos-Szabolcsy Éva – Bradács Zsuzsa – Tóth Csaba – Szakadát Gyula – Wagner C. Otoni – Fári Miklós Gábor

Horticultural application of Brazilian ginseng (*Pfaffia glomerata* L.) in Hungary

THE THREATS AND POTENTIAL FUTURE OPPORTUNITIES OF BIOENERGY

Horska, Elena
Bielik, Peter
Magda Robert

Bioenergy is not a new concept. People have been burning wood for thousands of years. In the mid-1800s the Industrial Revolution placed increased attention on fossil fuels, especially coal, and on crude oil at the beginning of the 20th century, the use of both of which grew rapidly despite their limited availability.

However, a shift towards large-scale bioenergy production carries significant environmental risks, primarily because of land use changes. The soil and plants are the largest terrestrial CO₂ storages.

In Europe the dominance of crop production which could equally satisfy demand for both food and fuel could generate very serious negative effects on biodiversity and could damage soil and water resources. The spillover effects, the so-called "indirect changes" in land use would have their effects felt in other parts of the world.

The promotion of the use of biofuels and other bioenergy resources in Europe generates unavoidable direct and indirect processes in other regions.

Nevertheless, the possible risks for Europe can be alleviated through carefully choosing the most appropriate crops and farming methods.

Keywords: bioenergy, biofuels, crop production, environment
JEL code: Q27, Q32,

A bioenergia nem új fogalom. Az emberek már évezredek óta égetnek fát. Az 1800-as évek közepén az ipari forradalom előtérbe állította a fosszilis tüzelőanyagokat, elsősorban a szenet és a XX. század elején a kőolajat, melyek felhasználása rohamosan növekedett, viszont korlátozottan állnak rendelkezésre.

A nagyarányú bioenergia-termelés felé való elmozdulás ugyanakkor jelentős környezeti kockázatokat hordoz magában, elsősorban a földhasználat módosulása tekintetében. A talaj és a növények a legnagyobb földi CO₂-raktárak.

Az élelmiszer- és üzemanyag-szükségletet egyaránt kielégítő szántóföldi növénytermesztés meghatározóvá válása Európában igen súlyos negatív hatást gyakorolna az európai biológiai sokféleségre, és károsítaná a talaj- és vízforrásainkat is. A tovaryűrűző hatások, a földhasználatot érintő ún. „közvetett változások” a világ más részein is éreztetnék hatásukat.

A bioüzemanyagok és más bioenergiaforrások használatának elősegítése Európában elkerülhetetlen közvetlen és közvetett folyamatokat indít be más régiókban.

Az Európát érintő kockázatok ugyanakkor mérsékelhetők a megfelelő termények és gazdálkodás megválasztása révén.

Keywords: bioenergia, bioüzemanyagok, növénytermesztés, környezet

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN SAUDI ARABIA HUMÁN ERŐFORRÁS MENEDZSMENT SZAÚD-ARÁBIÁBAN

Alkahtani, Yaser Mueeth A.
Zsarnóczai J. Sándor

The study analyses the employment issues by comparing its conditions before global economic crisis and after that in Saudi Arabia, and also using SWOT analyses for discovering the economic-social relations. There is a problem, that the more value added production and the vertically integrated product channel can not often satisfactory provide jobs and increasing level of employment either in Middle East or in Saudi Arabia. The more efficient labour force using advanced technology resulted in less number of employees. The youth unemployment has been about 28-30% for period of 2006-2009, which was with three times more than the Saudi nationals' unemployment rate. The youth under 25 unemployment rate was the less in the world economy than in Saudi Arabia. In general the youth unemployment rate has been between 12,8-12,6% for period of 2000-2011, in Saudi Arabia this was almost double times more than the general unemployment rate in the world economy in the same time. In Middle East the youth unemployment rate has been between 23,7-25,1% for the period of 2000 – 2011. In Saudi Arabia this youth unemployment trend was not seriously impacted by the world economic crisis. In Saudi-Arabia the youth unemployment rate was about 28-30% in period of 2006-2009, with three times more than the Saudi nationals' unemployment rate. This had reason that the Saudi-Arab companies used foreign workers more than the national Saudi Arab one. In Saudi Arabia at the same time a large number of foreign workers, namely 4,7 million one outnumber; and the nationals was 4,3 million on the labour force market.

Keywords: Economic-social relations, Labour force, Youth unemployment, Foreign workers
JEL Code: J24

A tanulmány elemzi a foglalkoztatás helyzetét, problémáit, ennek viszonyait összehasonlítva a globális válság előtti állapotokkal és ezt követően Szaúd-Arábiában; felhasználva a SWOT elemzést a gazdasági-társadalmi viszonyok feltárásával. Jelentős probléma az, hogy a nagyobb hozzáadott értékű termékek, és a vertikális integrált termékpálya rendszer gyakran nem biztosít megfelelően álláshelyeket és foglalkoztatási szint emelését, sem a Közel-Keleten, sem Szaúd-Arábiában. A hatékonyabb munkaerő és a modern technológia alkalmazása csökkenő foglalkoztatást eredményez. A fiatal munkanélküliségi arány 28-30% körül volt 2006 és 2009 között, amely háromszor nagyobb volt, mint a szaúdi nemzeti munkanélküliségi arány. A 25 éves kor alatti munkanélküli fiatalok aránya a világgazdaság egészében kisebb mértékű volt. Általában a fiatal munkanélküliek aránya 12,8-12,6% között alakult 2000 és 2011 között, nagyjából kétszer több volt Szaúd-Arábiában, mint a világgazdasági átlag ez idő alatt. A fiatal munkanélküliek aránya fejlett országokban és az EU-ban, 13,5 -18,2% között alakult 2000 és 2011 között, amely magasabb volt, mint a fiatal munkanélküliek aránya a világgazdaságban. A Közel-Keleten a fiatal munkanélküliek aránya 23,7 és 25,1% között alakult 2000 és 2011 között. A fiatal munkanélküliségi trendre nem volt komoly hatással a világgazdasági válság. Szaúd-Arábiában a fiatal munkanélküliek aránya 28-30% között alakult a 2006-2009 közötti időszakban, amely háromszorosan haladta meg a szaúdi nemzeti munkanélküliségi arányt. Ennek oka az volt, hogy a szaúdi társaságok sokkal inkább külföldi munkaerőt használtak, mint nemzeti arabot. Szaúd-Arábiában ekkor a külföldi munkaerő létszáma 4,7 millió volt, míg a hazai-nemzeti 4,3 millió volt a munkaerő piacon.

INDICATORS OF ECONOMIC SECURITY OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

Gozora, Vladimír

The aim of this paper is to identify factors of unbalanced states of enterprise subjects. On detail of small and medium-sized enterprises critical areas and determinants of economic backwardness in the 2007-2012 timeframe, and economic security issues of enterprises will be presented. The next part the paper will describe the strategic approaches of corporate management in improving of decision-making process and increasing of economic security of businesses. Part of the analytical part of the article will be evaluation of results of the 123 investigation of SMEs and SWOT analysis of business activities in specific conditions of the Slovak Republic. The synthetic part of the paper will be shown indicators to identify economic risks, unbalanced states of business economics and to survey the status of economic security of enterprises. In conclusion of the contribution, the proposal for entire implementation of critical infrastructures and the modulation of thresholds of economic security of small and medium-sized enterprises will be presented.

Keywords: economic differentiation; internal management; economic safety of enterprises; indicators of economic safety; critical infrastructure

JEL Code: M21, D22

THE ROLE OF RENEWABLE ENERGY SOURCES IN THE RURAL DEVELOPMENT

Szóke Linda
Saleh, Rashad
Itimad, Mohamed

In the last few years, the number of biogas-plants have increased in both the EU, and Hungary. These plants aren't established for the sake of profit, they're more important because of the recycled waste, that instead of being deposited, gets converted into important and useful energy. However, in terms of sustainability, it's important to establish such facilities only if their continued run is guaranteed through the required input of resources. Defining these conditions is conducted by a thorough and ample examination. Environmental Impact Assessments are conducted in the first phase of the investments, for the sake of manageability. In the European Union, the current policy that regulates the preceding strategic environmental impact assessment of both public and private projects is the 85/337/EGK (policy regarding strategic environmental impact assessments, SEA- policy for short), modified by policies 97/11/EK and 2003/35/EK. As the focus of my research, I examined the role of these policies during the planning of a biogas facility. To elaborate – what are the main points which are important, because of having an effect on the realization and the successful management of said facility.

Keywords: renewable energy, biogas facility, Strategic Environmental Impact Assessment, European Union, Energy policy.

EVALUATION OF SMALL AND MEDIUM ENTREPRENEURSHIP AND PERSPECTIVES OF FAMILY BUSINESS IN SLOVAK REPUBLIC

Hudáková, Monika

The basic quantitative factor that shows the whole quality of enterprise environment in Slovak Republic is number of small and medium enterprises. Small and medium sized enterprises are undoubtedly a pillar of the Slovak economy, 9.9 % of the total number of businesses in Slovakia are small and medium enterprises. In the corporate economy Small and medium sized enterprises provide employment of 71.8 % of the active labor force and 55.1 % of the added value is created by them. Therefore objective of the article is to evaluate small and medium entrepreneurship and to identify family business development factors in Slovak Republic. On detail of chosen small and medium sized enterprises in the framework of family business, strengths and weaknesses as well as problems of such types of enterprises will be presented. Based on results of a questionnaire, measures for improvement of current status in small and medium entrepreneurship in the framework of family business enterprises will be proposed.

Keywords: Family business; Entrepreneurship; Micro business; Medium business; Small business

JEL Code: M21, D22

**INTELLIGENT LIGHT MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE PLANT
PRODUCTION**
**INTELLIGENTES LICHT MANAGEMENT FÜR EINE NACHHALTIGE
PFLANZENPRODUKTION**

Domurath, Nico
Schroeder, Fritz-Gerald

There are a lot of reasons why the area of cultivation of plants under artificial light conditions will rise. The need for fresh, save, clean and healthy food will increase with global trends like population growth, urbanisation, dwindling farmland and climate change. In some cases crop production facilities like plant factories or vertical farming concepts could be one option to solve the demand for herbal foods. The energy consumption of these highly sophisticated facilities is enormously high because of the exclusive use of artificial light. However the use of modern, energy efficient lamps is one chance to reduce the primary energy consumption. The implementation of intelligent control algorithms offers at least the same potential savings. They are able to combine the advantages of special designed closed plant production systems for buildings with crop production requirements, energetic flows and economic interests. This article analyses influencing variables as well as limiting factors and presents possible strategies for more flexible operation of artificial light in terms of sustainable plant production.

Keywords:

JEL: Q16

Vielschichtige Gründe führen dazu, dass die Fläche für den Pflanzenbau unter Kunstlichtbedingungen stetig wächst. So wird davon ausgegangen, dass der Bedarf an frischen, sicheren, sauberen und gesunden Lebensmitteln durch globale Trends wie die Zunahme der Weltbevölkerung in Verbindung mit schwindenden Anbauflächen, der Konzentration von Siedlungen in Ballungsräumen sowie der prognostizierten Veränderung des Weltklimas in den nächsten Dekaden deutlich steigen wird. Unter bestimmten Rahmenbedingungen können Einrichtungen wie Plant Factories oder verschiedene Konzepte zum vertikalen Pflanzenanbau einen Beitrag zur Befriedigung des Bedarfs an pflanzlichen Lebensmitteln leisten. Der Energiehunger solcher hochentwickelten Anbausysteme ist durch den ausschließlichen Einsatz von Kunstlicht derzeit jedoch verhältnismäßig hoch. Der Einsatz moderner, energieeffizienter Lichtquellen ist eine Möglichkeit den Verbrauch an Primärenergie zu reduzieren. Die Einführung intelligenter Steuerungsalgorithmen für Kunstlichtinstallationen birgt mindestens noch einmal das gleiche Einsparpotential. Die entsprechend zu implementierenden Lösungsvorschriften sollten in der Lage sein, die spezifischen Ansprüche der einzelnen Kulturen mit den Vorteilen der speziell für die Pflanzenproduktion entwickelten Gebäude so zu verbinden, dass bestehende Anforderungen zur weitestgehenden Schließung von Stoff- und Energiekreisläufen und ökonomische Erwartungen in Einklang gebracht werden können. Dieser Artikel diskutiert mögliche Ansatzpunkte zu einem flexibleren Einsatz von Kunstlichtanlagen zum Zweck einer intensivierten Pflanzenproduktion.

Keywords: Kunstlicht, intelligente Steuerungsalgorithmen, Plant Factories, Vertical Farming, Energieeffizienz

HIGHER PLANTS AS A BIOLOGICAL TOOL ALLEVIATING SELENIUM DEMAND AND POLLUTION

Domokos-Szabolcsy Éva
El-Ramady, Hassan
Sztrik Attila
Zsíros Ottó
Fári Miklós

Selenium (Se) is one of the most intensively studied trace element because of fundamental importance of human health. Selenium is in all tissues of the body as selenotrisulfide which can be built into aminoacids of functional proteins, enzymes if required. However humans can benefit from its role as an antioxidant, Se is the most dose-sensitive of all nutrients. In the nature selenium are accumulated in large concentration of sediment like shale, associated with clay fraction. In addition, selenium is occurred in volcanic soils. Beside the natural presence the anthropomorphic effects (primarily petroleum refining and mining) also contribute the increasing amount of Se in the cycle. The main problem of Se is the global unequal distribution. The low selenium supply is serious problem in the many countries which ensues from the changing dietary habits and/or the decreasing Se content of food sources. On the other hand, there are vast parts of the World where the toxic levels of Se in soils or waters cause troubles.

Higher plants could offer alternative solutions both alleviating the selenium needs and remediation of Se contaminated area. Biofortification and/or remediation usage of plants presuppose the better understanding of its biological effects. The main issue of us how can influence the different inorganic selenium forms the phenotypical, physiological and biochemical status of plants using model and crop plant systems.

Keywords: selenium, phytoremediation, *Arundo donax* L., in vitro culture

HORTICULTURAL APPLICATION OF BRAZILIAN GINSENG (PFAFFIA GLOMERATA L.) IN HUNGARY

Kaprinyák Tünde
Koroknai Judit
Antal Gabriella
Szarvas Pál
Kurucz Erika
Domokos-Szabolcsy Éva
Bradács Zsuzsa
Tóth Csaba
Szakadát Gyula
Wagner, C. Otoni
Fári Miklós Gábor

Weather anomalies are resulting more damage also on ornamental planting. Beside ornamental species and varieties of the public planting will be necessary using of the well-changeable, climate-tolerant plantspecies. One field of our growing ornamental plants researches from 2001 in the Centre of Agricultural Sciences of The University of Debrecen, is studying drought tolerant, mainly Hungarian breeding annual varieties, which are able to acclimatized with the landscape. Moreover, we have been developed new, biotechnological methods of the excellent drought-tolerant annuals and perennials, belongs to the climate change tolerant plants, From the assissment of species, we would like to create and spread the utilization of the new types of ornamental plants in horticulture culture. Brazilian ginseng (*Pfaffia glomerata* L.) as an mainly medicinal and ornamental plant can grow within a highly capacity of adaptation. Because of excellent drought-tolerant ability, it is suitable for extensive conditions. Roots can utilize well the soil water supply. After planting, Brazilian ginseng can provide sufficient coverage to inhibit the growth of weeds. *Pfaffia glomerata* could be found in parks, along highways and in gardens, which is due to its excellent adaptability. It is an excellent remount-shrub plant. The Brazilian ginseng grows also in dry and wet conditions. Our biotechnological-propagation method can serve horticultural and nature-conservation aims.

Keywords: climate change, sustainability, native species, micropropagation
JEL: ka637,

**NÉMET NYELVŰ SZEKCIÓ
GERMAN-SPEAKING SECTION
DEUTSCHSPRACHIGE SEKTION**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Wachtler István

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Bischof, Roland

Titkár / Secretary / Sekretar: Pallás Edith

Bischof, Roland

Anforderungen an die nachhaltige Erzeugung von Biomasse

Biertümpfel, Andrea – Ormerod, Corinna

Alternative Energiepflanzen für die Biogasproduktion

Bärwolff, Manuela – Vetter, Armin

Neue ansätze zur Energieholzproduktion auf Landwirtschaftlichen flächen in Nachhaltigen Landnutzungssystemen

Boll Anikó

Kundenzufriedenheit aus dem wirtschaftlichen aspekt

Fritz, Bernd – Planer, Doris

Mathematische Grundkenntnisse – ein Kriterium zur freiwilligen Teilnahme an e learning-Programmen?

Pallás Edith

Weintourismus in Nordheim/Am Main Fallstudie

Planer, Doris – Fritz, Bernd

Mathematische Fähigkeiten der Studienanfänger – Auswertung einer Langzeitanalyse

ANFORDERUNGEN AN DIE NACHHALTIGE ERZEUGUNG VON BIOMASSE REQUIREMENTS FOR A SUSTAINABLE BIOMASS PRODUCTION

Bischof, Roland

Agricultural biomass production has recently come under strong criticism due to the continued growth of the world population and rising competition for land. For this reason, food and feed production remains top priority in agriculture. However, bioenergy production can often be integrated into existing structures of an agricultural company. According to the Criteria System for Sustainable Agriculture (KSNL) economic, ecological and social aspects are taken into account. Using sustainable biomass reduces both climate-related greenhouse gas emissions and dependence on fossil fuels. As follows, single steps of the production process of biogas crops (especially whole-crop cereals) are examined regarding its production intensity (e.g. pesticides, fertilizer), environmental impact and production costs. Small amounts of those energy crops (maize, grasses, cereals) are needed for the stabilization and optimization of the overall biogas process. Their cultivation requires less pesticide and fertilizer amounts, compared to cash crops. The liquid biogas residue might be used as agricultural fertilizer in order to substitute chemical nitrogen and phosphorus fertilization of the following crop.

Keywords: bioenergy, biomass, biogas, sustainability
JEL Code: B01

Die Biomasseproduktion in der Landwirtschaft steht aufgrund des anhaltenden Wachstums der Weltbevölkerung und steigender Flächenkonkurrenzen stärker denn je im Fokus der Diskussion. Gerade deshalb sollte in der Landwirtschaft die Nahrungs- und Futtermittelproduktion weiterhin im Vordergrund stehen. Oft lässt sich die Bioenergieproduktion jedoch in bestehende Strukturen eines Agrarunternehmens integrieren. Entsprechend des Kriteriensystems Nachhaltige Landwirtschaft (KSNL) sind dabei ökonomische, ökologische und soziale Aspekte zu berücksichtigen. Mittels nachhaltiger Biomasseproduktion lassen sich sowohl klimarelevante Treibhausgasemissionen und die Abhängigkeit des Betriebs von fossilen Energieträgern verringern. Im Folgenden wurden einzelne Produktionsschritte des Anbaus von Pflanzen (vor allem Getreideganzpflanze) zur Biogaserzeugung hinsichtlich ihrer Produktionsintensität (Pestizide und Dünger), Umweltauswirkungen und Produktionskosten untersucht. Kleine Mengen dieser Energiepflanzen (Mais, Gras, Getreide) sind für die Stabilisierung und Optimierung des Gesamtbogasprozesses nötig. Ihr Anbau erfordert weniger Pestizide und Düngermengen im Vergleich zu Marktfrüchten. Der flüssige Biogasgärrest sollte als Dünger auf landwirtschaftliche Nutzflächen zurück geführt werden, um Mineraldünger (Stickstoff- und Phosphordünger) der Folgekultur zu ersetzen.

Keywords: Bioenergie, Biogas, Energiepflanzen, Nachhaltigkeit,

ALTERNATIVE ENERGIEPFLANZEN FÜR DIE BIOGASPRODUKTION ALTERNATIVE ENERGY CROPS FOR BIOGAS PRODUCTION

Biertümpfel, Andrea
Ormerod, Corinna

Die Thüringer Landesanstalt für Landwirtschaft beschäftigt sich seit mehreren Jahren mit alternativen Energiepflanzen für die Biogasproduktion. Dabei wurden Knötericharten (*Polygonum weyrichii*, Igniscum®), Topinambur (*Helianthus tuberosus*), Sida (*Sida hermaphrodita*), Durchwachsene Silphie (*Silphium perfoliatum*), Hirsearten (*Sorghum bicolor*, *Sorghum sudanense*) sowie Szarvasigras (*Elymus elongatus*) hinsichtlich ihrer Anbaueignung, Ertragsleistung und Methanproduktion geprüft. Ab 2013 kamen noch ein- und mehrjährige Blühmischungen hinzu. Insgesamt ist einzuschätzen, dass keine der alternativen Energiepflanzen für den Biogasbereich den Mais bezüglich ihrer Methanerträge je Flächeneinheit übertrifft. Hier widerspiegelt sich auch der Fortschritt jahrzehntelanger intensiver Züchtungsarbeiten bei Mais. Von den untersuchten Arten sind am ehesten die Silphie, die Sorghumhirsen und das Szarvasigras in der Lage, den Mais in der Biogasanlage wirtschaftlich sinnvoll zu ergänzen. Mit den Hirsen beschäftigen sich mehrere Züchterhäuser seit einigen Jahren intensiver, was sich in einem breiteren Sortenspektrum niederschlägt. Auch bei der Silphie begannen erste Selektionsarbeiten zur Auslese biomasse- und methanreichen Pflanzenmaterials. Hier besteht auch im Anbauverfahren noch erhebliches Potenzial zur Kostensenkung und zur Optimierung der Gasausbeuten je Flächeneinheit. Die Versuche mit Szarvasigras sind im Rahmen der thüringisch-ungarischen Kooperation ab 2013 intensiviert worden.

Keywords: Biogasproduktion, Energiepflanzen, *Polygonum* sp., *Helianthus tuberosus*, *Sida hermaphrodita*, *Sorghum* sp., *Silphium perfoliatum*, *Elymus elongatus*

The Thuringian State Institute of Agriculture (TLL) has been working with alternative energy crops for biogas production for several years. During that time, *Polygonum* species (*Polygonum weyrichii*, IGNISCUM®), Jerusalem artichoke (*Helianthus tuberosus*), Sida (*Sida hermaphrodita*), cup plants (*Silphium perfoliatum*), millets (*Sorghum bicolor*, *Sorghum sudanense*) and Szarvasigrass (*Elymus elongatus*) were tested in terms of their suitability for cultivation, yield potential and methane production. From 2013, various annual and perennial flowering mixtures were added. Total estimate is that none of the alternative energy plants for biogas production exceeds maize in terms of their methane yields per unit area. This reflects the progress of decades of intensive breeding work in maize. Cup plants, millets and Szarvasigrass are most likely among the supplemental cosubstrates in addition to maize for biogas production. During the recent years, several breeders worked intensely with millets, what is reflected in a wide range of varieties. Even for cup plants, the first selection of biomass and methane-rich plant material has started. Further considerable improvements affect the cropping process and its potential to reduce costs and to optimize the gas yields per unit area. The experiments with Szarvasigrass have been intensified in the Thuringian-Hungarian cooperation in 2013.

Keywords: biogas production, energy plants, *Polygonum* sp., *Helianthus tuberosus*, *Sida hermaphrodita*, *Sorghum* sp., *Silphium perfoliatum*, *Elymus elongatus*

**NEUE ANSÄTZE ZUR ENERGIEHOLZPRODUKTION AUF
LANDWIRTSCHAFTLICHEN FLÄCHEN IN NACHHALTIGEN
LANDNUTZUNGSSYSTEMEN
LONG-TIME EXPERIMENTS ON PRODUCTION AND FURTHER PROCESSING
OF ENERGY WOOD FROM AGRICULTURAL LAND**

Bärwolff, Manuela
Vetter, Armin

Since the early 90s several experiments were carried out by the Thuringian State Institute for Agriculture regarding the establishment, maintenance, harvest and reconversion of SRC (short rotation coppices) as well as yield potentials of different species and varieties on different sites. The production of fuelwood in SRC comprises important potentials to the generation of renewable resources, whose contribution is undisputed in terms of reducing carbon dioxide in the atmosphere and gaining independence of fossil fuels. However, an increasing production of biomass for energy recovery will intensify the pressure on land, leading to further intensification of agricultural management. The combination of SRC and agriculture in the form of alley cropping systems seems to be a promising solution. Such an integrated land use system has multiple positive environmental effects such as erosion control, enhanced carbon sequestration and habitat diversification, but also influences yield and quality of crops and wood. In 2007 a large-scale alley-cropping system with seven SRC strips was established in Dornburg/Thuringia in Germany. Besides investigations of yield and quality of trees and crops, data on soil, microclimate, water balance and quality as well as structural diversity and biodiversity are recorded and evaluated. A detailed economic analysis will show the competitiveness of SRC alley cropping systems.

Keywords: bioenergy, fuelwood, alley-cropping , short rotation coppices,
JEL: , , ,

Seit den neunziger Jahren führte die Thüringer Landesanstalt für Landwirtschaft verschiedene Experimente zur Etablierung, Bewirtschaftung, Ernte und Rückumwandlung von Kurzumtriebsplantagen (KUP) durch. Des Weiteren wurde das Ertragspotential verschiedener Arten und Sorten an unterschiedlichen Standorten bestimmt. Die Produktion von Energieholz in KUP bietet ein erhebliches Potential zur Erzeugung Erneuerbarer Energien und somit zur zunehmenden Unabhängigkeit von fossilen Energieträgern, sein Beitrag zur Reduktion der Kohlenstoffdioxidkonzentration in der Atmosphäre ist unumstritten. Jedoch führt eine erhöhte Biomasseproduktion für die Energieerzeugung zu einer zunehmenden Flächenkonkurrenz, welche eine weitere Intensivierung der Agrarproduktion zur Folge hat. Eine Kombination aus streifenförmigen KUP und landwirtschaftlichen Nutzflächen zu Agroforstsystemen scheint eine vielversprechende Lösung. Solch ein integriertes Landnutzungssystem hat vielfältige positive Umweltauswirkungen wie beispielsweise Erosionsschutz, erhöhte Kohlenstoffbindung oder die Diversifizierung von Lebensräumen. Es beeinflusst jedoch ebenfalls den Ertrag und die Qualität der Ackerkulturen und der Gehölze. Im Jahr 2007 wurde ein großflächiges Agroforstsystem mit 7 Kurzumtriebstreifen in Dornburg (Thüringen) etabliert. Neben Untersuchungen zum Ertrag und der Qualität der Gehölze und Ackerfrüchte werden Daten zu Bodenqualität, Mikroklima, Wasserbilanz und -qualität sowie Strukturvielfalt und Biodiversität erhoben und ausgewertet. Eine detaillierte ökonomische Betrachtung wird die Konkurrenzfähigkeit von KUP-Agroforstsystemen darstellen.

Keywords: Agroforst, alley cropping, KUP, Energieholz, Nachhaltigkeit,

KUNDENZUFRIEDENHEIT AUS DEM WIRTSCHAFTLICHEN ASPEKT IS THE CUSTOMER SATISFACTION STILL IMPORTANT?

Boll Anikó

The agricultural machinery and machine distribution market has changed remarkably over the past two decades. The most powerful change, which is changing distributors and traders in western agricultural machinery, is a current topic in Hungary. Manufacturers and importers represent their own interests, however, customers decide. Also, there is a slight increase in the number of power equipments placed on the market. This study aims to examine customer satisfaction, exploring the factors that influence it in Hungary through the example of an agricultural machinery distributor who has been on the market for decades. The importance of the subject is shown by the fact that customer satisfaction surveys, regardless of the product made by most of the companies, are not public. The first part of the study is based on a questionnaire consisting of closed questions, where nearly 500 responses have been processed. The customers were selected from among those who bought any from five types of agricultural machinery in 2006. In 2012 and 2013, I contacted a further 60 farmers in person and over the phone, using the same questionnaire. Research results have shown that service related to the purchase of the machine had a more significant importance than the issues for the manufacturing of the machinery. through further examination I concluded that although the loyalty of the customer is also important, it does not have such a great effect on satisfaction towards the distributor than the auto industry surveys show.

Keywords: customer, satisfaction, agriculture, producer, trader,
JEL code: B01

In den letzten zwanzig Jahren hat sich der Markt für die landwirtschaftlichen Maschinenbau und Landmaschinenverkauf stark verändert. Da es zurzeit in Ungarn große Veränderung auf dem Markt mit den Wechseln der Landtechnikimporteuren und Distributoren herrscht, kann man wohl mit Recht behaupten, dass es hier um einer der wichtigsten Themen handelt. Der Landtechnikhersteller und der Importeur vertreten ihren eigenen Interessen, trotzdem trifft die Entscheidung der Kunde selbst. Über mehrere Jahre wurden Kundenzufriedenheits-Analysen von mir durchgeführt. Die Bedeutung dieser Publikation liegt noch darin, dass die von Firmen durchgeführt Kundenzufriedenheits-Analysen nicht veröffentlicht werden. Die Untersuchungen erfolgten fast bei 500 Kunden, die in 2006 Landmaschinen in Ungarn gekauft haben. 2012 und 2013 wurden bei weiteren 60 Kunden persönliche Interview und telefonische Abfragung durchgeführt. Die Ergebnisse haben gezeigt, dass die Dienstleistung für Kunden eine größere Rolle gespielt hat, als die Qualität der Landmaschinen selbst. Das heißt nicht, dass die Qualität nichts von Bedeutung mehr wäre, sondern die Prioritäten der Erwartungen haben sich verändert. Der Kunde setzt schon eine Hochqualität als Standard im Voraus. Ich habe durch weitere Untersuchungen festgestellt, dass die Loyalität der Kunde wirkt schon stark auf die Kundenzufriedenheit gegenüber von Importeur aus, trotzdem nicht so stark wie in von mir als Vergleich genommenen Autoindustrie.

Keywords: Marketing, Kunde, Kundenzufriedenheit, Landtechnik

MATHEMATISCHE GRUNDKENNTNISSE – EIN KRITERIUM ZUR FREIWILLIGEN TEILNAHME AN E LEARNING-PROGRAMMEN?

Fritz, Bernd
Planer, Doris

An der Ernst-Abbe-Fachhochschule Jena beruht die Teilnahme am e-learning-Programm im Fachbereich Wirtschaftsingenieurwesen in den Studiengängen Wirtschaftsingenieurwesen (Industrie) (Bachelor), Wirtschaftsingenieurwesen (Informationstechnik) (Bachelor) und E-Commerce (Bachelor) im Gegensatz zur Ausbildung an der Karoly Robert Föiskola auf absoluter Freiwilligkeit der Studierenden. Dementsprechend niedrig ist die Teilnahme. Beachtet man noch die Tatsache, dass viele der Teilnehmer beim Grundlagenprogramm zur Wiederholung mathematischer Kenntnisse, insbesondere auch das mathematische Schulwissen, wegen guter und sehr guter Leistungen in diesem Bereich nicht teilnehmen müssten, dann ergibt sich die Frage, wie man diejenigen, für die die Teilnahme sicher außerordentlich nützlich wäre, zu einer aktiven Teilnahme motivieren kann. Speziell soll die Frage untersucht werden, ob benotete Leistungsnachweise zum Überdenken der persönlichen Situation führen und die Teilnahme am e-learning-Programm positiv beeinflussen. Die Autoren wünschen einen aktiven Erfahrungsaustausch mit anderen Hochschulen bzw. Einrichtungen, die e-learning praktizieren.

Keywords: e learning, Mathematische Grundkenntnisse, Mathematisches Schulwissen, Wiederholung von mathematischen Gesetzen,

WEINTOURISMUS IN NORDHEIM/AM MAIN FALLSTUDIE WINE TOURISM IN NORDHEIM/MAIN CASE STUDY

Pallás Edith

Nordheim is a village with ca. 1,000 inhabitants, situated at the backwater of the Main river, on the so called wine island. It has a beautiful landscape, which is partly a natural reserve, and also where man, flora and fauna coexist in a balanced harmony. The land is characterized by vineyards, which have been producing wine for 1,100 years. Nordheim is the largest cultivator of grapes in the Franconia region and an excellent example of wine tourism. In addition to the DIVINO wine-grower collective, more than 50 wine estates can be found in the village, which offer their wines to the tourists. 19 wine estates, bed and breakfasts, guest houses provide accommodation and dining for guests, while wine gastronomy can be found in every restaurant, cafe and even in bistros. Wine there is a lifestyle as well as a way of make a living. The sports-loving wine tourists can also find activities for their liking: the cultural landscape is perfect for hiking, biking, canoeing or playing golf. Numerous services make the vacation even more attractive. The vicinity of the village offers additional leisure and entertainment opportunities, a series of cultural programs make the stay more interesting for the guests.

Keywords: wine tourism, wine-estate, wine -gastronomy, wine- growing place,
JEL: M41,

Nordheim ist ein Dorf mit ca. 1000 Einwohnern an der Mainschleife, auf der Weininsel. Es liegt in einer wunderbaren Landschaft, die teils unter Naturschutz steht, wo aber Mensch, Flora und Fauna in ausgeglichener Harmonie zusammenleben. Die Landschaft ist durch Weingärten geprägt, seit 1100 Jahren baut man hier Wein an. Die Ortschaft ist der größte Weinbauort Frankens und Musterbeispiel für Weintourismus. Außer der Winzergenossenschaft DIVINO finden wir noch mehr als 50 Weingüter im Dorf, die ihre Weine den Touristen präsentieren. 19 Weingüter, Pensionen, Gasthöfe bieten den Gästen Übernachtungsmöglichkeiten und Gastronomie an, Weingastronomie finden wir in jedem Restaurant, Cafe oder eben Bistro. Wein ist hier Lebensstil und zugleich auch Lebensunterhalt. Auch sportliche Weintouristen kommen hier auf ihre Kosten: Diese Kulturlandschaft ist bestens für Wandern, Radwanderungen, Kanufahrten und Golfen geeignet. Zahlreiche Dienstleistungen machen den Urlaub noch attraktiver. Die Umgebung des Dorfes ermöglicht weitere Freizeit- und Unterhaltungsmöglichkeiten, eine Reihe von Kulturprogrammen macht den Aufenthalt für die Urlauber noch interessanter.

Keywords: Weintourismus, Weingut, Weingastronomie, Weinbauort,

MATHEMATISCHE FÄHIGKEITEN DER STUDIENANFÄNGER – AUSWERTUNG EINER LANGZEITANALYSE

Planer, Doris
Fritz, Bernd

Vielfach wird von Hochschullehrern ein lückenhaftes mathematisches Schulwissen der Studienanfänger beklagt. Es hat den Anschein, dass selbst einfachste Fähigkeiten wie z.B. das Rechnen mit Brüchen, das Vereinfachen von Termen, Potenzgesetze, Wurzelgesetze oder Anwenden von Logarithmengesetze immer weniger beherrscht werden. Stimmt dieser Eindruck? Seit dem Wintersemester 1999/2000 wird an der Ernst-Abbe-Fachhochschule Jena von den Studienanfängern im Fachbereich Wirtschaftsingenieurwesen in den früheren Diplom-Studiengängen und in den neuen Bachelor-Studiengängen Wirtschaftsingenieurwesen (Industrie) (Bachelor), Wirtschaftsingenieurwesen (Informationstechnik) (Bachelor) und E-Commerce (Bachelor) ein „Testat 0“ zu mathematischen Schulkenntnissen abgefordert. Im vorliegenden Beitrag berichten wir über die Ergebnisse beim „Testat 0“ im Zeitverlauf. Die Auswertung erstreckt sich über einen Zeitraum von 23 Jahren. Damit ist eine relativ sichere Aussage über den Wissenstand der Studienanfänger – unabhängig von den „gefühlten“ und vielen Seiten beklagten schlechten Leistungen der Studiengenerationen – möglich.

Keywords: Studiengänge, Wirtschaftsingenieure, Mathematisches Schulwissen, Testat,

Vielfach wird von Hochschullehrern ein lückenhaftes mathematisches Schulwissen der Studienanfänger beklagt. Es hat den Anschein, dass selbst einfachste Fähigkeiten wie z.B. das Rechnen mit Brüchen, das Vereinfachen von Termen, Potenzgesetze, Wurzelgesetze oder Anwenden von Logarithmengesetze immer weniger beherrscht werden. Stimmt dieser Eindruck? Seit dem Wintersemester 1999/2000 wird an der Ernst-Abbe-Fachhochschule Jena von den Studienanfängern im Fachbereich Wirtschaftsingenieurwesen in den früheren Diplom-Studiengängen und in den neuen Bachelor-Studiengängen Wirtschaftsingenieurwesen (Industrie) (Bachelor), Wirtschaftsingenieurwesen (Informationstechnik) (Bachelor) und E-Commerce (Bachelor) ein „Testat 0“ zu mathematischen Schulkenntnissen abgefordert. Im vorliegenden Beitrag berichten wir über die Ergebnisse beim „Testat 0“ im Zeitverlauf. Die Auswertung erstreckt sich über einen Zeitraum von 23 Jahren. Damit ist eine relativ sichere Aussage über den Wissenstand der Studienanfänger – unabhängig von den „gefühlten“ und vielen Seiten beklagten schlechten Leistungen der Studiengenerationen – möglich.

Keywords: Studiengänge, Wirtschaftsingenieure, Mathematisches Schulwissen, Testat,

**ZENFE SZEKCIÓ
ZENFE SECTION
GRÜNENERGIE- KOOPERATION IM HOCHSCHULWESEN (ZENFE)
PROGRAMM**

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Herczeg Béla

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Koncz Gábor

Titkár / Secretary / Sekretar: Herédi Éva

Kulmány István – Milics Gábor – Kovács Attila József

Geotermikus energia felhasználása üvegházfűtéshez

Koncz Gábor

A megújuló energiaforrások szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben a Hevesi kistérség példáján

Grasselli Gábor – Szendrei János – Jakab Tamás – Kapitány Gábor – Makai István

Green energy possibilities for small regions

Kiss Alida – Bekő László

A Hevesi kistérség biomassza potenciáljának felmérési lehetőségei

Ambrus Andrea – Burai Péter – Bekő László

Nagy felbontású légi távérzékelés és GNSS adatok alkalmazása a precíziós mezőgazdaság

Zsédely Eszter – Kovácsné Gaál Katalin – Gulyás László

Beszámoló az 5.1. alprogramban eddig végzett munkáról a Nyugat-magyarországi Egyetemen

Rákhely Gábor

Az SZTE a ZENFE projektben

Kovács Márk

Kistérségek zöldgazdasági potenciáljának fejlesztése

GEOTERMİKUS ENERGIA FELHASZNÁLÁSA ÜVEGHÁZFŰTÉSHEZ UTILIZATION OF GEOTHERMAL ENERGY FOR GREENHOUSE HEATING

Kulmány István
Milics Gábor
Kovács Attila József

Hazánk kedvező fekvéséből adódóan, geotermikus energiájának a kitermelése már a korai időkben is lehetővé vált. Az 1960-as évektől hatalmas fellendülést tapasztalhattunk a hazai geotermikus energia felhasználásban. Az addigi kitermelés kizárólag egészségügyi és gyógyászati célokat szolgált, ezután megjelent a mezőgazdasági és az épületfűtés célú felhasználása. A kis entalpiájú, direkt geotermikus energia-hasznosítás folyamatos növekedése azt eredményezte, hogy hazánkban 2005-re mintegy 1145 db kutat fűrtak, amelyek 30 °C- nál melegebb vizet adnak

Mezőgazdasági célú hasznosítást a Dél-Alföldön valósítottak meg, ahol üvegházakat, fóliasátrakat és állattartó telepeket fűtenek a geotermikus energia segítségével. Az üvegházak és a fóliasátrak esetén szinte minden esetben közvetlen termálvizes fűtést alkalmaznak

A gyakorlatban a termálvíz energiáját először konvekció révén hasznosítják, majd talajfűtést alakítanak ki (kaskád rendszer). Ezen kívül elterjedten használják a kaloriferes légtér-fűtést is.

A hazánkban megvalósított 130 hektáros geotermikusan fűtött üvegházakészlet területét csak az USA előzi meg 183 hektárral. A hasznosítás során nem mindig átgondoltan vették figyelembe a környezetvédelmi szempontokat és a gazdaságosságot. Felhasználást követően a még magas hőértékű csurgalékvizek öntözőcsatornába, belvíz-elvezető csatornába kerülnek, így hőszennyezést okoznak. A hulladékhő másodlagos hasznosítása célszerű lenne. Erre már hazánkban is található jó példa: a lipóti kaskád rendszer utolsó elemeként a hulladékhőt futballpálya talajfűtésére hasznosítják.

TÁMOP 4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0012 Zöld Energia Felsőoktatási Együttműködés (ZENFE)

Keywords: geothermal energy, greenhouse heating, geothermal water, cascade system, renewable energy

JEL: O13,

Due to the favourable location of Hungary in the Carpathian Basin, geothermal energy source utilization is widely known. In the 1960s geothermal utilization has boomed. Geothermal heat mining was used until this time only for health and therapy reasons. With the new technical possibilities agricultural and building heating became possible. Increase of the utilization of low enthalpy geothermal sources resulted 1145 geothermal wells by 2005 with over 30 °C. Agricultural utilization of the geothermal heat in the Southern Great Plain is common: heating greenhouses, polytunnels and animal husbandry farms are the possible ways of exploitation of geothermal heat, where direct heating is common. In practice energy of thermal water is utilized by convection, followed by soil heating (cascade system). Calorifere air heating is also widely known in the area. In Hungary total 130 ha greenhouses are heated by geothermal energy, ranked second on the world. In the USA this figure is 183 ha. Unfortunately environmental issues as well as efficiency was neglected in the past, as heat is still wasted in most systems: water still containing heat end up in surface water management bodies, causing heat stress in the environment. Utilization of such valuable heat would be advisable, as it can be seen in Lipót (small village in North-West of Hungary) where waste heat is utilized for heating soil under a football field utilizing all available heat from the geothermal water.

Keywords: geothermal energy, greenhouse heating, geothermal water, cascade system, renewable energy

**A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK SZEREPE A HELYI
GAZDASÁGFEJLESZTÉSBEN A HEVESI KISTÉRSÉG PÉLDÁJÁN
THE ROLE OF RENEWABLE ENERGY RESOURCES IN LOCAL ECONOMIC
DEVELOPMENT THROUGH THE EXAMPLE OF HEVES SMALL REGION**

Koncz Gábor

The Hungarian Government Decree 311/2007 (XI.17.) about the Classification of Beneficiary Regions classified the Heves small region into the most disadvantaged regions assisting with complex program. According to the complex development indicator based on five dimensions the small region is in the 15th worst position in Hungary. The population-retention of the region is weak. The number of inhabitants decreased 0.5 percentage per year in the last decade. According to the opinion of the local actors the unfavorable socioeconomic processes are manageable only by creating new jobs. Apropos of new investments the utilization of local resources becomes conspicuous thanks to the low level of foreign investments in the region. The capabilities of the region for exploitation of renewable energy resources are considerable. On the whole the level of utilization of these resources is low and gives opportunity to further developments. At the same time the region possesses a few significant establishments in this sector. The largest hydroelectric plant of Hungary is located in Kisköre, the one and only wind power station of Heves County stand in Erk. The establishment of some solar cell parks was planned in the region, but these had not gained the phase of realization. The potential of energetic use of biomass and geothermal energy is notable and unexploited quasi in the complete region.

Keywords: local resources, employment initiatives, wind power, solar energy, energetic use of biomass, social acceptance,
JEL: Q20,

A kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a Hevesi kistérséget a leghátrányosabb helyzetű, komplex programmal segített kistérségek közé sorolta. A fejlettséget öt dimenzió alapján értékelő összetett mutató szerint a kistérség a 15. legrosszabb pozíciót foglalta el az országban. A térség népességmegtartó ereje gyenge, a népességszám átlagosan öt ezrelékkal csökkent az utóbbi tíz évben. A kedvezőtlen társadalmi-gazdasági folyamatok lelassítása a helyi szereplők szerint csak új munkahelyek létrehozásával valósítható meg. Az új beruházások kapcsán fokozottan előtérbe került a helyi erőforrások hasznosítása, ami annak is köszönhető, hogy a térséget nem sikerült vonzóvá tenni a külföldi beruházók körében. A térség adottságai több szempontból is kedvezőek a megújuló energiaforrások hasznosításához. Ezeknek az energiaforrásoknak a kihasználtsága összességében alacsony szintű és jelentős fejlesztésekhez biztosít lehetőséget, ugyanakkor már jelenleg is több jelentős létesítmény található a térség területén. Kiskörén található Magyarország legnagyobb teljesítményű vízerőműve, Erken van Heves megye egyetlen szélenergia-erőműve. Több napelem parkot is terveztek a térségben, ezek azonban nem jutottak el a megvalósítás fázisába. Számottevő kihasználatlan potenciál rejlik a biomassza és geotermia energetikai célú hasznosításában a térség területének jelentős részén.

Keywords: helyi erőforrások, foglalkoztatási kezdeményezések, szélenergia, napenergia, biomassza energetikai hasznosítása, társadalmi elfogadottság,

GREEN ENERGY POSSIBILITIES FOR SMALL REGIONS

Grasselli Gábor
Szendrei János
Jakab Tamás
Kapitány Gábor
Makai István

Within the cooperation of small regions and the University of Debrecen, various possibilities are being unveiled for small regions connected to green energy. Peer-reviewed investigations of university students highlight the importance of biomass energy for severely or less severely disadvantaged rural small regions. One of the benefits of biomass energy projects is the economic advantage of using local biomass based heating instead of natural gas consumption. Possibilities and anticipated economic benefits were investigated of wood and straw pellets use in public institutions of a settlement in one case. In another case, straw bale based district heating of a group of public institutions was investigated. The results showed significant benefits of biomass energy over recent fossil fuel use. For small regions with high unemployment rates, job creation is perhaps the most important issue. Green jobs serve both social and environmental sustainability through fair employment, green products and green processes. However, recent international cases of high increase in renewable energy show that costs and benefits of green job creation can show sometimes controversial specialities. All these results involve important considerations within green energy connected solutions for severely or less severely disadvantaged rural small regions.

**A HEVESI KISTÉRSÉG BIOMASSZA POTENCIÁLJÁNAK FELMÉRÉSI
LEHETŐSÉGEI
POSSIBILITIES OF HEVES SUBREGION BIOMASS POTENTIAL SURVEY**

Kiss Alida
Bekő László

The nowadays fight against global warming, and for the reduction of fossil energy source usage makes the renewable energy sources and green energy more and more important. In the sustainable life of a subregion, it is a decisive factor, how much biomass potential it has, and what potential it has in the renewable energy sources utilization. The main goal of our work was to draw a global picture about Heves subregion social, economic, environmental properties in a perspicuous aspect, then the surveying potentials of the environmental biomass capabilities in more details. In this study, we laid great emphasis on the existing databases utilization, expedience potentials, then we review the available remote sensing methods, processes, that could serve as a fast and effective solution in green energy potency area determination. In this study, we laid great emphasis on the existing databases utilization, expedience potentials, then we review the available remote sensing methods, processes, that could serve as a fast and effective solution in green energy potency area determination.

Keywords: green energy, subregion level, GIS, sustainability,
JEL: Q200, Q230,

Napjainkban a globális felmelegedés ellen és a fosszilis energiahordozók felhasználásának csökkentésért folytatott küzdelemben egyre inkább fontossá válnak a megújuló energiaforrások, zöldenergiák. Egy kistérség fenntartható életében meghatározó tényező, mekkora biomassza potenciállal rendelkezik, milyen lehetőségei vannak a megújuló energiaforrások kiaknázásban. Munkánk elsődleges célja, hogy általános képet adva bemutassuk a Hevesi kistérség főbb társadalmi, gazdasági, környezeti jellemzőit áttekintő jelleggel, majd a környezeti adottságok közé tartozó biomassza potenciál felmérési lehetőségeit mélyrehatóbban. A tanulmányban nagy hangsúlyt fektetünk a meglévő adatbázisok hasznosíthatóságának feltárására, a hasznosíthatóság lehetőségeire, majd számba vesszük azokat a távérzékelési technológiákkal elérhető módszereket, eljárásokat, melyek hatékony és gyors megoldásként szolgálhatnak a terület zöldenergia potenciáljának meghatározásában.

Keywords: zöldenergia, kistérségi szint, térinformatika, fenntarthatóság,

NAGY FELBONTÁSÚ LÉGI TÁVÉRZÉKELT ÉS GNSS ADATOK ALKALMAZÁSA A PRECÍZIÓS MEZŐGAZDASÁGBAN HIGH RESOLUTION AIRBORNE REMOTE SENSING AND GNSS TECHNOLOGY IN THE PRECISION AGRICULTURAL

Ambrus Andrea
Burai Péter
Bekő László

Expectations of sustainable agricultural practices environmentally XXI. agriculture of the century. The precision crop production is the “site-specific management”, where knowledge of the field is maximizes agricultural productivity and minimizes the risk of environmental pollution. Accurate soil information is crucial for soil use and management decisions. Precision yield and technics data were collected with DGPS in order to analyze the spatial properties of wheat production. Furthermore, airborne LIDAR data was recorded to produce high density of cloud points over the investigated area. Digital Terrain Model was derived based on point clouds and field DGPS data. The objectives of this study were to: (1) use statistical techniques to identify special heterogeneity of the surface of digital terrain model and (2) determine how correlate the parameters of yield with surface properties. Our working hypothesis was that significant variability in yield product would be achieved based on the heterogeneity of the surface. High precision digital terrain model was prepared using LIDAR point clouds to determine erosional grooves characteristic of the study site and spatial heterogeneity of the 2011 yield. Spatial variation of the DTM can be indicative of major soil differences in drainage, erosion, soil moisture, slope, texture, fertility, and others. The collection of data in terms of our investigation extended to the high-resolution remote sensing data and the precision techno

Keywords: precision agricultural, , crop production, , geographic information system, LIDAR, DTM,

A fenntartható mezőgazdasági gyakorlat környezetvédelmi szempontból is elvárás a XXI. század mezőgazdaságában. A precíziós növénytermesztés egyfajta „helyspecifikus gazdálkodást” jelent, ahol a termőhely megismerésével lehetőség nyílik a termőképesség maximalizálására és a környezetszennyezés minimalizálásra egyaránt. A precíziós technológiával gyűjtött hozam és technológiai adatok a nagy pontosságú DGPS segítségével lehetővé tették a búzatermés térbeli változatosságának elemzését. Megtörtént továbbá a légi LIDAR adatok rögzítése a vizsgált területen, ahol nagy sűrűségű pontfelhőből keletkeztek az adatok. A vizsgált területről digitális terepmodell készült a pontfelhők és a terepi DGPS adatok alapján. Tanulmányunkban célkitűzésünk volt, hogy (1) statisztikai módszerek használatával azonosíthatuk-e terepi heterogenitást a digitális terepmodell alkalmazásával, valamint a felszíni tulajdonságai a terméseredményt milyen módon határozza meg. Munkánk során a hipotézisünk az volt, hogy a terméshozam térbeli változatossága és a terepi tulajdonságok heterogenitása között milyen szignifikáns összefüggés mutatható ki. A LIDAR pontfelhők felhasználásával nagy pontosságú digitális terepmodellt) állítottunk elő, hogy meghatározzuk a vizsgált területen az eróziós barázdák jellemzőit és a 2011-es évi hozam térbeli változatosságát. A digitális terepmodell változatossága utalhat a talaj nedvességi állapotára, lejtésére, fizikai tulajdonságaira, termőképességére és egyéb tulajdonságaira.

Keywords: precíziós mezőgazdaság, növénytermesztés, távérzékelés, LIDAR, DTM,

**BESZÁMOLÓ A 5.1. ALPROGRAMBAN EDDIG VÉGZETT MUNKÁRÓL A
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEMEN
REPORT ABOUT THE WORK OF UNIVERSITY OF WEST HUNGARY IN THE 5.1.
SUB-PROJECT**

Zsédely Eszter
Kovácsné Gaál Katalin
Gulyás László

One part of our task in the ZENFE project is to write scientific studies and thesis of students. Technical cooperation was established with agrarians (sheep, goat, cattle and horse breeders) living in the local administrative unit (LAU) of Szigetvár in Baranya county to implement objects of work schedule. Students started scientific research work in the following topics within the framework of cooperation: possibilities of pasture-based animal breeding and animal products turn out and to evaluate product's quality; position of energy crops production and utilization in Hungary. A sheep and goat breeding symposium was organized on 2013 autumn in Szigetvár local administrative unit to give opportunity for connections establish and exchange of experience. Participants are professors, researchers, lecturers and students of several national university of agriculture. Furthermore numerous animal breeders living in Western Transdanubia were invited also and naturally local stockbreeders were there. After the symposium there was a practical exhibition on a demonstration farm, where main sheep species were introduced and practical aspects of profitable sheep-farming were delineated.

Keywords: legelő, energia művények, kecske és juh, Szigetvári kistérség,

Feladataink egyik része a TDK dolgozatok és szakdolgozatok készítése a ZENFE projekt keretében. A pályázat keretében a Baranya megyei Szigetvári kistérség állattenyésztéssel foglalkozó szakembereivel (juh, kecske, szarvasmarha és lótenyésztők) alakítunk ki együttműködést a munkatervben megfogalmazott feladatok megvalósításához. A szakmai együttműködés keretében a következő témakörökben kezdték meg a hallgatók a tudományos kutató munkát: gyepre alapozott állattartás és állati termék előállítás lehetőségei, valamint az előállított termékek minőségének vizsgálata; energianövények, melléktermékek előállításának és felhasználásának helyzete. Kapcsolatépítés és tapasztalatcsere céljából 2013 őszén egy juh- és kecsketenyésztési tanácskozást és szakembertalálkozót szerveztünk a kistérségben, ahová az ország különböző agráregyetemeiről érkeztek előadók, oktatók, kutatók és hallgatók, továbbá a résztvevők között voltak a Nyugat-magyarországi régióból érkező szakemberek is a környékbeli állattenyésztőkön kívül. A tanácskozást követően a gyakorlati bemutatón lehetőség nyílt a hazánkban tenyésztett legjelentősebb juhajták bemutatására, valamint a jövedelmező juhtartás gyakorlati szempontjainak ismertetésére. Kulcsszavak: Legelő, Energianövények, Kecske és juh, Szigetvári kistérség

AZ SZTE A ZENFE PROJEKTBEN UNIVERSITY OF SZEGED IN THE ZENFE PROJECT

Rákhely Gábor

A consortium composed of five universities aims to improve the competitiveness of Hungarian economy by providing specialized trainings, services for the green industry especially energy sector. Within the ZENFE project, the participating universities constitute a Virtual Institute for Green Energy which integrates the activities of the sectors. During the project, the final goal is to establish the bases of knowledge driven green economy. In the project, the units of University of Szeged, Institute of Environmental Sciences focus on conservation environmental protection, elaboration of economy oriented educations related to green energy, green economy. In this sector specific collaborations, the target audience will be trained in interdisciplinary sciences including natural, engineering and economical sciences. Our primary goal is to improve, tighten the connection between higher education and the industrial, agricultural concerns, enterprises. In a tight cooperation with these enterprises and university students, novel innovative R&D projects will be initiated in the field of environmental and green energy sectors.

Keywords: green energy, alternative fuels, green chemistry, environmental protection, higher education, economy oriented trainings,

Az öt felsőoktatási intézmény által létrehozott konzorcium célja Magyarország versenyképességének javítása a zöldgazdaság fejlesztése terén. A ZENFE projekt keretében a résztvevő intézmények létrehozzák a Zöld Energia Virtuális Intézetet, amely a zöld energia szektor tevékenységét integrálja. A két év alatt megvalósítandó ZENFE célja hosszú távú nemzeti összefogás megalapozása a zöldgazdaság tudásalapú fejlesztésére. A projekten belül, a többi felsőoktatási intézettel karöltve a Szegedi Tudományegyetem célja a természet és környezetvédelemhez, a zöld energiához, zöld gazdasághoz kapcsolódó piacorientált képzések kidolgozása, a piac által igényelt szakemberek képzése hazai és nemzetközi relációban. Az ágazati együttműködésen belül a célcsoportok - a gazdaságban felmerült igényeknek megfelelően - interdiszciplináris képzést kapnak, a természettudomány, mérnöki- és közgazdaságtudomány területéről. Az oktatási együttműködésen keresztül célunk a felsőoktatás és a gazdasági szereplők együttműködésének javítása, hallgatók bevonásával új innovatív kutatás-fejlesztési projektek indítása a természet- és környezetvédelem, a zöld technológiák népszerűsítése a társadalom minden szintjén.

Keywords: zöld energia, bioüzemanyagok, zöld kémia, környezetvédelem, felsőoktatás, gazdaságorientált képzés

KISTÉRSÉGEK ZÖLDGAZDASÁGI POTENCIÁLJÁNAK FEJLESZTÉSE. DEVELOPING THE DISTRICTS'S GREEN ECONOMY POTENTIAL.

Kovács Márk

In the frame of ZENFE (Zöld Energia Felsőoktatási Együtműködés) TÁMOP-4.1.1.C grant running on the University of Pécs, Faculty of Sciences, one of our main goals is widening the existing collaborations and building new relationships with the companies and firms from Pécs and the nearby districts, belonging to the „green energy” science area. To this end, we organized a workshop with the title of: Developing the districts\'s green economy potential. Thanks to that unique initiative, several companies from Pécs and the nearby districts were present and contributed to the success of the scientific meeting. Within the framework of the mentioned cooperations, our goals are widening our knowledge through the contributing partners’ professional competence, as well as integrating experiences acquired during the professional meetings into the university education. These companies may be the potential targets of newly graduated „Environmental Sciences” and „Teacher of Environmental Science and Natural Science” students, it is therefore extremely important for them to familiarize themselves during their university studies with these companies involved in green economy. With these several Workshop sessions, our unconcealed aim is to bring together these students and professionals of the mentioned scientific areas.

Keywords: green economy, districts, cooperation, education,

A Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karán futó ZENFE (Zöld Energia Felsőoktatási Együtműködés) TÁMOP-4.1.1.C pályázat keretein belül egyik fő célunk a zöld energia témában érdekelt, a kistérséghez tartozó cégek, vállalkozások, valamint az egyetem között már meglévő együtműködések kiszélesítése, illetve új kapcsolatok kiépítése. Ezt a célt hivatott szolgálni a közelmúltban „Kistérségek zöldgazdasági potenciáljának fejlesztése” címmel megrendezett Workshopunk. Az egyedi kezdeményezésre létrejött tudományos találkozón a kistérséghez tartozó több meghatározó cég képviseltette magát, hozzájárulva ezzel annak sikerességéhez. Az együtműködés keretén belül célunk az érintett felek szakmai hozzáértésére támaszkodva ismereteink kiszélesítése, valamint a szakmai találkozókön elsajátított tudás integrálása az egyetemi oktatásba. Ezen cégek potenciális célpontjait képezhetik a Környezettudományi, illetve Környezettan képzésből kikerült friss diplomásoknak, ezért rendkívül fontos számukra, hogy még egyetemi tanulmányaik során megismerkedhessenek az ilyen, zöldgazdaságban érdekelt vállalkozásokkal. A több alkalomból álló workshop sorozatunkkal nem titkolt célunk az említett hallgatók és az adott tudományterület jeles képviselőinek összehozása az egyetemi oktatás közvetítésével.

Keywords: zöldgazdaság, kistérség, együtműködés, oktatás,

ELME/E-LEARNING SZEKCIÓ
ELME/E-LEARNING SECTION
ELME/E-LEARNING SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Racskó Péter

Társelnök / Co-chair / Co-Präsident: Dr. Erfurth, Christian

Titkár / Secretary / Sekretar: Mucsics F. László

Németh Renáta– Mucsics F. László

Teaching with Sloodle - introducing an alternative experiment

Cruse, Richard M.

The ISU Agronomy MS Program: Fifteen Years and 100 Graduates

Erfurth, Christian

Integration of eLearning in basis computer science courses

Simon Veronika

Anwendungsmöglichkeiten von E-Learning - Materialien im Fremdsprachenunterricht

THE ISU AGRONOMY MS PROGRAM: FIFTEEN YEARS AND 100 GRADUATES

Cruse, Richard M.

The Master of Science in Agronomy distance education program resulted from a 1995 survey of Iowa State University alumni. Most of the persons responding to the survey wanted a flexible, integrated, advanced degree program in agronomy to help their career advancement and to improve themselves personally. The program admitted 15 students in fall 1998, which was the beginning of the program. Since 1998 more than 100 students have graduated. This is the first Master of Science in Agronomy degree that you can earn from your home or office by using your computer and the Internet. This degree program is aimed at working professionals and emphasizes development of problem-solving and communication skills. This advanced degree is a 40-credit, non-thesis program that provides a diverse background in agronomy and related disciplines. It emphasizes breadth compared to most on-campus degrees that emphasize depth within a narrow discipline. A required creative component offers students an opportunity to showcase their creativity across a wide variety of potential projects. The classes for the program contain 532 learning objectives, more than 10,000 course pages, 9,055 graphics, 213 movies, 281 interactive exercises and 64,800 active Internet links. The time required to complete the degree varies with each student. It is possible to complete the program in two years, however, most students take only one or two courses per semester while working full time. As a result, most students graduate in three to five years.

JEL: I23, I25,

INTEGRATION OF ELEARNING IN BASIS COMPUTER SCIENCE COURSES

Erfurth, Christian

In first semesters students face different challenges in a university: a new environment, other types of knowledge transfer, more independence in learning methods. In this starting phase it is important to provide students with individual feedback. By the use of online tests in an eLearning environment students get a self-assessment. They are able to reflect the achieved knowledge stage. For the successful completion of a course an early determination of problematic course elements is essential. This feedback loop can be used to control the progress of a course to a certain extend. Supporting course tutorials given by students from higher semesters can be used to discuss challenging topics turned out in online tests. Since 2012 I integrated such online tests in my computer science courses. Students have the possibility to work on five topics to check their knowledge state. The poster gives an insight into the tests and first findings from the integration in computer science courses. In the context of the cooperation between Károly Róbert University and Ernst Abbe University of applied sciences I use the Moodle eLearning platform of Károly Róbert University.

POSZTER SZEKCIÓ
POSTER SECTION
POSTER SEKTION

Elnök / Chair / Präsident der Sektion: Dr. Dinya László

1.	Abdramanova, Gulzhan	The formation and development of the grain cluster in the agro-industrial field of Kazakhstan
2.	Áldorfai György – Nagy Adrienn	Exploring the opportunities of local economy in the „Northern coast of the Danube bend” micro-region
3.	Áldorfai György – Czabadai Lilla	A Hungarikumok és a Magyar Értékek. A helyi gazdaság és a vidéki tér válasza a globális kihívásokra.
4.	Bene Andrea	A kkv-k szerveződésének szükségessége és lehetősége
5.	Csehné Papp Imola – Hajós László	Untersuchung zur Aufgabe der Berufstätigkeit von ungarischen Arbeitnehmern mit Mittelschulabschluss
6.	Fenyvesi László – Gockler Lajos – Erdeiné Késmárki-Gally Szilvia	A mezőgazdasági gépüzemeltetés helyzete az MGI által megfigyelt bázisgazdaságok számai alapján
7.	Erfurth, Christian	Integration of eLearning in basis computer science courses
8.	Ferencz Árpád – Nótári Márta	A magyar termékek fogyasztói megítélése a minőség és az ár összefüggésében
9.	Ferencz Árpád – Nótári Márta	A vidéki lakosság jövedelemtermelő képességének ökonómiai modelljei
10.	Ferencz Szabolcs – Herczeg Béla	Különböző típusú ketrecek hatása a tojóttyúk termelésére
11.	Fodor László – Fodorné Fehér Erika	Az ős búa környezetkímélő, helyspecifikus műtrágyázása
12.	Gálné Czékus Ildikó – Nagy-Kovács Erika	Ökoszólótermesztés az Egri Borvidéken, a bio PI bikavér jellemzői
13.	Gergely Sándor	A zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítás folyamata
14.	Gołębiewska, Barbara	Regional differences in the protection of agricultural land in Poland
15.	Graf, Torsten	Heil-, Duft- und Gewürzpflanzen in Thüringen
16.	Györgyi Gyuláné – Henzsel István	A talaj szén-dioxid-kibocsátása egy öntözéses kísérletben
17.	Hadházy Ágnes – Henzsel István	Különböző talajművelési módok hatása a talaj tömörödöttségére száraz nyári időjárás esetén
18.	Hankovszky Gerda – Bodnár Karina – Gombás Dániel – Nagy László Géza – Tóth Brigitta	A biogáz üzemi présvíz, mint a tápanyag-utánpótlás egyik alternatív lehetősége

19.	Henzsel István – Tóth Gabriella	Másodvetésű csillagfürt zöldtrágyázás hatása a burgonyatermesre eltérő időjárási körülmények között
20.	Kapuszta Ágnes – Vinogradov Szergej	Analysis the price of arable land in Hungary
21.	Kovács Csilla – Peles Ferenc – Bihari Zoltán – Sándor Erzsébet	A fertőző tőkeelhalásban szerepet játszó gombák vizsgálata a Tokaj-hegyaljai borvidéken
22.	Krausz Edina – Saláta Dénes – Bidló András – Pető Ákos	Perkáta – Forrás-dűlő középső bronzkori földvár és környékének tájhasználat-intenzitás vizsgálata
23.	Lászlók Anett	A földgázfogyasztás várható alakulása Magyarországon
24.	Lászlók Anett	Energiafogyasztás, energiaintenzitás és gazdasági növekedés Közép-Kelet-Európa egyes országaiban
25.	Lipták Katalin	Ähnlichkeiten und Unterschiede in der Arbeitsmarkt von Ost-und Mitteleuropa
26.	Malkowski, Arkadiusz	Creating a competitive region on the example of the Polish –German border regions
27.	Marosi Ildikó – Bezzeg Enikő – Csernák József – Holló Ervin – Takács István	A szervezeti és szervezetközi bizalom vizsgálatának aktualitása az Észak-magyarországi Régióban
28.	Mostafa, Abdel Rahman Ibrahim,– Mocuta Dorina	How rural agricultural development projects can use their benefits for improving the economical states of farmers
29.	Mulatu, Arega	The effect of market price rise on the food consumption of Inhabitants in Hawassa Town, Ethiopia
30.	Nagy Péter Tamás	Effect of foliar boron fertilization on nutrient uptake and fruit quality of sour cherry
31.	Nagy Péter Tamás	The role of biostimulants on nutrition of greenhouse vegetables
32.	Nagy Valéria – Keszthelyi-Szabó Gábor	Microwave-assisted production of biodiesel
33.	Némediné Kollár Kitti – Káposzta József – Péli László	A Szatmári Szilvaút, mint jelentős tematikus útvonal hatásainak vizsgálata a hátrányos helyzetű vidéki területeken
34.	Neubauer Éva	Mezőgazdasági vízerőforrás-értékelés napjainkban
35.	Oláh Izabella – Topa Zoltán	The role of local currencies in the economic development of rural areas
36.	Oláh Izabella – Tóth Tamás	A hungarikumok szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben
37.	Varga Erika – Bárdos Ilona Kinga – Pallás Edith – Szira Zoltán	The significance of trainings and competencies in HR
38.	Patay Tünde – Pálmai Éva	Dunántúl Szíve Program – A területfejlesztés egy új típusú megközelítése

39.	Ritter Krisztián – Káposzta József – Virág Ágnes	A hungarikumok szerepe a vidékfejlesztésben az endogén elméletek és a 2014-2020-as vidékstratégia tükrében
40.	Selmeci Marianna – S.-Falusi Eszter – Saláta Dénes	Erdőhasználat változásának vizsgálata a lébényi Tölgy-erdő történetének és jelen vegetációjának figyelembe vételével
41.	Selmeci Marianna – Saláta Dénes – Szalai Dániel – Szalai Tamás	Possible applications of landscape and land use history data in the planning of land use system
42.	Taralik Krisztina – Baranyi Aranka	Tőkeerősség vizsgálat a hevesi és bátonyterenyei kistérség vállalkozásainak körében
43.	Tóth Brigitta – Hankovszky Gerda – Nagy László Géza – Bodnár Karina – Lévai László	Új lehetőségek a növénytáplálás területén
44.	Toyserkani, Ahmad Mohammad Pour	Role of management in farming the Islamic Republic of Iran
45.	Turek, Rahoveanu Adrian – Turek, Rahoveanu Maria Magdalena	Restructuring of the agricultural sector in Romania by increasing physical and economic size of agricultural holdings

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE GRAIN CLUSTER IN THE AGRO-INDUSTRIAL FIELD OF KAZAKHSTAN

Abdramanova Gulzhan

This article describes a cluster of grain agriculture in Kazakhstan. Grain industry has a strategic importance for the country that's why special consideration is given. The article discusses questions of five regions of the grain processing industry. We consider the positive aspects of clustering the grain industry.

The analysis includes key issues such as grain production and consumption regions of Kazakhstan and it is investigated in three groups as importing grain, self-sustaining; exporting grain. The study found that the most promising cluster development of grain-processing industry is in Akmola, Kostanai and North Kazakhstan region.

The author concludes that insufficient development of the cluster of grain products and manufacturers on the relationship with research institutes and universities, which requires improving the quality of training of future specialists and the formation of practical skills. In conclusion, the author emphasizes the role of the state in the development of innovation cluster countries and its further development in the global space.

Keywords: grain cluster, profitability, investment, profit

JEL: Q17

**A HUNGARIKUMOK ÉS A MAGYAR ÉRTÉKEK. A HELYI GAZDASÁG ÉS A VIDÉKI TÉR VÁLASZA A GLOBÁLIS KIHÍVÁSOKRA.
HUNGARICUMS AND THE HUNGARIAN VALUES. THE ANSWER OF LOCAL ECONOMY AND THE RURAL SPACE TO GLOBAL CHALLENGES.**

Áldorfai György
Czabadaí Lilla

The Hungarian economy is in a bad situation nowadays, because the rurality has lost its basic functions, plus the „Hungarian” identity and traditions have faded a great deal. Rediscovering our roots, preserving and continuing our traditions, improving the quality, community organisations and bottom-up initiatives can solve these problems. Therefore, specific internal resources are needed which (after its transformation and in optimal case) can generate new resources or added value to the specific area, or even the area surrounding that location. Such transformed resources are the Hungaricums and National Values too, which represent added value in these products. Gathering these is important not because of mere nostalgia, but because they are economic reserves. Hungaricums and Hungarian Values are not only the means of survival of traditions, but the mean to create jobs and generate economic development also. The local economy of a region can be changed in a greater deal by promoting the brand, improving the regional identity and cohesion, encouraging innovations based on local identity and values, which elements are included in Hungaricums and National Values. Thanks to all of these we can observe the diversity of the space; furthermore, we can get to know the real power and resources of value generating capability of certain communities.

Keywords: Hungaricums, Hungarian Values, local economy, rural space, global challenges,

A magyar gazdaság manapság nehéz helyzetben van, ugyanis a vidék elveszítette alapvető funkcióit illetve erősen megkopott a „magyarság” - identitás, valamint a hagyomány. Ennek megoldására segítséget nyújthat gyökereink újrafelfedezése, a hagyományok megőrzése és továbbvitele, illetve termékeink minőségi fejlesztése, közösség-szerveződések és bottom-up kezdeményezések. Tehát, olyan belső erőforrásokra van szükség, melynek optimális hozama az lenne, ha átalakulása útján újabb erőforrást vagy hozzáadott értéket teremt az adott területnek, vagy akár ezt kinőve adott terület egységnek. Ilyen átalakult erőforrás a Hungarikum és a Nemzeti értékek is, mely hozzáadott értéket képviselnek ezekben a termékekben. Ezek összegyűjtése nem nosztalgiát, sokkal inkább gazdasági tartalékokat jelentenek. A Hungarikumoknak valamint a Magyar Értékek nemcsak a hagyományok fennmaradását jelentik, hanem munkahelyteremtő és helyi gazdaságfejlesztési eszközök is lehetnek egyben. Területi, térségi szinten jelentősebb változás érhető el a helyi gazdaságban a márkaérték fejlesztésével, a térségi identitás és kohézió erősítésével, a helyi identitáson és értékeken alapuló innovációk ösztönzésével, mely elemeket a Hungarikum és a Nemzeti értékek egységesen foglalnak magukba. Mindennek köszönhetően betekintést kaphatunk a tér sokszínűségébe, továbbá megismerhetjük az egyes közösségek értékteremtő képességének igazi erejét és forrásait.

EXPLORING THE OPPORTUNITIES OF LOCAL ECONOMY IN THE „NORTHERN COAST OF THE DANUBE BEND” MICRO-REGION

Áldorfai György
Nagy Adrienn

Through the course of regional development and local economic development the most suitable strategy is to create a combination of optimal interventions for the specific area. Nowadays we must realise that solutions sustained only by external resources cannot solve the problem of territorial inequalities and the area currently in need of support will never be able to develop on its own. Therefore, internal (local) resources become increasingly important during the developments. In fact, the optimal return of these resources would be that with their transformation they could create new resources in the specific area in a sustainable way. To establish this we investigated the possible level and use of the materialisation of local economic development goals and tools in the Northern Coast of the Danube Bend during our research. Our aim was to find out more about the economic structure and potentials of the investigated area by using different indicators, based on subjective data, including tourism sector. Furthermore, by comparing these with data and indicators coming from databases created by using professional opinions, we will draw conclusions and compare subjective and statistical facts.

Keywords: local economic development, tourism, possibilities

JEL Code: R1

A KKV-K SZERVEZŐDÉSÉNEK SZÜKSÉGESSÉGE ÉS LEHETŐSÉGE THE NECESSARY AND POSSIBLE ORGANIZATION OF THE SMES

Bene Andrea

A kis- és középméretű vállalkozások (kkv) gazdaságerősítő erejét az EU és Magyarország is egyaránt elismeri, és fontosnak tartja a szektor hatékony támogatását. Leginkább azokra az ágazatokra érdemes koncentrálni, melyek hazánk stratégiai fontosságú termékeit állítják elő és az elmúlt évtizedekben jelentős veszteséget szenvedtek el. Ilyen a magyar élelmiszergazdaság is, melynek kiemelkedő adottságait kihasználva, lehetőség nyílt az ágazat korábbi versenyképességének visszaszerzésére, további növelésére, ami érezhetően hozzájárulna az egész gazdaság fejlődéséhez. Az élelmiszeripari kkv-k innovációs tevékenységének fejlesztését számos gazdasági tényező gátolja. E kedvezőtlen gazdasági környezetben kiemelt fontossága lehet annak, ha az ágazat szereplői együttműködnek. Jelen tanulmány célja, hogy a spanyolországi Mondragon Szövetkezet bemutatása révén megvilágítsa az együttműködés azon formáját, amely a társadalomra és a gazdaságra egyaránt pozitív hatást gyakorol.

Keywords: KKV, élelmiszeripar, szövetkezet
JEL: L20, L66, P13,

The power of the small and medium sized enterprises that strengthen economy is regarded by the EU and Hungary also, so they hold on the importance of efficient subsidizing of the sector. Mostly it is worth to concentrate on those sectors, which are producing strategic products and suffer huge loss in the past. Such as Hungarian food sector – manufacturing and agro businesses – that has outstanding characteristic. Exploiting and growing of these advantages can restore earlier competitiveness which significantly helps the development of the whole economy. There are several economical factors that hold the innovation activity of the agro and food businesses. In this poor economical environment the members cooperation of the sector is key important. The study is showing the Spanish Mondragon Cooperation, which illuminates the shape of a successful cooperation that has positive impact to the society and economy too.

Keywords: SMEs, food sector, cooperation

UNTERSUCHUNG ZUR AUFGABE DER BERUFSTÄTIGKEIT VON UNGARISCHEN ARBEITNEHMERN MIT MITTELSCHULABSCHLUSS

Csehné Papp Imola
Hajós László

In unserer Studie wurden der Zusammenhang zwischen der Aufnahmefähigkeit des ungarischen Arbeitsmarktes und dem Lehroutputs der Ausbildungsstätten sowie das soziale Phänomen der Aufgabe der Berufstätigkeit untersucht. Zu diesem Zweck haben wir uns ausser dem Schrifttum und den von statistischen Daten hauptsächlich auf die eigene Untersuchung gestützt: Aufgrund der Fragebogenuntersuchung einer 128 köpfigen Gruppe von Arbeitnehmern, die nach der Berufsausbildung den Beruf wechselten, wollten wir erfahren, warum der Berufswechsel notwendig war. Die Ergebnisse zeigen, daß unsere Annahme, wonach die Arbeitnehmer mit Mittelschulabschluss hauptsächlich aus finanziellen Gründen den Beruf wechseln, ist mittlerweile nicht mehr zutreffend. Viel eher sind die Änderung ihres Interesses oder sonstige Faktoren die maßgebende Ursache für den Berufswechsel, aber dabei spielen auch die natürliche Neugier und nur letzten Endes die Lebenshaltungskosten oder die Schmälerung des Prestiges des ersten Berufs eine Rolle (bei der überwiegenden Mehrheit der Facharbeiter, aber z.B. auch im Falle von Mitarbeitern im Gesundheitswesen, Ingenieuren). Unsere Empfehlung lautet für die jeweiligen Entscheidungsträger wie folgt: Sie sollten innerhalb der Grenzen von Ungarn möglicherweise solche Bedingungen schaffen, die dem Verbleib in Ungarn dienen, und je breiteren Schichten der Gesellschaft sollten der Berufswechsel, der Arbeitskräfteverleih, die Arbeitskraftvermittlung, die Durchsetzung der Mobilität ermöglicht werden.

Keywords: Berufsausbildung, Beruf wechseln, Mobilität, Volkswirtschaftszweig,

INTEGRATION OF ELEARNING IN BASIS COMPUTER SCIENCE COURSES

Erfurth, Christian

In first semesters students face different challenges in a university: a new environment, other types of knowledge transfer, more independence in learning methods. In this starting phase it is important to provide students with individual feedback. By the use of online tests in an eLearning environment students get a self-assessment. They are able to reflect the achieved knowledge stage. For the successful completion of a course an early determination of problematic course elements is essential. This feedback loop can be used to control the progress of a course to a certain extend. Supporting course tutorials given by students from higher semesters can be used to discuss challenging topics turned out in online tests. Since 2012 I integrated such online tests in my computer science courses. Students have the possibility to work on five topics to check their knowledge state. The poster gives an insight into the tests and first findings from the integration in computer science courses. In the context of the cooperation between Károly Róbert University and Ernst Abbe University of applied sciences I use the Moodle eLearning platform of Károly Róbert University.

JEL: I23,

**A MEZŐGAZDASÁGI GÉPÜZEMELTETÉS HELYZETE AZ MGI ÁLTAL
MEGFIGYELT BÁZISGAZDASÁGOK SZÁMAI ALAPJÁN
EXPERIENCES OF THE OPERATION OF AGRICULTURAL MACHINES IN THE
BASIC-FARMS OF THE HUNGARIAN INSTITUTE OF AGRICULTURAL
ENGINEERING**

Fenyvesi László
Gockler Lajos
Erdeiné Késmárki-Gally Szilvia

A kutatómunka szakszerű ellátása érdekében az Intézet a gépüzemeltetés teljesítéseinek és költségeinek változását évtizedek óta néhány jó eredményeket elérő gazdaságban kíséri figyelemmel. A gépüzemeltetés adatainak ismerete mind a kutató- és oktató intézmények, mind a gazdálkodók számára egyaránt fontos, mert segítséget nyújt a tervezéshez, a különböző költségkalkulációkhoz, a szolgáltatási díjtételek kialakításához és ezek ellenőrzéséhez, valamint a saját gépeik üzemeltetési költségének elbírálásához. A gazdálkodóknak ugyanis a saját gépeik teljesítéseit figyelemmel kell kísérni ahhoz, hogy a túlzott költséggel üzemelő gépeket időben lecserélhessék, vagy egyéb megoldásokkal csökkenteni tudják a termelés költségét.

A bázisgazdasági adatok jól jellemzik a nagyobb gazdaságok országos átlagát annak ellenére, hogy az egyes gazdaságok azonos tartalmú számai között meglehetősen nagy különbségek vannak. Ennek fő oka az eltérő körülmények, de ebből az is látható, hogy a gazdálkodás helyzetének javítására, illetve a költségek csökkentésére mindenhol van lehetőség. A géphasználatot természetesen sok tényező befolyásolja, de tény, hogy kedvező termelési költséget csak megfelelő méretű birtokokon, táblákon, ehhez illeszkedő teljesítményű erőgépekkel és megfelelő hozzáértés esetén lehet elérni. A bázisgazdasági adatok azt is bizonyítják, hogy a mezőgazdaság is egy olyan termelési ág, melynek versenyképesnek kell lennie ahhoz, hogy elfogadható színvonalon fennmaradjon.

Keywords: gazdálkodás, gép, költség
JEL: O13,

The performance and the change of variable costs by machine operating have been examined by our Institute since decades by good results achieved farms. Information of the agricultural machinery data are very important both in research and education institutions, and for the farmers, because it helps the planning, the different cost calculations, the service fees formulation and these controls, as well as operating costs. The farmers have to control outputs so that the excessive cost of operating machines change in time or other solutions can reduce the cost of production.

The data of basis farms are representative of the national average of bigger farms despite the fact that there are rather large differences between identical data of farms. The main reasons for the differences are the different conditions, but it is everywhere possible to improve the management's situation and to reduce costs. The machine usage, of course, depends on many factors, but the favourable cost of production can be achieved only by appropriately sized estates, boards, mating performance and power tools appropriate savvy the case. The data of basis farms also demonstrates that agriculture is a production sector, which must be competitive in order to maintain an acceptable level.

Keywords: cost, farming, machine

**A MAGYAR TERMÉKEK FOGYASZTÓI MEGÍTÉLÉSE A MINŐSÉG ÉS AZ ÁR
ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN
THE HUNGARIAN CONSUMER PERCEPTION OF PRODUCT QUALITY AND
PRICE CONTEXT**

Ferencz Árpád
Nótári Márta

In Hungary, the price issues are of particular importance is shown by the fact that the consumer price sensitivity for low prices and high demand is high. Price is an important consumer of acquiring, raising awareness. Magnitude may refer to the quality of the product, brand credibility and renown. It expresses the degree of product differentiation, the company's image and products. Our research is based on the assumption that the Hungarian products customers recognize the relatively high price of high quality. The purchase decisions are often uncertain, consumers will face some risk in decision-making. The size of the perceived risk depends on the personality of the customer, product, or service nature, but most times the price trends. In our research we examined to what you think of the consumer price of the Hungarian food. Pricing is a special element of the marketing mix of means. The price of the most critical decisions and take the most difficult decisions are businesses. In Hungary, the price issues are of particular importance is shown by the fact that the consumer price sensitivity for low prices and high demand is high.

Keywords: pricing policies, price sensitivity, segmentation, consumer decision making,

Magyarországon az árkérdések különösen nagy jelentőségét az a tény mutatja, hogy a fogyasztók árérzékenysége nagy és az alacsony árak iránti igény magas. Az ár fontos a fogyasztó megszerzésében, figyelmének felkeltésében. Nagysága utalhat a termék minőségére, a márka hitelére, elismertségére. Kifejeződik benne a termék differenciálódás foka, a vállalkozás és termékeinek imázsa. Kutatásunkat arra alapoztuk, hogy a magyar termékeket vásárlók a viszonylag magas árban elismerik a kiváló minőséget. A vásárlási döntések sokszor bizonytalanok, a fogyasztó a döntéshozatal során bizonyos kockázattal kerül szembe. Az észlelt kockázat nagysága függ a vásárló személyiségétől, termék vagy szolgáltatás jellegétől, de legtöbbször az ár alakulásától. Kutatásunkban azt elemeztük, hogy milyennek találja a fogyasztó a magyar élelmiszerek árát. Az árpolitika a marketingmix eszköztárszerének sajátos eleme. Az árdöntések a legkényesebb és a legnehezebb döntések meghozatalát jelentik a vállalkozások számára. Magyarországon az árkérdések különösen nagy jelentőségét az a tény mutatja, hogy a fogyasztók árérzékenysége nagy és az alacsony árak iránti igény magas.

Keywords: árpolitika, árérzékenység, szegmentálás, fogyasztói döntéshozatal,

A VIDÉKI LAKOSSÁG JÖVEDELEMTERMELŐ KÉPESSÉGÉNEK ÖKONÓMIAI MODELLJEI INCOME-GENERATING CAPACITY OF THE RURAL POPULATION ECONOMIC MODELS

Ferencz Árpád
Nótári Márta

In Hungary today the smallholders the educational one and the higher education one do not receive so practical information from institutes, with which their farming would be able to be made fruitful one and safer one. Our program contributes to program strategy in term of synergies and co-operation in the economy helping unemployed people living in houses with backyards in rural settlements to employ themselves and get an additional income. Considering it is about organic production, this project also contributes to programmed strategy in term of environmental sustainability. The specific objectives of the project are: 1 is to transfer valuable, knowledge and expertise related to agriculture techniques as well as skills needed for fostering competitiveness of agriculture product, Specific objective 2 is to create knowledge base and promotional framework for supporting and placement of the agriculture products on the market and Specific objective 3 is to initiate research interaction through evaluation of the agro-economic aspects of the model farms established . Project will promote new model farming business and will represent example of the best production technology that is optimal for the establishment and running of successful 'backyard' gardening businesses. It will provide farmers and decision makers with important information and statistical data.

Keywords: competitiveness, model-farm economy, earning capacity, rural population,

Magyarországon ma a gazdálkodók nem kapnak olyan gyakorlatias információt az oktatási és a felsőoktatási intézetektől, amellyel a gazdálkodásukat eredményessé és biztonságosabbá tudnák tenni. A programunk hozzájárul ahhoz a stratégiához, ami a munkanélkülieket segíti a vidéki települések ház körüli gazdaságának hasznosításában és jövedelemszerzésében. A program egy biogazdálkodást is sugall, ami hozzájárul a környezeti fenntarthatósághoz. A horizontális cél, egy termelési szerkezet bemutatása. A megcélzott csoport a munkanélküli vidéki ember, aki rendelkezik a lakóhelyén termelési lehetőséggel. A projekt speciális céljai: 1. Mezőgazdasági tudás és szaktudás átadása, amely a megfelelő technológiák kidolgozására és a versenyképességre irányul. 2. Ismeretbázis átadása a piaci értékesítés segítésére. 3. Gazdasági eredmények értékelési módszereinek átadása. A program új modell-farmgazdasági üzlet létrehozására ad példát, amely képviseli a legjobb termelési technológiát, az optimális és sikeres gazdasági méretet. A program hozzájárul egy olyan stratégiához a szinergiák időszakában, ami munkanélküli embereknek segít vidéki településeken abban, hogy jövedelemhez jussanak.

Keywords: versenyképesség, modell-farmgazdaság, jövedelemtermelő képesség, vidéki lakosság,

KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ KETRECEK HATÁSA A TOJÓTYÚKOK TERMELÉSÉRE THE AFFECT OF DIFFERENT TYPES OF COOPS FOR THE HEN PRODUCTION

Ferencz Szabolcs
Herczeg Béla

The farm what we studied runs on cultivation of plants, pomology and hens which are kept in coops. Our family venture has run on keeping hens since 2003. The coops are located in a stall. The current substance was settled in 2012. Now we have a winning application for a new coop in which 800 hens can be kept. There are two storages, a social, an office building and a small engine room around the premises. The building is surrounded by a fence, you can find forest belt outside. We compare two types of coops, the traditional coop (Delta type) and the Union type (Tecno Impianti Avicoli Comfort Plus type). In the premises we examined the caducity according to the age in different coops, and its influence of the animals' behaviour. We studied the advantages and disadvantages of the new technology. Launching the new project we have the chance to experience the influence and financial effects of the new technology. It can be stated that the changes had a lot of charges and it shocked most contractors. Because of it many contractors finished their work and they couldn't raise the necessary funds. According to our results we can state that the amount of eggs didn't increase. On the other hand the hens feel themselves better than in the oldest coops. It is not enough to follow the provision of EU, they should establish a system which provision help the lining up egg sector. The agriculture of the country can do this exercise. Animal keeping is not only a work but also a life style.

Keywords: egg production, family farming, coop types, animal welfare,

A téma aktuális, mert sok vita után az állatvédők kezdeményezésére az Európai Unió rendelete hatályba lépett, miszerint Magyarországon 2012. január 1. után csak feljavított ketrecekben lehet tartani (750cm²) tojóhibrideket. Egy új beruházás indítása kapcsán, családi vállalkozás keretein belül megvizsgáltuk, milyen hatásai vannak az átállásnak. A vizsgálatához saját adatokat és KSH. adatait használtuk fel. A kiválasztott és vizsgált intervallum kezdete a 18. élethét volt, a vége pedig a 70. élethét, tehát egy teljes tojóciklus. A vizsgálat bebizonyította, hogy a nagyobb telepítési sűrűség nincs egyenes arányba a nagyobb termeléssel. A mortalitás a hagyományos és feljavított ketrecek tükrében nem sok különbséget mutatott. A ketrec rendszerek összehasonlításánál, bármilyen rendszernél a jó szervezés, a helyes technológia elengedhetetlen. A technológia váltás hatását a tojás felvásárlási és fogyasztói árra közötti összefüggést nem lehet definiálni. A technológia-váltásnál a hazai tojástermelőknek segítséget nyújtott az EU-s vissza nem térítendő támogatás, amire pályázni lehetett. A vizsgált kisgazdaság a Dányi Ignác terv keretén belül, mintegy 40 százalékos támogatást kapott a tojóketrec váltásra, valamint tojásválogató beszerzésére. A ketrecváltás hazánkban nem tejes mértékben fejeződött még be, számos beruházás van még folyamatban, többek között a vizsgált gazdaságban is szeptember hónapban kezdődik egy 800 férőhelyes uniós ketrec felállítása.

Keywords: állatvédelem, tojástermelés, ketrecváltás, gazdaságosság,

AZ ŐSZ BÚZA KÖRNYEZETKÍMÉLŐ, HELYSPECIFIKUS MŰTRÁGYÁZÁSA ENVIRONMENTAL SOUND, LAND SPECIFIC FERTILIZATION OF WINTER WHEAT

Fodor László
Fodorné Fehér Erika

Nowadays, crop production is out for getting of maximum net income instead of the highest yield. Purpose of this research is to adopt RISSAC-RIA cost-saving fertilization system in the North-Hungarian Region, which based on nutrient supply of the soil and allows crops harmonic nutrition during the growing season. Only nitrogen use was recommended by RISSAC – RIA HAS fertilization advisory system on chernozem brown forest soil characterized poor nitrogen, good phosphorus and moderate potassium supply. Phosphorus and potassium supply of the soil met the phosphorus and potassium demands of wheat plants during the growing season. Quantity and quality of grain yield were improved mainly by nitrogen. Nitrogen rate (119 kg/ha) aimed to get the maximum yield could not surpass the effect of balanced nitrogen level (105 kg/ha) on both quantity and quality of wheat grain yield. The yield was almost the same. Quality characteristics were better in balanced level treatment but no significant differences. Wheat grain quality “Malmi I” could be produced using recommended fertilizes rates of fertilization advisory system. This quality could be provided using less fertilizer compared to the worse quality “Malmi II” that was produced using typical (generally applied) NPK rates.

Keywords: winter wheat, ecological conditions, fertilization, advisory system, quality,
JEL: Q15,

Nitrogénben gyengén, foszforban jól és káliumban közepesen ellátott csernozjom barna erdőtalajon az MTA TAKI – MGKI szaktanácsadási rendszer ajánlása szerint csak nitrogén kiadására volt szükség. A talaj foszfor- és kálium készlete biztosította a búza foszfor- és kálium igényét a tenyészidőszak folyamán. A termés mennyiségét és minőségét elsősorban a nitrogén javította. A maximális termés elérését megcélzó nitrogén adag (119 kg/ha) sem a termés mennyiségében sem a termés minőségének vonatkozásában nem múlta felül a mérleg szemléletű kezelésben alkalmazott nitrogén adag (105 kg/ha) kedvező hatását. A termésátlagban nem volt különbség. A minőségi mutatók tekintetében a mérleg szintű trágyázás hatása kedvezőbb volt, de az eltérések nem voltak szignifikánsak. A szaktanácsadási rendszer ajánlásainak alkalmazásával „Malmi I.” minőségű búza termett a vizsgált termőhelyen. Ez a minőség a szokásos műtrágyázással termesztett „Malmi II.” minőséghez képest kevesebb műtrágya felhasználásával, így a környezetet kevésbé terhelő módon is elérhető volt.

Keywords: őszi búza, termőhelyi viszonyok, műtrágyázás, szaktanácsadás, minőség,

**ÖKO SZŐLŐTERMESZTÉS AZ EGRI BORVIDÉKEN, A BIO PI BIKAVÉR
JELLEMZŐI**
**THE GROWING OF ECO GRAPES IN THE WINE REGION OF EGER, THE
FEATURES OF THE PI BIO BULL'S BLOOD**

Gálné Czékus Ildikó
Nagy-Kovács Erika

In Hungarian in 1999, 162 ha, in 2010, 1,314 hectares of organic grapes have already been registered. The organically cultivated grapes give the 1,8 % of the total area of vineyard. Currently, 125 wine-growers deal with organic production. The average farm size is 10 hectares. In the wine-growing regions of Eger, approximately 192 hectares are engaged in environmentally friendly grape cultivation. The organic wine is wine made from grapes grown under organic systems. The BCS (Bio Control System) PI technology is also used in the historic wine region, growing grapes and making wine. The plant and soil protection of the vineyard is only done with natural materials. The aim of this technology is to improve grape resilience, vitality and crop safety. As a result of using the technology, the wines, including the case of Bikavér, the difference between vintages of different years decreases, the harmony of flavors is perfect, the enjoyment of wine is better than wines produced in the same wine-district and of the same grape but without the PI technology. The wine is energized with bio-energy, and as a result of it, the existing beneficial biological effect intensifies. The wine is stable, after opening a bottle the wine remains consumable for a long time. Keywords: organic farming, organic grape growing, organic wine, PI-technology

Keywords: organic farming, organic grape growing, , Organic wine,, PI-technology,

Magyarországon 1999-ben 162 ha, 2010-ben már 1.314 ha bioszőlőt tartottak nyilván. Az ökológiai művelésű szőlők az összes szőlőterület 1,8 %-át adják. Jelenleg 125 szőlőtermelő foglalkozik ökológiai termesztéssel. Az átlagos birtoknagyság 10 ha. Az Egeri Borvidéken megközelítőleg 192 ha-on folytatnak környezetkímélő ökológiai szőlőtermesztést. Az ökológiai rendszerben termesztett szőlőből készült bor a biobor. A BCS (Bio Control System) PI technológiát a történelmi borvidéken a szőlők művelésénél és borok készítésénél is alkalmazzák. A szőlőültetvény növény-és talajvédelme természetes anyagokkal történik. A technológia célja a szőlő ellenálló képességének, vitalitásának, a termésbiztonságnak növelése. A borok, többek között a Bikavér esetében is, a technológia eredményeképpen az évjáratok közötti különbség csökken, az ízek harmóniája tökéletes, a bor élvezeti értéke jobb, mint az azonos termőterületről származó, azonos fajtájú, de nem a PI technológiával előállított boré. A bor bioenergiával rendelkezik, aminek eredményeként az egyébként is meglévő kedvező élettani hatás fokozódik. A bor stabil, a palack felbontása után hosszú ideig fogyasztható marad. Kulcsszavak: ökológiai gazdálkodás, ökológiai szőlőtermesztés, biobor, PI-technológia

Keywords: ökológiai gazdálkodás., ökológiai szőlőtermesztés, biobor, PI technológia,

**A ZÖLD HELYI ERŐFORRÁS ÖKOLÓGIAI POTENCIÁL HASZNOSÍTÁS
FOLYAMATA
THE PROCESS OF THE UTILIZATION OF LOCAL GREEN RESOURCE
ECOLOGICAL POTENTIAL**

Gergely Sándor

The schedule of the utilization of local green resource ecological potential is determined in nine essential steps. •Local social marketing of the utilization of local green resource ecological potential •Evaluation of local green resource potential •Determining the factors of local green resource potential ecological •Determining the conditions of the utilization of local green resource ecological potential •Elaboration of the strategy of the utilization of local green resources ecological potential •Planning the strategy-driven utilization programmes of local green resource ecological potential •Implementing the utilization programmes of local green resource ecological potential •Monitoring® and corrections of the utilization programmes of local green resource ecological potential •Continuous review of new opportunities of the utilization of local green resource ecological potential The goals of the utilization of local green resource ecological potential - sustainable use of local natural resources - local income and employment in the long run - supporting the disadvantaged groups - reducing the income gap - supporting the underprivileged in a sustainable way - improving the quality of life

Keywords: local resources, ecological potential, local employment, local income,

A zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítás menetrendjét kilenc alapvető lépésben határoztam meg. • Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítás helyi társadalmi marketingje •Zöld helyi erőforrás potenciál felmérése •Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál tényezőinek megállapítása •Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítás feltételeinek meghatározása •Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítási stratégia kidolgozása (időtáv 10 év) •Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál stratégia vezérelt hasznosítási programjainak tervezése •Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítási programok megvalósítása •Zöld helyi erőforrás ökológia potenciál hasznosítási programok megvalósításának monitoringja ® korrekciók •Zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítás jövőbeni új lehetőségeinek folyamatos vizsgálata A zöld helyi erőforrás ökológiai potenciál hasznosítás céljai □a helyi természeti erőforrások fenntartható hasznosítása, □helyi munkaalkalom és helyi jövedelem hosszú távon, □a leszakadó rétegek felemelkedésének elősegítése, □a jövedelmi különbségek csökkentése, □a legrászorultabbak munkalehetőség és munkajövedelem által fenntartható módon való támogatásával, □valamint az életminőség javítása.

Keywords: helyi erőforrás, ökológiai potenciál, helyi munkaalkalom, helyi jövedelem,

REGIONAL DIFFERENCES IN THE PROTECTION OF AGRICULTURAL LAND IN POLAND

Gołębiewska, Barbara

In studies on the environment to the problems of pollution and protection in rural areas are included. An important issue is the problem of financing those activities that do not provide the farmer economic effects and are desirable from a social point of view. So the question is who and how should finance environmental protection to ensure the objectives of the producer and society. Protection of agricultural land and its economic dimension is one of the elements of the environment. Nowadays it can be observed that rural areas are public goods, and agriculture has non-productive functions. Non-productive functions of agriculture are associated with the production of goods and services that do not have market price. The study indicated the role and importance of the fund for protection of agricultural land in Poland and changes in the financing of tasks relating to the protection after 2010. After 2010, there were changes in the financing of the protection of agricultural land. Differences in the regional protection of agricultural land are discussed.

HEIL-, DUFT- UND GEWÜRZPFLANZENANBAU IN DEUTSCHLAND THE CULTIVATION OF MEDICINAL, AROMATIC AND SPICE PLANTS IN GERMANY

Graf, Torsten

Der Anbau von Heil-, Duft- und Gewürzpflanzen hat im Freistaat Thüringen eine lange Tradition und nimmt im bundesweiten Vergleich eine Spitzenstellung ein. Im Jahr 2007 wurden in Deutschland 6.089 ha Heil-, Duft- und Gewürzpflanzen angebaut. Mittlerweile schätzt die Fachagentur Nachwachsende Rohstoffe (FNR e. V.) die Anbaufläche auf rund 10.000 ha. Der Bund hat im ehrgeizigen „Aktionsplan der Bundesregierung zur stofflichen Nutzung nachwachsender Rohstoffe 2009“ das Ziel gestellt, die Anbaufläche für Arznei- und Gewürzpflanzen auf 20.000 ha zu erweitern. Ca. 1.500 ha der deutschen Anbaufläche befinden sich in Thüringen. Schwerpunkt der Produktion sind Heilpflanzen für die Teeherstellung und die Pharmaindustrie. Neben vielfältig strukturierten Anbaubetrieben zur Produktion von Heil- und Gewürzpflanzen sind Betriebe für die Jungpflanzenanzucht, die Saatgutproduktion sowie Verarbeitungsbetriebe, Unternehmen und Institutionen der Forschung bzw. des Versuchswesens vorhanden. Hauptkultur ist Kamille mit einem Flächenanteil um 70%, gefolgt von Pfefferminze mit 17%. Daneben werden Johanniskraut, Melisse, Fenchel, Baldrian, Salbei, Spitzwegerich, Pharmaweide, Weißdorn u. a. angebaut. In den vergangenen 15 Jahren wurden etwa 20 verschiedene Arten kultiviert, über die somit Anbauverfahren, Kulturkenntnisse und technologische Erfahrungen vorliegen. Im Jahr 2012 ist der Anbau von Heil- und Gewürzpflanzen auf drei Unternehmen mit einem Flächenanteil von rund 98% der Gesamtfläche konzentriert. In diesen Unternehmen wurde in der Vergangenheit ein besonderes Know-How erarbeitet, sowohl im Anbau als auch der Trocknung und Aufbereitung.

Keywords: Arznei- und Gewürzpflanzen, Anbauumfang, Bedeutung

The cultivation of medicinal, aromatic and spice plants in the Free State of Thuringia has a long tradition and takes a top position in a nationwide comparison. In 2007, about 6.100 ha medicinal, aromatic and spice plants were grown in Germany. Meanwhile, the Agency for Renewable Resources (FNR eV) estimates the acreage to approximately 10.000 ha. In 2009, the federal government published the ambitious "Action Plan for the use of renewable raw materials" aiming to expand the area under cultivation for medicinal and aromatic plants to 20.000 ha. Approx. 1.500 ha of that area located in Thuringia and its focus is on the production of medicinal herbs for tea and the pharmaceutical industry. Besides diversely structured arable farms for the production of medicinal and aromatic plants, enterprises for seedling growing, seed production and processing, as well as enterprises and institutions of research and experimental practice are available. Main crop is chamomile with an area ratio of 70%, followed by peppermint with 17%. In addition, amber, balm, fennel, valerian, sage, plantain, pharmaceutical willow and hawthorn are grown, among others. In the past 15 years, about 20 different species have been cultivated and therefore growing experience, cultural knowledge and technological expertise are present. In 2012, the cultivation of medicinal and spice plants is concentrated in three companies with an area ratio of approximately 98% of the total area. In these companies, special know-how has been developed in the past, both in cultivation as well as in drying and processing.

Keywords: medical and spice plants, cultivation area, importance

A TALAJ SZÉN-DIOXID-KIBOCSÁTÁSA EGY ÖNTÖZÉSES KÍSÉRLETBEN SOIL EMISSION OF CARBON DIOXIDE IN AN IRRIGATION EXPERIMENT

Györgyi Gyuláné
Henzsel István

We studied the effect of irrigation on soil emission of carbon dioxide in a potato experiment. The soil of the experiment was neutral sandy soil with low humus content. Measurement of the carbon dioxide emission of the soil was done with COMT500 type gauges on the third day after the last irrigation. Without irrigation the carbon dioxide emission of the soil was at lower level than on the irrigated area. There was small difference in carbon dioxide emission between the areas with and without potato plant in dry conditions. After the irrigation the activity of microorganisms increase some threefold the carbon dioxide emission of wet soil. In the potato plant-covered areas the carbon dioxide emission of soil was increased fourfold by the root respiration and microbial activity. In the case of irrigation we can conclude that three-quarters of the increase in carbon dioxide emission was caused by the microbes and a quarter of this increase was resulted in the potato root respiration. Although irrigation resulted in an increase of the carbon dioxide emission, at the same time the carbon fixation of plants also increased. Plants produce more biomass after irrigation, thus a greater amount of stem and root residues got into the soil. Part of the plant residues are decomposed by microbes, but the other part is converted into humus. Larger amount of organic material increases the formation of humus, in which the carbon becomes bound for a long time.

Keywords: potato, soil, carbon dioxide, irrigation,

Vizsgáltuk, hogy öntözés hatására hogyan alakul a talaj szén-dioxid kibocsátása egy burgonya kísérletben. A kísérlet talaja semleges kémhatású, alacsony humusztartalmú homoktalaj. A talaj szén-dioxid kibocsátásának mérése az utolsó öntözést követő harmadik napon történt. A mérés COMT500 típusú szén-dioxid mérővel valósult meg. Öntözés nélkül sokkal kisebb a talaj szén-dioxid kibocsátása, mint az öntözött területen. A növény nélküli és a burgonya növényvel borított területek szén-dioxid-kibocsátásában száraz körülmények között alig van különbség. Öntözés hatására, a nedves talajban a mikrobák mintegy háromszorosára növelik a talaj szén-dioxid kibocsátását, a burgonyanövényvel borított területen pedig a gyökérlégzés és a mikroorganizmusok tevékenységének együttes eredményeképpen négyszeresére nő a talaj szén-dioxid kibocsátása. Megállapítható, hogy öntözés esetén a megnövekedett szén-dioxid kibocsátás háromnegyed részben a mikrobáknak, és egynegyed részben a burgonya gyökérlégzésének eredménye. Öntözés hatására nő a szén-dioxid-kibocsátás, ugyanakkor nő a növények által megkötött szén is. Öntözés hatására a növények több biomasszát állítanak elő, így nagyobb mennyiségű szár- és gyökérmaradvány kerül a talajba. A növényi maradványok egy részét a mikrobák lebontják, de a többi része humusszá alakul át. A nagyobb mennyiségű szerves anyagból több humusz keletkezik, amelyben pedig hosszú időre lekötődik a szén.

Keywords: burgonya, talaj, szén-dioxid, öntözés,

**KÜLÖNBÖZŐ TALAJMŰVELÉSI MÓDOK HATÁSA A TALAJ
TÖMÖRÖDÖTTségÉRE SZÁRAZ NYÁRI IDŐJÁRÁS ESETÉN**
**EFFECT OF DIFFERENT TILLAGE METHODS TO THE SOIL COMPACTION IN
DRY SUMMER TIME**

Hadházy Ágnes
Henzsel István

In our work we present how change the soil compaction at different tillage methods (direct sowing, reduced sowing and conventional tillage methods) in a dry summer time. Our results show that in two consecutive summer months when the rainfall decreased to 42% of the average, the sandy soil able to dry up to 50 cm soil depth. The soil exposure has greater impact on the soil moisture content than the tillage methods. We measured lower soil moisture content in the upper areas of plots than in the low-lying area in every tillage methods. The soil compaction was more than 1000 N cm⁻² when the soil dried up. In such compacted soil the plants' root has little chance to penetrate down and reach the moisture in the lower soil layers. According to our results the soil is loose in the moist soil but the tillage methods can influence on the soil moisture. At ploughed tillage in the ploughed soil layer (0-30 cm) even if at less soil moisture content, the soil was more loose than in case of the direct and reduced tillage. We rather recommend the direct sowing than the reduced one because the direct sowing on low humidity hilly area causes a relatively thin compacted soil layer, but in deeper layer of soil is looser than at reduced tillage.

Keywords: tillage, sandy soil, soil compaction, soil moisture,

A dolgozatunkban bemutatjuk a direktvetés, redukált művelés és a hagyományos talajművelési módok talajtömörségre gyakorolt hatását. A méréseket száraz nyári időjárási körülmények között végeztük. A vizsgálati eredményeink azt mutatják, hogy az aszályos időszakban, amikor két egymást követő nyári hónapban a sokéves átlaghoz viszonyítva 42 %-kal kevesebb csapadék esik, a homoktalaj képes kiszáradni akár az 50 cm-es talajmélységig is. A homoktalaj nedvességtartalmát a kitettség jobban befolyásolta, mint a talajművelési módok. A magasabb fekvésű, dombos területen mindegyik művelési módnál kisebb talajnedvességtartalmat mértünk, mint a lenti, mélyebb fekvésű területen. Kiszáradt talajban, a talaj behatolási ellenállás-értéke homoktalajon meghaladta az 1000 N/cm² értéket. Ilyen tömör talajban a növények gyökérzetének nem sok esélye volt lehatolni a mélyebb rétegekben lévő talajnedvességhez. A mérési eredményeink szerint, a nagyobb nedvességtartalmú talaj lazább volt, de a talajművelési módok hatással voltak a penetrációs értékekre. A szántásos művelésnél a szántott rétegben (0-30 cm) kisebb talajnedvesség esetén is lazább volt a talaj, mint a direktvetés és a tárcsázásos művelési módoknál. A direktvetést a tárcsás műveléstől jobban ajánljuk, ugyanis a kis nedvességtartalmú dombon a direktvetésnél egy viszonylag vékony tömör réteget követően az alsóbb talajrétegekben jóval lazább volt a talaj, mint a tárcsás művelés esetén.

Keywords: talajművelés, homoktalaj, talajtömörödés, talajnedvesség,

**A BIOGÁZ ÜZEMI PRÉSVÍZ, MINT A TÁPANYAG-UTÁNPÓTLÁS EGYIK
ALTERNATÍV LEHETŐSÉGE
THE FLUID BY-PRODUCT OF BIOGAS FACTORY, AS AN ALTERNATIVE
POSSIBILITY IN THE CROP PRODUCTION**

Hankovszky Gerda
Bodnár Karina
Gombás Dániel
Nagy László Géza
Tóth Brigitta

The physiological effects of fluid by-products originating from a biogas factory located in Biharnagybajom were examined in nutrient solution and in soil conditions. One of the most important expectations regarding sustainable agriculture is the minimization of the use of industrial chemicals while affording producers with the ability to produce at the same level. By using fluid by-products, we are able to decrease amounts of chemical fertilizers. Fluid by-products contain several essential elements; therefore, it can be suitable material to substitute industrial chemicals. Maize (*Zea mays* L. cv. Norma SC) seedlings were used in the experiments in controlled circumstances. Different concentrations of fluid by-product were examined during the experiment. Different concentration of fluid by-product of biogas factory was applied. The effect of the examined material depends on the concentrations of applied by-product. Dry weight of shoots and roots, relative chlorophyll contents of second and third leaves and the contents of elements (Ca, Mg, P, S and K) were measured in the plants that were grown on nutrient solution.

Keywords: sustainable development, crop production, nutrition supply, fluid by-product,

A biharnagybajomi biogáz üzem gyártástechnológiája során keletkezett ipari melléktermék, (présvíz) hatásait vizsgáltuk tápoldatos és rhizoboxos kísérletekben, laboratóriumi körülmények között. A fenntartható mezőgazdálkodással szembeni egyik legfontosabb elvárás, hogy csökkentsék a felhasznált kemikáliák mennyiségét. Ennek egyik formája, amikor egy biogáz üzemben a termelés során keletkezett melléktermékeket újrahasznosítják. Az egyik ilyen melléktermék a présvíz, amit mezőgazdasági célokra használt területeken trágyázásra is lehet alkalmazni, így csökkentve a környezetterhelő műtrágyák használatát. A présvíz a növények számára nélkülözhetetlen elemeket tartalmaz, kijuttatásával pótolni tudjuk a terméssel eltávolított tápanyagok egy részét. Kísérleteimet laboratóriumi körülmények között végeztem, kukorica kísérleti növényekkel. A kísérletek során a biogáz üzemi présvizet különböző koncentrációkban alkalmaztam. A vizsgált anyag hatása az alkalmazott koncentráción alapult. Mértem a gyökér és hajtás száraz tömegét, a második és harmadik levél relatív klorofill tartalmát és a vizsgált elemek (Ca, Mg, P, S, K) mennyiségét a tápoldaton nevelt növényekben.

Keywords: fenntartható fejlődés, növénytermesztés, tápanyagutánpótlás, présvíz,

**MÁSODVETÉSŰ CSILLAGFÜRT ZÖLDTRÁGYÁZÁS HATÁSA A
BURGONYATERMÉSRE ELTÉRŐ IDŐJÁRÁSI KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT
INFLUENCE OF THE SECOND CROP LUPINE GREEN MANURE THE YIELD OF
POTATO IN DIFFERENT WEATHER CONDITIONS**

Henzsel István
Tóth Gabriella

We examined the influence of second crop lupine green manure ploughed in different time and weather conditions on the amount of potato yield based on data of Westsik's crop rotation experiment in the Research Institute of Nyíregyháza. On the acidic, sandy soil with low humus content the potato yield was increased by 50% in the second crop lupine green manured treatment, compared to the periodic fallow treatment. However, the effect of ploughing date has not significant effect on the yield of potato. The same yield of potato resulted both in spring and winter ploughing of lupine green manure. Changes in weather conditions do not result in statistically proved differences of the potato crops in the fallow rotation. In the rotation of second crop green manure ploughed in autumn, the yield of potato is higher when temperature and amount of rainfall are average in the growing season than in the growing season with low temperature and small rainfall, or average temperature and low amount of rainfall, or when the growing season is cool and the amount of rainfall is average. In case of second crop green manured treatment ploughed in spring, the yield of potato is different only between the years with average temperature and amount of rainfall and years with low temperature and low amount of rain in the growing season. When temperature and rainfall are favourable, the green manure ploughed in autumn results in higher yield increase in comparison with ploughing in spring, in the similar weather conditions.

Keywords: lupine, green manure, potato, weather,

A DE AGTC KIT Nyíregyházi Kutató Intézet területén található Westsik-féle vetésforgó kísérlet adatait felhasználva vizsgáltuk, hogy különböző leszántási idejű másodvetésű csillagfürt zöldtrágyázás és eltérő időjárási viszonyok mellett hogyan alakul a burgonya termése. Alacsony humusztartalmú, savanyú, laza homoktalajon másodvetésű csillagfürt zöldtrágyázással 50%-kal nagyobb burgonyatermést lehet elérni az időszakos parlagoltatáshoz képest. A leszántás ideje azonban statisztikailag igazolhatóan nem befolyásolja a burgonyatermés nagyságát. A csillagfürt zöldtrágya tavaszi leszántása esetén is közel azonos burgonyatermés érhető el, mint amikor ősszel kerül leszántásra. Az időjárás változékonysága a parlagoltatásos vetésforgóban nem eredményez statisztikailag igazolható burgonyatermés-különbséget. Az őszi leszántású másodvetésű zöldtrágyás vetésforgó burgonyatermése igazolhatóan nagyobb átlagos középhőmérsékletű és átlagos csapadékösszegű tenyészidőszakban, mint hűvös és kis csapadékösszegű, vagy átlagos középhőmérsékletű és kis csapadékösszegű, valamint hűvös és átlagos csapadékösszegű tenyészidőszakban. A tavaszi leszántású másodvetésű zöldtrágyázás vetésforgó esetén viszont csak az átlagos középhőmérsékletű, átlagos csapadékösszegű és a hűvös, kis csapadékösszegű tenyészidőszakok burgonyatermése között van különbség. A zöldtrágya őszi leszántása nagyobb termésmenökedést eredményez kedvező hőmérséklet és csapadékviszonyok mellett, mint hasonló időjárási körülmények között a tavaszi leszántása.

Keywords: csillagfürt, zöldtrágya, burgonya, időjárás,

ANALYSIS THE PRICE OF ARABLE LAND IN HUNGARY

Kapuszta Ágnes
Vinogradov Szergej

During our research, we analyzed the most important factors affecting the land prices in our country, on the one hand, and examined the differences in land prices that may occur between the regions and the role of the individual factors causing these differences on the other hand. We analysed the influence of the factors affecting the price of arable land both nationwide and regionally with multivariable linear functions using the SPSS statistical software package. Both individual farms and corporate farms were involved in the study. Our results shows that regarding the individual farms rental rates of arable land, land quality, the yield of wheat, the value of fixed assets, the net value added and the sectoral results all together determine 30% of the arable land prices. Regarding corporations the explanatory power of these factors is nearly 40%. The main reason of that is the more powerful impact of the rental price and the net value added in case of corporations. Statistically, it has been proved that the range of factors affecting the market prices of arable land, and their partial effects are different in each region of Hungary. The influence of soil quality to the arable land prices can be significantly detected only in the Southern Transdanubia and Southern Plains regions. At the same time we also came to the conclusion that there is no significant relationship between land prices and the average size of arable land cultivated by arable crop production farms.

Keywords: land price, determinants, multiple linear regression, regions of Hungary

**A FERTŐZŐ TŐKEELHALÁSBAN SZEREPET JÁTSZÓ GOMBÁK VIZSGÁLATA
A TOKAJ-HEGYALJAI BORVIDÉKEN
EXAMINATION OF FUNGI CONNECTED TO GRAPEVINE DISEASES, FROM
THE TOKAJ WINE REGION, HUNGARY**

Kovács Csilla
Peles Ferenc
Bihari Zoltán
Sándor Erzsébet

Grapevine Trunk Diseases (GTD) is one of the most important diseases in vineyards worldwide, which can be found in Hungarian vineyards as well. In Hungarian wine regions there is very little information about the occurrence of pathogens which cause GTD, in case of Tokaj wine region there is no knowledge about that, what kind of pathogens can be found in the vineyards. The disease is complex disease, because one or more pathogenic fungi can cause the illness. The most common pathogens are: *Phaeocremonium aleophilum*, *Phaeomoniella chlamydospora*, *Eutypa lata*, *Fomitiporia mediterranae*, *Diplodia seriata*. The Grapevine Trunk Diseases has two forms: acute and chronic. The acute form has visible symptoms and the disease is rapid course. The long course is by the chronic form. The objective of our research is to assess the situation and occurrence of GTD in Tokaj wine region in cooperation with local specialists, as well as identification of pathogens which were isolated from the diseased trunks by morphological and genetic basis. We were able to isolate endophytic fungi from all sampled grape trunk. The majority of them were determined as *Diplodia seriata* not only based on colony morphology, but also determined by rDNA sequences.

Keywords: Grapevine Trunk Diseases, *Diplodia seriata*, ITS, Tokaj wine region,

A tőkeelhalás napjainkban a szőlőültetvények egyik legsúlyosabb betegsége világszerte, mely a magyarországi szőlőkben is megtalálható. A magyarországi borvidékeken a tőkeelhalás kialakításában szerepet játszó kórokozók előfordulásáról azonban nagyon kevés adat található, a Tokaji borvidéken pedig nincsenek ismereteink arról, hogy jelenleg milyen kórokozók találhatóak meg az ültetvényekben. A betegséget komplex betegségként is értelmezhetjük, hiszen egy vagy több kórokozó gomba okozhatja a megbetegedést. A leggyakoribb kórokozók, melyeket eddig azonosítottak: *Phaeocremonium aleophilum*, *Phaeomoniella chlamydospora*, *Eutypa lata*, *Fomitiporia mediterranae*, *Diplodia seriata*. Az elhalásnak eltérő akut és krónikus megjelenési formája van. Akut forma esetén gyors lefolyású a megbetegedés látható tünetekkel, míg a krónikus megjelenés esetén hosszabb lefolyású a megbetegedés. Kutatómunkánk célja a Tokaji borvidéken észlelt fertőző tőkeelhalás néven összefoglalt egyes betegségtípusok helyzetének felmérése, a helyi szakemberek közreműködésével, továbbá a beteg tőkéből izolálható kórokozók morfológiai és genetikai alapon történő azonosítása. A vizsgált, elhalt tőkék mindegyikéből sikerült endofita gombákat kitenyészteni. Az izolátumok között döntő többségében a *Botryosphaeriaceae* családba tartozó *Diplodia seriata* volt kimutatható a tenyészetek morfológiai és az rDNS régió alapján történt molekuláris azonosítása alapján.

Keywords: szőlő tőkeelhalás, *Diplodia seriata*, ITS, Tokaj-hegyaljai borvidék,

**PERKÁTA–FORRÁS-DŰLŐ KÖZÉPSŐ BRONZKORI FÖLDVÁR ÉS
KÖRNYÉKÉNEK TÁJHASZNÁLAT-INTENZITÁS VIZSGÁLATA
STUDIES OF THE LANDUSE INTENSITY OF PERKÁTA–FORRÁS-DŰLŐ
ARCHAEOLOGICAL SITE FROM THE MIDDLE BRONZE AGE**

Krausz Edina
Pető Ákos
Saláta Dénes
Bidló András

Perkáta – Forrás-dűlő is a Middle Bronze Age fortified settlement, which has been investigated by the Hungarian National Museum – National Heritage Protection Centre and the Szent István University Institute of Environmental and Landscape Management. The complex study involves environment and settlement historical examinations. As a part of the bigger project a complex study is being carried out on the landuse history and changes of the area in the surroundings of the fortified settlement. The participants aimed to conduct a landuse intensity and change analysis involve in the Bronze Age to nowadays/to the current era. In these studies, authors aimed the description of the history of landscape management from the 18th century based on processing the historical maps and aerial photographs. After the first official mentioning of the area at the beginning of the 15th century, it was continuously used for agricultural production due to its extraordinary geographical abilities. The methods of the cultivating had not changed since, only the proportion showed a different value. We can also agree with the statement, that based on the written informations and images of different eras, the archeologically important areas surrounding the Cikola-víz were not disturbed dramatically by the agricultural cultivation. The data acquired from the landscape history examinations, and the analysis of these grants us an opportunity to declare the amount of disturbance of a deposits soil.

Keywords: fortified settlement, landscape history, landuse intensity, Perkáta,

A középső bronzkorra datálható Perkáta – Forrás-dűlő földvár egy több éves, átfogó környezettörténeti és településtörténeti vizsgálatsorozat központi elemét képezi. A Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ és a Szent István Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet részvételével zajló átfogó kutatás részeként komplex tájtörténeti értékelés készül a földvár és közvetlen környezetének történeti területhasználat-változásáról. A projekt fő célja, hogy a földvár középső bronzkori keletkezésétől napjainkig eltelt időszámban tájhasználat-intenzitás vizsgálat készüljön a területről, mely a rendelkezésre álló különböző módszerek segítségével (pl. régészeti terepbejárás, környezettörténeti vizsgálatok, írott és térképi forrás elemzése) valósul meg. A bemutatott kutatás a 18. századtól napjainkig tartó tájhasználat-változás értelmezését tűzte ki céljául, melyet a rendelkezésre álló történeti térképek és légifotók feldolgozásával, térinformatikai értelmezésével valósított meg. A tájtörténeti vizsgálatok eredményeként, azok értelmezésével lehetőség adódik arra, hogy prognosztizáljuk, mennyire bolygatott egy adott lelőhely és környezetének talaja. Ennek meghatározásával lehetőségünk van arra is, hogy ilyen jellegű írásos és térképi felméréssel prognosztizáljuk egy lelőhely változását és pusztulását, melyet az előzetes helyszíni terepbejárások tapasztalataival egybevetve környezetrégészeti projektek, talajtani vizsgálatok megelőző lépéseként alkalmazhatunk.

Keywords: földvár, tájtörténet, tájhasználat-intenzitás, Perkáta,

A FÖLDGÁZFOGYASZTÁS VÁRHATÓ ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON EXPECTED TRENDS OF NATURAL GAS CONSUMPTION IN HUNGARY

Lászlók Anett

The energy import dependence of the Hungarian economy is much above the European average, therefore the Hungarian economy belongs to the rather sensitive and vulnerable countries in regards to global pricing and safety of supply. The share of import in gas supply is around 80-85% at the moment. Due to the limited production possibilities in Hungary, the import dependence would increase even in case of a modest expansion of demand. The share of nuclear energy and oil in primary energy consumption has remained almost unchanged in the last two decades, while the ratio of coal further declined. Only the natural gas consumption has changed systematically. In the 1990s, one of the main reasons of quickly increasing gas use was that the energy policy and pricing created a market situation in which all the conditions enforced the expansion of gas use. The paper uses timeline series to describe the possible trends of primary energy consumption and natural gas consumption. The slow rise of primary energy consumption and substantial decline of gas consumption can be forecasted for the future.

Keywords: gas consumption, primary energy, forecast, Hungary,

A magyar gazdaság energiainport függősége az európai átlagnál jóval nagyobb, ezért a globális áralakulás és az ellátásbiztonság szempontjából a magyar gazdaság az érzékenyebb, sebezhetőbb országok közé sorolható. A földgáz ellátásban az import aránya jelenleg 80-85% körül alakul. A hazai kitermelési lehetőségek korlátozottsága miatt, még szerény igénynövekedés esetén is emelkedik az importfüggőség. A primer energiafogyasztásban az atomenergia és a kőolaj súlya az elmúlt két évtizedben közel változatlan volt, a szén aránya tovább csökkent, egyedül a földgáz súlyának szisztematikus változása figyelhető meg. Az 1990-es években a földgázfelhasználás gyors növekedésének egyik fontos oka az volt, hogy az energiapolitika, valamint az áralakulás olyan piaci helyzetet teremtett, amelyben minden körülmény a földgázfelhasználás növekedését erősítette. A tanulmányban idősor elemzéssel bemutatásra kerül a primer energiafogyasztás és a földgáz fogyasztás várható alakulása. A jövőben a primer energiafogyasztás lassú növekedése, valamint a földgázfogyasztás jelentős csökkenése prognosztizálható.

Keywords: gázfogyasztás, primer energia, előrejelzés, Magyarország,

**ENERGIAFOGYASZTÁS, ENERGIINTENZITÁS ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS
KÖZÉP-KELET-EURÓPA EGYES ORSZÁGAIBAN
ENERGY CONSUMPTION, ENERGY INTENSITY AND ECONOMIC GROWTH IN
SOME CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES**

Lászlók Anett

The current energy consumption habits are not sustainable although we cannot replace fully the use of fossil energy sources – accessible in diminishing quantities – with renewable energy sources. One of the most obvious choices is to use the available energy in the most efficient way. By reducing the energy intensity of economy, the competitiveness of the economy, the safety of energy supply and the environment can be improved at the same time. The aim of the paper is to analyse energy consumption, energy intensity and the economic growth in some Central and Eastern European countries. The examined countries are the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia. The energy consumption per person has been more favourable in the examined countries – except for the Czech Republic – than the European Union average. The energy efficiency, however, is behind the average of European Union therefore it is important to take over and implement the efficient energy utilization methods and techniques existing in the EU.

Keywords: energy intensity, energy consumption, economic growth, primary energy,

A jelenlegi energiafogyasztási szokásaink hosszútávon nem fenntarthatóak, a megújuló energiaforrásokkal pedig nem tudjuk teljes egészében kiváltani az egyre kisebb mennyiségben rendelkezésre álló fosszilis energiaforrások használatát. Az egyik legkézenfekvőbb megoldás az, ha a rendelkezésre álló energiát a lehető leghatékonyabb módon használjuk fel. A gazdaság energia igényességének csökkentésével egyszerre javítható a gazdaság versenyképessége, az energia ellátás biztonsága és a környezet állapota. A tanulmány célja, hogy elemezze az energiafogyasztás, az energiahatékonyság és a gazdasági növekedés alakulását néhány közép-kelet-európai országban. A vizsgált országok: Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia. Az egy főre jutó energiafogyasztás Csehország kivételével kedvezőbben alakult, mint az Európai Unió átlag. Az energiahatékonyság viszont elmarad az Európai Unió átlagtól, ezért fontos az EU-n belül meglévő, hatékony energiafelhasználási módszerek és technikák minél előbbi átvétele és alkalmazása az energiafelhasználásban.

Keywords: energaintenzitás, energiafogyasztás, gazdasági növekedés, primer energia,

**ÄHNLICHKEITEN UND UNTERSCHIEDE IN DER ARBEITSMARKT VON OST-
UND MITTELEUROPA
SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN CENTRAL- EASTERN EUROPEAN
LABOUR MARKET**

Lipták Katalin

In today's labor market is an important issue on people's daily livelihoods in terms of employment and increasing unemployment. This critical situation only worsened in the recent economic crisis. The different indicators of unemployment can be explained well appreciate. In my study I appreciate the unemployment and labor market situation in Hungary and Central-Eastern Europe in the light of recent years. Willingness to work for the unemployed through the study of employment is also an opportunity to draw conclusions. There are two ways for the expansion of employment, in which a part of the demand side, on the other hand the supply-side tools. On the demand side, the main goal is to increase employment benefits for the employer, while the supply side expansion means the employment of workers try to go more favorable position. Persistently high unemployment has a negative effect on the economy, which is a stronger presence in Central-Eastern Europe because of the current crisis. "This research was realized in the frames of TÁMOP 4.2.4. A/2-11-1-2012-0001. National Excellence Program – Elaborating and operating an inland student and researcher personal support system convergence program. The project was subsidized by the European Union and co-financed by the European Social Fund."

Keywords: labour market, Central-Eastern Europe, world economic crisis, unemployment, JEL: R23,

Die Wirkung der weltwirtschaftlichen Krise hat sich die Beschäftigungslage in fast jedem Land der Welt verschlechtert. Diese Erscheinung hat sich stark als auch Ungarn sowie Ost- und Mitteleuropa betroffen. Die Arbeitsmarktsituation wird von verschiedenen Kennzahlen charakterisiert, woraus ist die Wichtigste Indikatoren bei der Interpretation der Arbeitslosenquote als erklärende Indikatoren. Die Erweiterung der Beschäftigung gibt es zwei Möglichkeiten, eineseits der Nachfrageseite, andererseits die Angebotsseite Werkzeuge. Auf der Nachfrageseite wird das Hauptziel ist es, Beschäftigung Vorteile für die Arbeitgeber zu erhöhen, während die Angebotsseite Expansion bedeutet der Beschäftigung der Arbeitnehmer versuchen, günstigere Position zu gehen. Die anhaltend hohe Arbeitslosigkeit wirken sich negativ auf die Wirtschaft, die wegen der gegenwärtigen Krise eine verstärkte Präsenz in Ost- und Mitteleuropa ist. "This research was realized in the frames of TÁMOP 4.2.4. A/2-11-1-2012-0001. National Excellence Program – Elaborating and operating an inland student and researcher personal support system convergence program. The project was subsidized by the European Union and co-financed by the European Social Fund."

Keywords: Arbeitsmarkt, Ost- und Mitteleuropa, Weltwirtschaftliche Krise, Arbeitslosigkeit,

CREATING A COMPETITIVE REGION ON THE EXAMPLE THE POLISH – GERMAN BORDER REGIONS

Malkowski, Arkadiusz

Considerations presented in this paper are a contribution to the discussion on the conception of creating a competitive border region Polish-German border, as a competitive cross-border region, is a spatial unit based on the potential of three regions that form it. Processes connected with globalization and regional integration create new challenges for the border regions. This is due to the fact that the integration processes in the contemporary economy have an increasing influence on the competition between border regions. The border regions, for years treated as peripheral and declining, are currently becoming areas of a more and more robust economic growth. This does not, however, apply to each and every border region. Cross-border location, communication routes and proximity of foreign markets do not always constitute factors of accelerated development. Acquisition of new investors or development of the infrastructure conducive to investments result from actions undertaken within particular strategic programs realized by the border regions. The border region competitive product is a combination of material and human resources, structural and infrastructural factors, responding to the needs of the internal and external consumer.

Keywords: competitiveness, cross border cooperation, peripheral areas

**A SZERVEZETI ÉS SZERVEZETKÖZI BIZALOM VIZSGÁLATÁNAK
AKTUALITÁSA AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓBAN
ACTUALITY OF EXAMINATION OF ORGANIZATIONAL AND INTER-
ORGANOZATIONAL TRUST IN NORTH-HUNGARIAN REGION**

Marosi Ildikó
Bezzeg Enikő
Csernák József
Holló Ervin
Takács István

A gazdasági-társadalmi együttműködések sikertelenségre leggyakrabban elhangzó érv, hogy hiányzik a bizalom a szereplők között. Ugyanakkor azzal kell szembesülni, hogy a bizalom, a bizalmi szint mérése nem lehetséges, legfeljebb közvetett eszközök állnak rendelkezésre ahhoz. A tanulmány célja, hogy áttekintse a bizalom fogalmának elterjedt meghatározásait, a különböző megközelítések szerinti kategorizálásait az elméleti alapok tisztázására, és az Észak-magyarországi régió kis- és közepes vállalatainak együttműködési hajlandóságát célzó kutatás elméleti kiindulópontjának azonosítására. A vizsgált régió a legtöbb gazdasági-társadalmi helyzetet leíró statisztikai mutató tekintetében Magyarország régiói közül az utolsó helyet foglalja el, és az Európai Unió régiói közül is az utolsó két decilisben található. Ez a mezo-gazdasági környezet determinisztikus a vállalkozások üzleti kapcsolataiban is. A vizsgálat arra fókuszál, hogy a vállalkozások üzleti kapcsolataiban milyen tényezők argumentálják a bizalmat, illetve a gazdasági-társadalmi tényezők hogyan hatnak a szereplők közötti bizalom alakulására.

Keywords: társadalmi-gazdasági környezet, vállalkozás, együttműködés, játékelmélet
JEL: R11,

The most frequently explanation of the failures of economic and social cooperation is the lack of trust among business partners or participants. At the same time it could be recognized that the level of trust and confidence is not possible to measure, only indirect tools are available. The study aims to review the common definitions of the concept of trust, in order to clarify the theoretical bases of the categorization of different approaches, as well as to identify the factors of willingness to cooperation among small and medium-sized enterprises in the North-Hungarian region as a theoretical starting point of the further research. By most of the descriptive statistical data of the North Hungarian region's socio-economic situation the region is positioned behind the other Hungarian ones to the last place, at the same time it is positioned into the last twenty percentages of the regions of the European Union, too. This meso-economic environment of the firms is deterministic in the business relations. The examination focuses on the business relations to identify what factors reason the confidence and how the socio-economic factors impact in the development of trust between the actors.

Keywords: socio-economic environment, enterprise, collaboration, game theory

HOW RURAL AGRICULTURAL DEVELOPMENT PROJECTS CAN USE THEIR BENEFITS FOR IMPROVING THE ECONOMICAL STATES OF FARMERS

Mostafa, Abdel Rahman Ibrahim
Mocuta, Dorina

These projects are aimed especially for developing countries, where people focus on improving health and giving them the chance to rise from hunger and poverty. Each participant in such a project has multiple objectives. A farmer is interested in ensuring the welfare of his family, to educate children, to increase their income. Therefore, we will try to improve, for example, animal breeds, having a business development plan that take into account potential risks. For private business firms or government corporations, a major objective is to maximize net income, yet both have significant objectives other than simply making the highest profit possible. Both will want to diversify their activities to reduce risk. By applying policies to support farmers, society as a whole, may will have important benefits: increase the number of jobs and the unemployment rate drops. Such projects represent an important investment in rural development, which provide good income for future with low costs and great benefits.

Keywords: rural development, benefit farmers, risks, reproduction sheep

THE EFFECT OF MARKET INFLATION ON THE FOOD CONSUMPTION OF INHABITANTS IN HAWASSA TOWN,ETHIOPIA

Mulatu, Arega

Abstract Accessibility of food for people can be seen in two ways, one is physical access and the second is affordability. Nowadays, most parts of the world are being in trouble due to high price of food commodity. Ethiopian has also faced serious inflation since in 2006. For that reason, this cross sectional descriptive study was conducted in one of the Ethiopian town, Hawassa, to assess the effect of market inflation on the amount & type of food purchase of inhabitants and to assess any coping mechanism taken by the inhabitants to avoid or repel the effect of the inflation. Accordingly 75.0% (60) of the respondents rate the inflation as very high and 25.0 % (20) of the respondents rated the inflation as high. And, 61.3 (49) of the respondents sound that the inflation affects both the quality and the quantity of food that they used to consume. The analysis also showed that the highly reduced food was meat and the highly excluded food was egg. From the analysis, the average amount of consumption of meat, egg, wheat, teff, lentil, pea, milk, bread and vegetable oil has declined since 2006. The major coping mechanisms taken were found to be, searching for additional income and reduction of saving. Accordingly, the researchers recommend that individual should be serious of their feeding and should budget their income in the way that it do not affect their feeding as much as possible.

**EFFECT OF FOLIAR BORON FERTILIZATION ON NUTRIENT UPTAKE AND
FRUIT QUALITY OF SOUR CHERRY
BÓR LOMBTRÁGYÁZÁS HATÁSA MEGGY TÁPANYAGFELVÉTELÉRE ÉS A
GYÜMÖLCS MINŐSÉGÉRE**

Nagy Péter Tamás

The aim of the experiment was to study the effects of foliar boron (B) application on nutrient uptake and fruit quality of tart cherry (*Prunus cerasus* L.). The examination was conducted during 2008-2009 on four mature popular Hungarian tart cherry cultivars ‘Oblacsinszka’, ‘Érdi bőtermő’, ‘Újfehértói fürtös’ and ‘Petri’ grown in Eastern Hungary on an acidic sandy soil with low B content. Trees were treated with B by foliar application (0.5% B). Foliar treatments were made in the spring at full bloom. Trees untreated with B served as a control. B sprays had no consistent effect on summer leaf B status. It increased leaf B in only two cultivars (‘Oblacsinszka’, ‘Újfehértói fürtös’). Moreover, leaf B content was strongly influenced by cultivar. Also, treatments had inconsistent effect on internal fruit composition. Monosaccharides, vitamin C and organic acid contents of sour cherry were more strongly affected by cultivars than applied treatments.

Keywords: *Prunus cerasus* L., boron fertilization, nutrient uptake, fruit quality
JEL Code: Q15

THE ROLE OF BIOSTIMULANTS ON NUTRITION OF GREENHOUSE VEGETABLES

Nagy Péter Tamás

In the last two decades sustainable and environmentally-benign productions have become major principles in the whole vegetable growing sector all over the world. Among others, it due to the increasing consumer demand for healthier and more environmentally sustainable agricultural products. Therefore, the main task of growers and scientists to find natural ways of plant breeding, lead environmental friendly agriculture.

On the other hand, the circumstances of crop production have changed a lot because of the growing number of irregular climatic anomalies due to the global climatic change. Therefore, it is very important that the productivity and the available nutrient supply of soil should be improved under these climatic conditions

Biofertilizers have a great potential to achieve these aims but unfortunately there are only few information about its application mostly in Eastern Europe. For this reason foliar nutrition experiment was made to investigate the effect of different biofertilizers (algae product and a mixture of amino acids) on yield, nutrient uptake and quality parameters of tomato and paprika species. The study was conducted in 2012 at experimental site of KRF, Tass, in North-East Hungary in a green-house tomato and paprika plantation. Treatments (application time and doses) were adjusted to the phenological phases of tomato and paprika species and the control was used as a check. In our trial soil and leaf diagnostic, yield quality measurements and field observations were made to study the effectiveness of applied products. Our results pointed out that the applied treatments increased the yield and leaf chlorophyll content but not affected leaf nutrient status.

Our leaf diagnostic results also confirmed that the applied biofertilizers had a favourable effect on nutrient uptake of grapevine and resulted vigorous development, greener and healthier leaves despite the unfavourable climatic conditions.

Keywords: biostimulants, vegetables, plant nutrition

JEL Code: Q15

MICROWAVE-ASSISTED PRODUCTION OF BIODIESEL

Nagy Valéria
Keszthelyi-Szabó Gábor

The European Union (EU) directives determine the energy policy of Hungary fundamentally. In accordance with EU regulations and the Programme of National Cooperation (PNC, 2010) – “our goal is to create versatile agriculture, environmental and landscape management, which can produce local energies, while preserving our soils, drinking water resources, wildlife and our natural treasures” – so in the Republic of Hungary National Renewable Energy Action Plan it is especially important to support research and development. In terms of biofuels, biodiesel can be considered as a new and clean replacement for diesel fuel. Microwave-assisted transesterification process can be the key method for production of an environmental safe biofuel from vegetable oils. This paper attempts to overview the possibilities of the application of microwave heating in the process of biodiesel production because microwave irradiation in the transesterification (transesterification with methanol and NaOH catalyst) of vegetable oils results in the reduction of time and energy demand of the process. Determining the composition of treated mixture and dielectric characteristics of the components support the optimization of the procedure from energy aspects.

Keywords: vegetable oils, biodiesel, microwave-assisted transesterification
JEL Code: Q16

A SZATMÁRI SZILVAÚT, MINT JELENTŐS TEMATIKUS ÚTVONAL HATÁSAINAK VIZSGÁLATA A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ VIDÉKI TERÜLETEN

Némediné Kollár Kitti
Káposzta József
Péli László

Analysis of the relationships between the main spatial coherences pointed out that the multi-peripheral areas have significant socio-economic backwardness in Hungary. In our opinion, complex economic development programs are needed for these areas to be able to develop their economy. The key factor, in development of the least developed rural areas, is the local agricultural products and special local foods, drinks and tourism focus on the folklore. The thematic route is a good method to build a relationships between touristic attractions. The reason of our topic selection is that Vásárosnamény micro-region is one of the 33 least-developed micro-region requiring complex development program, where complex touristic program is available for the visitors. The touristic complex program package focus on the main products in the Vásárosnamény micro-region, which is the Plum Brandy. Several literature points out that the tourism development in disadvantaged areas can usually be achieved within the framework of complex, multi-day tourist packages. Based on all these the main factors of the success for the examined micro regions are the development of human resources and complex multi-day tourist packages like Plum Road in Vásárosnamény micro-region.

Keywords: Szatmár Plum Road, complex development program, level of the human resource, least developed rural area, thematic route,

A hazai hátrányos helyzetű területek főbb térgazdasági összefüggéseinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a határmenti multi-periférikus területek jelentős gazdasági-társadalmi elmaradottsággal rendelkeznek. Véleményünk szerint a jelenlegi halmozottan hátrányos gazdasági helyzetükből komplex gazdaságfejlesztési programok megvalósításával törhetnek ki. A hátrányos helyzetű vidéki területeken a kitörés egyik lehetséges útja a helyi mezőgazdasági termékekre, az ezekből készülő ételekre, italokra és a folklórra alapozó turizmus. Mivel a vonzerők szétszórtan helyezkednek el, a tematikus utak jó módszernek bizonyulnak az ilyen térségben. Témaválasztásunkat indokolja, hogy a hazai 33 komplex programmal segített hátrányos helyzetű kistérség egyike a Vásárosnaményi kistérség, melyben egy gazdaságélénkítő komplex turisztikai programsorozat áll rendelkezésre az odalátogatók számára. A turisztikai programcsomagok az egyik legnépszerűbb hungarikumot, a Szatmári Szilva pálinkát állítják középpontba. Számos szakirodalom rámutat arra a tényre, hogy a hazai hátrányos helyzetű területeken a turizmus fejlesztése többnyire komplex, több napos turisztikai programcsomagok keretében tud megvalósulni. Mindezek alapján a humánerőforrás színvonalának fejlesztése mellett, a hátrányos helyzetű térségek komplex gazdaságfejlesztési programjának kardinális részét képezhetik a Szatmári Szilvaúthoz hasonló tematikus útvonalak.

Keywords: szatmári szilvaút, komplex gazdaságfejlesztési program, humánerőforrás színvonal, hátrányos helyzetű vidéki térség, tematikus út,

MEZŐGAZDASÁGI VÍZERŐFORRÁS-ÉRTÉKELÉS NAPJAINKBAN AGRICULTURAL WATER RESOURCE VALUATION

Neubauer Éva

Within a research project at Szent István University, Gödöllő, monetary valuation of water as an agricultural natural resource could take place by oriental calculations related to water price. This value is linked to the regional average irrigation rate on a hectare, which is finally corrected by the water annuity coefficient (VJE). VJE is built on water footprint of domestic wheat production, because WF is the method, which is able to refer to water availability also in considering direct and indirect water use and it can explore the absolute amount of our fresh water need. The value obtained by the method called the assigned value of water annuity coefficient (VEh). One of the main results of this research is the value of water in Hungary used for agricultural purposes per hectare: 363 659 Ft. From this, value of rain water is 170 920 Ft/ha, of irrigation water is 116 371 Ft/ha, and water value of to dilute contaminated water is 76 368 Ft/ha. The aggregated value based on assigned value of VJE is excess 1 941.211 billion Ft. From this, value of rain water (green water) is close to 912.5 billion Ft. Value of (blue water) irrigation water is more than 621,18 billion Ft, and water value of to dilute contaminated water (grey water) is 407.65 billion Ft.

Keywords: water resource valuation, water property, water footprint, water annuity coefficient,

JEL: O13,

Egy, a Szent István Egyetemen folyó kutatás keretében orientációs számítások során a víz mezőgazdasági természeti erőforráskénti monetáris értékelésére kerülhetett sor, ami a víz kereskedelmi árához kapcsolódik. Ez az érték kerül kapcsolatba a régiókénti átlagos hektáronkénti öntözések mértékével, amit végül a vízjáradék-együttható (VJE) korigál. A VJE a hazai búzatermesztés-víz lábnyomeredményeire épül, mivel a víz lábnyommódszer képes a vízelérhetőségre utalni a közvetlen és közvetett vízfelhasználást is figyelembe venni és édesvízszükségletünk abszolút mennyiségét tárja fel. A módszer által kapott érték elnevezése: vízjáradék-együttható hozzárendelt értéke (VEh). A kutatás legfőbb eredménye Magyarországon az egy hektárra jutó mezőgazdasági célra felhasznált víz értéke: 363 659 Ft. Ebből az esővíz értéke 170 920 Ft/ha, az öntözővízé 116 371 Ft/ha, a szennyezett víz hígításához szükséges víz értéke pedig 76 368 Ft/ha. A VJE alapján hozzárendelt vízérték aggregátuma Magyarországon meghaladja az 1 941,211 milliárd forintot. Az esővíz (zöldvíz) értéke megközelíti a 912,5 milliárd forintot. Az öntözővíz (kékvíz) értéke meghaladja a 621,18 milliárd forintot, a szennyezőanyag hígításához szükséges víz (szürkevíz) értéke pedig a 407,65 milliárd forintot.

Keywords: Vízerőforrás-értékelés, Vízvagyom, Vízlábnyom, Vízjáradék-együttható

THE ROLE OF LOCAL CURRENCIES IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

Oláh Izabella
Topa Zoltán

There are many ways to support the development of a region. One possible way is to receive help from external sources (e.g. the government). In this case the region usually does not have enough resources on its own, or the decision makers on higher levels have very distinct plans about the area. It is true that the area receives help, but in the same time it loses independence to some extent, since it is not the inhabitants and local decision makers who make the plans.

The other possible way is receiving only little help from external sources, and relying more on internal resources, internal needs and internal expertise. This is the main idea behind local economic development (LED).

Local economic development has many forms and instruments. Among others, there is the possibility of creating a local currency for a region. It is a quite unusual tool of development, and it is not widespread either in Hungary, or in Europe. The idea behind local currencies is that the inhabitants of the certain, distinctive area are not able to spend this money outside this location, therefore their income stays in the region. This way it is possible to increase local economic activity which can generate further improvements in the life standards of the inhabitants.

In our research we investigate the possibility of adopting this way of development in rural areas.

Keywords: LED, economic development, currencies, rurality

JEL Code: R11

**A HUNGARIKUMOK SZEREPE A HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉSBN - A
HERENDI PORCELÁN PÉLDÁJÁN KERESZTÜL
THE ROLE OF LOCAL CURRENCIES IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF
RURAL AREAS**

Oláh Izabella
Tóth Tamás

Hazánk területfejlesztési gyakorlata alapján két egymástól eltérő megközelítés rajzolódik ki. Az egyik esetben a hiányzó erőforrások pótlására külső befektetők és támogatások megszerzése a cél, míg a másik esetben a térség saját erőforrásainak feltárása, valamint azok lehető leghatékonyabb felhasználása kerül előtérbe. Ezzel mintegy képessé téve a helyi közösséget, hogy az általuk támasztott igényeket és ötleteket saját hatáskörön belül oldják meg, így erősítve a helyi gazdaság folyamatos fejlődését.

A hazai területfejlesztési gyakorlatban ugyan hangsúlyosabb a külső erőforrások megszerzésére és szétosztására való törekvés, azonban az ehhez kapcsolódó helyi erőforrások kiaknázása és továbbfejlesztése nélkül nem érhető el a térség fenntartható fejlődése.

Kutatásunkban célul tűztük ki, hogy megvizsgáljuk a hungarikumok és a helyi gazdaságfejlesztés összefüggéseit.

Munkánk során a helyi gazdaságfejlesztés és a hungarikumok általános jellemzőinek megismerését követően a Herendi Porcelán Manufaktúra Zrt. tevékenységét vettük alapul, amely kiemelésre méltó értéket képvisel a hungarikumok között, a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével hazánk egyik csúcsteljesítményének nevezhető. A Manufaktúra a világ legnagyobb porcelánmanufaktúrájaként, a hagyományok tisztelőjeként működik szem előtt tartva, hogy a város és a térség jövőbeli fenntartható fejlesztésének egyik megoldása a múltjában keresendő.

Keywords: helyi gazdaságfejlesztés, hungarikum, Herend, nemzeti érték
JEL kód: R11

The local economic development practice in Hungary has two different types. In the first case the goal is to get investors and supporters to obtain the missing resources. But in the second case the goal is to use own resource in the region, and to use it the most efficient way. This enables the local community to satisfy their own needs in their own ways. This method supports the gradual local economic development.

Although, in the local economic development practice of Hungary the intension of the acquisition and distribution of the external resource is more accentual, without the utilization and improvement of local resources, the sustainable development of the region cannot be achieved.

In Our research we aim to inspect the connection between the Hungarikums and local development. Our research is based on the activity of the Herend Porcelain Manufactory Ltd. The Manufactory represent priority value among the Hungarikums with its typical Hungarian characteristics, uniqueness and quality - the Herend Porcelain Manufactory Ltd. is a high achievement of Hungary.

The Manufactory operates as the biggest Porcelain Manufactory of the World and it takes into account the traditions, therefore it highlights the fact that sustainable development of region and town may be found in the past.

Keywords: local economic development, hungaricum, Herend, national values

**DUNÁNTÚL SZÍVE PROGRAM – A TERÜLETFEJLESZTÉS EGY ÚJ TÍPUSÚ
MEGKÖZELÍTÉSE
DUNÁNTÚL SZÍVE PROGRAM – A NEW APPROACH TO REGIONAL
DEVELOPMENT**

Patay Tünde
Pálmai Éva

Our presentation provides an overview of an analysis made for the Dunántúl Szíve Program, which aims to create an area that is ecologically developed and attracts a lot of tourists. In the framework of the Program we examined the development possibilities in the area of Lake Velencei, the Váli-valley and the Vértes Area based on its local characteristics, in particular the recreational, ecotouristical traditions and the societal challenges of the region as well as the relevant national and EU objectives. In order to define the direction of the developments we pay particular attention to the qualitative expansion of tourism and the development of its related industries, and the concordance of environmental awareness, infrastructural needs, demographic changes and the singularities of the region as well as the issue of integration. We examined the possibilities considering national and Community laws, strategies and tendencies related to spatial development. Our analysis also integrates the newest development documents and value inventories of the area with emphasis on their problem and objective specifications. Interviews and field research were also conducted based on data available on the Internet. Our presentation aims to introduce both the complexity of the Dunántúl Szíve Program and the specific development potential of the area.

Keywords: spatial development, rural development, tourism, strategic program,

Előadásunk a Dunántúl Szíve Program, egy ökológiailag fejlett és turisztikailag vonzó térség létrehozásának bemutatására irányul. A Program keretében a Velencei tó és térsége, Váli-völgy, Vértes térség területi sajátosságaival és különleges adottságaival, valamint az ezeken nyugvó fejlesztési lehetőségekkel foglalkozunk, különös hangsúlyt helyezve a térség rekreációs és ökoturisztikai hagyományaira, a társadalmi kihívásokra, valamint az uniós és hazai célkitűzésekre. A fejlesztési irányok meghatározásakor a következőket tartottuk szem előtt: a turizmus minőségi bővítése és a kapcsolódó ágazatok fejlesztése, a környezeti tudatosság, az infrastrukturális kihívások, a demográfiai változások, a lokális sajátosságok és az integráltság összhangja. Az elemzés kidolgozásakor figyelembe vettük a kapcsolódó hazai és uniós fejlesztési programokat és jogszabályokat, illetve a hazai és uniós fejlesztési tendenciákat is. Elemzésünk a térség napjainkra elkészült fejlesztési dokumentumait, értéklétárát integrálva, azok probléma- és célmeghatározását figyelembe véve készült. Jelentős kiegészítő információt adott a széleskörű kérdőíves lekérdezés, továbbá felhasználtuk az Interneten elérhető nyilvános adatokat és több személyes helyszíni bejárást is lefolytattunk. Előadásunk célja tehát, hogy megismertessük a hallgatóságot a Dunántúl Szíve Program területi sajátosságaival és fejlesztési lehetőségeivel.

Keywords: területfejlesztés, vidékfejlesztés, turizmus, stratégiai program,

**A HUNGARIKUMOK SZEREPE A VIDÉKFEJLESZTÉSBEN AZ ENDOGÉN
ELMÉLETEK ÉS A 2014-2020-AS VIDÉKSTRATÉGIA TÜKRÉBEN
THE ROLE OF „HUNGARIKUM” IN RURAL DEVELOPMENT IN THE LIGHT OF
ENDOGENOUS THEORIES AND 2014-2020 RURAL STRATEGY**

Ritter Krisztián
Káposzta József

One of the basic consequences of the global economic tendencies and the spatial restructuring of the European economy is the change in the role of territories and localities as well as their increasing value, resulting that the creation of the conditions for development is not merely the governments' responsibility, but also it has become the duty of the settlements and territories due to the emphasis on the endogenous theories and building on own resources. Another important element is the strengthening and changing of the expression “countryside”, since it has meant a totally different and new dimension of the society and the economy in the developed countries for a while. It could be observed in the EU's CAP and rural policy as well, where countryside and agriculture has multifunctional role in territorial development. The local and endogenous resources play important role also in Hungary. Those factors have preferential importance, which contribute to the areas' “own” economic-social development. As main conclusion, the value of „hungarikum” as special, endogenous resource has to be emphasized even if from an international point of view. The production and usage of these hungarikums are mainly situated in rural areas and countryside, so according to the literature of competitiveness, endogenous development and local economic development they could be the basis of endogenous rural strategies and actions in Hungary in the next programming period.

Keywords: endogenous theories, hungaricum, competitiveness, rural development,
JEL: O18, Q12, R19,

A világgazdaságban lejátszódó folyamatok, a globalizáció alapvető következménye a térségek, lokalitások szerepének megváltozása és felértékelődése, ami azt is eredményezi, hogy a versenyképesség feltételeinek a kialakítása mára nem csupán a kormányok felelősségkörébe tartozik, hanem az endogén fejlődésméletek, a saját erőből történő építkezés előtérbe kerülésével, az egyes települések, térségek feladatává is vált. Lényeges elem a vidék fogalmának megerősödése, átalakulása, új szerepkör betöltése is. A KAP célkitűzésein és intézkedésein keresztül tetten érhető, hogy az EU a mezőgazdaságnak és a vidéknek már multifunkcionális szerepkört tulajdonít. Hazánkban is rendkívül fontos szerepet kapnak a lokális, endogén erőforrások, mint az önerőből történő építkezés alapkövei. Kiemelt fontosságot szerzett azoknak a tényezőknek a meghatározása, felkutatása, megszerzése vagy kialakítása, melyek egy-egy terület „önálló” gazdasági-társadalmi fejlődéséhez, fejlesztéséhez, mint kiinduló kínálati elem járulnak hozzá. Fő megállapításunk, hogy a hungarikumok sajátos, egyedi, endogén, és nemzetközi szinten értelmezhető erőforrásként való értelmezése megkérdőjelezhetetlen. A Nemzeti Értéktárba foglalt hungarikumok nagymértékben a vidéki térségekhez köthetők, így az endogén és a versenyképességi elméletek szempontjából is egyértelműen a belső erőforrásokra építő vidékfejlesztési tevékenységek és vidékstratégiák alapja lehet.

Keywords: endogén elméletek, hungarikumok, versenyképesség, vidékfejlesztés,

**ERDŐHASZNÁLAT VÁLTOZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A LÉBÉNYI TÖLGY-ERDŐ
TÖRTÉNETÉNEK ÉS JELEN VEGETÁCIÓJÁNAK FIGYELEMBE VÉTELÉVEL
STUDY ON FOREST USE CHANGES OF TÖLGY-ERDŐ IN LÉBÉNY WITH
REGARDS TO THE FOREST HISTORY AND PRESENT VEGETATION**

Selmeci Marianna
S.-Falusi Eszter
Saláta Dénes

The changes of landscape use could induce the changes of natural, semi-natural vegetation. That is why the exploration of earlier states or stages – during the research of an area – is particularly important to understand the on-going processes. In the case of the Tölgy-erdő (located at the eastern periphery of Hanság, under nation conservational protection from 1999) the 2/3 part of the forest is under unsettled management caused by the undivided collective ownership of 2011 owner, In this 2/3 part the cutting of forest interiors had begun after the 70's. The remaining part is managed by the Kisalföld Forestry where the expansion of tree of heaven (ailanthus) is accelerating in the latter period as the result of the drastic actions which could be followed with the studying of previous forest management plans and archive aerial photos. Due to invasive human activity and overdone of forest works, parts of the forest are highly degraded. Based on informations from these sources and with the examining of vegetation's changes – throughout the studying of naturalness and disturbance – the outlining of conservation aimed management is could be achieved.

Keywords: landscape history, forest-use history, degradation, Lébény,

Egy terület vizsgálatakor a jelenlegi folyamatok megértéséhez különösen fontos a korábbi állapotok feltárása, mivel a táj használatának megváltozása, a természetközeli növényzet megváltozását indukálhatja. A Hanság keleti peremén található, 1999 óta természetvédelmi oltalom alatt álló erdőben a rendezetlen gazdálkodási viszony miatt a terület 2/3-a 211 tulajdonos osztatlan közös tulajdonában van. Az 1970-es éveket követően indult meg ezen erdőrészek letermelése. A fennmaradó részt a Kisalföldi Erdőgazdaság kezeli, ahol az utóbbi időszak legdrasztikusabb beavatkozásai miatt az inváziós bálványfa terjedése rohamosan felgyorsult. A túlzott erdészeti tevékenység hatására az erdő egyes részei erősen degradálódtak. A területről készült archív légifotók és a korábbi üzemtervek alapján az erdőgazdálkodás nyomon követhető. A vegetáció változásának megismerésével – a természetesség és a bolygatottság megállapításán keresztül – lehetővé válik az erdő természetvédelmi célú kezelésének megalapozása.

Keywords: tájtörténet, erdőhasználat-történet, degradáció, Lébény,

POSSIBLE APPLICATIONS OF LANDSCAPE AND LAND USE HISTORY DATA IN THE PLANNING OF LAND USE SYSTEM

Selmeci Marianna
Saláta Dénes
Szalai Dániel
Szalai Tamás

The present state of an area – as well a smaller parcell, a management unit, an area of a settlement as a landscape level phenomenon – is a result of driving forces works in the landscape, and human activity over it. Nevertheless the present state is an intermediate stage of the dynamic change, not an endpoint. To evaluate the present state the assessment of time dimension is essential mainly in the case of long-term, landscape-match, natural and cultural value caring management. Exploration and reconstruction of previous events and process (based on historical and recent sources) could contribute the better understanding of on-going processes and the adequate evaluation of present state. Moreover the consideration of past is indispensable in the environmental and landscape management approach planning of land and area usage.

Keywords: landscape history, land use planning, landscape management, land use history
JEL kód: N50

The present state of an area – as well a smaller parcell, a management unit, an area of a settlement as a landscape level phenomenon – is a result of driving forces works in the landscape, and human activity over it. Nevertheless the present state is an intermediate stage of the dynamic change, not an endpoint. To evaluate the present state the assessment of time dimension is essential mainly in the case of long-term, landscape-match, natural and cultural value caring management. Exploration and reconstruction of previous events and process (based on historical and recent sources) could contribute the better understanding of on-going processes and the adequate evaluation of present state. Moreover the consideration of past is indispensable in the environmental and landscape management approach planning of land and area usage.

Keywords: landscape history, land use planning, landscape management, land use history
JEL kód: N50

**TŐKEERŐSSÉG VIZSGÁLAT A HEVESI ÉS BÁTONYTERENYEI KISTÉRSÉG
VÁLLALKOZÁSAINAK KÖRÉBEN
ANALYSIS OF CAPITAL STRENGTH IN CASE OF VENTURES
OF SUBREGIONS HEVES AND BÁTONYTERENYE**

Taralik Krisztina
Baranyi Aranka

The economical performance of a country is clearly influenced by the facility of the local environment, the resources, infrastructure, and market conditions of the local areas. The importance of the development of the local economic is indisputable. There are 94 subregions which are underprivileged, 47 subregions are most disadvantageous and 33 subregions are the most disadvantageous and require complex developer program within the 174 Hungarian subregions. It is very important to develop these subregions. To base and build up development strategies it is essential to discover the local characteristics. In our research we try to discover the characteristics of two subregions of North-Hungary which are the most disadvantageous and require complex developer program. These are the Heves and Bátortereny subregions. This study includes only a smaller part of this research. In this study we examined capital strength of ventures running in the examined subregions at least 3 years ago. Our analysis is based on 5 years data of Balance Sheet Earnings between 2008 and 2012. We tried to discover relationships between the shape of the capital strength of ventures and the independent variables like the subregion where the ventures are located, the legal form of the ventures and the ages of the ventures.

Keywords: subregion, analysis, disadvantaged, region development,
JEL kód: G30

Az ország gazdasági teljesítményét egyértelműen befolyásolják szűkebb térségek adottságai, a helyi szint sajátosságai, az ott jelenlévő erőforrások, infrastruktúra, piaci-társadalmi viszonyok. A helyi gazdaságfejlesztés jelentősége vitathatatlan. Magyarország 174 kistérségből jelenleg 94 hátrányos helyzetű, 47 leghátrányosabb és 33 komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű besorolással rendelkezik. Ezen kistérségek fejlesztésének prioritást kell élveznie. A fejlesztési stratégiák megalapozásához, kidolgozásához elengedhetetlen feladat a helyi sajátosságok alapos feltárása. Kutatásunkban az Észak-Magyarországi régió két komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérségének, a Hevesi és a Bátorterenyi kistérségek sajátosságait tárjuk fel szekunder és primer adatgyűjtések és elemzések sorozatán keresztül. Jelen tanulmány természetesen a kutatásnak csak egy kisebb szeletét mutatja be, mely során a két kistérségben 3 évnél régebben működő vállalkozások 5 évet átfogó (2008-tól 2012-ig terjedő időszakban) mérleg és eredmény kimutatásainak kiemelt adataira alapozva vizsgáljuk a vállalkozások tőkeerősségének alakulását a vállalkozásokra jellemző független változókkal – kistérségek, vállalkozási formák, kor – összefüggésben.

Keywords: kistérség, elemzés, hátrányos helyzet, területfejlesztés,

ÚJ LEHETŐSÉGEK A NÖVÉNYTÁPLÁLÁS TERÜLETÉN NEW POSSIBILITIES IN CROP NUTRIENT SUPPLY

Tóth Brigitta
Hankovszky Gerda
Nagy László Géza
Bodnár Karina
Lévai László

The production of fertilizers is not only expensive but it is a procedure which needs enormous energy. The reduction of fertilizer's portion has become essential in the crop production by now. One of the reasons for that is during other industrial activities such as by-products are produced in high quality in which the necessary nutrients for plants can be found in a big amount. These nutrients have high organic content. This is a fundamental essential condition for the microorganisms appearing in the soil without which the sustainable crop production cannot be achieved. Besides the high fertilizer prices the use of produced wastes is economically reasonable. Finally, the other reason for the reduction of fertilizer use is that the inappropriate use of the fertilizers may cause environmental pollution. During the different industrial and production procedures and probably during everyday use some by-products and wastes are generated which have high micro- and macro element content and they do not endanger the environment. They should not be handled as wastes but rather as nutrient amendments. In our experiments, we examined the effect of applied wastes and by-products (sewage sludge-compost, sewage sludge and metallurgy lime sludge) on the germination, their element content and their physiological effect on plants. The relative chlorophyll content, the quantity of photosynthetic pigments and dry weight of shoots and roots were measured.

Keywords: nutrient supply, maize, crop production, maize, industrial by-products,

A műtrágyák előállításuk nemcsak költséges, de jelentős energiaigényű folyamat is. A műtrágya részarányának csökkentése a növénytermesztésben elengedhetlenné vált napjainkra. Ennek egyik oka, hogy más ipari tevékenységek során nagy mennyiségben képződnek olyan melléktermékek, amelyekben jelentős mértékben található meg a szükséges növényi tápanyagok, melyek magas szerves anyag tartalommal is rendelkeznek. Ez utóbbi alapvető életfeltétele a talajban lévő mikroorganizmusoknak is, melyek nélkül a fenntartható növénytermelés nem valósítható meg. A magas műtrágya árak mellett a keletkező hulladékok hasznosítása gazdaságilag is indokolt. Végül a műtrágya felhasználás csökkentésének másik indoka, hogy a műtrágya helytelen használata környezeti szennyeződéseket okozhat. Munkánk során arra akarok megoldást találni, hogy a különböző ipari, - gyártási folyamatok, esetleg a lakossági felhasználás során keletkező melléktermékeket, hulladékokat, amelyeknek nagy a mikro-, makroelem - tartalma, és nem jelentenek veszélyt a környezetre, ne hulladékként, hanem növényi tápanyag visszapótló anyagként kezeljük. Kísérleteimben vizsgáltam az alkalmazott hulladékok, melléktermékek (a szennyvíziszap-komposzt, a szennyvíziszap és a kohászati mésziszap) csírázásra gyakorolt hatását, kémiai elemtartalmát és a növényekre gyakorolt fiziológiai hatását. Ennek kapcsán mértük a növények relatív klorofill-tartalmát, a fotoszintetikus pigmentek mennyiségét, a gyökér és a hajtás száraz tömegét.

Keywords: tápanyag-utánpótlás, kukorica, növénytermesztés, ipari hulladékok,

ROLE OF MANAGEMENT IN FARMING IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

Toyserkani, Ahmad Mohammad Pour

Management is key factor of successful farming. In this study I focused on the questions of management of labor relations. In developing countries – characterized by fragmented farm/property structure like Iran – it has become to one the most important challenges of farm operations. The challenge comes from the market changes, from the fact that some farm became larger and need hired labour. Generally the labour is hired from the local area. As the employee brings with himself personal attitudes and cultural values the management has to face with different characteristics. In the lack of certain disciplines and work standards for labor relations in the remote area of the country, occasionally, personal attitudes and cultural values of local area of farms have some contradictions with objectives of labor management on the farm. Usually, these contradictions have negative effects on labor relations and quality of labor management and farm operations. In view of the fact that labor management is a determining factor in farm operations and productivity, development of farming business depends on recognition and measurement of these personal attitudes and analysis of its deviations from desired labor standards. Based on the results of a questionnaire (by Oppenheim) the potential farm workers' attitudes to farming work were analyzed in three rural areas of IRI. The extended results of the survey showed that the loyalty and company commitment has strong relationships with job security and a slight reverse relation with threshold of self-control that must be into consideration through labour management.

Keywords: survey, developing countries, change of managerial tasks
JEL: M21, M51,

RESTRUCTURING OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN ROMANIA BY INCREASING PHYSICAL AND ECONOMIC SIZE OF AGRICULTURAL HOLDINGS

Turek Rahoveanu Adrian
Turek Rahoveanu Maria Magdalena

After 1990, Romanian agriculture has undergone a long process of transition from command to market economy to adapt to the operation of the common market for integration into European structures and subsequently in 2007 to implement the Common Agricultural Policy. In terms of operational structures Romanian agriculture is uneven, and their dual nature is emphasized to the vast majority of Member States of the European Union. In Romania, the agricultural land fund is strongly affected by the fragmentation into small parcels, which leads in many cases impossible the application of modern agricultural technologies leading agricultural technology, scientifically, to obtain Farmland of stable production both in terms of quantity and quality.

The paper aims to identify opportunities for future Common Agricultural Policy towards developing the agricultural sector and mainly in strengthening agricultural exploitations, as the main source of support to the sector will be represented by European funds.

Keywords: agrarian structures, farm mnagement, sustainable growth, competitiveness
JEL Code: Q12, Q18

THE SIGNIFICANCE OF TRAININGS AND COMPETENCIES IN HR A KÉPZÉSEK ÉS A KOMPETENCIÁK JELENTŐSÉGE AZ EMBERI ERŐFORRÁS-MENEDZSMENTBEN

Varga Erika
Bárdos Ilona Kinga
Pallás Edith

The human resources or human relations department oversees a number of functions within the organization, including hiring, training, monitoring certain policies and even handling disputes. In addition, the human resources department must keep company employees updated on certain laws, such as safety and discrimination. Therefore, it is essential that all human resource managers and employees get the appropriate training. Human resource training is particularly important with respect to selecting, interviewing and hiring new employees. People who work in human resources must be able to find the right candidates for a wide spectrum of job openings. These individuals must know how to ask appropriate questions, evaluate a job candidate's responses and determine if the candidate gets past the screening process. Human resource personnel must also learn the various training methods of a company, so they can set up training for new employees. To ensure the best job-person fit, we must not disregard the role of competencies in personality development, either.

Keywords: human resources, training, competencies, management

JEL Code: O15

Az Emberi Erőforrások osztálya vagy részlege számos funkciót lát el a szervezeten belül. Többek között felelős a munkaerő felvételéért, továbbképzéséért, bizonyos intézkedések betartásáért és még a vitás helyzetek elsimításáért is. Ezen felül a HR munkatársak folyamatosan tájékoztatják munkatársaikat a törvényi változásokról, például a munkahelyi biztonság és diszkrimináció tekintetében. Lényeges, hogy minden HR menedzser és alkalmazott a megfelelő tréningben részesüljön. A továbbképzés különös fontossággal bír a jelentkezők kiválasztása, munkainterjúja és felvétele kapcsán. A HR munkatársak feladata a megfelelő jelöltek kiválasztása különböző munkakörök széles spektrumára. Tudniuk kell, hogyan kérdezzék meg a lényeges kérdéseket, hogyan értékeljék ki a jelentkező által adott válaszokat és döntsék el, hogy a jelölt továbbjut-e a következő fordulóba. Az emberi erőforrás dolgozóinak a cég különböző tréningmódszereit is meg kell tanulniuk, hogy ők is továbbképezhessék az újonnan érkezőket. A legmegfelelőbb munkakör-jelölt illeszkedés biztosítása érdekében a kompetenciák szerepét szintén nem szabad figyelmen kívül hagynunk az egyén személyes fejlődésében.

Keywords: emberi erőforrás, tréning, kompetenciák, gazdálkodás

SZERZŐK JEGYZÉKE / LIST OF AUTORS / LISTE DER AUTOREN

Abdramanova Gulzhan.....	216	Csáfor Hajnalka	47
Abdulghani, Al-sabai	122	Csehné Papp Imola	220
Abwao, Martin	154	Csernák József	105, 242
Áldorfai György	217, 218	Csima Ferenc	130
Alföldy-Boruss Márk	33	Csomós Tamás.....	106
Alkahtani, Yaser Mueeth A.....	155, 183	Csonka Arnold	130
Ambrus Andrea	83, 204	Darvasné Ördög Edit	70
Antal Gabriella	189	Dávid Lóránt.....	140, 174
Antal Tamás	61	Deme Pál.....	137
Apáti Ferenc	131	Dinya László.....	48
Asztalos Gergely	84	Dolzhenko, Inna.....	156
Baják Imre	143	Dolzhenko, Kateryna	156
Bakos Izabella Mária.....	123	Domán Csaba.....	78, 120
Bakucs Lajos Zoltán.....	109	Domokos-Szabolcsy Éva	188, 189
Balyi Zsolt	100	Domurath, Nico	153, 175, 187
Baranyai Zsolt	26, 36, 39, 79, 120	Donkó Ádám.....	145
Baranyi Aranka	95, 256	Drexler Dóra	145
Barczi Attila	65	Dudás Gyula	36
Bárdos Ilona Kinga.....	260	Dudás Péter	84
Bärwolff, Manuela	194	Dupcsák Zsolt	52
Bekő László.....	203, 204	Egri Zoltán	112
Bene Andrea.....	219	El-Ramady, Hassan.....	188
Benedek Andrea	141	Erdeiné Késmárki-Gally Szilvia	222
Bezzeg Enikő.....	96, 242	Erdélyi Éva	70
Bharti, Nalin	177	Erfurth, Christian	211, 221
Bidló András	237	Fári Miklós.....	188
Bielik, Peter	182	Fári Miklós Gábor.....	189
Biertümpfel, Andrea.....	193	Farkas Ágnes.....	59
Bihari Zoltán	236	Farkas Zoltán Béla.....	147
Bíró Tibor.....	50, 64, 146	Farkasné Fekete Mária.....	100, 152, 178
Bischof, Roland	192	Fazekas József.....	64
Blaskó Beáta.....	144	Felkai Beáta Olga.....	121
Bodnár Karina	233, 257	Fenyvesi László	222
Bokorné Kitanics Tünde.....	116	Ferencz Árpád.....	223, 224
Boll Anikó	195	Ferencz Szabolcs.....	225
Borbély Csaba	130	Fertő Imre	160
Borbélyné Varga Mária.....	56	Fieldsend, Andrew F.....	179
Bornmalm, Lennart	148	Florkowski, Wojciech J.	162
Boros Sándor János	28	Fodor László	57, 226
Bótáne Horváth Noémi.....	49	Fodorné Fehér Erika	226
Bradács Zsuzsa	189	Fogarasi József.....	44
Braman, S. Kristine	162	Fritz, Bernd	196, 198
Brohm, Daniel	153, 175	Futó Zoltán.....	60, 63, 69
Bujdosó Zoltán	72, 140, 174	Gáabrielné Tözsér Györgyi	26
Burai Péter.....	204	Gálné Czékus Ildikó.....	227
Cruse, Richard M.	210	Gelencsér Péter	116
Czabadai Lilla	217	Gergely Sándor	32, 228

Glózik Klára	75	Kiss Péter Zoltán.....	58
Gockler Lajos	222	Kisvarga Szilvia.....	125
Gołębiewska, Barbara	229	Klepacka, Anna M.	162
Gombás Dániel.....	233	Kłoczko-Gajewska, Anna.....	164
Gonda György	152	Kocsa Krisztina.....	95
Gozora, Vladimír.....	184	Koncz Gábor.....	53, 74, 83, 84, 201
Graf, Torsten	230	Koroknai Judit.....	189
Grasselli Gábor.....	202	Kovács Attila József	200
Gulyás László.....	205	Kovács Csilla	236
Gyöngyösi Balázs.....	64	Kovács Gábor	135
Györgyi Gyuláné.....	231	Kovács Gergő Péter	104
Hadházy Ágnes	232	Kovács László.....	30
Hágen István Zsombor	93, 137, 166	Kovács Márk.....	207
Hajós László.....	220	Kovács Tamás.....	126
Hambálková, Mária.....	167	Kovács Zoltán.....	36, 39, 120
Hankovszky Gerda	233, 257	Kovácsné Gaál Katalin	205
Hegedűs Szilárd.....	105	Kozma Judit	93
Hegy Judit	103	Kozuch, Antoni.....	142
Helgertné Szabó Ilona	106	Kozuch, Barbara	142
Henzsel István	231, 232, 234	Kőszegi Irén Rita	68
Herczeg Béla	225	Kránitz Livia	115
Herczeg Boglárka	157	Krausz Edina.....	237
Herédi Éva.....	146	Kulmány István.....	200
Herneczky Andrea.....	53, 92, 96	Kumar Singh, Mahesh	120
Hernik, Joanna.....	151	Kurmai Viktória.....	110
Hibler Mónika	101	Kurucz Erika.....	189
Holló Ervin.....	92, 242	Kuti Beatrix Adrienn	70
Hordósné Baboth Ágota	103	Lagerqvist, Bosse.....	148
Horska, Elena	182	Lakatos Márk	84
Horváth Ádám	85	Lámfalusi Ibolya.....	98
Horváth Zoltán	37	Lászlók Anett.....	238, 239
Hudáková, Monika	186	Lencsés Enikő.....	138
Huzdik Katalin	79	Lendvay Endre.....	71
Itimad, Mohamed	157, 185	Lévai László.....	257
Jakab Tamás	202	Liebmann Lajos	102
Jámbor Attila.....	109, 124	Lipták Katalin	82, 240
Juhász József	57	Madaras Alíz.....	113
Juhász Tamás.....	57	Magda Robert	182
Kánya Hajnalka	180	Magda Róbert	29
Kapitány Gábor	202	Major-Kathi Veronika.....	140, 174
Kápolnai Zsombor.....	73	Makai István	202
Káposzta József.....	248, 253	Malkowski, Arkadiusz	241
Kaprinyák Tünde.....	189	Marosi Ildikó.....	42, 242
Kapuszta Ágnes.....	235	Maróti Gergely.....	146
Katonáné Kovács Judit.....	49	Marselek Sándor	40, 52, 76, 137
Kerekes Benedek.....	61	Máté Domicián	99
Keszthelyi-Szabó Gábor.....	247	Meng, Ting.....	162
Kisari Krisztián	101, 122	Miglécz Tamás.....	145
Kispál Gabriella.....	112	Milics Gábor	200
Kiss Alida.....	203	Mocuta, Dorina	243

Mocuta, Dorina Nicoleta	169	Saláta Dénes.....	237, 254, 255
Módos Gyula	40	Saleh, Rashad.....	185
Molnár József.....	100	Sándor Erzsébet	236
Molnár Márk	31, 51	Satyarthi, Shaiwal	177
Molnár Nikolett	91	Savov, Radovan	168
Mostafa, Abdel Rahman Ibrahim ..	169, 243	Schroeder, Fritz-Gerald	153, 187
Mulatu, Arega.....	244	Schroeder, Hans	153
Naárné Tóth Zsuzsanna	26, 31, 39, 51	Selmeci Marianna	254, 255
Nagy Adrienn	218	Sienkiewicz-Małyjurek, Katarzyna	142
Nagy Henrietta	154	Sikolya László.....	61
Nagy László Géza	233, 257	Simon Sándor.....	132
Nagy Péter Tamás	64, 245, 246	Sinóros-Szabó Botond	80
Nagy Valéria	247	Siróné Váradi Júlia.....	124
Nagy-Kovács Erika	227	Smutka, Luboš	167
Nagyné Demeter Dóra.....	74	Stion Zsuzsa.....	135
Nagyné Molnár Melinda	71	Suhajda Csilla Judit	94
Némediné Kollár Kitti	248	Surányi Rozália.....	111
Nemes Anna	44	Szabó Dorottya	134
Nemes Gusztáv.....	81	Szabó G. Gábor.....	36
Neubauer Éva	249	Szabó Sára.....	116
Noor Mubarak Y. M. Al-Ali	152	Szabóné Pap Hajnalka	76
Nótári Márta	223, 224	Szakadát Gyula	189
Noworól, Aleksander	165	Szalai Dániel.....	255
Nyáriné Budvig Anita	116	Szalai Tamás	255
Obinna Agu, Kenneth.....	178	Szarvas Pál.....	189
Oláh Izabella	250, 251	Szczudlińska-Kanoś, Agnieszka.....	165
Orbán Erzsébet	38	Szegedi László	53
Orlovits Zsolt.....	30	Szegedyné Fricz Ágnes.....	70
Ormerod, Corinna.....	193	Székelyhidi Katalin.....	121
Pallás Edith.....	197, 260	Széles Zoltán.....	114
Pálmai Éva.....	252	Szénásné Ványi Noémi.....	136
Patay Tünde.....	252	Szendrei János.....	202
Peles Ferenc.....	236	Szlávik János.....	47
Péli László	248	Szőke Linda	157, 185
Peshevski, Mile	163	Szöllösi István.....	61
Péter Emőke-Katalin	88	Szöllösi László.....	133
Péter Krisztina	98	Sztrik Attila.....	188
Pető Ákos	237	Szűcs Csaba	76, 106, 140
Planer, Doris.....	196, 198	Szűcs István	26, 31, 43, 100
Przygodzka, Renata	161	Takács István	38, 79, 242
Rákhely Gábor.....	206	Takácsné György Katalin	28, 113, 123
Rákóczi Attila.....	65	Takácsné Hájos Mária	56, 58
Réthy István.....	173	Tamus Antalné.....	123
Révai Tamás	158	Tanító Dezső.....	98
Rieger László.....	118	Taralik Krisztina	95, 256
Ritter Krisztián	89, 253	Téglá Zsolt	93
Rovný, Patrik.....	167, 168	Topa Zoltán.....	250
Rozinai Róbert.....	64	Tóth Brigitta.....	233, 257
S.-Falusi Eszter.....	254	Tóth Csaba	189
Sadowski, Adam.....	172	Tóth Gábor	111

Tóth Gabriella	234	Várallyay György	46
Tóth József	150	Varga Ágnes	81
Tóth Kristóf.....	44	Varga Erika	260
Tóth Orsolya.....	27	Varga Tibor.....	40, 78
Tóth Roland.....	115	Várkonyi Zsolt Kristóf.....	90
Tóth Tamás.....	251	Vásáry Miklós.....	36, 39, 115, 120
Tóth, Marián.....	168	Vasas Joachim.....	125
Tóthmérész Béla.....	145	Végh Gábor.....	126
Toyserkani, Ahmad Mohammad Pour ..	258	Vetter, Armin	194
Tózsér Anett	176	Vinogradov Szergej	26, 31, 39, 51, 235
Trendov, Nikola	163	Virág Ágnes	41
Turek Rahoveanu Adrian	259	Visnyovszky Gergely.....	84
Turek Rahoveanu Maria Magdalena	259	Visztenvelt Andrea	94
Túróczi Imre.....	127	Wagner, C. Otoni	189
Udovecz Gábor.....	108	Zakár Tivadar.....	102
Ugrósdgy György	31	Zörög Zoltán	106
Ugrósdgy György,.....	100	Zsarnóczai J. Sándor	183
Ujvári Krisztina	174	Zsédely Eszter.....	205
Vajsz Tivadar	52	Zsíros Ottó	188
Valkó Orsolya	145		